

דף ב.א

מתני'. **כל המנחות שנקמצו שלא לשמן** - כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה וקמצה הכהן ואמר הריני קומץ לשם מחבת. **כשרות** - וקומצן נקטר ושיריהן נאכלין. **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה** - דלא יצא ידי נדרו וצריך להביא אחרת לשם מרחשת. **חוץ ממנחת חוטא** - כגון ההיא דמטמא מקדש דכתיב בויקרא ואם לא תשיג ידו לשתי תורים וגו'. **ומנחת קנאות** - מנחת סוטה שאם קמצן שלא לשמן כגון לשם נדבה או נתן בכלי את הקומץ שלא לשמן או הוליד או הקטיר שלא לשמן או חישב באחת מעבודות הללו הריני עובד לשמו ושלא לשמו. **או שלא לשמו ולשמו** - באלו שתי מנחות פסולין ואין שיריהן נאכלין וטעמא מפ' בגמ' והא דתנא או שלא לשמו ולשמו דלא תימא לשמו ושלא לשמו הוא דפסולה דתפיס לשון אחרון אבל שלא לשמו ולשמו לא קמ"ל דאף בתחלת דבריו אדם נתפס אית לן. **גמ'. מדקתני** - אלא משמע דכל דינה כמנחה כשירה אלא זה בלבד. **ואסור לשנויי** - בה שינוי אחר כגון אם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת קומץ בכלי שלא לשמה. **נדבה** - בתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת (דברים כג). **אם כמה שנדרת עשית** - לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה ויביא אחרת לנדרו.

דף ב.ב

ונדבה מי שרי לשנויי בה - והכתיב אם זבח שלמים קרבנו (ויקרא ג) שתהא זביחה לשם שלמים. **רבי שמעון אומר כל המנחות כו'** - ואפ' מנחת חוטא. **שאינ המנחות דומות לזבחים** - דבזבחים מודינא דלא עלו. **מעשיה מוכיחים** - שהוא מכזב דמרחשת עמוקה ומעשיה רוחשים רכין מחבת צפה ומעשיה קשין בפרק כל המנחות באות מצה (לקמן מנחות דף סג). **אבל בזבחים אינו כן** - אין להם מעשה מוכיח הילכך מהני בהו שינוי דלא עלו לשם חובה. **מנחת חריבה** - דמנחת חוטא (ויקרא ה) ומנחת קנאות דכתיב בהו (במדבר ה) לא ישים עליה שמן. **בלולה** - שאר מנחות והשתא פליגא מתניתין עליה דר' שמעון בתרתי חדא דמתניתין קתני בכל המנחות דלא עלו וחדא דקא פסיל תנא דידן מנחת חוטא לגמרי. **הניחא לרב אשי** - דמתרץ לקמן כי רמינן דר' שמעון דאמר בדוכתא אחריתי (במתניתין) אדרבי שמעון דהכא ומתרץ להו

רב אשי דהא דאמר ר' שמעון עלו באומר הריני קומץ מחבת לשם מרחשת דכיון דלא אדכר שמה דמנחה אלא שמה דמנא דברי רוח בעלמא ניהו והא דקאמר ר' שמעון בעלמא דלא עלו כגון דאיזכר שמה דמנחה איכא לאוקומה מתני' כר' שמעון דמתני' דאיזכר שמה דמנח' כדמפר' שלא לשמו ולשמו לשם מנחת נדבה לשם מנחת חוטא. **אלא לרבה ולרבא** - דמשנו לה בטעמי אחריני כדמפרש לקמן מאי איכא למימר. **וכי תימא** - מתני' מיתוקמא כר' שמעון כדמשני רבה לקמן לטעמיה דר' שמעון כאן בשינוי קדש וכאן בשינוי בעלים הא דאמר רבי שמעון עלו בשינוי קדש כגון מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת דמעשיה מוכיחין שהוא מכזב והא דאמר לא עלו בשינוי בעלים כגון שהביאה ראובן וקמצה כהן לשם שמעון דליכא מעשה מוכיח אי דראובן היא אי דשמעון. **והא מתניתין בשינוי קדש** - מיירי וקתני דלא עלו דקתני כיצד לשמן ושלא לשמן כגון שקמץ מנחת חוטא לשם מנחת חוטא ולשם נדבה. **ואי נמי כדמשני רבא** - לטעמא דר' שמעון דהא דאמר עלו בקומץ מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת משום דכתיב זאת תורת המנחה (ויקרא ו) תורה אחת לכל המנחות והא דקתני לא עלו בקומץ מנחה לשם זבח ולקמן פריך בקומץ לשם זבח לתכשר נמי דהא מעשיה מוכיחין עליה קאמר ומשני לה לקמן מנחות (דף ג) והא דנקט לאקשוויי במתני' משלא לשמן ה"ה דמצי לאקשוויי לשמן ושלא לשמן כדאקשוין לרבה אלא כי סידרא דמתני' נקיט ואזיל. **קדש קדשים היא וגו'** - במנחה כתיב וקרי לה חטאת ואשם הא כיצד מנחת חוטא הרי היא כחטאת דקי"ל (זבחים דף ב) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן פסח וחטאת שפסולין לגמרי ובפ"ק דזבחים מפרש טעמא דפסח ולקמן מפרש טעמא דחטאת. **ואינו מרצה** - לא עלו לשם חובה דזבחים ר"ש מודה כדקתני לעיל. **אף מנחה כו'** - וקשיא דר"ש אדרבי שמעון בין במנחת חוטא ובין במנחת נדבה. **כאן בשינוי קדש** - כדפרישית לעיל. **מכדי מחשבה דפסל רחמנא במנחה הקישא הוא** - דאיתקיש רחמנא מנחה לזבחים כדכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת וכאשם מה זבחים פסלה בה מחשבה כדכתיב (שם ויקרא ז) המקריב אותו לא יחשב אף מנחה נמי מה לי שינוי קדש ומה לי שינוי בעלים. **מחשבה דלא מינכרא** - אם מכזב ואם לאו פסיל רחמנא דחשיב לה מחשבה. **אבל מחשבה דמינכרא** - לכל שהוא מכזב לא הוי מחשבה הך מחשבה דקדשים הוצאת דיבור בפה הוא כדאמר' בבבא מציעא (ד' מד) על

כל דבר פשע לחייב על המחשבה כמעשה דאי לאו מוציאו בפה מחשבתו למאי נחייב לה. **עולת העוף** - נעשית למעלה מחוט הסיקרא כדתניא בת"כ ומלק והקטיר ונמצה מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח ומיצוי נמי בהאי קרא כתיב וחטאת העוף למטה והכי מפרש בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף סה). **אי הכי** - כיון דמחשבה הגלויה לכל לא פסלה עולת העוף כו'. **תרצה** - תעלה לשם חובה אלמה תנן בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף סד) דלא עלתה. **מליקה** - לחטאת העוף בכל מקום במזבח כשירה בפ' קדשי קדשים (דף סג) והויא לה מחשבה דלא מינכרא משום הכי תנן דלא עלתה. **עולת העוף** - הכשירה במיצוי דכתיב (ויקרא א) ונמצה דמו על קיר המזבח חטאת העוף הזאה תחילה ואח"כ מיצוי דכתיב והזה מדם החטאת וגו' והנשאר בדם ימצה וגו' (שם ויקרא ה). **למטה הוה עביד לה** - כדכתי' (שם ויקרא ה) על קיר ומפרש בתורת כהנים זה קיר התחתון. **הזאה** - אוחוז בגוף העוף ומעלה ומוריד בכח והדם ניתז מעצמו מיצוי סוחט בין אצבעותיו ונצוק הדם הולך למרחוק.

דף ג.א

אמרי - אינשי ודאי חטאת היא והך מיצוי דבתר הזאה הוא והאי דקעביד לה למעלה הא קאמר וכו'. **הכי נמי** - דודאי מודה ר"ש בה דכשירה. **ולא לעופות** - דודאי לעופות דומין דעופות עלו לשם חובה כגון חטאת העוף שהזה דמה למטה לשם עולת העוף. **אימר דאמר רחמנא אף בדרום** - דלא קבע להו צפון כדקבע לחטאת ואשם ועולה דכתיב בעולה על ירך המזבח צפונה (ויקרא א) וכתיב בחטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת (שם ויקרא ו) וכן באשם. **והא דקא קמיץ לה במרחשת** - כלומר לשם מרחשת. **מחבת הויא** - ומידע ידעי דמכזב. **הכי גרסינן ודילמא זו אמר** - כלומר אכתי לא מינכרא דסברי קושטא קאמר דלשום מרחשת נדר ומיעבר עבר ואתייה במחבת ודקא אמרת כיון דאתייה במחבת מחבת הויא איכא למימר לא היא דדילמא מנחה זו אביא במרחשת אמר דתו לא מצי לשנוייה למחבת. **לרבנן** - דאמרי ה"ז פסולה הכי נמי דאיכא למימר ולמיפרך הכי ואנן כרבי שמעון קמיירי ור"ש אומר התם האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת אף ידי נדרו יצא אלמא קביעותא דמנא לאו כלום היא. **לא שנא אמר עלי ולא שנא אמר ה"ז** - הילכך כי אתייה במחבת מחבת הויא וכי קמץ לה לשום מרחשת

מחשבה דמינכרא הויא אבל גבי זבחים איכא למימר מיעבר עבר ושחטינהו בדרום ואי קשיא גבי חטאת העוף לישיני ליה הכי דסברי עולת העוף הוא ומיעבר עבר הא ליכא למיפרך דתרי איסורי לא מחזקינן ליה חדא דעביד ליה הזאה ועוד דקא עביד ליה למטה. **עולה זכר** - וחטאת נקבה. **אמר הריני שוחטה לשם יחיד מאי איכא למימר** - הא ודאי ידעינן דחטאת יחיד נקבה היא כשבה או שעירה. **ותו דחטאת יחיד** - נקבה היא והביא נקבה לעזרה ושחטה לשם עולה מאי איכא למימר. **מיכסיא** - נקבות דרחל באליה בזנבה ולא ידיעה. **שעירה** - דאין לה זנב מאי איכא למימר. **אשם גזילות** - דכתיב בויקרא והשיב את הגזילה אשר גזל וגו' ואת אשמו יביא וגו' (ויקרא ה) ואשם מעילות בני ב' שנים נינהו דכתיב בהו איל (שם ויקרא ה). **אשם נזיר ומצורע** - כתיב בהו כבש וכל כבש בן שנה הוא במסכת פרה (פ"א מ"ג). **ותו אשם גזילות ומעילות** - דאיתנהו בדינייהו בני ב' שנים ושחטן לשם פסח לירצו. **אשם** - אינו בא אלא מן הכבשים. **דהאי צמר** - אשם כבשים יש לו צמר ושעיר אין לו צמר אלא שיער בעלמא ודבר גלוי לכל הוא. **אמרי דיכרא אוכמא הוא** - סברי איל שחור הוא ולהכי נקט אוכמא דסתם שעירים שחורים הן. **עגל ופר** - חטאת כגון פר כהן משיח ששחטו לשם פסח ואשם שאין באין אלא מן הצאן לירצו.

דף ג.ב.

מנחה לשם מנחה - מחבת לשם מרחשת עלו. **והא תנא מעשיה מוכיחין עליה קאמר** - הילכך מנחה לשם זבח נמי ליתכשר. **ה"ק** - אע"פ שאין המנחות דומות לזבחים דאע"ג דהקומץ מחבת לשם מרחשת מחשבה דלא מינכרא שיהיה כן היא אלא ודאי ניכר שאינו כן דהא מעשיה מוכיחים איכא למימר דתיפסל דודאי סבירא לן מחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שהיא פסולה אפילו הכי עלו דכתיב זאת תורת המנחה הא לא מינכרא לא דמי לההוא דלעיל רבא ורב אשי סבירא להו דמחשבה הגלויה לכל שהוא מכזב כל שכן שפוסלת והכי מתרצי לקמן אדרבה מחשבה דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות בקרבנות. **ומאי אבל בזבחים אינו כן** - דמשמע התם דין הוא דלא עלו משום דשחיטה אחת לכולן הא כל שכן דדין הוא דעלו במחשבה דלא מינכר שהוא שקר היא. **דהא שחיטה אחת לכולן** - ואיכא למימר דתעלה לשם חובה דהא ליכא למיגזר שמא יאמרו מותר

לשנות בזבחים אפילו הכי לא עלו דזאת תורת המנחה וזבח לא כתיב דליהוי משמע תורה אחת לכל המנחות ותורה אחת לכל הזבחים. **ותרצה** - לשם חובה אלמה תנן בזבחים (דף ב) חוץ מן הפסח ומן החטאת. (**לרבנן** - דלית להו זאת תורת). **הא אמר רבא חטאת חלב כו' כשירה** - ולא עקר מינה שם חטאת (ולא) עלתה לבעלים. **עולות בהדייהו ניהו** - ואיכא למימר (שלא יאמרו) לשם עולת נזיר שחט ונמצאת חטאת שלא לשמה כשירה להקריב ל"א עולות ניהו ואין באין על חטא אלא להכשיר ולא חשיבי כחו כחטאת ויש דמפרשים עולות ניהו שטעונים נסכים כעולה מה שאין כן בשאר חטאות ולא עיקר הוא תינח חטאת מצורע כדאמר' בפרק שתי מדות (לקמן דף צ) דטעונה נסכים אבל חטאת נזיר לא טעונה נסכים. **מתני להו כולהו לפסולא** - אפילו חטאת חלב ששחט לשם חטאת דם פסולה מלהקריב. **ל"ק** - דר' שמעון אדר"ש. **הכי גרסינן** - מחבת לשם מרחשת. **והא תנא כו'** - ואפ' מנחת מחבת לשם מנחת מרחשת נמי תהא עולה לשם חובה דהא מעשיה מוכיחין. **הכי קאמר** - כלומר דהא מעשיה מוכיחין גריעותא היא דמחשבה - דמינכרא שהיא שקר פסל רחמנא שמא יאמרו מותר לשנות והכי קאמרין אע"פ שהמנחה אינה דומה לזבחים דבמנחה אע"ג דמעשיה מוכיחין ואיכא למימר דמיפסלא במחשבה דלא מינכרא כמות שהוא אומר היא אלא ודאי ניכר שאינו כך אפילו הכי כשירה היכא דלא אידכר שם מנחה ומאי אבל כו' כדפרשינן לעיל לטעמא דרבא. **חרבה לשם בלולה** - דקתני דעלו. **אמאי אמר ר"ש** - כלומר מאי טעמא עלו הא ודאי מחשבה דהא ליכא הכא מנא. **לשם בילה בעלמא** - כיון דלא אידכר בהדיא מנחת חריבה לשם מנחת בלולה דברי רוח בעלמא ניהו כמ"ד הריני קומץ לשם ד"א (בלול). **אי הכי בזבחים** - דמודה ר"ש דלא עלו אמאי מודה כי שחט עולה לשם שלמים תעלה לשם חובה דהכי קאמר חובה זו אני שוחט לשם לעשות שלום בין קוני לביני. **אדרבה מחשבה דמינכרא שהוא מכזב פסל רחמנא** - שלא יאמרו מותר לשנות ולעבור על עבודת קרבנו. **זאת תורת לא משמע להו** - דקשיא להו וזאת תורת החטאת דלא אשכחן דאכשר ר' שמעון חטאת חלב לשם חטאת נזיר. **דרב אחא** - חריבה לשם בלולה ואע"ג דשני ליה לא מיסתבר האי שנויא דבלולה סתם נמי היינו מנחה. **לרבה להאי גיסא** - דמחשבה שאינה גלויה פסלה לה ולא הגלויה. **ולרבא להאי גיסא** - דמחשבה הגלויה כל שכן דפסלה. **מנחה לשם זבח** - מיבעיא לרבי אושעיא. **קושיא** - דאביי.

דף ד.א

מה לי שינוי קודש כו' - ושינויא דשני ליה לא מסתבר להו דכ"ש דמחשבה דמינכרא פסל רחמנא שלא יאמרו מותר לשנות. **חטאת קרייה רחמנא** - לא ישים עליה לבונה כי חטאת היא (ויקרא ה) מה חטאת פסולה שלא לשמה אף היא פסולה שלא לשמה. **מותרה נדבה** - הפריש מעות למנחת סוטה והו המעות יותר מן השעורים יפלו לנדבה דהיינו לשלש עשרה שופרות שהיו במקדש והיו נותנין בהן אותן מעות וכשהיה מזבח בטל היו קונין מהן כבשים לעולות הבשר לשם והעורות לכהנים וקרי להו נדבת ציבור. **עון כתיב בה** - מזכרת עון ובחטאת נמי כתיב ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה. **מה חטאת מותרה נדבה** - כדאמר בשילהי ולד חטאת במסכת תמורה (דף כג) זו מדרש דרש יהוידע הכהן כסף אשם וכסף חטאות לכהנים יהיו דבר הבא ממותר חטאת וממותר אשם הבשר לשם ועורות לכהנים. **באשם** - כתיב ולא ידע ואשם ונשא עונו. **זו היא שיבה זו היא ביאה** - מפרש בתורת כהנים מה ביאה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אלמא גמרינן ג"ש כה"ג ואע"ג דלא דמו התיבות הואיל ושניהם לשון ביאת הבית הן ויש לשונות אחרים אבל זה עיקר. **מעונו דשמיעת קול** - דשמיעת קול חטאת היא. **מנלן** - הואיל ולא גמר מחטאת. **דכתיב בה** - בחטאת נשיא חטאת היא ולא שבא שלא לשמו. **אשם נאמר בו הוא לאחר הקטרת אימורין** - בפרשת צו את אהרן והקטיר אותם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא והילכך אשם לא איפסיל בשלא לשמו דהא בהקטרה כתיב והקטרה לאו עיקר הוא וליכא למיפק הוא אשם ולא שנקטרו אימוריו שלא לשמו דהא הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר כדאמרינן בפ' תמיד נשחט במסכת פסחים (דף נט) דנטמאו אימוריו או שאבדו לא מעכב כפרה ונאכל הבשר אבל פסח וחטאת כתיב הוא בשחיטה זבח פסח הוא בזבח נשיא כתיב ושחט אותו במקום אשר ישחט את העולה לפני ה' חטאת הוא. **ואלא הוא** - דאשם למה לי. **שניתק לרעייה** - שנתכפרו בעליו באחר ובחטאת אזלא למיתה וקיימא לן כל שבחטאת מתה באשם רועה ולכשיסתאב ימכר ויפלו דמיו לנדבה ואם כבר ניתק לרעייה שמסרוהו לרועה ושחטו סתם כשר לעולה דהא סתמו לעולה ואין שם אשם עליו דשופרות נדבה [לעולה] כדפי' לעיל. **לא ניתק** - דלא מסרוהו לרועה ושחטו (לשם) סתם לא מתכשר לעולה דעדיין שם אשם עליו ובעי עקירה

דלישחטיה בהדיא לשם עולה דכל כמה דלא עקר מיניה שם אשם לא מתכשר. **דאמר קרא הוא בהוייתו יהא** - פסול הוא. **פסולה** - מהקטיר ושיריה אין נאכלין. **להתיר** - חדש. **אשם נזיר** - נזיר טמא מביא אשם להכשיר למנין נזירות טהרה כדכתיב והביא כבש בן שנתו לאשם והימים הראשונים יפלו וגו' (במדבר ו).

דף ד.ב.

אשם מצורע - בא הוא להכשירו לבא במחנה ולקמן פריך שאר אשמות נמי באו לכפר ולא כפרו. **בגלל זבח** - עם הזבח דמנחת העומר באה עם הכבש דכתיב ועשיתם ביום הניפכם את העומר וגו' (ויקרא כג). **דקבוע לו זמן** - בניסן. **[מצינו שחילק]** - ובמכשירים החמירו. **לא יביאו יורשין חטאתה** - דזו אחת מחמש חטאות המתות חטאת שמתו בעליה וחטאת יולדת מכשיר הוא כדאמרינן בכריתות בפ' דם שחיטה (דף כו) מפני שמכשרתה לאכול בקדשים ומדחטאתה להכשיר עולתה לכפר כדכתיב (ויקרא יב) ביולדת אחד לחטאת ואחד לעולה אלמא מכפרין קרבי מכשירין לא קרבי הכי נמי מכפרין בשלא לשמן כשרין להקריב ולא עלו ומכשירין פסולין לגמרי. **לא נהנין** - מדרבנן מפני דמי עולה שבהן. **ולא מועלין** - מפני שראויין לבא לשלמים הואיל ולא הפריש אלו לחטאת ואלו לשלמים ושלמים אין בהן מעילה דלאו קדשי ה' נינהו אלא ממון בעלים אלא באימורים לאחר זריקת דמים בפ"ק דמסכת מעילה (דף ז). **סתומין** - דלא פירש אלו לחטאת ואלו לעולה. **יפלו לנדבה** - לשופרות דהלכה היא בנזיר למשה מסיני וכן מפרש בנזיר בפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו כו' (דף כד). **יוליך לים המלח** - כדין חטאת שמתו בעליה דלמיתה אזלא. **לא נהנין** - מדרבנן. **לא מועלין** - דאמר בשמעתא קמייתא דמעילה (דף ג) חטאות המתות ומעות ההולכות לים המלח אין מועלין בהן דלאיבוד קיימי ולאו קדשי גבוה נינהו. **דמי שלמים כו'** - אבל דמי אשם ליכא דאינו בנזיר טהור אלא בנזיר טמא

דף ה.א.

ומכשירו להתחיל נזירות טהרה. **ליום אחד** - כחומר שלמי נזיר כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד) ואין טעונים לחם - דבעינן ונתן על כפי הנזיר וליכא. **קבוע** - דאין שם שום ד"א מכשיר הבעלים אלא הוא. **על אחת**

משלשתן - אפילו על חטאת דכתיב ואחר ישתה הנזיר יין ואמרינן בנזיר אחר מעשה יחידי ויליף התם שפיר בפ' ג' מינין (דף מו). **וטעון נסכים** - כדין אשם מצורע בפ' ב' מדות (לקמן דף צ). **להכשירו** - למצורע בהקהל. **תיובתא דרב** - דאמר לעיל דפסול הואיל ובא להכשיר ולא הכשיר. **ושיריה אין נאכלין** - משום איסור חדש. **ממשקה ישראל** - פסוק הוא ביחזקאל בקרבנות. **מן המותר** - למשקה ישראל יביאו נסכים ולא מן האסור. **אין מחוסר זמן לבו ביום** - הואיל והיום תהא מותרת לישראל אחר שתקרב מנחת העומר אחרת ולא מחוסרת זמן היא לגבוה. **עופות באין בנדבת שנים** - בפרק המנחות והנסכים (לקמן דף קד) רבי אומר לכל נדריהם ונדבותם אשר יקריבו הכל באין בשותפות חוץ מן המנחה מפני שנאמר בה נפש. **ומחוסרי כפרה** - כולן מביאין עופות להכשירן בקדשים זב וזבה ויולדת ומצורע. **והותרו לקדש מכלל איסורן** - להדיוט דמליקה אסורה בחולין וכשרה בקדשים. **מנחות טעונות כלי** - בפ' שתי הלחם (לקמן דף צו) עופות אין טעונין כלי שהרי מליקתן בציפורן. **והגשה** - בפ' כל המנחות באות מצה (שם דף ס) - הגשה מגישה בקרן מערבית דרומית של מזבח כנגד חודה של קרן בפ' הקומץ רבה (לקמן דף יט). **מנחת העומר** - ישנה בציבור עופות אין באין בציבור בת"כ גבי נדבת העוף קרבנו (והקריב) היחיד מביא עוף ולא הציבור. **ואם איתא** - דעדיין חדש אסור מנחת העומר נמי אישתכח דקרבה לגבוה מה שאסור להדיוט. **לאו איסורא הוא** - דכמאן דקרבה מנחת העומר האחרת דמי. **מתן שמן** - דמצורע מתן דם צריך להקדים כמו שאמור בענין על מקום דם האשם יתן השמן. **ימלאנו** - ללוג. **למתן שבע** - והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים וגו'. **לא יהא אחר ממרס בדם** - שלא יקרוש כשיזה מדם האשם. **תעובר צורתה** - תניחנה עד למחר ותיפסל בלינה ותעובר מראה ליחלוחית בשר הימנה משום בזיון קדשים דכל זמן שלא נפסלו בלינה אין נשרפין אלא א"כ פסולו בגופו אלמא מדקתני תצא לבית השריפה יש מחוסר זמן לבו ביום. **ה"מ דכתיבא הוייה** - בעבודה אבל שחיטה לאו עבודה היא דהא כשרה בזר. **אלא טעמא דר"ל** - דאמר קומצה נקטר דקסבר

דף ה.ב.

האיר מזרח, די"ו בניסן מתיר החדש דכתיב (ויקרא כג) עד עצם ומתרגמינן עד בכרן ובכרן היינו מראית היום דכתיב (שמות כח) תרשיש שוהם ישפה

מתרגמינן כרום ימא שמראיתו דומה לים והאי דאין שיריה נאכלין דמצוה להמתין עד הבאת העומר כדפרכינן לריש לקיש בפ' רבי ישמעאל (לקמן ד' סח) והא כתיב עד הביאכם ומשני למצוה. **אין מביאין מנחת ביכורים ומנחת בהמה** - היינו מנחת נסכים. **קודם לשתי הלחם לא יביא** - דאמרינן בתורת כהנים קרבן ראשית שיהא ראשית לכל המנחות ומנין אף לביכורים ת"ל בכורי קציר חטים. **ואם הביא כשר** - טעמא מפרש בפ' ר' ישמעאל (ג"ז שם ד' סח). **במי שראוי לעבודה** - למעוטי אחד מן הפסולים. **ובדבר הראוי לעבודה** - כגון מנחת חטין אבל מנחת העומר של שעורים אינה ראויה אלא לעבודה זו בלבד להתיר ולא משום קרבן אתיא ואי משום מנחת סוטה לאו ראויה היא דמנחת סוטה קמח ושל עומר גרש ועוד דלאו עבודה היא דלברר עון קאתיא והאי דפסלה מחשבה במנחת קנאות משום דרחמנא קרייה חטאת. **פגימת המזבח** - מההיא קרא נפקא וזבחת עליו את עולותיך (שמות כ) בזמן שהוא שלם כתיב עליו כולו במשמע במסכת זבחים בפרק קדשי קדשים (דף נט) ואם פיגל בקומץ בשעת פגימת המזבח לאו פיגול הוא ואם יתקן המזבח באותו היום יקטירנו. **מן הבקר למטה** - דאם עולה קרבנו מן הבקר בקרא דלעיל דרשינן מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מן הבקר להוציא הנעבד ומן הצאן להוציא את המוקצה כשהוא אומר מן הבקר למטה כו'. **והלא דין הוא** - דטריפה לא תקרב ולמה לי קרא. **מכלל היתר** - שכל שאר הבהמות מותרות להדיוט. **שכן קדושתה אוסרתה** - בדבר שהוא קדוש לגבוה דהיינו מליקה בה נאסרת להדיוט אבל טריפה אינה קדושה משום טריפות ואכתי קרא למה לי. **מה אם השבתה** - הא אינך מוציא מן הדין שהם מותרות. **מה למנחת העומר** - שכן מרובה מצותה דמתרת חדש תאמר בטריפה. **ספיחין אסורין** - קדושת שביעית נוהגת בהו וחייבין בביעור משנה שעברה דהא כלה לחיה שבשדה הילכך אין - העומר מתירן והא נתבערו כולן. **ספיחין אסורים** - מן הביעור ואילך דיליף מהן לא נזרע ולא נאסוף את תבואתנו וכי מאחר שאין זורעים מהיכא אוספים לימד על הספיחים שהן אסורים וביעור משתרד רביעה שנייה דהויא לה כלה לחיה שבשדה כדתניא עד מתי נהנין ושורפין בתבן וקש של שביעית משתרד רביעה שניה במסכת תענית (דף ו) הילכך לרבי עקיבא איצטריכא קרא להוציא טריפה. **ואפילו למ"ד** - במסכת קדושין בסוף פ"ק (דף לז). **חדש בחו"ל לאו דאורייתא** - ולא חשיב ליה היתר אפילו הכי יש בה רבותא דמתרת לאו שבתוכה לאו דלחם וקלי וכרמל לא

תאכלו שבתוך מנחה עצמה מתרת אפי' לר' עקיבא שאם נאכלו שירים לא יעבור האוכלן משום חדש אלא משום שביעית תאמר בטריפה שאינה מתרת כלום ולמה לי קרא. **א"ל רב אחא כו'** - דילמא להכי איצטריך קרא סד"א טריפה נמי תקרב כמנחת העומר להתיר לאו שבתוכה שהאוכלה לא יעבור משום טריפה לא תאכל. **שכן מצותה בכך** - שאי אפשר להביא מן הישן שאין חדש מותר בענין אחר תאמר בטריפה שאפשר להביא כשירה. **גברא הוא** - ומאי מותר לגבוה איכא. **שבת מותרת לגבוה** - להקריב תמידין ומוספין. **שכן מצותה בכך** - שאי אפשר להקריב תמידין ומוספין אלא בו ביום אבל טריפה אפשר בכשירה.

דף ו.א

כלאים לגבוה - אבנטו של כהן. **מצותו בכך** - גזירת הכתוב שלא יהא אבנט אלא של כלאים דכתיב (שמות כח) תכלת וארגמן וגו' ואמרינן יבמות (דף ד) מדשש כיתנא תכלת עמרא. **רב שישא בריה דרב אידי אמר** - להכי איצטריך קרא משום דאיכא למימר ניהדר דינא ונייתי במה הצד דטריפה מותרת לגבוה. **מקריבין כקריבין** - דמום פסול בכהן כמו בזבח אבל טריפות לא פסיל בכהנים דתנן בבכורות בפרק מומין אלו (דף מה) ואלו כשרין באדם ופסולין בבהמה אותו ואת בנו וטריפה ויוצא דופן להכי איצטריך קרא. **אמר ליה רב אחא [סבא] לרב אשי** - ואכתי ל"ל קרא הא איכא למימר. **יוצא דופן יוכיח** - שכהן יוצא דופן כשר לעבודה וקרבתן יוצא דופן פסול דאמרינן בת"כ כי יולד פרט ליוצא דופן. **מה ליוצא דופן שאינו קדוש בבכורה** - דפטר רחם כתיב (שמות יג) תאמר בטריפה שקדושה בבכורה אם נולד עם טריפתו הלכך איצטריך קרא. **בעל מום יוכיח** - שקדש בבכורה ואסור לגבוה אף אני אביא טריפה ולמה לי קרא. **הצד השוה כו'** - ולמה לי קרא. **מליקה** - טריפה היא לכתחילה דחותך שדרה ומפרקת כדאמרי' בפ"ק דשחיטת חולין (דף כ) והותרה לגבוה מכלל איסורה להדיוט אישתרי אף אני אביא טריפה (ולמה לי קרא) (מסורת הש"ס: [ולהכי איצטריך קרא]). **מליקה דחטאת העוף לכהנים** - ובבעל מום ויוצא דופן לא אשכחן היתר לכהנים מכלל איסור דאין בהן שום איסור לגבי כהנים. **משולחן גבוה הוא דזכו** - וגבי גבוה אשכחן בבעל מום בעופות היתר מכלל איסור וליכא מה להצד כו' ול"ל קרא. **בעל מום מומן ניכר** - שאין מומן פסול אלא בגלוי כדאמרינן בבכורות בפ' על אלו

מומין (דף לז) ויוצא דופן מומו ניכר דאית ליה קלא והכל יודעים. **טריפה יש שאין מומם ניכר** - כגון בבני מעיים. **שלא היתה לה שעת הכושר** - דנטרפה ממעי אמה דומיא דערלה וכלאי הכרם דכתיב בההוא קרא דכתיב ביה מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ואמרינן בפרק אלו עוברין במסכת פסחים (דף מח) מן המאתים מן המותר ב' מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים. **כל אשר יעבור תחת השבט** - פרט לטריפה שאינה עוברת משום דאין לה חיות לא חשיב לה עוברת והאי קרא כתיב במעשר וגמרינן שאר קרבנות מיניה בג"ש נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט כו' בפ"ט דבכורות (ד' נז). **מתני' זר ואונן** - וכל הני מפרש בזבחים (דף טו) מקראי דעבודתן פסולה ואזהרתן בסנהדרין בסוף אלו הן הנשרפין (דף פג). **ערל** - כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה. **יושב** - לעמוד לשרת כתיב. **ע"ג כלים או ע"ג בהמה או רגל חבירו** - בזבחים (דף כד) מפרש דבעינן שלא יהא דבר חוצץ בין רגליו לבין הרצפה. **שמאל** - מפרש בגמרא מנלן דפסול. **בן בתירה** - אכולהו פליג אזור ואונן וכל הנך. **עלה ביזו צרור** - נמצא קומץ חסר מקום הצרור וכן מלח או לבונה. **מבורץ** - גדוש ל"א שנראה קמח חוצץ בין ראשי אצבעותיו לפס ידו. **בראשי אצבעותיו** - מעט שלא פשטו על פס כל היד. **גמ' שלא יהא קרבנו מהודר** - שלא תהא המנחה נאה. **חטאת חלב** - (היינו חלב) היינו סתם חטאת - חטאת אינה טעונה נסכים בפרק שתי מדות (לקמן דף צ).

דף ו.ב.

אי הכי - במס' זבחים (דף טו) קתני כל הזבחים שקיבל דמן זר ואונן וכל הני דמתני' ליתני נמי כי מתני' אחד חטאת חלב ואחד כל הזבחים כו'. **כולהו משמע** - ולא פליג ר"ש. **אצטריך** - אע"ג דבלאו הכי נמי הויה מנחת חוטא בכלל ולא פליג ר"ש אפילו הכי אצטריך למיתנייה דמהו דתימא מדרישא דקתני דשלא לשמה לא עלו לשם חובה אוקימנא בריש פירקין (מנחות דף ב) לרבה ולרבא מתני' דלא כר"ש סיפא נמי דקתני כל המנחות שקמצן זר כו' דלא כר"ש דמדפליג ברישא פליג נמי בסיפא ואמר במנחת חוטא דכי היכי דאין קרבנו מהודר כי קמצי לה פסולין כשרה. **קמ"ל** - משנה יתירה אחד מנחת חוטא דלא אצטריך למתנייה אלא לר"ש דר"ש נמי מודה בסיפא. **לא יביא מתוך ביתו וימלאנו** - סלת לעשרון דקסברי קדושת כלי קבעה לשם

מנחה דשוב אין מוסיפין עליה ומיפסלא בחסרון כדאמרינן בהאי פירקין (מנחות דף ט) מן המנחה פרט לשחסרה. **יביא מתוך ביתו** - דקסבר קמיצה קבעה והא לא קמץ בהו וכה"ג פליגי אמוראי לקמן בשמעתין (שם מנחות ט). **ומאי שנא שמאל** - כלומר [אמאי] ה"א דבשאר פסולין לא מכשיר לאהדורי אלא בשמאל. **ביה"כ** - נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו. **בשחיטה** - כדאמרינן לקמן בפ"ג מנחות (דף יט) והקריבו בני אהרן את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על השחיטה שכשרה בזר. **ואמר רב עלה** - היינו טעמא דפסולה דכתיב בה אלעזר וכתוב בה חוקה וחוקה עיכובא. **שאני פרה** - דטעמא דשחיטה פסולה בזר לאו דעבודה היא דהא קדשי בדק הבית דלא שייכא בהו עבודה אלא גזירת הכתוב היא דזר פסול בה. **ולאו כל דכן הוא** - בקדשי בדק הבית חשובה עבודה בקדשי מזבח לא כל שכן ואפ"ה זר כשר בשחיטת קדשים אלמא אשכחן הכשר בעבודה וגבי קמיצה נמי אית ליה תקנתא בחזרה לבן בתירא ולמה לי דרב. **אמר רב שישא** - לעולם לאו עבודה והאי דבעיא כהן גבי פרה אדומה גזירת הכתוב היא מידי דהוה [אמראות] נגעים. **ונילף מבמה** - כלומר דרב למה לי מאי שנא שמאל דמכשיר בן בתירא בחזרה דאית ליה הכשר ביה"כ זר נמי אנא ידענא דמכשר נמי בן בתירא דהא אית ליה הכשר בבמה קודם שנתקדש אהרן שהעבודה בבכורות. **וכי תימא מבמה לא ילפינן** - דעדיין לא נבדל אהרן. **והתניא מנין ליוצא** - מאימורי חטאת ועולה חוץ לקלעים שאע"פ שהוא פסול כדאמרינן בכיצד צולין (פסחים דף פב) מהן לא הובא את דמה אם עלה לא ירד. **שהרי יוצא כשר בבמה** - שלא היו שם קלעים. **תנא אזאת תורת העולה סמיך** - כדאמר במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ) תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו והאי דנקט במה קצת סמכא בעלמא היא אבל עיקר טעמא מהתם יליף. **וקמץ משם** - מלא קומצו רישיה דקרא כתיב (ויקרא ב) והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם משמע ממקום שרגלי הזר עומדים שם קומץ והיינו מקום דריסת רגלי ישראל אחת עשרה אמה ובמזרח הם וקמ"ל דלא בעינן קמיצה בצפון כשאר קדשים אלא כל העזרה כשרה לקומץ. **סתמא כתיב** - וקמץ משם ממקום שקמץ כבר והחזירו קומצה משום פסלות (אחד) ואחד פסול שמאל ואחד פסול זרות במשמע. **אלא קמ"ל רב דבקומץ ואפילו קידש** - קומץ במתן כלי מכשיר בן בתירא דאי לאו דקידש מיירי רב לא הוה משמע לן מידי. **בד"א** - דבן בתירא מכשיר בחזרה. **מת"ק** - דפליג בברייתא אדר'

יוסי בן יאסיין ור' יהודה הנחתום. **אי קמיצת פסולין עבודה היא** - לפסול אפילו לא נתן קומץ בכלי לא תתקן בחזרה. **ואי לאו עבודה היא** - דלא חשיב הואיל ובפסולין נעשית כי עבד מתן כלי נמי לא חשיב ואפשר בחזרה.

דף ז.א

וקא פריך כי מהדר ליה לקומץ לדוכתיה ליקדוש וליפסול - דהא עבד מתן כלי דמה לי כלי שרת זה ומה לי כלי שרת אחר. **אלא מדעת** - והא לא יהיב ליה להתם אדעתא דליקדיש. **שיקדשו פסולין** - כגון אם קמץ זר ונותן לכלי מהו שיקדישנו כלי להקטירו. **ליפסול** - דקבעה ההוא כלי בקדושה כי יהביניה אדעתיה לקדושי ולא מצי לאהדוריה תו לתוך השיריים דהא פסול זה גמר לכולה עבודה. **רב עמרם אמר** - אפילו תימא שלא מדעת נמי מקדשין והכא לא קדיש שמחזירין לביסא גדושה שאין מחזירה לתוך אויר הכלי ואין הכלי מקדשו. **ביסא** - כלי שרת שבו בוללין מנחה. **ומקמץ היכי קמץ** - תחילה כשקומץ מכלי זה והלא גדוש הוא וקמיצה מתוך הכלי בעינן דכל דבר הטעון כלי אין חשוב כלי אלא תוכו. **טפופה** - פישל"א שאינה גדושה וכשקומץ מתוך כלי קמץ באמצעיתו וכשמחזיר הרי קומץ בגודשת כלי כדמפרש בסמוך. **וקפריך דהא כי קמץ עבד גומא** - וכי מהדר לקומץ בגומא הוה ליה תוך כלי. **ומשני כי מהדר ליה אדופניתא דמנא** - בצדי הכלי אצל גומא החזירו והוי כגודש הכלי ונייד למנא ונפיל קומץ ממילא לגומא כדי שיהא ראוי לקמיצת כהן וכיון דממילא נפל למנא נעשה כמי שהחזירו הקוף ולא מקדש ליה כלי ואע"ג דכלי שרת מקדשין שלא מדעת הני מילי כי מהדר ליה איהו ממש אדעתא דלא ליקדוש מקדש ליה (האי) לכלי שמחזירו בהן שמונח על גבי קרקע. **קומצין** - קומץ מכלי שעל גבי קרקע וה"נ (מקדשין) (מסורת הש"ס: [החזיר]) קומץ מהבלול שעל גבי קרקע. **דאיבעיא לן** - כלומר לחברינו איבעיא הך בעיא דרב נחמן בעי מאבימי וכדמפרש. **קולפי טבי** - הכאות טובות. **בלעי מאבימי** - בלעתי מאבימי כלומר שהיה מנדה אותנו. **עלה דהא שמעתא** - במס' ערכין דתנא חדא שום היתומים ל' יום ותניא אידך ששים ומתרץ לה אבימי בא להכריז רצופין כל ימות השבת מכריז ל' יום. **בא להכריז שני וחמישי** - מכריז עד ס' יום מיום שמתחיל עד יום שפוסק דהיינו י"ח ימי הכרזה בס' יום ומכריז מי יקנה נכסי יתומים הללו כדי שימכרו ביוקר והיה רב חסדא משבח התירוץ ומבזי אבימי אלמא רב חסדא תלמיד דאבימי

הוה. **אבימי מסכתא דמנחות איעקר ליה** - נשתכחה הימנו. **ולישלח ליה** - לרב חסדא דליתי לגביה. **מסתייע מילתא** - משום יגעתני ומצאתי (מגילה דף ו). **פגע ביה רב נחמן** - באבימי. **מכלי זה** - ראה כלי מונח על גבי קרקע - וקאמר כלי זה אם של קודש (זה) היה ראוי לקמיצה. **וכיצד מקדשין את הקומץ** - לאחר קמיצה. **הוצרכתה ג' כהנים** - שנים להגביה שני כלים אחד שיקמוץ הימנו ואחד שנותן לתוכו ושלישי קומץ וכהן אחד אינו יכול להגביה שני הכלים דאין עבודה בשמאל. **תמיד** - י"ג כהנים זוכין בו במסכת יומא בפ"ב (דף כה). **זה הכלל** - מתני' היא. **סדר עבודות נקט** - אותו שכהן אחד עושה זו אחר זו אבל למניינא דכהנים לא נחת. **מה עבדין לגאו** - בהיכל. **נכנסין** - ביום השבת. **שני סדרי** - של לחם הפנים שתיים המערכות שש המערכת.

דף ז.ב.

ואילו מגביה לא קתני - שיהא אחר מגביה השולחן בשעת סילוק הבזיכין אלמא מכלי שעל קרקע היו סילוק בזיכין ובזיכין מתירין את הלחם כקומץ שמתיר את המנחה דקומץ מיקרי אזכרה ובזיכין נמי מיקרי אזכרה דכתיב (ויקרא כד) והיתה ללחם לאזכרה וקומץ מתיר שירים לאכול דכתיב (שם ויקרא ב) והנותרת מן המנחה וגו' מאשי ה'. **סדר עבודות נקט** - והגבהה לאו מן העבודות חשובות היא. **מקדשין מנחה** - כשמביאה מביתו נותנה בכלי שעל גבי קרקע. **שכן מצינו בסידור בזיכין** - שמסדר (על) הלחם שהוא שירים ובזיכין שהן קומץ על השולחן שעל גבי קרקע דהיינו דומיא דמנחה כשמביאה מביתו דמעורבין יחד הקומץ והשירים. **קידוש קומץ מאי** - דלא אשכחן בבזיכין כשהוא מסלקן דהיינו קמיצה שיהא נותנו לשום כלי אלא מיד מקטירו הלכך ליכא למפשט קידוש קומץ מהתם. **מדם** - מקבלת [דם] דכתיב (שם ויקרא א) והקריבו בני אהרן ואמרינן בתורת כהנים והקריבו זו קבלת הדם וקידוש קומץ כנגד ארבע עבודות של דם קמיצה כנגד שחיטה וקידוש קומץ כנגד קבלה והולכה כי הולכה והקטרה כנגד (ד' עבודות של דם קמיצה כנגד שחיטה וקידוש כנגד) זריקה. **ומי אמר רבא הכי** - דמדם ילפינן. **לילף מדם** - ודם לא קידש לחצאין אם קבל שיעור הזאות דדם אשם מצורע או דם פרים ושעירים הנשרפין בשני כלים לא עשה כלום כדאמרינן לקמן. **מההיא** - דודאי אינו קידוש דמדם ילפינן. **קידוש** - מי חטאת. **כדי הזאה** - כדי

שיטבול ראשי גבעולין ויזה. **לא קידש** - ואע"פ שחזר ועירבו לאחר קידוש נתנית מים על האפר. **בדס מאי** - אם קיבל מדם שעירים ופרים הנשרפים שטעונין הזייה וקיבל שיעור ג' הזאות בכלי זה ושיעור ד' הזאות בכלי זה מהו. **אמר רבא תניא** - דבדס לא קידש. **וטבל בדס ולא מספג** - מקנח אצבעו בדופני הכלי. **בדס** - משמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא. **והזה מן הדם שבענין** - לקמן מפרש מאי היא. **הוה אמינא אע"ג דלא קבל שיעור טבילות** - כל הזאות מעיקרו ובלבד שיהא בשעת כל טבילה וטבילה כדי שיעור. **כתב רחמנא בדס** - דמשמע [שיהא שיעור] דם מעיקרא. **למעוטי שירים שבאצבע** - שצריך לטבול באצבעו בין כל הזאה והזאה דהכי משמע והזה מן הדם האמור בענין למעלה וטבל הכהן באצבעו בדס מאותו דם שבכלי שטובל בו יזה כל הזאות ולא שבאצבע. **היה מזה** - מדם חטאת כגון פרים ושעירים הנשרפין. **עד שלא הזה** - דאכתי חזי ההוא דם שנפל על הבגד להזאת פנים חשיב דם. **וטעון הבגד כבוס** - כדכתיב ואשר יזה מדמה על הבגד וגו' (ויקרא ו) ואם משהזה נפל לא חשיב דם. **מאי לאו עד שלא גמר** - כל ז' הזאות קתני דטעון כיבוס ואפילו לא נפל אלא משירי אצבע אלמא כשרין להזאה. **עד שלא יצתה הזאה מידו** - על הפרוכת נפל על הבגד טעון כיבוס דעיקר הזאה נפל עליו אבל משיצתה הזאה מידו נפל על הבגד דהיינו משירים שבאצבע אין טעון כיבוס. **גמר מלהזות** - הזאת דם פרה אדומה בהר המשחה אל נכח פני אהל מועד. **לא גמר לא** - אלמא שיריים שבאצבע כשרים ולא צריך קינוח. **ומשני גמר מקנח כל ידו לא גמר מקנח אצבעו** - בין כל הזאה והזאה. **בשלמא גמר מקנח כל ידו בגופה של פרה** - שהרי פרה לפניו נשרפת לאחר שיורד מן ההר דכתיב (במדבר יט) ושרף את הפרה לעיניו. **אלא אצבעו** - בין כל הזאה והזאה. **במאי מקנח** - וכי בין כל הזאה והזאה יורד מהר המשחה לקנח בגוף הפרה. **בשפת מזרק** - והיינו דקרי למזרקין כפורי זהב בספר עזרא על שם שמקנח ידו בו כדאמרין במס' גיטין (דף נו) גבי (נבוזר אדן) וכפר ידיה בההוא גברא. **ומי א"ר אלעזר הכי** - אף בדס לא קידש לחצאין. **חביתי כהן גדול** - עשירית האיפה שמקריבין בכל יום ועל שם מחבת קרי לה חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה. **אינה לחצאין** - שאם נתן חצי עשרון בכלי זה וחציו בכלי זה לא קידש ויצאה לחולין. **שקריבה לחצאין** - מחציתה בבוקר ומחציתה בערב.

ואם איתא - דדם לא קידש לחצאין לילף מנחה מדם. **שקמצה בהיכל כשרה** - ואע"ג דדינה בעזרה כשאר קרבנות. **שכן מצינו בסילוק בזיכין** - דהיא בהיכל אלמא דאיכא קמיצה בהיכל דסילוק היינו קמיצה. **עד שלא פרקה** - למערכת לחם הפנים בשבת. **הלחם פסול** - דהויא לה מנחה שחסרה קודם קמיצה ואמרינן לקמן מנחות (דף ט) מן המנחה פרט לשחסרה ובלחם הפנים גופיה אמר לקמן מנחות (דף יב) [קדש קדשים] היא שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות. **משפרקה נפרס לחמה הלחם פסול** - אף ע"ג דלאחר סילוק (מצה) נפרס פסולה דהוי שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה ואמרינן לקמן מנחות (דף ט) דאע"ג דמקטירין קומץ עלייהו שיריים אסורים באכילה. **ומקטיר עליו בזיכין** - [דלא] גמרינן ממנחה. **הגיע זמנה לפרק** - שעברו שש שעות כדאמר בפרק תמיד נשחט (פסחים נח) מוספין בשש בזיכין בשבע. **קודם קמיצה** - דהא עדיין לא פירקה ומיפסל דהא אמר לקמן מן המנחה פרט לכשחסרה מכשיעור אלמא לא יליף מנחה ממנחה. **לעולם מנחה ממנחה יליף** - ולא דמי לחם הפנים לשאר מנחות דמנחה לא בריר קומץ דידה שהכל ביחד הלכך קודם קמיצה ליכא למימר כמאן דקמצה דמיא דהא מחוסר מעשה. **אבל לחם הפנים בריר קומץ דידהו** - דקאי בבזיכין באפי נפשיה הלכך משהגיע זמנה לפרוק כמאן דקמצה דמיא. **ולא פלוגתא היא** - לקמן בשמעתין. **מנחה מחציתה** - מנחה תמיד מחציתה בבקר וגומר הביא מנחה שלימה של עשרון דאין מנחה פחותה מעשרון ואח"כ חוציהו. **מחציתה** - משמע מחציתה של שלימה זו שלפניו. **ומשני** - כי מצריך קרא להביא שלם למצוה בעלמא ולעולם אם קדשה לחצאין מקודש ואינה יוצאה שוב לחולין. **והא חוקה כתיב בה** - חק עולם לה' וגו' (ויקרא ו) דמשמע מתוך שלם. **אלא להביא עשרון שלם מביתו** - אבל לענין קידוש בכלי שרת אם רצה מקדש לחצאין. **ודעתו להוסיף** - להשלים עשרון כדאמרינן לקמן בפרק המנחות והנסכים (דף קג) דאין מנחה פחותה מעשרון דהאומר הרי עלי חצי עשרון מביא עשרון שלם. **ואם איתא** - דגבי חביתין אינו קדוש. **ושחטו** - בשלמים כתיב. **פתח אהל מועד** - בעזרה וכיון שעזרה כשרה כל שכן דהיכל (שלם) כשר דלא תהא עזרה שהיא טפל חמורה מן העיקר אלמא יליף היכל מעזרה. **מלאים** - שניהם מלאים סלת. **אין מלאים** - שהיו מלאים ממש המזרקים סלת אלא מלאים כל העשרונות שקדשו בתוכו שלמים היו. **ורב** - דאמר

במפריש חצי עשרון שאינו קדוש. **מחביתין** - ולקדוש. **מילתא ממילתא לא יליף** - הילכך שאר מנחות לא אמר דליהו כחביתין דחביתין דין הוא דלקדשו לחצאין אבל שאר מנחה לא. **מנחה קדושה בלא שמן** - אם נתן עשרון סולת בכלי שרת אע"פ שאין שם שמן ולא יצא לחולין וצריך להביא שמן ולהקריבה. **שכן מצינו בלחם הפנים** - שהיא מנחה ואין בה שמן אבל לבונה יש בה כגון בזיכין. **מנחת נסכים** - הבאין עם כל הזבח כדכתיב בתמיד (במדבר כח) עשירית האיפה סלת למנחה בלולה בשמן וגו' ואין בה לבונה. **על כרחך כרבי יוחנן ס"ל** - בחביתין דלא קדשה הלכך גמר שאר מנחות מחביתין. **האי בלא האי** - שמן בלא סלת ובלא לבונה ולבונה בלא שמן וסלת שכן מצינו בבזיכין שמקדשין את הלבונה בלא שמן וסלת ואי קשיא הא אתי לחם הפנים בהדיהו לאו פירכא היא שהרי אינו מתקדש עם הלבונה בבזיכין ומיהו אשכחן דכלי שרת מקדשין לבונה שבתוכן בלא שמן וסולת.

דף ח.ב.

לא זו קדושה בלא זו - בכל המנחות הטעונות שמן ולבונה אין כלי שרת מקדש אחד מהם אלא א"כ שלשתן ביחד בכלי. **ולרבי חנינא עשרון** - שהיתה במקדש לצורך מנחות כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן פז). **למה נמשח** - בשמן המשחה כדי לקדש את הנתון בתוכו הלא אינו מתקדש כלום לר' חנינא דאין מחזיק לא שמן ולא לבונה עם העשרון של סולת. **ומשני לצורך מנחת חוטא** - נמשח דסולת גרידתא הוא. **להא דרב** - דכלי שרת מקדש סולת גרידתא אע"ג דלא חזי להקטיר בלא שמן. **דתנן** - במס' זבחים בפ' המזבח מקדש הראוי לו. **מדות של יבש** - שתים היו עשרון וחצי עשרון בפ' שתי מדות (לקמן פז). **ל"ש** - דאין כלי הלח מקדשין יבש אלא במדות לח הין וחצי הין כו' בפ' שתי מדות (שם פז) דכל מדה לא חזיא אלא למילתא למדוד הלכך (לח) לא מיקדשין דמדת לח לא חזיא למדוד יבש דאין בלח עשרון וחצי עשרון. **אבל מזרקות (של דם)** - שהן כלי לח מקדשין יבש. **שניהם מלאים סלת** - ובמנחת נסכים קמשתעי דטעונה שמן וקאמר דמזרק וקערה קדשו סלת אלמא אית ליה לשמואל דכלי שרת מקדשין סלת בלי שמן ואם תאמר לר' חנינא קשיא מתני' דקתני מדות יבש מקדשין יבש איהו מוקי לה בעשרון דמנחת חוטא. **מנחה לחה היא** - דבלולה בשמן ומהאי קרא לא תיפוק דמזרקין מקדשין יבש. **לא נצרכא אלא ליבש שבה** - מנחה בלולה א"א בלא קרטין סלת יבש

שלא יגיע בהן השמן ואפ"י הכי מתקדשין במזרקין וכי היכי דאותו יבש מתקדש מסתברא נמי דסלת יבש נמי בלא (סלת) שמן מיקדשין. **ואיבעיא אימא מנחה לגבי דם כיבש דמיא** - דדם הוא צלול ומנחה הויא כעיסה ואפ"ה מקדש לה מזרק שהוא כלי דם הלכך יבשה גמורה נמי מקדש. **רגלי הזר עומדות** - אחת עשרה אמה בכניסת העזרה במזרח מקום דריסת ישראל אלמא עזרה בעינן. **בן בתירא** - לאו דוקא נקט אלא סיומא דברייתא היא. **לא נצרכא** - האי וקמץ משם אלא להכשיר כל העזרה ולאו למידק מינה עזרה ולאו היכל דלגופיה איצטריך קרא. **בעולה ומנחה** - [נאמר] קדשי קדשים ובעולה כתיב צפון שנאמר (ויקרא א) ושחט אותו על ירך המזבח צפונה. **עולה [כולה] כליל** - לגבוה שנאמר וערכו בני אהרן את הנתחים וגו' (שם). **מחטאת** - הוי גמרינן דמנחה טעונה צפון להכי איצטריך וקמץ להכשיר כל העזרה. **על חייבי כריתות** - שוגגין. **מאשם** - [דאשם] אינו בא על כרת אלא על שבועת שקר ומעילות ושפחה חרופה וטעון צפון דכתיב במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם (שם ויקרא ו). **מיני דמים** - חמורה כפרתן דעיקר כפרה בדם כתיב כי הדם הוא בנפש יכפר (שם ויקרא יז) אבל תאמר במנחה שאינה מין הדם. **אלא איצטריך** - וקמץ. **הגשה** - שמגיש כל המנחה קודם קמיצה ומגיע הכלי בחודה של קרן דרומית מערבית בפ"ג (לקמן מנחות יט). **קמ"ל** - דאם רצה מחזירה אחר הגשה לכל מקום שירצה בעזרה וקומץ. **הקיפו עובדי כוכבים** - למלחמה ואין כהנים יכולים לאכול בעזרה מפני רמחים וקשתות. **נכנסין להיכל** - ולא אמרינן דליפסלו קדשים בהך יציאה דיצאו מעזרה להיכל.

דף ט.א

בקדש הקדשים וגו' - בפרשת ויקח קרח ולעיל מיניה כתיב לכל חטאתם ולכל אשמים וגו' בקדש הקדשים דמשמע היכל דאי עזרה בהדיא כתיב (ויקרא ו) בחצר אהל מועד ואם איתא דילפינן מהאי טעמא דלא יהא טפל חמור מעיקר. **הא למה לי קרא** - לבן בתירא לילף מאידך קרא (שם ויקרא ו) בחצר אהל מועד יאכלוה וכל שכן היכל והאי בקדש הקדשים למה לי דכתיב רחמנא. **ומשני** - האי דאיצטריך בקדש הקדשים לאו לאשמועינן דלא מיפסלי קדשים בכניסת היכל אלא למישרי אכילה בהיכל דלא נפקא מההוא דלא יהא טפל חמור מעיקר. **דעבודה היא** - דדרך ארץ היא לעבוד בפני רבו

אמר' לא יהא טפל וכו' אבל אכילה - אין דרך ארץ לאכול במקום רבו לא
אמר' דכיון דעיקר הוא כ"ש דמצי אכיל בגוויה אי לא אשמעינן קרא.
קמיצה קבעה לה - דכל כמה דלא קמיץ לא מיקריא מנחה ולא קרינא ביה
מן המנחה פרט לשחסרה כדמפרש לקמן כל לשון קביעות דאמור במנחות
כלומר זקוק זה לזה ואין אתה יכול לשנות קצת ממנו להביא אחר תחתיו לפי
שהוקבעו יחד. **קדושת כלי קבעה לה** - בשם וקרינא בה מן המנחה פרט
לכשחסרה. **חסר הלוג** - שמן של מצורע עד שלא יצק על כפו השמאלית
ימלאנה ולא אמר' דקבעה להו לוג שהוא כלי שרת. **כ"ע לא פליגי** - דמה
היכא דאבדו שירים או נשרפו קמכשר ר' אליעזר לקמן להקטיר קומץ כ"ש
חסרו דאיכא שיור במקצתה. **כמדת ר' אליעזר** - דאמר בפ' כיצד צולין
(פסחים עז) ועשית עולותיך הבשר והדם דם אע"פ שאין בשר (בשר אע"פ
שאיין דם). **כשרה** - להקטיר הקומץ דקומץ בלא שירים דומיא דדם בלא
בשר. **כמדת ר' יהושע** - דאמר אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר
פסול להקטיר הקומץ. **כזית בשר או כזית חלב** - בפסחים נפקא לן בכיצד
צולין (דף עט) דמשום חלב נמי זריק דכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם
וגו' והקטיר החלב אלמא חלב אע"פ שאין בשר. **כחצי זית חלב אין זורק** -
שאיין אכילת בשר ואכילת מזבח מצטרפין זריקת דם אינה אלא להתיר
אימורים למזבח ובשר לאדם וכיון דאבדו שניהם זריקה למה. **ובעולה** - דבין
בשר בין חלב כולהו למזבח סלקי מצטרפים.

דף ט.ב.

מנחה מאי עבידתה - מאי זריקה יש במנחה. **במנחת נסכים** - הבאים עם
הזבח אם אבד חלב ובשר של זבח ומנחה קיימת לא יזרוק הדם מן המנחה.
והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה - עד דאיתא לכולה
קיימת (מסורת הש"ס: [יקטיר את אזכרתה המזבחה ואי לא לא יקטיר
את אזכרתה]) ואי לא לא יקטיר (את אזכרתה). **שהיתה כבר** - שהיתה כבר
שלימה בשעת הקומץ אע"ג דהשתא אינה שלימה יקטיר. **ומקטיר בזיכין** -
(מסורת הש"ס: [אע"ג דלאחר סילוק נפרס]) אלמא שירים שחסרו בין
(סילוק) קמיצה להקטרה מקטירים עליהו הקומץ. **ואמר ר"א כו'** - לא
איצטריך אלא איידי דתנא לעיל תנא הכא. **משנה שלימה** - סתם משנה.
מישתרי טומאה לגבייהו - דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו ומשמע אפילו

בשבת וטומאה. **זאת אומרת** - מדלא שני הכי שמע מינה חסרון כבעל מום דמי ואין בעל מום שרי בצבור טפי מביחיד הלכך חסרון דבין קמיצה להקטרה אי הוי פסול ביחיד הוה פסול נמי בצבור הלכך אישתיק. **להא שמעתא** - דאישתיק ולא שני ליה צבור שאני. **מי לא עסקינן** - (דמשום) פלוגתא דלעיל דכי נמי קאמר ר"ל אין מקטירין קומץ עליהם במנחת צבור נמי אמר כגון בזיכים דלחם הפנים. **סלת עשרון** - בעי לוג שמן דאמר בפ' שתי מדות (לקמן מנחות פח) למנחה ולוג שמן. **(מן המנחה) והנותרת מן המנחה פרט לשחסרה היא** - דמנחה שלימה משמע. **ושחסר קומצה** - דשירי מנחה העשויה כהלכתה משמע וקומץ החסר נפקא לן בהקומץ רבה (לקמן דף כז) דפסול מדכתיב מלא קומצו תרי זימני. **ושלא הקטיר מלבונתה כלום** - נפקא בהקומץ [רבה] (לקמן מנחות דף כז) דהקטרת לבונה וקומץ (מעכבות זו את זו). **מלבונתה כלום** - אבל אם הקטיר קצת נאכלים השירים כדאמר לקמן בהאי פירקא (מנחות דף יב) דאם חסרה בשעת הקטרה כשרה. **תרי קראי** - מסולת ומן המנחה אבל משמנה לא חשיב דהאי לגופיה אתא לקודם קמיצה אבל בסולת למה לי תרי קראי. **לאו לקודם קמיצה** - דלא יביא מתוך ביתו וימלאנה. **לשירים שחסרו** - דאין מקטירין קומץ עליהם. **אסורים באכילה** - דהאי קרא דמן המנחה לא משתעי אלא בשירים. **נותרת מן הנותרת** - (כגון) דמתחילה היו כל השירים נותרות מן הקומץ וכשחסרו שירים היו הנותרים שירי שירים. **שהיתה כבר** - בשעת הקומץ היתה שלימה אע"פ שחסרה בין קמיצה להקטרה קרינא ביה והנותרת מן המנחה ופליג ר' ינאי אדזעירי ל"א שהיתה כבר בשעת הקטרה והכי משמע והנותרת מן המנחה שהיתה שלימה כבר בשעה שנעשו אלו שירים יאכלו אהרן ובניו אבל לא יאכלו אותם שירים שנעשו שירים ממנחה חסירה והיינו דזעירי ומשמעות דורשין איכא בינייהו (בן בתירא אומר קומץ לתוך הכלי ויחזור ויקמוץ בימין). **לגופיה** - שמאלית ולא ימנית. **שמאלית אחרינא כתיב** - נמי לעשיר. **ואימא** - להכי אתא שמאל אחרינא למיעוט אחר מיעוט דמתרוייהו שמעינן ימנית לא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות דאפי' ימין דכהן כשרה בשמן דמצורע. **שמאלית אחרינא כתיב** - בעני ואי משמע מיעוט אחר מיעוט תלתא למה לי. **ארבע שמאלית כתיבי** - חד לגופיה וחד לגלויי עלייהו דהנך תרתני דלאו למיעוט אחר מיעוט אתו וחד שלא תאמר האי דקמיה להכי אתא מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית דא"כ האי בתרא למה לי. **אלא מדכתיב האי**

בתרא הוי להו שני כתובים הבאין כאחד ואין מלמדין לשון אחר שמאלית תרי לגופייהו חד בעני וחד לעשיר שלא תאמר הואיל ואשתני בעניות אישתני בימין ותרי לאשמועי' כאן שמאלית ולא אחר דהו להו שני כתובין דאי כתיב חד הוה אמינא מה כאן שמאלית אף בעלמא יד שמאלית ואין מיעוט אחר מיעוט נמי ליכא לאקשוויי דהא מכולהו שמעינן מינה ימנית לא וא"כ כל הני למה לי - הני לישני לא נהירא דכל שני כתובין הבאין כאחד שבהש"ס אין דומין לאלו דכי אמרינן אין מלמדין הני מילי כשגילה שני כתובין בשני דברים דאמרי' דאי ניחא למילף מינייהו נכתוב חד ונילף אידך מיניה אבל הכא דבחדא מילתא כתיבי אינן שני דברים הבאין כאחד אלא קראי יתירי נינהו ונראה בעיני דמדכתיב כל הנך יתירא ילפינן לה כאן גילה לך שמאלית אבל בעלמא כל כף הוה ימין דאי למילף מה כאן שמאלית אף בעלמא שמאלית מכדי דאם אינו ענין כאן תנהו ענין לכל המקומות הוא ואם כן בחדא יתירא סגי ונכתוב תלתא ונשתוק חד לגופיה וחד מה כאן שמאלית וכו' וחד שלא תאמר מיעוט אחר מיעוט הוא. **אמר ליה ר' ירמיה** - לר' זירא כיון דדרשת (כל השנוי בפרשת מצורע עני לדרשה) כל שמאלית דמצורע דריש נמי על בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית בין בשמן מצורע עשיר בין בעני. **למה לי** - כיון דכתיב על דם האשם יתן את השמן אנא ידענא דעל ידו הימנית היא

דף יא

דהא כתב בהן יד ורגל בדם האשם לעיל מיניה. **חד** - על בהן בין דיד בין דרגל. **להכשיר צדדין** - של בהן דדרשינן לקמן (מנחות דף צו) על בסמוך כדכתיב ועליו מטה מנשה. **וחד על** - בהן בין דיד בין דרגל לפסול צידי צדדין בשר התחתון שכנגד הכף דעל אמרינן ולא תחת. **על דם האשם** - דעשיר ועל מקום דם האשם דעני. **למה לי** - כלומר תרי קראי למה לי בשלמא חד כתביה לאשמועינן דיתן שמן על הדם ולא אצלו אלא מקום דם למה לי. **הוה אמינא איתיה אין** - איתיה לדם יתן השמן אבל נתקנח הדם לא יתן השמן. **הוה היא חציצה** - בין שמן לבהן וליפסל דרחמנא אמר על בהן להכי איצטריך על דם. **אמר רבא כו' וכתב ימנית בדם** - למה לי למיהדר ולמכתב ימנית בשמן לא לכתוב לא בעני ולא בעשיר נהי דעל בהן יתירי איצטריכו דעני ודעשיר להכשיר צדדין ולפסול צידי צדדין אלא ימנית למה לי. **אלא אמר**

רבא - ליתא למאי דאפק' קמיצה דשמאל פסול מדרשת דארבעה שמאלית דאם כן ימנית דבין שמן דעשיר בין שמן דעני למה לי אלא ימנית דשמן דעשיר לההיא דרשה אתיא. **יד יד לקמיצה** - כתיב במצורע עשיר ידו הימנית דלא איצטריך וכתוב בקמיצה יד וימלא כפו (ויקרא ט) מה יד מצורע ימנית אף דקמיצה ימנית. **רגל** - שמן דמצורע עשיר למידרש חליצה בגזירה שוה דרגל רגל דכתיב נמי בחליצה וחלצה נעלו מעל רגלו (דברים כה) מה רגל דמצורע ימנית אף חליצה ימנית. **ואוזן** - דשמן עשיר דלא איצטריך אתי למדרש אוזן אוזן דרציעה דכתיב ורצע אדניו את אוזנו (שמות כא) מה דמצורע ימנית אף דרציעה ימנית והך גזירה שוה מפורשת בפ"ק דקדושין (טו) ודעני לא דריש להו רבא כדלקמן כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית כו'. **שמאלית למאי אתא** - דעשיר לא איצטריך למאי אתא בשלמא קמא לגופיה שמאלית ולא ימנית אלא תניינא למאי. **במקום שנתרבתה שמאל** - כגון הכא דכתיב לעיל שמאלית כל שכן שנתרבתה ימין להכי אתא שמאלית אחרינא בעשיר גופיה דשינה עליו הכתוב לעכב שמאלית ולא ימנית ואי קשיא הוי מיעוט אחר מיעוט לאו פירכא היא דשמאלית קמא לאו מיעוט הוא דכיון דקיימא לן ג"ש דיד יד לקמיצה הוה אמינא נמי נדרוש ג"ש האי כף דתיהוי ימנית ואיצטריך למיכתב שמאל לאכשורי שמאל ולעולם כל שכן ימין להכי כתב רחמנא שמאלית אחרינא למעוטי ימין. **ואידך שמאלית דעני** - מיותר למאי אתא. **שנתחדש בה** - ופרשת עני נתחדש קרבן עולה ויורד. **קס"ד אצבע וכהונה בעינן** - דלא אמרינן ימין אלא אם כן [כתיב] אצבע וכהונה כגון חטאת דכתיב ביה ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד) ההיא ודאי ימנית הוא דגמר ממצורע עשיר דכתיב ביה וטבל הכהן את אצבעו הימנית (ויקרא יד) מה אצבע וכהונה דהכא ימין אף דעלמא נמי ימין. **ותנן** - במסכת תמיד (דף לא) בהולכת אברים הרגל של ימין היה מוליך בשמאל משום דאמרינן במסכת יומא (דף כה) סדר אברים הראש והרגל היה נושא בבת אחת והאי רגל מדאזיל בהדי רישא ודאי רגל ימין הוא דחשיב הלכך הראש שהוא כבוד וחשוב היה מוליך בימין והירך בשמאל ואע"ג דכתב בהו כהן. **ומשני לעולם או אצבע או כהונה** - וכי אמרינן אינה אלא ימין בדבר המעכב כפרה דומיא דהזאות דמצורע לאפוקי הולכה דלא מעכבא דאפשר לפשוט ולנתח אצל הכבש אי נמי אם יש כהנים הרבה יושיטו זה לזה. **והא קבלה דמעכבא כפרה** - דאי אפשר שלא יתקבל הדם בכלי וכתב בה כהונה

והקריבו בני אהרן את הדם (ויקרא א) ואמרינן בתורת כהנים והקריבו זו קבלת הדם ותנן רבי שמעון מכשיר קבלה בשמאל. **לרבי שמעון קאמרת** - כלומר מדרבי שמעון פרכת בתמיה. **תרתני בעי** - אצבע וכהונה וכי קאמר ריש לקיש או אצבע או כהונה לרבנן קא אמר דפסול. **יד אינה אלא ימין** - דגמר מידו הימנית דמצורע [עשיר]. **ומשני אצבע לא בעיא כהונה** - דהיכא דכתב אצבע אע"ג דלא כתב כהן אינו אלא ימין ומשכחת לה באחרי מות ולקח מדם הפר והזה באצבעו הרי אצבע בלא כהונה. **כהונה בעיא אצבע** - לרבי שמעון אף על גב דכתיב כהונה לא אמרינן ימין אלא אם כן כתב אצבע משום הכי מכשיר בקבלה. **בכהונו** - בבגדי כהונה.

דף יב.

פליג בברייתא - וה"ה למתניתין ואי קשיא ליתיב מקמיצה דלא כתיב אלא כהונה ותנן (לעיל מנחות דף ו) קמץ בשמאל פסול ולא פליג רבי שמעון תריץ היינו טעמא דלא פליג במנחה כדאמרינן לקמן דנפקא ליה דשמאל פסול מקדש קדשים היא (כמנחה) כחטאת וכאשם. **מכהונה נפקא** - דהא כתיב בה וקמץ הכהן ואמר רבא לעיל לרבנן דהיכא דכתיב אצבע או כהונה אינו אלא ימין יד יד למה לי. **לקידוש קומץ** - דכי מקדש לקומץ בכלי יתנהו בימינו לתוך הכלי. **ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ** - בפ"ג (לקמן מנחות כו) דקתני שלא בכלי שרת פסולה ורבי שמעון מכשיר ופליגי תרי אמוראי לקמן בגמ' ר' ינאי ור' נחמן בר יצחק חד אמר טעמא דרבי שמעון דלא בעי מתן כלי דכיון דקמץ מכלי שרת מעלהו ומקטירו אפי' במקידה של חרס וחד אמר הכל מודים בקומץ שטעון קידוש והא דמכשר ר' שמעון שלא בכלי שרת בהקטרת המנחה קאמר והיינו דקפריך ולרבי שמעון דלא בעי קידוש קומץ כדמפרש רבי ינאי ולרב נחמן דאמר נמי ר' שמעון בעי קידוש קומץ בשמאל שמעינן ליה דמכשיר ר' שמעון לקידוש קומץ כדאמרינן לקמן בא לעובדה בכלי עובדה בשמאל כאשם. **יד יד דרבא למה לי אי לקמיצה גופה** - דתיהוי בימין דלרבי שמעון לא נפקא ליה מכהונה כדאמרינן לעיל לרבי שמעון כהונה בעיא אצבע. **מאי טעמא דרבי שמעון** - דאמר שלא בכלי שרת עובדה כשרה בפ"ג (שם מנחות כו). **קדשי קדשים וגו'** - במנחה כתיב. **בא לעובדה ביז** - שלא קידש קומץ בכלי אלא קמץ והוליד והקטיר בידו עובדה בימין כחטאת [דחטאת] לבד - בימין היא דכתיב בה אצבע וכהונה ולקח הכהן

מדם החטאת באצבעו (ויקרא ד). **לעובדה בכלי** - שקידש קומץ בכלי עובדה לקידוש קומץ בשמאל כאשם מצורע דכתיב ביה שמאל אלמא מדאקשי לחטאת מהכא נפקא דכל עבודות מנחה הנעשות ביד ימין בעינן ויד יד למה לי. **לקומץ דמנחת חוטא** - איצטריך יד יד.

דף יא.א

או קורט לבונה פסול - מפני שהקומץ חסר כדי מקום הקורט וא"ת כיצד קומץ והלא לבונה על המנחה היא דכתיב (ויקרא ו) כל הלבונה אשר על המנחה תשובה לדבר כשקומץ מסלק הלבונה כולה לצד אחד וקומץ הסולת מאמצע הכלי. **מלח בת הקרבה היא** - דלאחר שהיה הקומץ על המזבח היה מולחו כדפרישית דהכי אמר בפ"ג (לקמן מנחות כ) יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל על כל קרבנד קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח ואי קשיא ולישמעינן לבונה וכל שכן צרור ומלח תריץ אי תנא לבונה ברישא הכי נמי דלא מיבעיא ליה למיתני צרור ומלח אלא הואיל ונקט צרור ברישא תנא לבונה ומלח. **מאי איריא משום קומץ חסר תיפוק ליה דצרור פסול משום חציצה** - דחוצץ בין ידו לקמח וחציצה פוסלת בקדשים כדמפ' בזבחים (דף כד) אי נמי חוצץ בין קמח לקמח כגון באמצע הקומץ וחולק את הקומץ ונראה כשני חצאי קמצים. **מן הצד** - למעלה אצל גודל או למטה אצל קמיצה דליכא חציצה דהיינו מן הצד דלאחר שקמץ הופך גב ידו למטה כדי שלא יפול מן הקומץ כלום והוי גודל וקמיצה מן הצד והשתא ליכא חציצה שאצל הקמח מוטל הצרור אבל חסרון איכא. **כדקמצי אינשי** - משמע בכל האצבעות. **זרת** - אצבע קטנה ממנה מתחיל הזרת ונ"מ למדת חשן זרת ארכה. **זו קמיצה** - ממנה מתחיל הקומץ מאותו אצבע שאצל הקטנה. **זו אמה** - ממנה מודדין כל אמות הבנין והכלים לפי שהיא ארוכה מכולן ושתי אמות היו בשושן הבירה שתי מקלות שהן אמה ובהן מודדין אמות הבנין ואותן מקלות נמדדו באותו אצבע שהוא ארוך. **זו אצבע** - לטבל הכהן אצבעו בדם. **זו גודל** - לבהונות דמצורע אלמא קמיצה בקומץ ולא זרת. **ומשני** - כי אמרינן דכולהו אצבעות בעינן לקמיצה. **להשוות** - דאם יוצא קמח למטה מן הקומץ מוחקו ומשויהו באצבע קטנה שלא יהא מבורץ וכן מלמעלה בגודל. **היכי עביד** - אמתני' מהדר דקתני זו קמיצה דממנה מתחיל הקומץ. **ת"ל בקומצו** - והרים ממנו בקומצו (ויקרא ו). **בראשי אצבעותיו** - מעט שלא יגיע עד פס

ידו. **במחבת ומרחשת** - דמעשיהן אפויין דאמר לקמן מנחות בפרק אלו מנחות נקמצות (דף עה) דלאחר שהן אפויין פותתן וקומץ הלכך אי אפשר לפותתן דקות כל כך וכשהוא קומץ יוצאות חוץ למקומו הלכך מוחק בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה. **וזה היא עבודה קשה שבמקדש** - שבקושי גדול הוא משהו שלא יהא לא חסר ולא יותר. **מליקה** - אמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים סד) זו היא עבודה קשה. **ובחפינה** - נמי אמרינן בפ' הוציאו לו במסכת יומא (דף מט) אוחוז את הבזך בראשי אצבעותיו ומעלה בגודלו כו' וזו היא עבודה קשה. **כדקמצי אינשי** - מכניס צידי אצבעותיו ודוחק בקמח והקמח נכנס בתוך ידו. **בראשי אצבעותיו** - שהכניס ראשי אצבעותיו בקמח ופס ידו כלפי קמח וקומץ מלא קומצו עד פס ידו כתקנו מהו. **מן הצדדין** - שנתן גב ידו על הקמח והוליד ידו עד שנכנס הקמח דרך צידו לתוך ידו ל"א מן הצדדין מצדי הכלי שלא קמץ באמצע הכלי. **מלמטה למעלה** - שהכניס אצבעותיו בקמח וגב היד כנגד הקמח וקומץ. **מלא חפניו** - דיום הכיפורים קטרת סמים דקה. **כדחפני אינשי** - שמכניסין צידי ידיהם וחופנים. **מן הצדדים** - שהכניס קטרת בחפניו דרך בין גודל לאצבע ל"א מן הצדדים של כלי. **דבקה לקומץ** - בשעת קידושו לכלי בדפנו דמנא מבפנים. **בארעיתא דמנא** - כגון שהיה לכלי בית קיבול מאחוריו כמו שיש בקערות. **מתני'. ריבה שמנה** - דדינה לוג כדאמר בפ' שתי מדות (לקמן מנחות פח) מהאי קרא למנחה ולוג שמן. **חיסר שמנה** - פסולה כדאמרן לעיל מנחות (ט) משמנה שאם חיסר כל שהוא פסול. **חיסר לבונתה** - דשיעור לבונה מלא הקומץ בפ' הרי עלי עשרון (לקמן מנחות קו) מפרש לה בג"ש נאמר הרמה כו' ואי קשיא ליתני ריבה לבונתה הא מפרש לה בגמ'. **גמ'. שהפריש לה** - לשם מנחה זו (הפריש לה). **ב' לוגין** - ועירבו עמה דנראית כשתי הלחם אבל בלוג ומחצה קס"ד דלא מיפסלא. **ולוקמה כגון דעריב בה** - פורתא שמן דחול או שמן דחבירתה. **דפסיל בה שמן** - דאמר בפרק כל המנחות (לקמן מנחות נט) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול. **אי דיזה** - שהפרישו לשמה. **הא לית לה** - וכיון דלא חזי לה לא מקדיש שמן שמופרש לה. **והאי חזי לה** - כלומר זיל לגביה דהאי חזי ליה וזיל לגביה דהאי חזי ליה. **ומנא ליה לרבי אליעזר הא** - דאפילו הפרישן לשמן פסול אם עירבו עמה. **שמנה** - משמע דהופרש לשמה.

והתניא **הקומץ את הלבונה כו'** - כמדומה לי דאיירי בה ר' שמעון כו' קפרידך מינה לרבי שמעון. **לבונה הבאה עם המנחה** - אם חסרה בשעת הקטרה כשרה לר"ש כדיליף לקמיה (סמוכה בסוגי' זו) מכל הלבונה אשר על המנחה והאי דקתני חסר כל שהו פסול בלבונה הבאה בפני עצמה כגון האומר הרי עלי לבונה יביא מלא קומץ לבונה על המזבח בפ' האומר הרי עלי עשרון (לקמן קו) דהתם ודאי חסר פסול דלא כתיב ביה ואת כל הלבונה דילפינן מינה לקמן כל אפילו כל שהוא. **רבי מאיר** - סתם מתניתין דקתני חיסר לבונתה פסולה. **קומץ בתחלה** - בשעת קמיצה בעינן שיהיה בכלי מלא קומץ לבונה ובהא כולהו מודו דמתחילה בעי קומץ וכדילפינן מג"ש בפ' האומר הרי עלי עשרון (שם דף קו). **וקומץ בסוף** - בשעת הקטרת לבונה שלא תחסר. **רבי יהודה סבר** - אי הוה כתב כל משמע דאפי' קורט אחד דכל משמע כל שהוא כמו אין לשפחתך כל (מלכים ב ד). **את לרבות קורט אחר** - הרי הוא שנים. **את לא דריש** - וכל משמע ליה כל דהו כר' יהודה. **בזיכין** - מפרש בפרק האומר הרי עלי עשרון (שם דף קו) דבעי חד קומץ בכל בזך ובזך. **פשיטא** - דהא לא כתיב בה כל דלישתמע כל שהוא. **כאשר על המנחה דמיא** - ולימא נמי דהאי כל הלבונה אשר על המנחה קאי נמי אלבונה דבזיכין ולדרוש בה כל דהו קמ"ל. **שהפריש לה שני קמצים** - פסולה דיותר מדאי ריבה. **קודם קמיצה** - נאבד לא הוקבעו עם המנחה וכשרה. **הוקבעו** - והוי כיתר ופסולה. **היינו הך** - דהא פשיטא לן דסילוק בזיכין כקומץ דמנחה. **שהגיע זמנה** - דקרבו מוספין. **כמאן דפריקה דמיא** - ואם אבד לאחר המוספין אימא הוקבעו כבר ופסלה קמ"ל כ"ש, ל"א ולא שמעתי כגון שהפריש לה שני קמצין כשרה דאמרינן זיל לגביה דהאי חזי ליה זיל לגביה דהאי חזי ליה לא הוקבעו וכשרה דלא קרינא ביה פרט לשחסרה אפי' לר"מ דפסיל בחיסור לבונה הוקבעו והוי חיסור לבונתה בשעת הקטרה ופסול לר' מאיר. **מתני'. לאכול שיריה בחוץ** - חוץ לעזרה. **או להקטיר קומצה בחוץ** - דמחשבה פוסלת בין שחישב לאכילת אדם בין שחישב על אכילת מזבח כגון הקטרה דכתיב ביה גבי מחשבה (ויקרא ז) ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי כו' ואמר בתורת כהנים יכול כמשמעו שאם אכל ממנו ביום שלישי יהא נפגל ת"ל המקריב אותו בשעת הקרבה נפגל ואינו נפגל בשלישי אלמא במחשבה מיירי שחישב לאכול ממנו בשלישי וכתוב אם האכל יאכל בשתי אכילות הכתוב מדבר באכילת אדם ואכילת מזבח. **פסול** - דמחשבת חוץ למקומו

פוסלת דאמר בת"כ יכול לא תפסל מחשבת חוץ למקומו כשהוא אומר בפרשת קדושים תהיו אם האכל יאכל ביום השלישי אם אינו ענין לחוץ לזמנו דהא כתביה בצו את אהרן האוכלת ממנו עונה תשא תנהו ענין לחוץ למקומו חוץ לזמנו בהכרת ואין חוץ למקומו כרת ואי קשיא הא כתב גבי חוץ למקומו בקדושים תהיו ואוכליו עונו ישא ונכרתה וגו' ההוא מוקמינן לה בכריתות בפ"ק (דף ה) לכרת דנותר בגזירה שוה דקודש קודש ואי קשיא אמאי לא תנא נמי כזית מלבונתה תריץ הך סתמא כרבנן דאמרי לעיל דלבונה כשרה בקורט אחד הלכך לא תנא כזית. **למחר** - דהיינו חוץ לזמנו דמנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ואיתקש לחטאת ואשם ובחטאת ואשם אמר בת"כ גבי תודה מנין לרבות חטאת ואשם דיאכל ביום קרבנו תלמוד לומר זבח ובשר זבח תודת שלמיו וגו' (ויקרא ו).

דף יב.א

פיגול וחייבים עליו כרת - האוכל משירי מנחה דכתיב בחוץ לזמנו (ויקרא ז) עונה תשא וכתוב בנותר ואוכליו עונו ישא (שם ויקרא יט) מה להלן כתיב ונכרתה אף כאן האוכלו בכרת והך ג"ש בפ"ק דכריתות (דף ה). **כל הקומץ או נותן** - קומץ או מוליך או מקטיר ע"מ לאכול דבר שדרכו לאכול כגון שיריים או להקטיר דבר שדרכו להקטיר כגון קומץ חוץ לזמנו כו' אבל אם חישוב להקטיר שירים למחר או לאכול קומץ למחר כשר דבטלה דעתו אצל כל אדם בד' עבודות הללו מפגלין במנחה דגמרינן מזבחים בהקישא כדאמר בריש פירקין מנחות (דף ב) דאיתקש מנחה לחטאת ומה היא היקישא גמרי' מחשבה דפוסלת במנחה ומינה מה זבח נפגל בד' עבודות שחיטה וקבלה הולכה וזריקה כדאמרינן בת"כ אף מנחה בד' עבודות קמיצה כנגד שחיטה קבלה כנגד מתן כלי והולכה כנגד הולכה והקטרה כנגד זריקה. **ובלבד שיהא קרב המתיר כמצותו** - כאילו היה כשר שלא יהא שום פסול אלא הפיגול אבל אם יש שם פסול אחר תו לא פגיל ואין בו כרת כדאמר בפ"ב (לקמן מנחות טז) ירצה כתיב בפיגול וכתוב בכשר ירצה כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול שלא יהא בו שום פסול אחר. **בשתיקה** - שלא חישוב. **או שקומץ ונתן בכלי והוליד והקטיר** - כל אלה חוץ לזמנו זהו שקרב המתיר כמצותו דלא היה בו שום פסול אחר. **או שקמץ ונתן בכלי והוליד והקטיר כל אלה חוץ למקומו** - כלומר או קתני אם עשה אחת מאלה על מנת לאכול שיריים חוץ

למקומו וכל הג' חוץ לזמנו לא קרב הקומץ כמצותו. **מנחת חוטא וקנאות** - יש בהן עוד פסול אחר המוציאן מידי פיגול כגון שלא לשמן דאמרינן בריש פירקין מנחות (דף ב) דפסולה אם קומצו שלא לשמן לא קרב המתיר כמצותו ואין בשירים כרת. **כזית בחוץ וכזית למחר** - חישב באחת העבודות ב' מחשבות חוץ לזמנו וחוץ למקומו ועד השתא איירי בשתי עבודות שחישב באחת חוץ לזמנו ובאחת חוץ למקומו והשתא מיירי שחישב בשתייהן בעבודה אחת ולרבי יהודה הוא דאיצטריך דלא תימא שחישב שתייהן בשתי עבודות הוא דפליג ר' יהודה דבתר קמייתא אזלינן אבל (בההיא) [בחדא] עבודה מודה קמ"ל והכי מפרש בזבחים בפ' שני (דף ל). **כזית למחר כזית בחוץ** - אע"פ שחישב תחילה חוץ לזמנו הוציאנו שניה מידי כרת רבי יהודה פליג את"ק בין בעבודה אחת בין בשתי עבודות. **גמ'. מהו דתהני להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול** - כגון אם הקטיר הקומץ ע"מ לאכול הני שירים חוץ לזמנו מקבעי בפיגול בהך הקטרה כבהקטרה מעליא הואיל וברשות מקטיר או דלמא כיון דאין שירים נאכלים ה"ל כמחשב לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כדאמר לקמן מנחות (דף יז) דלא מהניא מחשבתו. **אי נמי לאפוקינהו ממעילה** - אם הקטירו כדרכו בשתיקה מי אמרינן כיון דניתן רשות להקטירו הויא הקטרה מעליא ומפקא לשירים מידי מעילה כהקטרה מעליית' דאמר במס' מעילה בפ' חטאת העוף (דף ט) המנחות - מועלין בהן משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא ואין מעילה בשירים כו' דה"ל שעת היתר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה בפ"ק דמעילה או דלמא כיון דסוף סוף אין שירים נאכלין הוו להו דבר שאין לו היתר לכהנים ולא נפקי ממעילה. **אפילו ר"ע** - דאמר בפ"ק דמעילה (דף ז) זריקה מועלת ליוצא חוץ לקלעים למיהוי כדבר שיש לו היתר לכהנים ולמיפק מידי אשם מעילות (מסורת הש"ס: [דר' עקיבא]) (ר"ע אומר אין מועלין בו) דזריקתו הוציאנו מידי מעילה אע"פ שאינה מתרת באכילה אעפ"כ מועלת לו להוציאנו מידי מעילה. **מחמת דבר אחר** - אויר ירושלים פוסלו שיצא מן הקלעים. **לא מהניא ליה הקטרה** - ולא נפקא ממעילה. **ר"א** - ס"ל דפסול יוצא חמור מחסרון. **מנא אמינא לה** - דמהניא להו הקטרה לפיגול וליציאת מעילה. **ותני רבי חייא** - למתני' ולא תני או כזית לא בקומץ ולא בשירים לא בפיגול ולא בפסול. **מ"ט לא תני או כזית** - משירים למחר. **לאו** - משום דמאן דקתני או כזית משמע ליה דכי הדר תני

הנותן בכלי והמוליך והמקטיר לאכול דבר כו' או להקטיר קומצה או כזית מקומצה למחר. **כגון שחסרו שירים** - ועמדו על כזית ואמר הריני נותן בכלי ומוליך ומקטיר ע"מ לאכול כזית של שירים למחר ואע"ג דמחשבת קמיצה ליכא למימר שכבר חסרו דא"כ ה"ל מנחה שחסרה קודם קמיצה ופסולה ותו לא מקבעה בפיגול אפילו הכי מחשבת מתן כלי והילוך והקטרה הואיל ואפילו חסרו מותר להקטיר הקומץ מוקי לה בשכבר חסרו לאחר קמיצה אפילו הכי הן פיגול והאי דלא תני ליה רבי חייה לאו [משום] דלא סבירא ליה [הכי] דלא פליג עליה דרבי דסתמא דמתניתין רבי היא אלא משום דלא מצי לאוקומי לכולה מתניתין בכה"ג דבמתן כלי ובהילוך ובהקטרה לא מתני ליה

דף יבב.

או כזית דכיון דמחשבת ג' עבודות הללו מוקמינן בשכבר חסרו השירים ועמדו על כזית הילכך לא מצי למיתניי' או כזית מקומצו למחר דומיא דשירים דאם חיסר קומץ בשעת מחשבה כבר פסולה ולא מיפגל מנחה בההיא מחשבה הילכך כיון דלא מיתני ליה או כזית מקומצה לא תנא כזית בשירים ורישא כי חשיב בקמיצה דמיתני ליה או כזית אף בקומץ דההיא ודאי בשלא חסרה עדיין מתוקמא אפ"ה כיון דסיפא לא מיתני ליה אקומץ לא תני ליה ברישא אפילו אשירים. **א"ל אביי** - לרבא לעולם מדרבי חייה לא משמע דמתני' מיירי בחסרון דה"ט דלא תני רבי חייה או כזית בברייתא דידיה דרבי חייה ר"א היא דלא חשיב הקטרה עד שיקטיר כולו. **דתנן הקומץ** - דמנחת ישראל. **והלבונה** - של מנחה. **והקטרת** - שבכל יום. **(ומנחת כהנים** - מנחה שהתנדב כהן דאינה נקמצת אלא כליל דכתיב וכל מנחת כהן כליל תהיה) (ויקרא ו). **ומנחת כהן משיח** - חביתי כ"ג נמי כתיב בה (ויקרא ו) כליל תקטר. **ומנחת נסכים** - נמי כליל היא. **עד שיקטיר [את] כולו** - אלמא לא חשיב הקטרה בכזית הלכך לא תני ר' חייה או כזית במתני' אפי' בשירים כיון דבקמיצה לא מיתני ליה או כזית כלומר בהקטרת קמיצה לא מצי למיתני מתני' הקומץ ע"מ להקטיר כזית מקומצה למחר דהא לא מפגל בהכי דלא חשיב כהקטרה גמורה הילכך לאו מחשבה היא ואי קשיא תנא דידן אמאי תנא להקטיר מקומצה למחר הא לר"א לא הויא הקטרה עד שיקטיר גם הלבונה ואשתכח דלית בהקטרה מחשבה שלמה. **ומשני מתני' בהקטרת קומץ לחודיה במנחת חוטא קמיירי** - דאין בה לבונה וע"מ להקטיר לבונתה

דתני במתני' דהוי פיגול מוקים לה בלחם הפנים דאין בה אלא הקטרת לבונה. **איכפל** - טרח. **לאו מילתא היא דאמרי** - דודאי לא מהניא להו הקטרה לשירים שחסרו. **הוא** - בלחם הפנים כתיב (שם ויקרא כד) כי קדש קדשים הוא לו. **פסולות** - וישרפו. **הנך דגואי כשרות** - אף על גב דלא הויא הקטרת בזיכין כשרה עד שתהא כל המנחה שלמה י"ב חלות של לחם הפנים אלמא הך חלה דיציאה מהניא להו למיהוי י"ב חלות ולאכשורי לבזיכין ולאישתרוי הנך באכילה אלמא זריקה כגון הקטרת בזיכין שהוא במקום דם זבחים מועלת ליוצא מדחשיב ליה בכלל י"ב חלות אלמא מהניא הקטרה לאחשובי בהדי הנך אף ע"ג דאסורה באכילה. **וקאמר נפרסה כולן פסולות** - אלמא אפי' לר' עקיבא דאמר מהניא הקטרה ליוצא מידי חסרון לא מהניא הקטרה. **מי קתני יצאת** - כשרה דתימא ר"ע היא. **דלמא** - הכי דוק מיניה הא נטמאה אחת חברותיה כשרות דהא טומאה הציץ מרצה. **אבל יצאת** - דאין ציץ מרצה על היוצא לא מיתכשרי אינך דגואי משום דליכא הקטרה על י"ב חלות דהא חסרו להו. **ורבי אליעזר היא דאמר** - לעיל אין זריקה מועלת ביוצא. **ובדין** - דאיבעי להו למיתני נמי שאם יצאת אחת מהן כולן פסולות. **מתני'**. **לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית** - למחר כשר. **גמ'**. **הא לאכול** - חצי זית שירים לאכול חצי זית קומץ דהיינו דבר שאין דרכו לאכול מצטרפין לפסול. **שאין דרכו לאכול** - לא הויא מחשבה אם חישב לאוכלו למחר וכיון דלא הויא מחשבה לא מצטרפין לפסול. **מאן תנא** - להך (רישא) (מסורת הש"ס: סיפא) דמתניתין דדייקינן מינה דאם חישב לאכול קומץ למחר הויא מחשבה. **אמר רבי ירמיה ר"א היא דאמר מחשבין מאכילת אדם למזבח** - שאם חישב להקטיר שיריים למחר הוי מחשבה. **ומאכילת מזבח לאדם** - שאם חישב על מנת לאכול קומץ למחר. **שאין דרכו להקטיר** - שירים. **פסול** - ואין חיובים עליו כרת וטעמא מפרש בריש פ"ג. **אלא אימא הא לאכול ולאכול דבר שדרכו לאכול** - כגון כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר מצטרפין לפסול. **הא בהדיא קתני לה כו'** - והך סיפא דקתני שאין אכילה והקטרה מצטרפין

דף יג.א

למה לי אי למידק מינה הא לאכול ולאכול דבר שאין דרכו לאכול - כגון לאכול חצי זית שירים ולאכול חצי זית קומץ דמצטרפין. **הא מרישא שמעת**

מינה - דלא מצטרפין דקתני רישא דבר שדרכו לאכול אין שאין דרכו לאכול לא. **אי לאכול ולהקטיר** - כלומר דהיא גופיה אתא לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין. **הא מדוקיא דרישא שמעת מינה** - מדדייקין מרישא דבר שאין דרכו לאכול אם חישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ למחר לא הויא מחשבה כל שכן דלאכול חצי זית שירים ולהקטיר חצי זית קומץ דאין מצטרפין. **דהשתא ומה אכילות לא מצטרפות** - הואיל וחדא חצי אכילה הויא בקומץ אכילה והקטרה מיבעיא דאין מצטרפין. **איצטריך** - לאשמועינן דאין אכילה והקטרה מצטרפין. **דסד"א התם** - היכא דחישב לאכול חצי זית שירים וחצי זית קומץ לא מצטרפין משום דלאו בכי אורחיה חישב בקומץ אבל לאכול ולהקטיר דבשיריים כי אורחיה חישב אימא לצטרף קא משמע לן. **הדרן עלך כל המנחות. דקדוק שפירשו ה"ר מאיר וה"ר שמואל בנו זלה"ה. וקיימא לן דאותן שירים אסורין באכילה** - ואי הוו מותרים הוי קומץ מפגל ואי הוו פסולים לגמרי כגון דנטמאו או חישב עליהם לאכלן חוץ למקומן תו לא מצי למידק בעיא בפיגול דהא לא קרב המתיר כמצותו אבל היכא דחסרי מי אמרינן הואיל ואיתנהו קצת לא חשיב פסול וכמו שקרב מתיר כמצותו דמי ויכול לקובעו בפיגול בהקטרת קומץ שאם חישב בשעת הקטרה לאכול שיריים למחר אית בהו פיגול בשיריים או דלמא הואיל ואבודין באכילה הוי כמחשב לאכול דבר שאין דרכו לאכול. **ולאפקועינהו מידי מעילה** - דאילו קדשי קדשים מועלין בכל הזבח קודם זריקה אבל משנזרק הדם אימורים לגבוה והבשר לכהנים ואין מעילה אלא באימורין שהן חלק המזבח והבשר אין בו מעילה וגבי מנחה נמי קודם הקטרה יש מעילה אפי' בשירים ולאחר הקטרה אין מעילה בשירים כדתנן בפרק חטאת העוף (מעילה דף ט) המנחות מועלין בהן משהוקדשו קרב הקומץ חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא ואין מועלים בשירים וקא מיבעיא להו מהו דתיהוי הך הקטרה דומה לשאר הקטרות למפקע שירים מידי מעילה. **אפי' לר' עקיבא דאמר זריקה מועלת** - דתנן (שם מעילה דף ו) בשר קדשי קדשים וכו' ר"ע אומר אין מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא דזריקת דם מועלת ליה לקבוע בפיגול ולהוציאנו מידי מעילה אע"פ שאינה מתירתו באכילה. **מחמת דבר אחר** - שיצאו דבאימורין גופייהו ליכא שום פסול. **אפי' לר' אליעזר** - דפליג אדרבי עקיבא. **מנא אמינא לה דתנן הקומץ כו' זה הכלל כו' עד פיגול וחייבים עליו כרת** - דאם חישב באחת מן העבודות להקטיר

קומצה למחר או כזית מקומצה למחר או לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר פיגול וחייבין עליו כרת ותני ר' חייא במתניתיה הקומץ את המנחה לאכול שיריה למחר פיגול אבל לאכול כזית משיריה למחר פיגול לא קתני מ"ט לא תני כזית משיריה דהא אכתי לא חסרו שירים עד לאחר קמיצה דאי חסרו קודם קמיצה הויא לה מנחה פסולה ואינה נקמצת כלל ומאי טעמא לא תני או כזית משיריה למחר. **לאו כגון דאיתרמי מילתא דחסרו שיריים אחר קמיצה** - וקמו להו אכזית וכיון דבמתן כלי ובהילוך והקטרה לא מיתני או כזית משיריה למחר דהא כבר חסרו להו ולא הוי מצי למיתני הריני מוליד או מקטיר לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר דהא שירים וכזית משירים חדא מילתא היא ולא איתרמי ליה כזית דהא חסרו להו אחר קמיצה וקמו להו אכזית הלכך בקמיצה נמי לא תני או כזית הכי גרסינן בקמיצה נמי לא תני או כזית ול"ג בשיריה. **הא מני ר' אליעזר היא וכו'** - ה"ג וכיון דבקומץ לא מתני ליה או כזית בשירים נמי לא תני או כזית כלומר כיון דלא מצי למיתני להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר דמחשבה דכזית קומץ לאו כלום הוא ולא מפגלין הלכך בשירים נמי לא תני או כזית באחת מכל ד' העבודות ולא משום דאיסור שירים דהא לא מיירי רבי חייא באיסור שירים והוה ליה למיתנא בקמיצה ובמתן כלי ובהילוך ובהקטרה על מנת לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר אלא משום דלא מיתני ליה גבי קומץ או כזית מקומצו למחר הלכך בשירים נמי לא תני או כזית. **אמר ליה אביי** - הא דלא תני רבי חייא או כזית לאו כדאמרת כגון דחסרו שירים אלא שירים איתנהו בעינייהו והאי דלא קתני כזית רבי חייא בשירים משום דסבר כר"א דאמר עד שיקריב את כולו הכא נמי כשחישב אכזית לא הוי פיגול עד שיהא מחשב אכוליה קומץ וכיון דבקומץ לא מיתני ליה או כזית בשירים נמי לא תני ולעולם לא חסרו השירים ומשום הכי תנא סיפא פיגול וחייבין עליו כרת הואיל ולא חסרו השירים אבל היכא דחסרו אימא לך דלא מהניא להו הקטרה למיקבעינהו בפיגול. **ור' אליעזר אומר עד שיקריב את כולו** - דהואיל וכולו כליל בעינן שיהא הכל קרב הכא נמי סבר לא הוי פיגול עד שיהא מחשב להקטיר כל הקומץ דאי אמר הריני קומץ ע"מ להקטיר כזית מן הקומץ או ע"מ לאכול כזית משיריה למחר לא הוי פיגול. **אי ר' אליעזר הוא** - הך ברייתא דר' חייא אמאי קתני בה להקטיר קומצה למחר פיגול. **היא** - דכתיב במילואים אשה הוא דמשמע שלם. **הנך דאיכא גוואי** - דלא יצאו

והכי נמי הני דלא נטמאו כשירות דמהניא להו זריקה שבדס הזבח (דמלואים). **מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא** - דהוי כזבח מעלייא לכל עניינים דמה שנשתייר לפנים כשר לאכול ונוהג בו נמי פיגול דקתני הכא הנך דאיכא גוואי כשרות דזריקה מהניא ליוצא. **וקאמר נפרסה לא** - דהיינו חסרו שירים אלמא כרב הונא דאמר כי חסרו שירים אפילו ר"ע מודה דלא מהניא הקטרה לא להתיר ולא למיקבע בפיגול וכ"ש רבי אליעזר. **ע"א** - הוא בלחם הפנים כתיב אבל לרבנן לא אתיא הכי משום דקאמר מאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא וכו' ובלחם הפנים ליכא זריקת דם. **מי קתני** - בהדיא הא יצאת הנך דאיכא גוואי כשרות למידק דר"ע היא. **אבל יצאת** - לא אמרינן הנך דאיכא גוואי כשרות אלא כולן פסולות ור' אליעזר הוא ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני יצאת ולא נפרס והא דקתני נפרס וכו' ולעולם לאו כרב הונא אלא כדרבא דאמר הקטרה מהניא נמי לחיסרון ואליבא דר"ע לחוד, עד כאן הדקדוק שפירש ה"ר שמואל ואביו ה"ר מאיר. **מתני'**. **הקומץ** - רבי יוסי אומר כו' - טעמא מפרש בגמ'. **מה שינה זה מן הזבח** - ששוחטו ע"מ להקטיר אימוריו למחר פיגול. **אינה מן המנחה** - מפרש בגמ'. **גמ'**. **אין מפגלין בחצי מתיר** - שאם חישב לעבוד למחר עבודת חצי מתיר הוא דפליג ר' יוסי.

דף יגב.

קמ"ל דבהא מודה - דטעמא לאו משום הכי הוא אלא משום דמפרש לקמן אין מתיר מפגל מתיר. **אומר היה ר' יוסי** - כלומר ה"ט דר' יוסי. **אין מתיר מפגל את המתיר** - אין עבודת מתיר זה כגון קומץ מועלת לפגל מתיר האחר הלבונה במחשבה שהוא מחשב על הלבונה בעבודת הקומץ. **וכן אתה אומר בבזיכי לבונה** - שאם הקטיר האחד מבזיכי לחם הפנים ע"מ להקטיר האחר למחר אינה מחשבה לפגל. **מאי וכן** - פשיטא דכל היכא דאיכא שני מתירין פליג ר' יוסי. **לאו מינה דמנחה היא** - דזו סולת וזו לבונה. **אינה בעיכוב מנחה** - כלומר לעולם טעמא משום דאין מתיר מפגל את המתיר וה"ק להו הזבח כולו אחד והדם הוא מתיר את האימורים הלכך כי חישב על האימורים חוץ לזמנו בשעת עבודת דם לאו שני מתירין נינהו אבל לבונה אינה מעכבת מנחה אינה בכלל עכוב שירים ואין הקומץ מעכב הלבונה מהקטיר כי היכי דמעכב שיריים הילכך הויה לבונה מתיר בפני עצמו ואמר אין מתיר מפגל את

המתיר. **היכא דלא איקבעו** - בחד מנא - כגון גבי כבשי עצרת דמודו רבן בסיפא דמתני' שחט אחד מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם כשרים דשניהם מתירין את הלחם התם ודאי אמר אין מתיר מפגל את המתיר. **ליקוט לבונה** - דלאחר הקטרת הקומץ היה מלקט הלבונה מעל הסלת ומקטירו. **משום הולכה נגעו בה** - שזה שליקטה ונתנה לכהן מיעט בהילוך הכהן והולכה אחת מן העבודו' דגמרי' מזבחים דכתיב בהו הולכה דכתיב והקריבו בני אהרן ואע"ג דאמר מר (זבחים דף ד) זו קבלת הדם אפ"ה לשון הולכה הוא כדאמרינן בסוף הכל חייבין בראייה (חגיגה יא). **שלא ברגל** - כגון זר שלא זו ממקומו אלא ליקט והושיטה לכהן. **תנינא** - דליקוט לבונה עבודה היא. **זה הכלל** - בפ"ק וקחשיב להנך ד' עבודות חשובות קומץ דמי לשוחט דזה נוטל ומפריש חלק לגבוה מחלק כהנים וכן זה. **התם ממילא** - נופל הדם במזרק הכא שקיל קומץ ורמי בכלי. **ה"נ** - בליקוט לבונה. **קדושת כלי הוא** - דמקדש מקבל דם בכלי והנותן בכלי מקדש ה"נ קומץ בכלי ובדבר זה דומין אבל ליקוט לבונה דלא דמי לחדא מהנך לאו עבודה היא. **מתני'** **שני כבשים** - כבשי עצרת דכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים (ויקרא כג) ואותם כבשים מתירין ומקדשין לשתי הלחם ואע"ג דז' כבשים ופר ואילים שנים ושעיר עזים כתיבי התם מפרש בפרק התכלת (לקמן מנחות מז) שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת שני כבשים שלמים הואיל והוזקקו עמו בתנופה. **אותו החלה או אותו הסדר כו'** - וטעמא דרבי יוסי מפרש בגמ'. **גמ'** **ימין ושמאל** - לאו דוקא. **לא נתפגל ירך שמאל** - והאוכלה אין חייב כרת. **אילו איטמי חד אבר** - לאחר שהופרש מן הבשר. **לעולם אין בו כרת** - בלחם האחר שלא חישב עליו. **עד שיפגל בשתיהן החלות בכזית** - כלומר אפילו לא פיגל אלא בכזית בין שתיהן הוי כולהו פיגול. **באחת מהן** - לא נתפגלה חבירתה. **אפילו באחת מהן נמי** - דהא אמר במתני' זה וזה פיגול. **אי אמרת בשלמא** - גבי יריכות דמזבח אחד אתו חד גופא נינהו ואי פיגל בזו נתפגלה זו משום הכי מצטרפות חלות חצי זית מזו וחצי זית מזו כי ערבינהו דחישב על מנת לאכול כזית למחר בין שתיהן דמהני להו מה שעירבו זה במחשבתו כאילו באו שתיהן מגוף אחד דאמרינן לקמן מנחות (דף יד) דעירב מחשבתו מהני לצרפן וגבי חלות ה"ט דבאחת מהן לא נתפגלה חבירתה משום דלא מחד גופא אתו ובמחשבתו נמי לא עירבן.

אלא אי אמרת - גבי יריכות דמחד גופא אתו תרי גופי נינהו ואם פיגל זו בלא זו לא נתפגלה זו גבי חלות כי ערבן לאכול כזית משתיהן מי מיצטרפי מי מהניא עירוב מחשבתו למיהוי חד גופא טפי מחיבור זבח דלא מהני להו לירצות. **רבי היא** - ור' יוסי לא איירי בהו ולא תקשי לרב הונא. **לאכול חצי זית מחלה זו** - למחר. **שזה כשר** - להקטיר אימוריו ולאכול בשר דהא לא חישב אלא חצי אכילה בחצי מתיר. **אבל אמר כזית משתיהן** - דערבן לחלות במחשבתו ואמר בכל אחד ואחד מן הכבשים הריני שוחט ע"מ לאכול כזית משתיהן [למחר] מצטרפי. **ורבי אליבא דמאן אמרה** - להא מתניתין דקתני לעיל לעולם אינו חייב עד שיפגל בשתיהן בכזית בשתיהן אין באחד מהן לא. **אלא אליבא דרבי יוסי אמרה** - וקתני דמצטרפות החלות. **והדרא קושיין לדוכתא** - דאי אמרת בשלמא יריכות חד גופא הוא כו' כדאמרינן לעיל מנחות (דף יג). **לעולם אליבא דרבנן** - ודקשיא לך אפי' באחת מהן נמי לא תימא בשתיהן דהא ודאי אפילו באחת מהן נמי. **אלא אימא עד שיפגל בשניהם** - הכבשים ואפילו בכזית דשחט ב' כבשים ע"מ לאכול כזית מחלה אחת או מב' חלות אבל אם חישב בכבש אחד לאכול כזית אחד מן החלות ובשחיטת האחר לא חישב לא הוי פיגול דאין מפגלין בעבודת חצי מתיר. **ולאפוקי מדר"מ** - דאמר בסוף מתני' מפגלין בעבודת חצי מתיר דקתני שחט אחד מן הכבשים לאכול שתי חלות למחר ר"מ אומר פיגול וחייבין עליו כרת ואי קשיא הקומץ את המנחה אמאי פוסל במחשבתו הא עבודת חצי מתיר הוא דהאיכא נמי לבונה תריץ בקמיצה ודאי עבודה שלימה היא דהא ליכא קמיצה בלבונה תדע דהא בהקטרת קומץ אם חישב לאכול שירים למחר פליגי רבנן ואמרי כיון דאיכא נמי הקטרת לבונה לא חשיבא הקטרת קומץ לפגל דקתני מתניתין פיגל בהקטרת קומץ ולא בלבונה כו' מנחות (דף יג) וחכ"א אין פיגול עד שיפגל בכל המתיר ואי קשיא הא אוקימנא בריש פירקין (שם מנחות דף י"ג) לכ"ע מפגלין בחצי מתיר דקתני הקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר מודה ר' יוסי כו' והרי לא חישב אלא על חצי מתיר על הקטרת קומץ לאו פירכא היא דלא דמי להאי דהכא דהתם חישב על חצי מתיר בשעת עבודה שלימה והאי חישב בשעת חצי עבודה כגון שחיטת אחד מן הכבשים. **לעולם** - משמע דמפיק ממילתא טובא. **ורבי יוסי היא** - דאמר במתניתין בשתיהן אין אבל באחת לא מפגלה חבירתה. **ולאפוקי מדר"מ** -

דאמר מפגלין בעבודת חצי מתיר מדקאמר הכא ובשניהן היינו דקאמר ולעולם דמשמע אפילו פיגל אף בשתיהן. **ולאפוקי נמי מדרבנן** - דאמרי במתניתין פיגל באחת נתפגלה חברתה (מדקתני הכא ובשתיהן) היינו דקאמר לעולם דמשמע לעולם אפי' פיגל בשניהן אין פיגול עד שיפגל אף בשתיהן. **פיגל בדבר הנעשה בחוץ כו'** - גבי פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים כתיבי בתורת כהנים בפרשת פיגול בצו את אהרן להזות מדמו על הפרוכת הקטרת אימורין על מזבח החיצון. **לשפוך שירים** - שירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. **לאיפגולי מאי** - מה יאכל מאותו פר שיתחייב כרת משום פיגול. **לאיפגולי דם** - כלומר דהאי דקתני פיגל בדם קאמר שאם יאכל מן הדם בשוגג יתחייב ב' חטאות אחת משום כרת דם ואחת משום כרת דפיגול. **הקומץ והלבונה** - דמנחת ישראל והקטרת כו' דכל הנך אין להם מתירין שהם מתירין אחרים וקיימא לן (לקמן מנחות דף יז) דאין פיגול אלא בדבר שיש לו מתירין או לאדם כגון שירי מנחה שהקומץ מתירין או למזבח כגון אימורי בהמה שדם מתירין ליקרב דגמרינן משלמים דכתיב בהו עיקר פיגול מה שלמים דבר שיש מתירין לאדם ולמזבח שזריקת דם מתיר האימורין ליקרב והבשר ליאכל אף כל דבר שיש לו מתירין או לאדם או למזבח לאפוקי הנך דאין אחר מתירין ואי קשיא פשיטא דקומץ לא מיחייבי עליה כרת משום פיגול דהא כי אכיל מיניה פקע ליה פיגוליה שהרי לא קרב המתיר תריץ כגון שהוצת האור ברובו דחשיב כמאן דקרב כדאמרינן לקמן מנחות (דף כו) קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משהוצת האור ברובו דלא חשיב כבשר אלא כשירי הדם.

דף יד.ב

מיפגלי - בשר. **הכא** - פיגל בירך ימין דחשיב בבשר גופיה. **כ"ש** - דמיפגלא אף של שמאל. **לאיפגולי מאי** - כלומר מי יתפגל במחשבה זו שיהיו חייבין כרת באכילתו. **אלא א"ר יוחנן** - ליתא לרב הונא ואם פיגל בימין פיגל בשמאל דהא חזינן אפי' לא חישב אלא בדם נתפגל בשר וגבי חלות ה"ט דרבי יוסי דאמר במתניתין דתרי גופי נינהו ואם פיגל בזו לא נתפגלה זו ולעיל קתני בשתיהן בכזית דמשמע מדמצטרפות דחד גופא נינהו. **הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן ב' גופין** - הכתוב עשאן גוף אחד דמעכבי אהדדי דאין זו כשרה בלא זו דכתיב (ויקרא כג) שתים שני עשרונים דמשמע שתים ולא אחת

וכתיב (שם ויקרא כ"ג) סלת תהיינה וכל הוייה עיכובא ואותו כתוב עצמו עשאן שני גופין מדכתיב שתים דמשמע דכל אחת לישתה ועריכתה בפני עצמה הלכך ערבינהו דאמר כזית בין שתיהן מתערבין ומצטרפין דהכתוב עשאן גוף אחד. **פלגינהו** - דאמר ע"מ לאכול מן האחת ולא עירב חבירתה עמה. **מפלגי** - ואין חבירתה פיגול דהרי הכתוב עשאן שני גופים יש לשונות אחרים בהלכה זו אבל זו עיקר. **פיגל בלחמי תודה** - שהן ארבעה מינים ופיגל באחד מן המינים מי פליגי רבי יוסי ורבנן בהא אם נתפגלו האחרים או לא מי אמרינן כיון דזבח אחד מתירן כחד דמיין או דלמא כיון דלאו חד מינא הוא פליג רבי יוסי. **במנחת מאפה** - שיש בה שני מינין ה' חלות וה' רקיקין כדאמר בפרק התודה (לקמן מנחות דף נו) ואלויבא דר"ש קנסיב להו מהו מי אמר הואיל וקומץ אחד לשניהם לא פליג רבי יוסי ואם פיגל בחלות נתפגלו רקיקין או דלמא כיון דשני מינין פליגי. **וכן אתה אומר** - דהכא נמי פליגי. **בשעת שחיטה כו'** - אסתם זבח קאי שחיטה וזריקה מתירין נינהו שחיטה קדשה לדם כדאמר בשילהי פירקין מנחות (דף טז) ואמר התם הבא לקדש כבא להתיר דמי וזריקה מתרת הבשר. **קבלה והולכה** - דלאו מתירין נינהו לא מצטרפין דקבלה אינה מתרת דאינה אלא לצורך זריקה. **שחיטה וזריקה** - מרחקי אהדדי ומצטרפין וכ"ש קבלה והולכה דמקרבן. **אין מצטרפין** - שתים מהן ביחד אם חישב בזו על חצי זית ובזו על חצי זית. **הא רבי הא רבנן** - הא דתני אין מצטרפות רבי היא. **חצי מתיר וחצי אכילה** - כגון כבש הוי חצי מתיר ולא חישב עליו אלא בחצי אכילה. **כולו מתיר וחצי אכילה** - כגון שחיטה דכולו מתיר בדם וזריקה דכולו מתיר בבשר. **מי שמעת ליה** - דאם חישב בזו בחצי זית ובזו בחצי זית דאין מצטרפין. **ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה** - מצטרפין לפיגול. **ליגזר חצי מתיר וחצי אכילה** - דליפסול אטו כולו מתיר וחצי אכילה דכרת הוא. **דהא רבי יוסי גזר** - במתני' (לעיל מנחות דף יג) בהקומץ את המנחה ע"מ להקטיר לבונתה למחר ואמר פסול ואע"ג דאין בו פיגול דגזר ליה אטו פיגול. **ורבנן** - נמי במתניתין דקתני פיגל בהקטרת קומץ ע"מ לאכול שיריים למחר ולא פיגל בהקטרת לבונה. **ר"מ אומר פיגול** - הן השיריים דאית ליה מפגלין בשעת עבודת חצי מתיר. **וחכ"א אין בו כרת כו'** - כרת הוא דליכא אבל פסול הוא מלאכול דגזרינן אטו כרת ורבי אומר לעיל מנחות דף י"ד (עמוד א) בהדיא כשר. **קומץ דלבונה אטו הקטרת קומץ דמנחה** - דדמו להדדי ובקומץ ע"מ להקטיר קומצה למחר

מודה רבי יוסי דפיגול הוא. **ורבנן נמי דגזרי** - דתפסול מנחה במחשב בשיריים בשעת הקטרת קומץ. **דמנחת חוטא** - דהתם עבודה שלימה היא ומפגלת. **לבונה** - נמי מחשב אשירים בשעת הקטרת לבונה דה"ט דפסלי רבנן למנחה גזרה אטו מחשב בהקטרת לבונה בבזיכין דהתם פיגול גמור הוא שאין הקטרה אלא היא. **כבש** - דאמרי רבנן במתני' שחט אחד מן הכבשים לאכול ב' חלות למחר או הקטיר אחד מן הבזיכין לאכול שני סדרים למחר דקאמרי רבנן אין בו כרת הא פסול איכא דגזרי חד כבש אטו כבש חבירו שלא ישחוט שניהם במחשבה דהתם פיגל בכל המתיר וכן בבזיכין כולו הנך גזירות דאיכא בעלמא דדמי להו הוי פיגול. **אבל הכא** - בחצי מתיר וחצי אכילה דרבי מי איכא חצי מתיר וחצי אכילה בעלמא פיגול דנגזור הכא אטו התם. **מש"ה הוא** - דמשכחי פיגול דדמי להו. **דקתני סיפא** - דמתני' דפיגל בקומץ ולא בלבונה מודים חכמים כו' שאם חישב בקומץ או בהקטרת קומץ פיגל בשירים. **הא קא משמע לן** - דטעמא דפסלי רבנן במחשב בשעת הקטרת קומץ דמנחת נדבה משום הכי הוא דאיכא דמנחת חוטא דדמי ליה שהם מודים שהוא פיגול. **מתני'** **שאין קרבן ציבור חלוק** - הכי מסקנא דגמרא תלמוד ערוך בפיו של רבי יהודה ששנאה מרבותיו שאין קרבן ציבור חלוק ואם נפסל חצי נפסל כולו. **גמ'** **לפני זריקה** - נטמאת אחת מן החלות של עצרת ובלחם הפנים לפני הקטרת בזיכין. **אבל לאחר זריקה** - דזריקה מעלייתא הוא (הואי) דברי הכל כו'.

דף טו.א

רבנן סברי הציץ מרצה - על טומאת אכילת כהנים למיהוי זריקה שנזרקה עליהן זריקה מעלייתא ומיהו כי מרצה ציץ למיהוי קרבן מעליא אבל טמא לא מישתרי באכילה דעבר ליה בלאו מוהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (ויקרא). **ור' יהודה סבר אין הציץ מרצה** - בטומאה שנגעה בדבר הנאכל לכהנים הלכך לא הוי זריקה מעליא ולא מישתרי טהור. **והא עולין** - דד"ה ציץ מרצה על טומאה שנגע בעולין למזבח. **בזיכין** - הוו עולין. **יעשו במזבח בטומאה** - יגעם זה לזה אם ירצה. **שאין קרבן ציבור חלוק** - ואפי' אי מגיעו בשניהם טמאים - וקרבן צבור דוחה טומאה בפרק כיצד צולין (פסחים פ) ואמאי לא הוי טהור בטהרתו הא ציץ מרצה על העולין והויא הקטרה מעלייתא ואסור לטמא את הטהור. **שבת אחד טמא** - בי"ד בניסן וס"ל לרבי

יהודה שבט אחד איקרי קהל הלכך דוחה טומאה ויעשו כולן בטומאה עמו.
לפי שאין קרבן ציבור חלוק - ולדברי חכמים טהורים עושים הראשון
והשבט עושין פסח שני. **רבי יהודה למוז ערוך** - ששנאה מרבתי. **מתני'.**
והתודה אינה מפוגלת - והאוכלה אין ענוש כרת. **גמ'.** מ"ט - התודה מפגלת
לחם - מדהוה ליה למיכתב והקריב חלות על זבח התודה וכתוב והקריב על
זבח התודה חלות (תודת שלמיו) דמשמע תודה הם החלות הלכך כי אמר על
מנת לאכול תודה למחר הוי לחם בכלל. **אבל תודה** - הבהמה לא איקרי לחם
הלכך כי מפגל לחם לא הויא בהמה בכלל. **הכבשים** - של עצרת. **לחם גלל**
תודה - תודה עיקר ולחם טפל דשחיטת תודה מקדשה ללחם כדאמרינן בפ'
התודה (לקמן מנחות עח) יקריב קרבנו מלמד שאין הלחם קדוש אלא
בשחיטת הזבח וכן לחם גלל כבשים דשחיטת כבשים מקדשים ללחם בפ'
התכלת (לקמן מנחות מו) תודה אין מניפין אותה עם החלות אבל כבשים
מניפין אותם עם החלות דכתיב (ויקרא כג) והניף אותם וכתוב על לחם וגו'.
זה לזה - כבשים עם לחם. **אימא כו'** - והוא הדין אי תנא כבשים הוה אמינא
התם כי מפגלי כבשים מפגלי חלות צריכא. **ממנה ומלחמה** - כחצי זית מזה
וכן מזה. **השתא זית כולו מלחם** - דהויא מחשבה חמורה דלא בעיא צירוף
אמרינן במתניתין דלא מיפגל תודה ממנה ומלחמה דבעי לצרופי מיבעיא. **או**
לא - פגלי לחם דשייר במחשבה. **תודה המפגל** - תודה שסייעה לפגל לחם
אין מתפגל כדקאמרינן התודה אינה מפוגלת. **הבא לפגל** - חצי זית של לחם
הבא לפגל גם את התודה ולא פגלהו אינו דין שלא יתפגל.

דף טו.ב

שזרע - משלו. **סמדר** - כבר חנטו ענבים וכן היה מעשה ואסרו את הזרעים
טעמא מפרש לקמן. **האוסר** - גפנים האוסרים את הזרעים. **הבא לאסור** -
זרעים. **קנבוס** - קנבא. **לוף** - מיני קיטנית. **אסרה תורה** - בכרם אין זרעם כלה
שיש להם שרש ל"א קנבוס ולוף אסרה תורה דכתיב (דברים כב) כרמך
כלאים זרעים הדומין לכרם ובהנך תולין אשכולות כעין ענבים. **בעל הכרם**
לא עבד איסורא אלא הכא אכתי - איכא למיפרך לימא קל וחומר. **כ"ש**
אכבשים - מצטרפין הן והלחם לפגל הלחם. **אבל תודה לא** - פשיט ליה דלא
פגיל לחם. **בעי רבי אבא זוטי כו' מחבירו** - ולא פירש כבש. **ולא מיפגל** -
כדקתני במתני' בסיפא שחט א' מן הכבשים לאכול מחבירו למחר שניהם

כשרים דאין מתיר מפגל את המתיר או דלמא חבירו לחם משמע ומפגל לחם. **מתני'** **מפגל את הנסכים** - שהשותה מהם חייב כרת משום פיגול שמשקדשו בכלי שוב אין להן פדיון וקדושתן קדושה. **גמ'** **שדם הזבח מתירן ליקרב** - והוי דבר שיש לו מתירין למזבח ונוהג בהן פיגול דכל דבר שיש לו מתירין יש בו פיגול במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס). **ונסכיו מכאן ועד י' ימים** - דאמר מר לקמן מנחות (דף מד) מנחתם ונסכיהם אפילו למחר אלמא לאו מזביחה נינהו. **אף אני לא אמרתי** - אם פיגל בזבח שיהו הנסכים שיביא לסוף י' ימים מפוגלים אלא בבאים עם הזבח. **אמרו לו אפשר לשנותו לזבח אחר** - הלכך לא מיפגלי. **בשחיטה** - דהאיך הוקבעו לזבח זה ואין רשאיין לשנותם לאחר. **כלחמי תודה** - שהשחיטה קובעתו כדאמרי' בהתודה כדפרישית לעיל. **לוג שמן כו'** - אם פיגל בשחיטת האשם.

דף טזא

מתירו לבהונות - כדכתיב (ויקרא יד) על דם האשם דכל זמן שלא נתן מן הדם מעכב השמן כדאמרי' בפ"ק (לעיל מנחות ה). **מתני'** **פיגל בקומץ** - בהקטרת קומץ חישוב על השירים. **עד שיפגל בכל המתיר** - והקטרת אחד מהן חצי מתיר הוא דאיכא נמי הקטרת חבירו. **גמ'** **שנתן הקומץ כו'** - כלומר הקטרה ראשונה הקטיר בשתיקה ושניה במחשבה אבל חישוב בראשונה ושתק בשניה פיגול לדברי הכל. **להא שמעתא** - דרב. **בד"א** - דמחשבת עבודה הקומץ מפגל בברייתא דמנחות. **בקמיצה כו'** - דבהנך ג' עבודות אין דומה להן בלבונה הילכך כולו מתיר הוא הולכה מפרש בגמ' לקמן בשמעתין דהא איכא בלבונה. **קתני מיהא כו' ופליגי** - ותיובתא דרב. **בשתי דעות** - דאחד הקטיר קומץ במחשבה ואח"כ הקטיר חבירו לבונה בשתיקה דמשו"ה פליגי רבנן דליכא למימר על דעת ראשונה עשה. **בד"א** - דבמתנה אחת פיגל בדמים הניתנין כו' בברייתא דזבחים (דף מב). **מ"ג דיום הכיפורים** - ח' הזאות דפר בין הבדים אחת למעלה ושבע למטה וח' דשעיר הרי ט"ז וכנגדו בהיכל כדאמרי' במס' יומא (דף נג) הרי ל"ב וד' קרנות המזבח הפנימי הרי ל"ו וז' על טהרו של אותו מזבח כשהדם הפר והשעיר מעורבין ביחד הרי מ"ג. **י"א של פר כהן משיח** - ז' הזאות על הפרוכת וד' מתנות דמזבח כדכתיב בויקרא וכן פר העלם דבר. **בראשונה** - בין הבדים בשניה על הפרוכת בג' על מזבח הזהב. **וחייבים עליו כרת** - האוכל מבשר הפר. **ופליגי** - אפ"י פיגל בראשונה פליגי

רבנן אלמא לא אמרי' שניה ושלישית על דעת ראשונה עושה. **בשתי דעות** - שמת כהן גדול או אירע לו קרי לאחר הזאות דבין הבדים ושמש אחר תחתיו והזה בהיכל דליכא למימר על דעת ראשונה עושה. **הניחא למ"ד** - במס' יומא בפ' הוציאו לו (ד' מט). **פר ואפי' דמו של פר** - [שנאמר] בזאת יבא אהרן [וגו'] בפר ואפי' בדמו של פר שאם שחטו הראשון ואירע בו פסול יבא אהרן בדמו אל הקדש וא"צ להביא ולשחוט פר אחר לדידיה הוה [מצוי] לאוקמיה בב' דעות. **אלא למ"ד ולא בדמו של פר** - לא מצוי לאוקומי בשתי דיעות. **אלא אמר רב אשי כגון שפיגל בראשונה ובשניה** - ושתק בשלישית דאכתי הוה חצי מתיר.

דף טזב.

והא בין בין קתני - דמשמע באחת ולא בשתיים. **ירצה** - פיגול הוא לא ירצה (ויקרא יט) וכתוב בכשר ירצה לקרבן אשה (שם ויקרא כב). **אף פסול עד שיקרבו כל מתירין** - לא מחייבין כרת על אכילת פסול עד שיקרבו כל מתירין באותה עבודה שהוא מתפגל בה. **והאי כיון דחשיב כו'** - ואי קשיא בקומץ ושוחט נמי לימא דלא מפגל דכי חשיב (בקבלה) איפסול (מסורת הש"ס: בשחיטה או בקבלה איפסול) כי זריק מיא בעלמא זריק לאו פירכא היא דהתם אותה עבודה שפיגל בה נעשית כולה בקדושתה אבל הנך הזאות חדא עבודה היא. **משכחת לה** - דמפגלי כולהו. **בד' פרים וד' שעירים** - פר ושעיר פנים וחישוב עליו ונשפך הדם לאחר הזאות פנים והביא פר ושעיר א' להיכל וא' למזבח לשבע הזאותיו וכן לקרנות דבכל א' קרבו מתירין דהא כולם כשרים וא"צ לחזור ולהזות מן השני בפנים ובמקום שפוסק הוא מתחיל כדאמרין במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף סא). **לפיגול מרצה** - לענין כן הן חשובות שלא יצא מידי פיגול. **מערבין לקרנות** - פלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם יומא דף נז). **הא דקתני מ"ג כמ"ד מערבין** - דם פר ושעיר בשעת ארבע מתנות דקרנות דמזבח הפנימי. **והא דקתני מ"ז כמ"ד** - מכל אחד נותן ד' מתנות ואייתר להו ד'. **שירים** - של כל ההזאות מעכבי אם לא שפכן על יסוד מזבח החיצון והווי להו מ"ח. **והא דקתני מ"ז כמ"ד שירים לא מעכבי** - ופלוגתא היא בפרק הוציאו לו (שם יומא דף ס). **פיגל בהולכת קומץ מאי** - מי הויא חצי עבודה ופליגי רבנן עד שיפגל בכל המתיר כלומר אף בהולכת לבונה או לא פליגי. **כקמיצה** - דהויא עבודה שלימה דאין

קמיצה בלבונה. **כהקטרה** - ופליגי. **כל עבודה שאינה מתרת** - כגון הולכה דלא מיעכבא דאפשר להושיט זה לזה. **חשובה לפגל עליה בפני עצמה** - דליכא למימר עד שיפגל בכל המתיר דהא לאו מתיר הוא ואין כח לאחרת לעכב. **שחיטתה** - אינה מתרת לא בשר ולא אימורין דזריקה מתירתן. **כבא להתיר דמי** - ובעינן עד שיפגל בכל המתיר. **הקדים מולים לערלים** - בשחיטת פסח מיירי דשחט סימן ראשון למולים סימן שני לערלים. **וקיימא לן** - בפ' תמיד נשחט במס' פסחים (דף סג) אלמא בעבודה שאינה מתרת ולא מקדשת כגון הכא דליכא לחם דתתקדיש ליה שחיטה פליגי נמי רבנן. **בד"א** - דמפגלין בעבודת הקומץ והיינו ההיא ברייתא דמותיב רב אחא בר רב הונא לעיל. **מאי לאו בהילוך דהקטרה** - וקתני דלא פליגי רבנן ותיובתא דריש לקיש. **הילוך דמתן כלי** - כשמוליכו לתתו בכלי דההיא עבודה שלימה היא דאין מתן כלי בעבודת לבונה. **תני הכי** - בהילוך ובמתן כלי. **בא לו להולכה** - מיבעי ליה. **הקטיר כדי שומשום** - כשיעור שומשום וכן עשה עד שהקטיר כל הקומץ וכן בלבונה [מהו] פיגל או לא. **כרבי מאיר** - דאמר מפגלים בחצי מתיר והכא נמי כל שומשום ושומשום חשיב ליה כחצי מתיר. **כרבנן** - דאמרי אין בו כרת אבל פסול הוא. **כרבי** - דאמר לעיל מנחות (דף יד) אומר אני שזה כשר דאין חצאין מצטרפין. **דחישב כשיעורו** - שחישב כשיעור הקטרה שלימה ביחד. **הכא חישב בכל המתיר** - בקומץ ובלבונה חשיב כה"ג כל המתיר. **דלא הזר מלייה** - לשיעור אכילה מאותה עבודה שחישב בכבש האחד ובחלה האחרת השלמה זית ולא חישב לא באותו כבש ולא באותה חלה. **מאן דאמר פיגול קסבר דרך הקטרה בכך** - והוה ליה מחשב בעבודה כשרה והוי כמקטיר כזית על מנת לאכול זית שירים למחר. **ומאן דאמר פסול קסבר אין דרך הקטרה בכך** - ולא פסל מחשבתו אבל דרך הקטרה בכך והקטרה מעלייתא היא.

דף יז.א

חריפי דפומבדיתא - מפרש בפ"ק דסנהדרין (דף יז) עיפה ואבימי בני רחבה דפומבדיתא. **הקטרה מפגלת הקטרה** - הקטיר קומץ ע"מ להקטיר לבונה לאחר זמן פיגול ואע"ג דאין מתיר מפגל את המתיר ולא דמי לשוחט את הכבש לאכול מחבירו למחר כדמפרש לקמן דהתם לא איקבעו בחד מנא הכא איקבעו בחד מנא. **מאי לאו הקטרה דומיא** - דקומץ ונותן בכלי. **מה**

הנך - בין חישוב לאכול שירים למחר בין חישוב להקטיר לבונה פיגול. **קומץ לאו מתיר דלבונה הוא** - דאמרן לעיל (מנחות דף יג) דאינה בעיכוב מנחה. **א"ל אביי** - לרב מנשיא. **עני מרי** - ענני אדוני. **משמיה דרב** - כלומר אמרה רב חסדא להא מילתא משמיה דרב. **מ"ט** - שניהם כשרין. - כחד דמו - מפגל להקטרה דלבונה דמי וה"מ לר"מ ולרבנן אבל לר' יוסי דבריש פירקין אין מתיר מפגל את המתיר ולא מפגלא הקטרת קומץ להקטרת לבונה. **אבלע לי** - הטעימני ולמדני. **ותקילא לי** - ושקולה לי כלומר חביבה עלי. **ה"ג הקטיר קומץ להקטיר לבונה לאכול שירים** - ולא גרסי' ולאכול וזה פירושו הקטיר קומץ על מנת להקטיר לבונה למחר וע"מ לאכול שירים למחר. **מאי קמ"ל** - קא ס"ד דמשום חדא מהנך מחשבות מפגלא וחד מינייהו אשמעינן ופיגול משום מחשבת להקטיר לבונה למחר הוא ולא משום לאכול שירים דאין מפגלין בחצי מתיר. **לימא הקטיר קומץ להקטיר לבונ'** - ולא לימא לאכול שירים כיון דההיא מחשבה לא מהניא למה לי מחשבה בהדי קמייתא ואי פיגול משום לאכול שירים הוא דמפגלין בחצי מתיר אבל להקטיר לבונה לא מהניא למה לי לצרפה בחדא. **ואי תרוייהו קמ"ל** - ואי לאכול קאמר שלא חישוב אלא באחת מהן. **לימא להקטיר לבונה ולאכול שירים** - דמשמע תרתי מילי הקטיר קומץ להקטיר לבונה או לאכול שירים למחר. **דפשטא לה מחשבה בכולה מנחה** - ואע"ג דלא מפגל בחדא מינייהו השתא דחשיב בתרוייהו מפגלא. **הא מיפלא פליגי** - דלרבנן אין מפגלין בחצי מתיר. **ולימא** - ליה רב יצחק לתנא דלא לשנייה ולוקמא כדקתני פיגול. **ור"מ היא** - ואמאי שני מילתיה ותירץ ליה פסול. **תנא דברי הכל אתניהו** - הלכך איכא למימר דפסול אתניהו והא דתנא פיגול משום דאיחלף ליה פיגול בפסול. **ה"ז בדברי הכל לא מיחלף ליה** - הלכך אי הוה אתניהו ה"ז ולא הוה אמר דברי הכל. **הדרן עלך הקומץ זוטא**. **מתני'**. **הקומץ רבה, לאכול דבר שאין דרכו לאכול וכו' דבר שדרכו לאכול פחות מכזית כשר** - הא משנה יתירא דהא תנן בפ"ק (לעיל מנחות יב) לאכול כחצי זית ולהקטיר חצי זית כשר אלא לר"א איצטריך דאע"ג דפסול ר' אליעזר במחשבה שלא כדרכו דגזר אטו כדרכו ופסול מדרבנן הכא לא גזר פחות מכזית אטו כזית. **גמ'**. **כשם שמחשבין מאכילת אדם לאדם ומאכילת מזבח למזבח** - כשם שפוסלת מחשבה בדבר אכילת אדם כגון שירים אם חישוב עליהן לאדם למחר. **מאכילת מזבח** - כגון קומץ אם חישוב עליו למחר למזבח פוסלת כך פוסלת

דף יז.ב

מחשבת אכילת אדם כגון שירים אם חישב עליהן למזבח להקטירן למחר. **מדאפקינהו רחמנא לתרוייהו בלשון אכילה** - ש"מ כי הדדי נינהו ומחשבין מזו לזו. **בלשון אכילה למזבח** - כגון הריני קומץ על מנת להאכיל קומץ למזבח למחר. **א"נ** - להכי אפיק רחמנא להקטרה בלשון אכילה. **מה אכילה בכזית אף מחשבת הקטרה בכזית** - אם חישב בקמיצה להקטיר כזית קומץ למחר פיגול. **לעולם אכילה דאורחא משמע** - קומץ למזבח ושירים לאדם. **מאי האכל יאכל** - מדשני קרא בדיבורא. **שמעת מינה תרתי** - למחשבת הקטרה בכזית ומחשבין מאכילה לאכילה. **איכא למ"ד** - ר' אליעזר פסל מדאורייתא ומהאי קרא דפרשינן ואית ליה כרת. **לשתות מדמו למחר** - אכילת מזבח לאדם. **להקטיר מבשרו למחר** - אכילת אדם למזבח. **להניח מדמו** - לא לשום זריקה ולא לשתיה. **אליבא דמאן** - כלומר בתר טעמא דמאן אמרה למילתיה וכמאן ס"ל בלשתות מדמו למחר. **(ת"ק) רבי יהודה** - דאמר פסול סבר האי הוא דפסול לר' אליעזר אבל לשתות אפי' כרת איכא ור"א דאמר אף בזו כלומר שתיהן דין אחד להם מה כאן ליכא כרת אף בלשתות אין בו כרת. **דכולי עלמא כרת ליכא** - וטעמא דרבי אליעזר לא מדאורייתא אפילו לרבי יהודה. **והכא ג' מחלוקת בדבר ת"ק סבר בהנך פליגי** - דרבי אליעזר גזר אטו מחשבה כדרכו דהוי פיגול הילכך גזר בשלא כדרכו דהוי פסול אבל להניח דברי הכל כשרה דלא אסרה תורה אלא מחשבת אכילה ושתיה דבכלל אכילה הוא ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן.

דף יח.א

ור' יהודה סבר - בשתיה הוא דפליגי רבנן משום דחישב במידי דלאו אורחיה אבל בלהניח דברי הכל פסולה. **גזירה** - דמחשב להניח מקצת דמו אטו כל דמו וכל דמו פסולא דאורייתא הוא כדמפרש במסכת זבחים בפ' כל הפסולין (דף לו) תרי קראי כתיבי בנותר כו'. **למצות מדותי** - לידע מיצוי תלמודי ולשאל ספיקותיי. **למצות מדותי** - ללמד ולמצות מה שר' אלעזר חכם ממני. **והיה חביב** - יוסף לרבי אלעזר וספרו בהלכות עד שהגיעו להלכה אחת של זבחים לשון אחר והיה חביב ליוסף כל מה שרבי אלעזר מלמדו עד שהגיעו להלכה אחת. **צהבו פניו** - מחמת שמחה. **שלא כיווננו שמועתינו** -

כלומר דלא סליק לך אליבא דהילכתא כל דאמרי לך עד השתא. **רבי הן** - כוונת וכוונת אלא משום הכי צהבו פני השתא שר' יהודה פסול שנה לי. **ולא מצאתי** - והייתי מתיירא שמא שכחתי. **הא מפני** - הא משמע לשון טעם כלומר הרי מפני שרבי יהודה בנו של רבי אילעאי ורבי אילעאי תלמידו של רבי אילעאי כדאמר' במסכת סוכה בפרק הישן (דף כז) מעשה ברבי אילעאי שהלך להקביל פני ר' אילעאי כו'. **שנה לך משנת רבי אליעזר** - ולא שהלכה כן אלא חביבה היתה עליו ושנאה לך. **ואי סלקא דעתך רבי יהודה דברי הכל פסולה אתנייה** - לרבי יוסף הבבלי מאי החזרת לי אבידה הא לא אמר ר' אלעזר בן שמוע כר' יהודה וקשיא למאן דאמר לעיל ר' יהודה סבר להניח דברי הכל פסול. **אלא מאי** - אתנייה ר' יהודה כשר לרבנן ור' אליעזר פוסל א"כ מאי הא מפני דמשמע מפני שחביבה עליו שנאה ולא שהלכה כן היא הא אן נמי דברי ר"א בן שמוע פלוגתא מתנינן לר' יהודה (בזבחים דף לו). **מתני'**. **לא יצק** - היינו יציקה אחרונה דבתחילה נותן שמן בכלי ואח"כ סולת ובולל וחוזר ויוצק שמן והכי מפרש בפ' אלו מנחות נקמצות (דף עד). **(לא יצק) לא בלל כשר** - וכגון שנתן כל הלוג במתן הראשון שהוא קודם לעשייתה דאי חיסר שמנה אמרו בפ' קמא (לעיל מנחות דף יא) פסולה. **לא פתת** - שנאמר פתות אותה פתים ואע"ג דבמנחת מחבת הוא דכתיב ה"ה לכל המנחות הנאפות תחילה כגון מחבת ומרחשת ומאפה שכולן באות עשר עשר ומצוה לפותתן כולן ואח"כ קומץ וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה כשר כדאמרינן באלו מנחות (לקמן מנחות דף עה). **לא הניף** - במנחת (חוטא) (מסורת הש"ס: [העומר]) וקנאות דטעונות תנופה בפרק כל המנחות (שם מנחות דף סא). **לא הגיש** - בקרן דרומית מערבית כדמפרש בשמעתא. **פתתה** - לאחר אפייתן פותתן וקומץ כדמפרש באלו מנחות (שם מנחות דף עה) ופתתן מרובות גדולות יותר מדין המפורש באלו מנחות נקמצות (שם מנחות דף עה) מנחת ישראל כופל אחד לשנים ושנים לד'. **ולא משחן** - אותן הטעונות משיחה כדכתיב ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז). **גמ'**. **עכובא כתיב בה** - דהא נאמר יציקה במנחת הסולת ונשנית במנחת מחבת ואמרינן לקמן מנחות (דף יט) כל מקום שהחזיר ושנה הכתוב בתורת מנחה אינו אלא לעכב אי נמי דכתיב (ויקרא ב) ויצקת עליה שמן מנחה היא מנחה ולא שלא יצק מנחה דכל היא עיכובא ואף על גב דדרשינן ליה באלו מנחות (לקמן מנחות דף עה) למעוטי מנחת מאפה מיציקה שמעינן - נמי עיכובא מיניה.

דף יח.ב

והתנן - בפרק המנחות והנסכים (לקמן מנחות דף קג). **ששים** - עשרונים נבללין בלוג אחד. **ששים ואחד אין נבללין** - בלוג אחד הילכך לא יביא ס"א עשרונים בכלי אחד לפי שאין רשאי לתת שם שני לוגין וכו' אליעזר בן יעקב דאמר בפרק שתי מדות (לקמן מנחות דף פח) אפילו למנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה ולי נראה דאפילו לרבנן דאמרי ששים לוג קים להו דאין נבללים יפה בכלי אחד. **כל הראוי לבילה** - ששים עשרונים שראויין לבלל בלוג. **אין בילה מעכבת בו** - שמע מינה דאי נמי לא בלל כשר. **ושאין ראוי לבילה** - ששים ואחד מעכב בו מצות בילה ופסולה אלמא מדשני לה אין בילה מעכבת בו שמע מינה לא בלל דמתניתין לא בלל כלל משמע וה"ה דלא יצק. **שריבה בפתיתין** - שפתתה יותר מדאי. **ומהו דתימא התם** - כי לא פתת כלל הוא דכשרה דאיכא תורת חלות עליהן. **אבל** - פתת פתים מרובות אימא תיפסל. **מתניתין** - דמכשיר יציקה בזר דלא כר' שמעון. **חמש עשרה עבודות** - נשיאת כפים דבפנים ובחוץ חדא חשיב ליה. **הקבלות** - קבלת דם. **בפנים** - בעזרה כדכתיב וישא אהרן את ידיו (ויקרא ט) וגו'. **בחוץ** - בכל עיר ועיר. **כל כהן כו'** - אלמא מדחשיב יציקה בכלל עבודה המסורה לבני אהרן שמע מינה אסורה בזר. **מקמיצה ואילך כו'** - כדכתיב ויצק הכהן וגו' דליהוי משמע מקמיצה ואילך מצות כהונה. **ממנחת ישראל** - דיציקה במנחת ישראל כתיב וגמרי' מינה שאר מנחות בפרק אלו מנחות (לקמן מנחות דף עה) דדרשינן ויצקת עליה שמן מנחה לרבות כל המנחות לקמיצה וליציקה. **כאן בשאין נקמצות** - ההיא לישנא בתרא דרב נחמן אתא לרבווי מנחת נסכים כמנחת כהנים דיציקה פסולה בזר.

דף יט.א

מקרא - הכהן נדרש לפניו לויצק. **ולאחריו** - וקמץ משם באצבעו. **ולקח** - ולקח (קבלת) הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנות וגו'. **אלא בימין** - דכל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין. **נתינה** - מתנת הקרן דמזבח. **וכי נאמרה יד** - כלומר וכי נאמרה אצבע בולקח והלא בונתן הוא אמור. **וי"ו דוהביאה מוסיף על ענין ראשון** - [וכ"ת וי"ו דונתן נמי יהא] מלמד קבלה מנתינה תריץ ליכא למימר הכי דאי כתיב ונתן באצבעו הוי גמירא

ולקח מונתן בוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל השתא באצבעו הפסיק הענין. **ואי מה סמיכה** - לר"ש פריך וסמך ידו על ראש קרבנו אלמא סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים ולא באחר זריקה לא בעינן בבעלים דכהן זורק. **אפשר** - שחיטה. **לא אפשר** - זריקה בבעלים דכתיב וזרקו בני אהרן. **נזיר** - כתיב ביה זאת תורת הנזיר אשר ידור (במדבר ז). **תנופה בנזיר** - דכתיב ונתן על כפי הנזיר לעכב משום דכתיב תורת ואע"ג דלא מעכבא בעלמא כדאמרין בשמעתא קמייתא דמס' יומא (ד' ה) שאם עשאה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכפר. **כן יעשה** - על תורת נזרו. **תודה** - כתיב בה וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו וגו' (ויקרא ז). **ד' מינין** - חמץ חלות ורקיק ורבוכה בפרק התודה (לקמן מנחות דף עז). **שלמיו** - על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות ולרביעית שמן בתודה (בפ' התודה) (מסורת הש"ס: [כתודה]). **ארבעה שבמצורע** - עץ ארז ושני תולעת ואזוב וצפרים. **תהיה** - משמע עיכובא. **יוה"כ** - כתיב והיתה - לכם לחקת עולם בחדש השביעי וגו' באחרי מות. **שאר קרבנות כתיב בהו תורה** - זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' (ויקרא ז). **ולא מעכבי** - דאמר בפ"ק (לעיל מנחות ד' ד) באשם הוא עצמו שלא הוקטרו אימוריו כשר ובמנחה כתיב וזאת תורת המנחה הקרב וגו' (ויקרא ו) דהיינו הגשה ותנן לא הגיש כשר. **הא תורה וחוקה קאמר** - משמע תרוייהו כי הדדי שקולין. **מנחה כתיבא חוקה** - כל זכר בבני אהרן יאכל חק עולם (וגו') (שם ויקרא ו'). **שהחזיר הכתוב** - בצו את אהרן מה שכבר אמור בויקרא אינו אלא לעכב. **אאכילה כתיבא** - הילכך לאו לעיכובא אתא. **לחם הפנים** - ואכלוהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם וגו' (שם ויקרא כד). **ושאני התם** - גבי מנחה להכי לא הויא חוקה דידה עיכובא משום דכתיב מגרשה ומשמנה מדמצי למכתב מגרש ומשמן וכתיב מגרשה ומשמנה שמע מינה ה"ק גרשה שלם ושמנה שלם שאם חסר כל שהוא פסול ומדאיצטריך למיכתב להכי שמע מינה חוקה דידה לאו חוקה.

דף יט.ב.

גרש ושמן - הוא דהחזיר בהן הכתוב ומעכבא. **ואין דבר אחר מעכב** - ואע"פ שהחזיר בו הכתוב. **ואע"ג דתנא ביה קרא כו'** - בתמיה. **מלא קומצו** - כתיב בחד דוכתא הדר שני בדבוריה וכתיב בקומצו למידרש מיניה בידו יקמוץ לא

יעשה כלי למדת קומצו. **כפו** - ולא כלי הילכך אם קמץ בכלי פסל. **דורות משעה לא ילפינן** - ה"ק חזרה דגרש ושמן הוא דאתאי לעיכובא וכן דוגמתה שהוחזרו בתורה מנחת דורות אבל וימלא כפו לא חזרה היא. **לא שנו** - דאין מקדיש יבש אלא במדת לח כגון הין ולוג דכל מדה לא חזיא ליה אלא למילתיה למדות והין ולוג במדת יבש ליכא. **אבל מזרקות** - שהן כלי דם מקדשין סלת יבש ויליף טעמא מנשיאים אלמא גמר דורות משעה. **מאן תנא בה** - כלומר איזה מקרא שנה בה הקרב אותה בני אהרן לפני ה'. **יכול במערב** - בקיר מערבי של מזבח היינו לפני ה' כנגד פתח ההיכל דהיכל במערב. **ת"ל אל פני המזבח** - ופני המזבח זה דרום שהכבש בדרום. **במקור יש במקום זה שרטוט כנגד חודה של קרן** - בפ' ב' דסוטה (דף יד) פריך מאי דיו. **למערבה לדרומה** - כאן וכאן. **כוליה מזבח בצפון עזרה קאי** - ופתח היכל באמצע עזרה וכיון דכל המזבח בחצי עזרה עומד בו בצפון אישתכח דקיר דרומית של מזבח כלה לפני פתח (אהל) ההיכל ונקרא דרומו של מזבח לפני ה'.

דף כ"א

ברית אמורה במלח - שלא תפסוק מקרבנות בין לרבי יהודה בין לר' שמעון ליכא מידי אלא משמעות דורשין. **רב** - דאמר החזירה אין לא החזירה לא כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח הקומץ כשר. **שזר קרב לגבי מזבח** - דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא כדאמר בשמעתא בראשו של מזבח ששם מולחים את הקומץ. **עצים** - נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י) ודם איקרי קרבן שהוא עיקר כל הזבת. **אחרים באין לה חובה** - שצריכה עצים להקטרה. **אף כל** - שצריכין עצים טעונין מלח יצאו עצים ודם. **קומץ דמנחה** - מתיר שיריים ודם מתיר אימורין למזבח ובשר לכהנים. **אי מה מנחה מיוחדת שמתרת** - הכי פריך או אימא כי היכי דמרבין כל דדמי ליה בהאי צד שאחרים באין חובה להן תרבי נמי דם דדמי לה לאידך גיסא בחד צד דמתיר כמותה ואף כל למעוטי עצים הוא דאתא דלא דמי לה במידי ת"ל במיעוטא אחרינא למעוטי צד דמתיר כמותה ולרבווי דאחרים באין חובה להו אתא דליכא לפרושי (איפכא) אביא דם שמתיר ואוציא את אלו שאין מתירין דא"כ למה לי למימר מעל מנחתך נימא (אי נמי) כדאמרינן לקמן מסתברא הני הוה ליה למילף שכן אשב"נ טמ"א סימן הלכך על כרחך כולהו הוה בעי לרבווי הני בחד צד להכי איצטריך מיעוט למעוטי

חד מינייהו. **כולה** - גם השיריים. **ת"ל קרבן** - קומץ וכל קרבן מנחתך (ויקרא ב). **בפני עצמה** - כגון האומר הרי עלי לבונה דאמר בפ' הרי עלי עשרון (לקמן מנחות קו) לא יפחות מן הקומץ. **מנחת כהנים** - מנחת נדבותיהם דכליל הוא. **כהן משיח** - חביתין. **קדשי קדשים** - זבחי שלמי צבור דהיינו כבשי עצרת דקדשי קדשים נינהו ואע"ג דשלמים הן דהא אין נאכלין אלא יום ולילה כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד) זבחי שלמי צבור ואשמות כו'. **והא אמרת (ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים באין כו'** - ומהתם אירבייא לבונה וכולהו הנך דצריכין עצים ועל כל קרבנד תו למה לי. **הכי קאמר** - האי דפריך אין לי אלא קומץ הכי קא פריך אימא לא דרשי כדדרשת מה מנחה מיוחדת אלא בכלל ופרט דרשינן קרבן ראשון כלל מנחתך פרט. **מנחה אין מידי אחרינא לא** - והיינו דפריך אין לי אלא - קומץ מנין כולהו אחריני. **הדר אמר על כל קרבנד תקריב מלח** - דאי נמי דרשי כלל ופרט איתרבו כולהו דעל כל קרבנד חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ועל כרחך הדרינן למילתא קמיינתא לכל שאחרים באין לה חובה ואיתרבו להו כל הנך. **אף כל עצים** - אף כל הצריכים עצים טעונין מלח. **ואייתי דם דאיכא נסכים** - יין ושמן באין לחובה לזבח. **אכילה** - אימורים. **ושתייה** - יין. **אדרבה** - לצורך דם אתו דהכי אורחא לאחר כפרת דם שכיפר על החטא בא היין המשמח אלהים ואנשים דמי שנתכפר חטאו שמח. **אלא** - להכי לא איתרבי דם אף על גב דנסכים באין לו חובה לא דמו ללבונה הבאה לו חובה למנחה דלבונה באה עם המנחה בכלי אחד ונסכים אין באין עם הדם בכלי אחד. **מדאיצטריך מעל מנחתך** - למעוטי דם אלמא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא דטעון מלח משום דדמי למנחה בחד צד שמתיר כמנחה מכלל דהנך כולהו דלא מעטינהו קרא מחד צד אתו כיון דדמו בחד צד דאחרים באין לה חובה אמרינן דטעונין מלח. **אישים** - על האש נשרפת למעוטי דם שאינו נשרף. **בחוץ כמותה** - דכל מנחה והקטרת אברים בעזרה אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים על בין הבדים ועל הפרוכת. **מנחה ואברים** - חייבין משום נותר וטומאה אם אכלן בטומאת הגוף ואפילו קומץ שהוא מתיר ואין בו משום פיגול ויש בו משום נותר וטמא וילקיף לה (זבחים דף מד) מאשר הם מקדישים ומעילה ובדם ליכא מידי כדמפרש במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס) תלתא קראי כתיבי בדם חד למעוטי מנותר וחד מטומאה וחד ממעילה.

דף כ.ב.

דם נפסל בשקיעת החמה - דאינו ראוי לזרוק בלילה דכתיב ביום צוותו את בני ישראל להקריב וגו' (ויקרא ז) ודם למחר נפסל בלינה כדאמרינן במס' זבחים בפרק איזהו מקומן (דף נו) מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה תלמוד לומר ביום הקריבו את זבחו וגו' והתם יליף לה שפיר וכן קומץ דלעיל מביום צוותו כתב זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' אבל אברי עולה הותרו להקריב כל הלילה כדאמרינן בהאי פירקין מנחות (דף כו) מנלן מבא השמש כלומר לאחר בא השמש ומקטירן כל הלילה. **קרבן** - נפש כי תקריב קרבן מנחה וגו'. **שני גזרין** - שני בקעיות גדולות. **וכן הוא אומר** - דעצים קרבן מקרו ולהכי נקט שני גזרין כדילפינן מקראי פרק שלישי דמסכת יומא (דף לג). **לדברי רבי** - דמקיש עצים למליחה ולהצריך הגשה כמנחה טעונין קמיצה כמנחה והמתנדב שני גזרין יביא עצים אחרים להסיקן. **דם מעל מנחתך נפקא** - ותרי מיעוטי למה לי נימא קרבן כלל מעל מנחתך פרט כל קרבנד חזר וכלל אף כל שאחרים באין לו חובה ולא דם דאין אחרים באין לו חובה דהשתא ליכא למיפרך אי מה מנחה שמתרת אף כל כו' דאם כן דמדרבית בצד דאחרים באין חובה לה כל הנך ובצד דמתיר מרבית דם אף כל למעוטי מאי בשלמא למאי דהוה סליק אדעתין מעיקרא (ואע"ג) (מסורת הש"ס: דאע"ג) דאף כל הוה ממעט נמי עצים הוה מצי למיפרך דנרבי בצד אחרים באין חובה כל הנך ובצד דמתיר מרבית לדם (ונרבי דם בצד דמתיר) ואף כל למעוטי עצים שאין אחרים באין להם חובה ואינן מתירין ולהכי איצטריך מעל מנחתך יתירא למעוטי דם אבל השתא דאמרת עצים אחרים באין חובה להם אי מרבי דם בצד דמתיר אף כל למעוטי מאי (קראי) (מסורת הש"ס: [וקראי]) (למאי אתא מנחת) דדרשינן מינה לעיל אף כל שאחרים באין להם חובה אבל מידי אחרינא לא מאי אתא למעוטי. **נסכים** - אין אחרים באין לו חובה.

דף כ.א.

דתניא - דיין אין טעון מלח. **וקפריך הש"ס מני** - הך ברייתא. **קשיא קטרת** - דהא רבינן לעיל מנחות (דף כ) כל שאחרים באין לו חובה וקטרת נמי דבעי מלח ולקמן נמי אמרינן בראשו של מזבח ששם מולחין הקטרת והקומץ. **הפרט** - מנחתך. **עצים אין מקבלין טומאה** - ואע"ג דעצי מערכה מקבלין טומאה כדאמרינן בפרק שני דפסחים (דף לה) והבשר לרבות עצים ולבונה

ההיא מדרבנן הוא משום חיבת הקדש וקרא אסמכתא בעלמא דהא עצים בעלמא לא מקבלי טומאה. **דם שבשלו** - בין דחולין בין דקדשים ואכלו אינו עובר עליו דהא לא חייבה תורה אלא על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבישלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם ומליח הרי הוא כרותת. **מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא** - ומשום ההוא משהו לא נפיק מתורת דם. **הקפה** - כמו (שמות טו) קפאו תהומות. (**קפה באור**) - ואכלו חייב משום דם או חלב. **בחמה** - הדרא לכמות שהיה צלולה לכך חייב. **דם שקרש** - קא סלקא דעתך ואפילו דחולין. **כאן בחטאות החיצונות** - הא דקתני הקפה את הדם בחמה ואכלו חייב והוא הדין לשל חולין הואיל ואכלו לכפרה בקדשים. **והא דאמר זעירי אינו עובר עליו בחטאות הפנימיות** - כגון פרים ושעירים הנשרפים וטעמא מפרש לקמן. **הלכך** - דאמרת אמרינן הואיל וכנגדו ראוי. **דם חמור** - אע"פ שאינו ראוי לקרבן ואיכא למימר דלא חייבה תורה כרת אלא על דם הראוי לקרבן אלא אפילו חמור דאין קרבן בטמאין אפילו הכי חייב. **חוצץ** - לענין טבילה. **סריך** - שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת חוצץ. **לא סריך** - שכשתולין בו אצבע נמשך והולך חוט ממנו (ופוסק הדם). (**מסורת הש"ס: ונפסק הדם**) **תבונהו** - מפרש לקמן. **מי מלח** - מוריס. **שאינה שובתת** - שמצויה בקיץ ובחורף ומלח סדומית והים משליכה לאגפה. **איסתרוקנית** - מן הקרקע נעשית ובידי אדם. **מכל שהוא** - בין סדומית בין אסתרוקנית. **מכל מקום** - ואפילו מחוץ לארץ. **סדומית** - דקה אסתרוקנית גסה. **יכול יתבוננו** - יתן מלח הרבה כתבן בטיט. **כבנין** - מלח הרבה שורה על שורה. **נותנת טעם [כבינה]** - באדם. **תקריב בשבת ובטומאה** - אם קרבן ציבור הוא ואשמועינן דמליחתן עבודה היא ודחי שבת וטומאה כשאר עבודות.

דף כא.ב

וכן לקדרה - אין צריך למולחה יותר. **שעל הכבש כו'** - שנופל שם כשמולחין (את הקומץ) את האברים כדאמרן לקמן בשלשה מקומות נתונה. **אין מועלין בו** - דשוב אינו ראוי. **מאי קראה** - דשעל גבי האבר מועלין דכתיב והשליכו עליהם הכהנים מלח והעלו אותם עולה אלמא דאבר עם מלחו שניהם קרויין עולה. **תנן התם** - במסכת שקלים על שבעה דברים התנו ב"ד ואלו שנים מהם על המלח ועל העצים של קדש. **שהכהנים ניאותין בהן** - נהנין מהן.

למלוח קרבנם - עולותם ומנחתם שהן מביאין. **לאכילת קרבנם** - כלומר לאכילה המגיע לחלקם כגון חזה ושוק חטאות ואשמות שהיחיד מביא והן אוכלין. **מאי בעו התם** - חולין בעזרה. **הכי גרסינן** - יאכלו שיאכלו עמה כולה בתורת כהנים - קא דריש (עמה כו') האי קרא והנותרת ממנה וגו' דכתיב ברישיה דקרא יאכלו אהרן ובניו ובסיפיה כתיב יאכלוה ודריש התם יאכלו שיאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מעוטה יאכלוה דסיפא שלא יאכלו עמה חולין ותרומה בזמן שהיא מרובה. **לבונה מתוך ביתו** - דכתיב (ויקרא ב) ונתן עליה לבונה והדר והביאה אל בני אהרן. **והביא עצים** - דכתיב על העצים אשר על האש. **עצים משל ציבור** - מפרש לקמן. **עצים ומלח נוהגים בכל הזבחים** - מלח בא עם הקומץ בכלי. **ברית עולם** - בלחם הפנים כתיב. **מה להלן משל ציבור** - דכתיב מאת בני ישראל. **לא נצרכא** - להתנות לבית דין שיהו כהנים מולחין קרבנם משל הקדש. **אלא לבן בוכרי** - האומר אין כהנים חייבים בשקלים. **כל כהן ששוקל** - שמביא שקלו ללשכה באדר. **אינו חוטא** - מדקאמר אינו חוטא מכלל דלכתחילה לא מיחייב וטעמא מפרש במס' שקלים דכתיב כל העובר על הפקודים ושבת לוי לא נפקד ואע"ג דאיכא למימר הא מייתי חולין לעזרה אפילו הכי אינו חוטא כדמפרש לקמן. **כל כהן שאינו שוקל חוטא** - בשקלים מפרש טעמא דכתיב זה יתנו זה בגימטריא שנים עשר שבטים והיינו שבת לוי וכל העובר מפרש התם כל העובר בים סוף. **לעצמן** - להנאתן וקא פריך ולבן בוכרי כו'. **סד"א וכו'** - והשתא מפרש לא נצרכא דלעיל.

דף כב.א

כי זכי להו רחמנא - לשכה למלוח קרבנם משל הקדש לישראל הוא דזכי להו משום דאית להו לשכה כלומר שהם נתנו השקלים בלשכה שמהן נקנה המלח אבל כהנים שאין חייבין לשקול לא להכי איצטריך תנאה. **חדתי** - לר' אלעזר בן שמוע בעינן חדתי. **הכא נמי בחדתי** - שעדיין לא נשתמש בהן ארונה. **עיזא** - עז של ברזל נותנין עליו להכבידו. **עיזא דקורקסא** - קורקסא נסר גדול מלא יתידות. **דיישי דישא** - שנותנין אותו על התבואה וקושרין בו שוורים ומושכין אותו ונידושת התבואה. **מאי קרא** - מוריגים לצורך דישה דכתיב מורג וכתוב תדוש. **חרוץ** - יפה ומצמיד. **מתני'**. **במנחת כהנים כשרה** - שהרי כולו כליל כמותו. ר' יהודה אומר אם נתערב הקומץ במנחת נסכים

ומנחת כהן משיח פסולה - לפי שהקומץ דמנחת נדבת ישראל בלילתו עבה לוג לעשרון. **ומנחת כהן משיח** - ומנחת נסכים בלילתן רכה שלשה לוגין לעשרון דכתיב במנחת נסכים בלול ברביעית ההין שמן ויליף חביתין מינה שלשה לוגין לעשרון בפ' התכלת (לקמן מנחות נא). **והן בולעות זו מזו** - הקומץ בולע ממנחת נסכים והוה ליה ריבה שמנה ומנחת נסכים נמי פסולה דהוה ליה חיסר שמנה והאי דקתני פסולה ולא קתני פסולות משום דכולה מתניתין בלישנא דחדא מנחה איירי ורישא נמי הכי תנא נתערב קומצה בקומץ חבירתה כשרה והוה ליה למיתני כשרות. **אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה** - שנפלה זו בצד זו ונשאר מזו כדי קומץ שלא נתערב כשרות ואם לאו פסולות דאמר בתורת כהנים מסלתה ולא מסלת חבירתה. **לא יקטיר** - אפי' כל המעורבת דאין הקטרה מצוה אלא בקומץ ומקמץ נמי לא מצי קמיץ שני קומצים דדלמא בכל קומץ וקומץ יש מזה שנתערב וליכא קומץ שלם מחמת מנחה. **ואם הקטיר** - כל המעורבת היא לא עלתה לבעלים דהא לא נקמצה ואין מנחת נדבה נתרת בלא קמיצה. **נתערב קומצה בשיריה** - לא יקטיר את כולה משום דשירים אסורין להקטיר דכתיב לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) כל שממנו לאשים הרי הוא בבל תקטירו. **גמ' דם** - דקדשים. **כשר** - לזריקה. **נתערב ביין** - שהוא אדום. **רואין אותו כאילו הוא מים** - ואם היה מים והיה מראית הדם ניכר ביניהם כשר. **בדם הבהמה** - של חולין. **רואין אותו** - את של חולין. **אין דם מבטל דם** - וכשר. **הדבר ידוע כו'** - אפילו הכי קרי ליה אכתי נמי דם שעיר ואף על פי שנתערב בו דם הפר כדאמרין במסכת יומא (דף נג) עירה דם הפר לתוך דם השעיר.

דף כבב.

מכאן לעולין כו' - והני דמים דמתני' דזבחי' עולין נינהו ולא מבטלי אהדדי.

דף כגא.

מין במינו - שמן ושמן. **ודבר אחר** - סולת. **סלק את מינו** - שמן דקמץ משום נדבה כמי שאינו ונמצא סולתו של קומץ רבה על שמן הנבלע בו ומבטלה. **ששמנו** - שנתן עליו שמן לאחר שקמצו. **הוא עצמו** - כלומר תחילת מצוה שישפשפנו לקומץ בשירי מנחה אחד מן הלוגין וכל שכן דאם שמנו כשר. **שלא יקבע לה שמן** - בעוד שלא נקמצה אבל לאחר קמיצה אם שמנה קצת

כשר. **יקריב** - דרבנן לטעמייהו דעולין אין מבטלין זה את זה. **רבי יהודה אומר לא יקריב** - ואפ' רבנן לא אמרי יקרב אלא משום דעולין אין מבטלין זה את זה והיכא דאיתיה אמנחת נדבה שדינן ליה אבל אם נפל שמן בקומץ דחוטא אפילו לרבנן לא יקרב. **מנחת נסכים של פרים ואילים** - חריבה לגבי מנחת נסכים כבש דכבש הוי שלשה לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך סלת עשרון בלול ברביעית ההין שמן והין שנים עשר לוגין ושל פרים ואילים שני לוגין לעשרון דכתיב בפר בלול בשמן חצי ההין דהיינו ששה לוגין ושלשה עשרונים סלת ובאילים סלת שתי עשרונים בלול בשמן שלישיית ההין והיכא דנתערבה מנחת פרים במנחת כבשים התם ודאי לא יקרב משום דנמצאת העבה רכה אבל קומץ דמנחת חוטא דאיערב בקומץ דמנחת נדבה יקרב. **פרושי קמפרש** - והכי קאמר מנחת פרים בשל כבשים דהיינו חרב שנתערב בבלול דבלועין זה מזה אפ' הכי לרבנן יקרב דאין עולין מבטלין זה את זה. **רבי יהודה אומר לא יקרב** - דשאינו מינו רבה עליו ומבטלו. **על גבי עצים** - והניח הקומץ עליו. **מהו** - מי הוי חסר קומץ או לא מי אמרינן חבורי עולין מה שהוא מחבר השמן לקומץ שחוזר ונותן הקומץ על העצים. **כעולין דמו** - כאילו הוי השמן מובלע בקומץ וכשר או לאו כעולין ופסול. **המעלה** - בחוץ. **עולין** - בשר חבורי עולין עצם. **שמן** - לאו מין סלת היא. **עצם אי פריש** - כגון פוקעין לאו מצוה לאהדורי בפרק גיד הנשה (חולין צ) הלכך לאו כעולין דמו לשון אחר קומץ שמיצה שמנו על גבי עצים מהו מי בעיא להקטיר עצים עם קומץ או לא חבורי עולין שמן שמחבר לקומץ כעולין דמו ואם אינו מקטירו הוי כקומץ חסר או לא כעולין ולא איכפת לן. **מתני'** **שתי מנחות כו'** - כבר פירשתי למעלה מנחות (דף כב). **גמ'** **נבילה בטלה בשחוטה** - אם יש שתי חתיכות (אחת) שחוטה ואחת נבילה ואין ידוע איזוהי בטלה בהן שאם נגע באחת מחתיכות אינו טמא דאמרינן שחוטה היא. **שאי אפשר לשחוטה שתעשה נבילה** - והוה ליה מין בשאינו מינו ובטל לדברי הכל. **ושחוטה אינה בטילה בנבילה** - אם יש שתי חתיכות נבילה ואחת שחוטה ביניהן אינה בטילה ואם נגעה אחת מהן בתרומה אינה נשרפת עליה אלא תולין דשמא זו היא השחוטה. **שאי אפשר לנבילה שתיעשה שחוטה** - לקמיה מפרש טעמא דרב חסדא דאזיל בתר מבטל והואיל ואי אפשר לרוב להיות כמועט הוי כמין בשאינו מינו ולא אזלינן בתר בטיל דאף על גב דאפשר למועט להיות כמרובה הוי כמין בשאינו מינו. **פרחה טומאה** - דכתיב (דברים יד) לגר אשר בשעריך

תתננה ואמרינן בבכורות (דף כג) הראויה לגר קרויה נבילה. **כל שאפשר לו** - לבטל דהיינו מועט להיות כמוהו של מבטל אינו בטל הלכך נבילה אינה בטילה בשחוטה אבל שחוטה בטילה בנבילה דאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה ואם נגעה אחת מן החתיכות בתרומה נשרפת עליה דרבי חנינא אזיל בתר בטיל. **הא מין במינו בטל** - הלכך בין נבילה בשחוטה בין שחוטה בנבילה בטלין.

דף כגב

בתר חזותא אזיל - דקאמרי' לעיל אין דם מבטל דם ואע"ג שא"א לה להיות כזה ה"נ אזיל בתר חזותא והואיל ושניהם מין (כשר) (מסורת הש"ס: בשר) אין בטלים זה בזה. **בטלות זו בזו** - ורבי חנינא ורב חסדא מפרשי טעמא דרבי חייא ובהא פליגי דרב חסדא סבר נבילה בשחוטה א"ר חייא ולא שחוטה בנבילה ורבי חנינא מפרש איפכא. **לעולם אליבא דרבי יהודה כו'** - ואי קשיא גבי דמים דא"ר יהודה לעיל אין דם חולין מבטל דם קדשים בשלמא לרבי חנינא הכא אפשר לקדשים להיות כמבטלין כחולין שכשילין לילה אחד יצא מקדושתו כחולין אלא לרב חסדא ליבטל דהא אי אפשר לחולין להיות כקדשים וה"ל מין בשאינו מינו לרב חסדא והוי דלא כר' חייא. **הוה ליה שירים** - מה שנשתייר ממנחה זו ולא מבטלי שירים דהך מנחה לטיבלא דאידיך מנחה מה שנתערב שאין ניכר דלהוי ליה כמנחה שחסרה קודם קמיצה אלא תיהוי קמיצה לאידך. **עולין הוא דלא מבטלין** - ושירים לאו עולין ניהו. **לימא דלא כרבי חייא** - דאמר לא אמר ר' יהודה דאין בטל אם לא היכא דאפשר למיהוי כוותיה ואמאי דלא מבטל ליה טיבלא לשירים דתיהוי כריבה סלתה לא מצי למפרך לרבי חנינא דנימא מהכא דבתר מבטל אזלינן דאי בתר בטל אזלינן שיריים מי הוו טיבלא דאי נמי בתר בטל אזלינן וטיבלא מבטל לשיריים לא הוה ריבה סלתה דבטל כמאן דליתיה דמי ולא אייתר ליה. **הקטרה בשירים** - כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ויקרא ב) ואמרינן כל שממנו לאשים דהיינו שירים הרי הוא בבל תקטירו אלמא איכא הקטרה בשירים. **אין הקומץ מבטל את חבירו** - דהא אפי' רבי יהודה מודה דלא פליג רבי יהודה במתני' אנתערב קומצה בקומץ חבירתה. **הקומץ שנתערב** - מתני' היא וכבר פירשתיה למעלה. **דכל פורתא ופורתא חזי למקמץ מיניה** - אי לא נתערב. **לא יקטיר** - דאין מצות הקטרה אלא בקומץ.

תיבלה בקצח - לעיסת פסח. **הוּו ליה כתבלין** - כלומר יצאה מתורת מצה בתבלין. **דיקא נמי דקתני מצה היא** - אלמא רובה מצה. **ביסא** - כלי ששם בוללין מנחה.

דף כד.א

והניחו בביסא - ואלו שני החצאין אין נוגעין זה לזה. **מהו** - מי נטמא חבירו או לא. **כי תנן** - בפרק חומר בקודש (חגיגה דף כ) הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש שאם נגע טבול יום במקצתו פסל את כולו. **ה"מ דנגעי אהדדי כו'** - להכי נקט טבול יום משום דאין טומאתו חמורה לעשות ראשון ושני דאי טומאה אחרת ל"ל צירוף הא מטמא אותו הטמא את הכלי והכלי מטמא את השאר. **מי תנן כלי מחבר** - הוה משמע דנגעי אהדדי והכלי מחברם כאילו הוה חד ואם נטמא זה נטמא זה מצרף משמע דאין נוגעין וזה מצרפן להיות אחד. **הושיט** - חצי עשרון אחד לבין הנך חצי עשרון. **מהו** - אם נגע טבול - יום בזה מהו שיטמא אותן שנים. **אין צריך לכלי** - כגון האי חצי עשרון שלישי דאין צריך לכלי דהא אינו מצטרף עם אלו למנחה אחת אין הכלי מצרפו וטהורים הראשונים. **הושיט טבול יום כו'** - באוירן ולא נגע לא בהן ולא בכלי. **צירוף כלי דאורייתא** - דאמרינן (חגיגה דף כג) כף אחת הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת לא שנא לחומרא כגון טומאה ול"ש לקולא כגון קמיצה דהוה כאילו נוגעין וקמיצה מעלייתא היא. **או דרבנן** - ולחומרא ולא לקולא. **מזו בפני עצמה** - משמע שעומד מזו בצד הכלי כדי קומץ שאינו מעורב וכן בזו. **הך דמערב הא לא נגע** - בקומץ וקתני כשרות אלמא צירוף דאורייתא. **אמר רבא דילמא** - לאו דקאי קומץ בפני עצמו. **בגושין המחולקין העשויין כמסרק** - גופי המנחה מחולקין מראש האחד מזו כדי קומץ ומזו כדי קומץ אבל בראש האחד נוגעין כמסרק זה שמצד אחד מחובר ומצד אחד שיניו מפוזרות. **מאי הוה עלה** - דשני חצאים מחולקים מהו לקמוץ מזה על זה משום צירוף כלי. **והרים ממנו** - בקומצו. **דומיא דב' כלים** - כגון דאין נוגעין זה בזה. **כגון קפיזא בקבא** - שחקק מדה קטנה בתוך מידה גדולה ונותן בפנימי חצי עשרון וחציו בחיצון דאע"ג דעריבי שני החצאין מעילאי בגודש הכלי. **כיון דמפסקי מחיצתא מתתאי** - דאין עירוב הגודש עירוב הואיל ואינו באויר הכלי ובהא דייקינן הא כלי אחד דומיא דהאי שהוא בשני כלים כשר. **כגון עריבת** - ארובה של תרנגולין ומחיצה נמוכה באמצעית כדי לחלוק בין מים

למורסן ואותה מחיצה נמוכה ואינה מגעת לשפת העריבה הילכך לאו הפסק הוא דנגעי למעלה מן המחיצה שני החצאין באויר הכלי אבל הכא גבי ביסא דחלוקין הן לגמרי לא. **צירוף כלי וחיבור מים מהו** - כלומר חצי עשרון שנטמא בצירוף כלי מהו שיטמא אחר בחיבור מים כגון אם יש שני חצאי עשרון בכלי ואין נוגעין וחצי עשרון יש חוץ לכלי וחיבור מים כגון נצוק או צנור מחבר את של חוץ לכלי ומה שבתוך הכלי ונגע טומאה בזה שבכלי שאינו נוגע במים ונטמא חבירו משום צירוף כלי. **מהו** - שיטמא את של זה בחיבור מים. **ה"מ דגואי** - לאותו שבכלי מהני ולא לשל חוץ. **מחבר** - וטמא החיצון. **חיבור מים וצירוף כלי** - כגון אם נטמא החיצון ונטמא זה שבכלי בחיבור מים. **מהו** - שיטמא זה את האחר משום צירוף כלי מי אמרינן דלא מהני צירוף אלא לטומאה שאירעה בתוך הכלי או לא אמרינן. **ונטמא אחד מהן** - ואח"כ הניח לשניהם בביסא ואין נוגעין דלההיא ודאי לא מהני צירוף שיחזור זה ויטמא את זה שהרי לא היה בכלי בשעת טומאה (אלא אם כן) (מסורת הש"ס: [ואח"כ]) חזר טבול יום ונגע בטמא מהו שיקבל טומאה זו כדי לפסול חבירו. **הא שבע ליה טומאה** - ראשונה ולא יקבל עוד טומאה אחרת.

דף כדב.

מדרס - ששכב עליו זב. **ועשאו וילון** - פרשו לפני הפתח וקבעו שם. **טהור מן המדרס** - ולא יטמא עוד אדם שהרי אין עשוי למדרס וכל שאינו ראוי למדרס אינו טמא מדרס דאמרינן במסכת חגיגה (דף כג) מי שמיוחד לשיבה יצא זה שאומר לו עמוד ונעשה מלאכתנו אבל טמא מגע מדרס לטמא אוכלים ומשקים כמי שנגע במדרס. **אלא** - להכי מהני ליה וילון שאם נגע בו זב קודם שעשאו וילון והיו עליו שתי טומאות מדרס ומגע עכשיו טהור מן המדרס מלטמא אדם או כלים ונשארה עליו תורת מגע לאוכלין ומשקין. **כי נגע בו זב מיהא טמא** - נמי טומאת מגע אפי' לבסוף לאחר שנטמא מדרס חלה טומאת מגע להאי עניינא שכשיעשנו וילון ויטהר מן המדרס תחול עליו טומאת מגע. **ואמאי נימא הא שבע ליה** - טומאת מדרס. **דילמא מקמי מדרס** - נגע בו ואח"כ דרס עליו דהכא ליכא למיפרך הא שבע ליה משום דטומאה אחרינא חמורה מן הראשונה וחלה עליה אבל הכא גבי עשרונות דאידי ואידי ראשונה ושניה קלה היא דבין זו ובין זו טומאת אוכלין היא ולא חיילא שניה

כלל. **אלא מסיפא** - נפקא דלא אמר שבע לה טומאה. **תחתון טומאת מדרס** - שאפילו י' מצעות תחתיו כולן מטמאות מדרס. **מגע מדרס** - משום דנגע בעליון ונפקא מינה שכשיעשנו לתחתון וילון ויטהר מן המדרס עדיין יהא טמא טומאת מגע. **לימא שבע ליה** - טומאת מדרס. **הכא בזה אחר זה** - גבי חצי עשרונים. **אבוד וראשון מצטרפין** - ונטמא הראשון מחמת זה בצירוף כלי. **מופרש** - שהפריש תחת זה אינו מצטרף לפסול עמו שהרי לא הופרש ע"מ להצטרף עם האבוד שהרי שניהם אבודים. **בני ביקתא דהדדי** - בני בית אחד הן שכולן מכח מנחה אחד באו. **ביקתא** - בי עקתא בית צר. **קמץ מן הראשון שניהם האחרים אין נאכלין** - שהרי שניהם נזקקין לקומצו של ראשון וקומץ אינו מתיר אלא עשרון אותו חצי שהופרש ממנו ואחד מן החצאין הללו וכיון דלא ידע איזהו לא נאכל לא זה ולא זה. **ושירי דידיה** - דאותו חצי עשרון ראשון שהופרש ממנו הקומץ. **והא איכא דנקא דקומץ דלא קריב** - דהא תילתא דהאי קומצא אינו חשוב מחמת חצי עשרון השלישי הוא שהרי שלשתן הוזקקו לקומץ זה הילכך הוי האי קומץ חסר תילתא דמטי דנקא לכל חד משני חצאי עשרונים המכשירים את המנחה דנקא ששית דנקא קומץ לכל חצי עשרון מן השנים שהמנחה נכשרת בהן. **אמר רב אשי** - הנך תרתי פירכי לאו פירכי דכיון דלא קמץ אלא מן האחד קמיצת המנחה בדעתא דכהן תליא וכהן כי קמץ אדעתא דעשרון חד הוא דקמץ הילכך קומץ קרב שירי ראשון נאכלין והשנים אינן נאכלין משום דאין לעמוד על סופו איזה מהן נצטרף עם הראשון בדעת הכהן להיות נותר בקומץ.

דף כה.א

מתני'. **הציץ מרצה** - והמנחה כשירה והשירים נאכלין. **גמ' הא אינו נושא אלא עון טומאה** - הואיל ויש בה צד קל. **שהותרה מכללה בצבור** - דכתיב בתמיד (במדבר כח) במועדו אפילו בטומאה. **מכללו בבמה** - מכללו שנאסר יוצא במשכן הותר בבמות נוב וגבעון דאין שם קלעים ויוצא דנאסר במשכן מפרש בכיצד צולין (פסחים דף פב) [מקרא] מדוע לא אכלתם את [החטאת] במקום הקדש. **ואימא עון שמאל** - דלכתחילה בעינן ימין כדאמרינן בפרק ראשון (לעיל מנחות דף י) כ"מ שנאמר **אצבע כו' ביום הכפורים** - נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו. **אמר קרא עון** - ונשא אהרן את עון משמע שיש בו עון לכתחילה בכל מקום ודחיתי לעון בצבור מפני כבוד צבור ביחיד

הציץ מרצה. **לאפוקי שמאל** - דאין בה שום עון דהכי הוא הכשר מצותו. **רב אשי אמר** - לא מצית אמרת ציץ מרצה על עון שמאל. **דאמר קרא עון הקדשים ולא מקדישים** - עון התלוי בכהנים שחייבין לעבוד ולקדש קומץ בימין ועבדו בשמאל אינו נושא. **לא ירצה** - בשור ושה שרוע וקלוט וגו' (ויקרא כב). **לא לרצון** - כל אשר בו מום לא תקריבו וכו'. **והאי שוגג ומזיד** - מפרש לקמן אהייה קאי אי אזריקה אי אטמא. **ובעובד כוכבים** - עובד כוכבים ששילח קרבנו ונטמא הדם דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן מנחות דף עג) איש איש מבית ישראל אשר יקריב קרבנו מה ת"ל (קרבנו) איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל.

דף כהב.

שוגג - קסבר אין קרבנות מקבלין טומאה אונס שנטמא בעל כרחו אבל מזיד ורצון חדא מילתא היא אלא איידי דתנא אונס תנא רצון. **לא הורצה** - דכתיב והיה על מצחו תמיד לרצון להם (שמות כח) ולא לעובדי כוכבים. **ורמינהו כו'** - אלמא ציץ מרצה אמזיד דיחיד. **בשוגג תרומתו תרומה** - דאמרינן בכמה דוכתי (ב"מ דף נו) ולא תשא עליו חטא אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה. **במזיד אין תרומתו תרומה** - דרבנן קנסוהו משום דהיזיד ופליגי בה אמוראי ביבמות בפרק האשה איכא למ"ד אין תרומתו תרומה לתקן את השירים אבל תרומה הוי. **דמרצה ציץ על אכילות מי שמעת ליה** - דמוקמת להך ברייתא בתרייתא אליביה דקתני בה הציץ מרצה על אכילת טומאת בשר דהיינו אכילות להכי נקט אכילות דאעולין כ"ע מודו דציץ מרצה דקתני בריש ת"כ ונרצה לו לכפר עליו בדם דכתיב (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר אין לי אלא דם טהור טמא מנין ת"ל (שמות כח) ונשא אהרן וגו' והוא בדם קמיירי דכתיב (שם שמות כ"ח) לרצון להם והכא כתיב ונרצה מה הכא דם אף התם דם ואין לי אלא דם מנין לרבות כל העולים ת"ל לכל מתנות קדשיהם וגו' (שם שמות כ"ח). **יכול בשר שנטמא לפני זריקת דמים** - ואכלו לפני זריקה בטומאת הגוף יהו חייבין עליו כרת ובתורת כהנים מצאתי לשון נקיה יכול יהו חייבין משום טומאת הגוף לפני זריקה ובבשר טהור קמיירי. **ושאינו ניתר לטהורין** - כגון אם אכל אפילו בשר טהור בטומאת הגוף קודם זריקת דם עדיין לא היתה ניתרת לטהורים דזריקה היא המתרת. **או אינו אלא** - הכי דרשינן שאינו

נאכל לטהורין אין חייבין משום טומאת הגוף אף שניתר לטהורין. **ואוציא את הלן ואת היוצא** - לאחר זריקה שאע"פ שניתר בזריקה הואיל ועכשיו אירע בו פסול לא יהו חייבין עליו האוכלו בטומאה. **היינו לן** - ואמרת לעיל דחייבין עליו משום טומאת מזבח ולא כל הזבחים. **אחר שריבה הכתוב ומיעט** - כלומר הואיל ומצינו ריבוי ומיעוט. **אמרת מרבה אני לן ויוצא** - שהיתה להן שעת הכושר שהרי היתה זריקתו כשירה. **וא"ת בשר שנטמא לפני זריקה ואכלו בטומאת הגוף לאחר זריקה מפני מה חייבין עליו** - הא לא היתה לו שעת הכושר ואנן פיגול הוא דמעטינן דאין חייבין אבל נטמא אפילו קודם זריקה ואחר זריקה אכלו חייב. **שהציץ מרצה** - למיהוי זריקה מעלייתא וניתר לטהורים קרינא ביה ואע"פ שלא נאכל. **נטמא** - לפני זריקה הוא דחייב עליו האוכלו לאחר זריקה בטומאת הגוף. **יוצא לא** - משום דלא הויא זריקה מעלייתא דאין הציץ מרצה על היוצא דלא היתה לו שעת הכושר. **מאן שמעת ליה דאמר אין זריקה מועלת ביוצא** - למיהוי קרבן כשר רבי אליעזר היא בפ"ק דמעילה (דף ו) דקתני בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים ר' אליעזר אומר מועלין בו ואפי' לאחר זריקה משום דאין זריקה מועלת לו להוציאו מידי מעילה. **אלא אמר רב חסדא לא קשיא** - הנך מתניתא דלעיל הא דקתני במתניתא במזיד הורצה נמי ביחיד ר"א מדקתני דציץ מרצה על אכילות והא דתני לא הורצה רבנן. **דלא קניס** - היכא דזריק דם טמא במזיד מי שמעת ליה. **א"כ אמאן תרמייה** - להא דקתני הורצה. **טומאתו בין בשוגג** - בין שנטמא בשוגג בין שנטמא במזיד הורצה אם זרקו בשוגג והא דתני לא הורצה אמזיד דזריקה קאי.

דף כו.א

תא שמע דם שנטמא וזרקו כו' - קשיא לרב שילא דקתני אם זרקו במזיד לא הורצה. **מתני'** **כמדת רבי אליעזר** - דאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף עז) דם אע"פ שאין בשר ה"נ קומץ אע"פ שאין שיריים (בשיריה) כשרה להקטיר הקומץ. **כמדת רבי יהושע** - דאמר (שם פסחים דף ט"ו) אם אין בשר אין דם אם אין דם אין בשר. **גמ'** **והוא שנטמאו כל שיריה** - הוא דאמר רבי יהושע דפסול להקטיר הקומץ. **קס"ד נטמא אין** - כלומר בנטמאו שיריה הוא - דאמרינן אם נשתייר מקצת שלא נטמא כשרה אפי' לרבי יהושע אבל אבדו קצת שיריה או נשרפו אמר רבי יהושע דפסולה הואיל וכולה בעינן קיים

מדקא נקיט רב לשון טומאה ולא נקט נמי לשרוף ואבוד דמתני'. **מאי קסבר** - רב אי קסבר שיורא מילתא כו'. **רישיהו** - דנטמאו קתני במתני' ברישא. **כדתניא** - רבי יהושע נמי מכשר היכא דאיכא שיור אפי' באבוד ושרוף. **זורק הדם** - דקרינא ביה הבשר והדם. **כחצי זית בשר וכחצי זית חלב אין זורק** - שאין אכילה והקטרה מצטרפין. **מנחה מאי עבידתיה** - מאי זריקה איתא במנחה. **כגופא דזביחא דמיא** - דתיהוי במקום בשר כאילו נשתייר בשר קמ"ל דלא. **מנהני מילי** - דאם לא נשתייר בשר אלא חלב זורק את הדם. **דכתיב והקטיר החלב וגו'** - רישיה דקרא הכי זורק הכהן את הדם על מזבח ה' לפני אהל מועד והקטיר החלב וגו' אלמא דמשום חלב זריק ליה לדם. **יותרת ושתי הכליות מנלן** - דאם לא נשתיירו אלא הן זורק את הדם דחזינן לעיל דהכי הוא דקתני ובמנחה אפילו כולה (כליל) [קיים] כו'. **לריח ניחוח** - והקטיר החלב לריח ניחוח. **כתב רחמנא חלב** - דמשמע דריח ניחוח לא מרבי אלא דומיא דחלב דמגופיה דזבח הוא. **מתני'** **שלא בכלי שרת** - שלא קדש קומץ בכלי שרת דבתחילת מנחה ודאי לא פליגי דבעיא כלי כדאמרינן בפרק שתי הלחם (לקמן מנחות צו) שאלו את רבי זו מנין כו'. **גמ'** **בא לעובדה ביד** - הקטרת קומץ שהיא במקום זריקה ביד שלא קדשו בכלי. **עובדה בימין כחטאת** - שהוא עובד נמי זריקתה באצבע ובימין דכתיב ביה ולקח הכהן ומדמה באצבעו ואמרי' (זבחים כד) כ"מ שנאמר אצבע וכהונה אינה אלא ימין אלמא מדאקשה לחטאת ש"מ דלא בעיא כלי ובלבד שיעבדנו בימין. **בשמאל כאשם** - שזריקתו בכלי ולא ביד דאין לך טעון מתנת אצבע אלא חטאת בלבד דהכי אמרינן בזבחים (דף כד) דלר' שמעון זריקה כשרה דתניא זרק בשמאל פסול ור' שמעון מכשיר משום דבשאר זריקת הקרבנות לא כתיב אצבע אלא כהונה ולר' שמעון כהונה בעיא אצבע. **בהמינו** - אבנט. **מקידה** - כלי חרס. **הכל מודים בקומץ שטעון קידוש** - וכי מכשר ר' שמעון בהקטר שאם נטלו מתוך כלי שרת לאחר שקדשו בו והעלהו בידו והקטירו כשר. **ועצים** - עצי מערכה. **תויבתא דרבי יהודה** - דאמר ביד עובדה בימין דהא הכא קתני אפי' ביד שמאל בלא כלי והא ודאי ר' שמעון היא דהא מכשר שלא בכלי שרת. **קמצו שלא בכלי שרת** - שנתקדשה בו המנחה. **מכשירין במתן כלי** - אפי' שלא בכלי שרת תויבתא דרב נחמן דאמר הכל מודים כו'. **ממתן כלי ואילך** - הולכה והקטרה לא בעינן כלי שרת. **תא שמע** - לרב נחמן. **ונתן בשמאלו** - בלא כלי יחזיר לימינו [כדאמרינן לעיל בא לעובדה] ביד

עובדה בימין. בשמאלו

דף כ.ב.

וחישוב - כלומר אם חישוב עליה כל זמן שהוא בשמאלו לאו מחשבה היא ולא חיוביה כרת האוכלו שאין מחשבה פוסלת אלא במי שראוי לעבודה ושמאל בלא כלי לר"ש אינו כשרה כדאמרינן לעיל בא לעובדה ביד עובדה בימין. **פסלתו מתנתו** - מה שניתן בשמאלו ושוב אין לו תקנה בחזרה. **מ"ט משום דבעי לקדושיה בכלי כו' ואספו שפסול** - עוד להקדישן בכלי דאי לא הוי בעי עוד האי קומץ קידוש כלי לא הוה מפסיל דהוה כדס שנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו שכשר כדאמרינן במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף מת) נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו כשר. **לא בעו מתן כלי** - דאי בעי לית ליה תקנתא בחזרה כדפרישית דהוה ליה כנשפך על הרצפה מן הצואר שפסול דנפקא לן מולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו וקידוש קומץ במקום קבלת דם ושמאל בלא כלי הרי היא כרצפה דכי אכשר רבי שמעון שמאל בקבלה לא הכשיר אלא בכלי. **לרבי יהודה מסייע ליה** - דאמר כשעובדה ביד בעינן ימין הכא נמי קתני יחזיר לימינו. **לרבי ינאי לימא תיהוי תיובתא** - דאמר אפילו בהמיינו וכל שכן בשמאל והכא קתני יחזיר לימינו. **דאמר כתנא דהקטר** - דקתני לעיל הקטר חלבים ואברים כו' ומכשר עבודת קומץ בשמאל ואפילו ביד. **ולאו לצדדין קתני** - כדתרצה רבי יהודה בריה דרבי חייא לעיל. **פעמים** - חציו בראשונה וחציו בשניה ולא פעמי פעמים. **משני זיתים** - הלכך האי דנקיט מתניתין פעמים דוקא נקט שתהא בכל הקטרה כזית ולא פחות דאין הקטרה בפחות מכזית. **ורבי יוחנן אמר יש קומץ בפחות משני זיתים** - ואפילו הכי קתני מתניתין פעמים כשרה. **מאימתי מתיר כו'** - דכתיב קדש קדשים מאשי ה' אין להן חלק אלא לאחר אשי ה' בת"כ. **משמשלה** - במקצתה. **אין כבשן מעלה קיטור כו'** - ובקומץ נמי כתיב והקטיר הלכך בעינן קיטור. **אמרי תלמידיך** - תלמידיך אומרים משמיה דרב עמרם. **אין לי** - אעל מזבח כל הלילה קאי. **מבוא השמש** - אחר שבא השמש. **קומץ** - ולבונה וכל הקרבנות דרכן ליקרב ביום דנפקא לן מביום צוותו בת"כ ולא יצא מאותו כלל אלא אברי עולה שהתירן הכתוב בלילה דכתיב (ויקרא ו) על מוקדה וגו'. **אברים ופדרים** - דדרכן ליקרב בלילה מהאי קרא גופיה נפקא בתורת כהנים. **עם בא השמש** - קודם ביאת השמש ואי קשיא הא

קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה והכא תני ומנחת נסכים ביום תריץ הא מותיב לה בפ"ב דמסכת תמורה (דף יד) ומשני כאן בנסכים הבאין עם הזבח כאן בנסכים הבאין בפני עצמן. **והא עם בא השמש לא משכחת דיצית האור ברובו** - קודם שקיעת החמה ואי לא חשיב הקטרה עד שתצית האור ברובו איפסלו להו בשקיעת החמה. **לקלוט** - שתהא מזבח קולטו שלא יפסל בלינה הויא משמשלה בו האור. **להתיר** - שיריה לא הוי הקטרה עד שתצית בו האור ברובו. **ר' אלעזר מתני לה** - כדקתני לעיל בקומץ ולבונה שמעלן מבוא השמש. **בפוקעין** - בקומץ ולבונה הקופצין מתוך האור ונופלים מעלין אותן כל הלילה. **אפי' קרטין** - שלמים וחשובין שבה. **אין מחזירין** - ולעיל קתני קטרת ומוקי לה איהו בפוקעין. **תאכל** - קרי ביה תעוכל. **עיכולי** - פוקעין. **כי פשיט** - כשהיה שונה. **על המזבח** - תחת העצים. **בצידי המערכה** -

דף כז.א

אצל העצים על המזבח. **אליבא דמ"ד (על העצים) על בסמוך** - בפ' שתי הלחם (לקמן דף צו) במשנה פליגי ה"נ דכתיב על העצים על בסמוך. **מתני'**. **מיעוטו מעכב את רובו** - שאם חיסר כל שהוא פסול. **היין** - שלישית ההין של איל ורביעית ההין לכבש וחצי ההין לפר וכן השמן בין דמנחת נסכים כשיעור ההין בין בלוג דמנחת נדבה. **גמ'**. **מלא קומצו תרי זימני** - בויקרא חד במנחת נדבה וקמץ משם מלא קומצו וחד במנחת חוטא וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו חד למצוה וחד לעכב. **שאם חסר כל שהוא פסולה** - דסלתה מריבויא דה"א [דריש]. **ככה** - בנסכים ככה יעשה לשור האחד בפרשת שלח לך. **מסלתה ומשמנה** - ומשמע שיהו שניהן והדר כתיב נמי מגרשה ומשמנה שיהו שניהן שנה הכתוב לעכב. **גרש וסולת** - חד הוא אלא שגרש במנחת ביכורים וסלת בשאר מנחות. **על כל לבונתה ואת כל הלבונה** - שנה הכתוב לעכב. **מתני'**. **קטע זה ברש"י של מתני' ופירושו עד סימון מתני' הבא הוא בטעות ושייך לקמן לתחילת הגמרא במעשה יה"כ** - כתיב חוקה באחרי מות והיתה זאת לחוקת עולם וגו' וחוקה עיכובא. **הוייה** - סלת תהיינה. **בלחם הפנים** - כתיב מאשי ה' חק עולם ואכולהו קאי אסדרים ואבזיכין. **מתני'**. **שתי חלות** - עצרת. **שני סדרים** - דלחם הפנים. **שני מינין שבנזיר** - חלות ורקיקין בפרשת נשא. **ג' שבפרה אדומה** - עץ ארז ואזוב ושני תולעת וצפורין במצורע. **שבע הזאות שבפרה** - והזה אל נכח פני אהל מועד וגו'. **שעל בין הבדים** -

ביה"כ כדאמרינן במס' יומא (דף נג). **שעל הפרכת ומזבח הזהב** - בין דיה"כ בין דפר העלם דבר בין דפר כהן משיח בויקרא. **גמ' כן יעשה** - על תורת נזרו (במדבר ו) עיכובא. **חוקה** - זאת חוקת התורה. **תהיה** - הויא עיכובא. **לקיחה תמה** - ארבעתן כאחד. **שלמי נזיר** - ליו"ד קבין ירושלמיות סלת ולרביעית שמן כתודה בפ' התודה (לקמן מנחות עח). **שאין לו** - ד' מינין דלולב מעכבין. **אבל יש לו אין מעכבין** - אפילו לא אגדן כאחד. **שנים מהן עושין פירות** - דאתרוג ותמרים. **יהו זקוקים** - כלומר כולן יהו כאחד. **בהרצאה** - כשהן מתענין אין נענין עד שיהו כולן באגודה אחת צדיקים ורשעים דומיא דעושין ואין עושים פירות. **על הארץ יסדה** - בזמן שאגודתו ביחד אז יסדה. **ועשה לפר כאשר עשה לפר חטאת** - בפר העלם דבר כתיב שיעשו לו כאשר עשה לפר כהן משיח שלמעלה הימנו. **מה ת"ל** - והלא כל מה שפירש לפר כהן משיח פירש לפר העלם דבר. **לכפול בהיות** - לשנות באזהרת הזאת הדם עליו.

דף כזב.

שאם חיסר [אחת] מהן לא עשה כלום - אין לי אלא מתן שבעה דפרכת הוא דעיכבו שהן מתן שבע מעכבין בכל מקום כגון פרה אדומה ובהזאה דמצורע והכי מפ' לה בזבחים בפ' ב"ש (דף לט) מנין לרבות במזבח הזהב שאם חיסר פסל אע"ג דשאר ד' מתנות דמזבח החיצון לא מעכבין כדאמרי' בשמעתא קמייטא דסנהדרין (ד' ד) וכפר וכפר וכפר אפי' ג' מתנות ואפי' ב' ואפי' אחת ת"ל כן יעשה מרבינן כל עשיותיו שיעכבו מרישיה דקרא ועשה לפר (ועשה הא) דרשינן (אלא) לפר לרבות פר יה"כ ובשחיטת קדשים בפרק ב"ש פריך למאי הילכתא אי נימא לעכב פשיטא חוקה כתיב בה ומשני לה התם לשפיכת שירים דלא כתיבי בפר יה"כ ועוד מיילי אחרנייתא כאשר עשה לפר לרבות פר כהן משיח שאם חיסר אחת ממתנותיו פסל החטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים של ציבור כדכתיב בפרשת שלח לך וכי תשגו וגו' בעבודת כוכבים מדבר ואותן שעירים טעונין הזייה על הפרכת ועל מזבח הזהב דדרשי' בת"כ דהאי חטאת לרבות שעירי עבודת כוכבים. **הזאות דפרה** - שלא לשמן פסולות דכתיב ביה חטאת היא. - שלא מכוונות - שלא כוון כנגד פתחו של היכל פסולות דכתיב בה חוקה ואל נכה. **ושבפנים** - כגון דיה"כ ופר כהן משיח ופר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים. **ושבמצורע** - בשער נקנור משמן

של מצורע. **שלא לשמן פסולות** - שבפנים חטאת נינהו של מצורע לקמיה מוקי' לה להתיר שלא עלו לו לשם חובה להכשירו בקדשים. **שלא מכוונות** - בין מזרח למערב כשרות דלא כתיב בהו אל נכח. **הא רבי יהודה הא רבנן** - בסיפא דמילתא מפרש לה. **ענוש כרת** - דכל זמן שלא הביא כפרתו לא יצא מידי טומאתו נפקא לן מקראי דתניא איש (איש) אשר יטמא ולא יתחטא (במדבר יט) בדמים כלומר אם מאותן טמאים הוא שצריכין דמים ולא הביאם ונכנס למקדש ונכרתה אתה אומר בדמים או לא נתחטא במי נדה כשהוא אומר מי נדה לא זורק עליו הרי מים אמורין הא מה ת"ל ולא יתחטא בדמים להביא את המחוסר כפרה ואין צ"ל טבול יום דנפקא לן התם מעוד טומאתו בו ושאר כל הטמאין שחייבין. **וטהורין שנכנסו לפני ממיצתן** - י"א אמה מקום דריסת רגלי ישראל. **להיכל כו'** - אם נכנסו שם. **בארבעים** - מכות משום דכתיב ואל יבא בכל עת אל הקדש וגו' (ויקרא טז). **מבית לפרכת** - לפני ולפנים ששם ארון ואל פני הכפרת נמי היינו מבית לפרכת אלא שהלך עד לפני הארון בארבעים. **אל פני הכפרות** - שהלך עד לפני הארון במיתה. **מבעיא** - הא היכל בכלל מבית לפרכת דלא נכנס לשם אלא דרך היכל ומשעת ביאת היכל קם ליה במלקות. **לאו נמי לא** - אפילו לאו נמי ליכא. **בין הקדש** - היינו היכל. **אל פני הכפרת מבעיא** - דמיחייב מיתה הא משעה שנכנס מבית לפרכת מיחייב מיתה ויש בכלל מבית לפרכת פני הכפרת. **למעוטי דרך משופש** - כגון משובש שחתר החומה של לפני ולפנים ועשה פתח בדרום או בצפון ונכנס ולא נכנס בפתח שבמזרח שיהא פניו למערב א"נ נכנס בפתח וצידד באלכסון והלך לצדדין לא מיחייב דאל פני בעינן שיהו פנים אל פנים מזרחי של כפרת, משופש כמו משובש דפי"א ובי"ת מתחלפין דכתיב (ישעיהו יג) נשפה (מסורת הש"ס: [נשפת שמות ט"ו]) וכתוב (ישעיהו מ) נשבה בו. **זה בנה אב** - הקישה אב ומלמד לכל פני שבתורה דקדים הן כי היכי דבהאי פני כתיב קדמה והשתא מפרש להאי דאמרן לעיל הא ר"י הא רבנן. **לרבי יהודה דאמר אל פני הכפרת דוקא** - דבמיתה ומבית לפרכת לאו דוקא ה"נ אל נוכח דוקא הלכך שלא מכוונות פסולות ולרבנן מדאל פני לאו דוקא ה"נ אל נכח לאו דוקא הלכך כשרות. **על נמי דוקא** - בתמיה כלומר על פני הכפרת דיה"כ מי הוי דוקא דאי דוקא הוא מקדש שני דלא הוי ארון וכפרת דאמרינן במסכת יומא (דף נב) דיאשיהו גזו ה"נ דלא מזה והא אמרינן במסכת יומא (שם יומא דף נב) דמזה. **מקום המקודש**

לקדש - ארון על מקום הארון מזה אפילו ליכא ארון.

דף כח.א

הא דקאי כהן מזרח ומערב ואדי - ואם עמד כהן בפניו למערב ואחוריו למזרח והזה שכך מצותו אפילו אינם מכוונות כנגד הפתח כשרות והא דתני פסולות דקאי צפון ודרום שלא כמצותו ואדי. **והתניא בין שלא לשמן כו' כשרות** - אדמצורע קאי. ר' אליעזר **דמקיש אשם לחטאת** - ואפילו אשם דמצורע פסול שלא לשמה. וכי - אשם הלמד בהיקש מחטאת דליהוי פסול שלא לשמו חוזר ומלמד בהיקש על הלוג דליהוי פסול שלא לשמו והא קיימא לן בפ' איזהו מקומן (זבחים דף מט) דאין למידין למד מן הלמד בקדשים. **היקש** - דחטאת ואשם דכתיב (בחטאת) (ויקרא ז) כחטאת כאשם תורה אחת להם וקא יליף ר' אליעזר מה חטאת שלא לשמה פסולה דאפילו רבנן מודו אף אשם נמי פסול. **היקש** - דאשם מצורע ולוגו דכתיב (שם ויקרא יד) כבש אשם לתנופה וגו' סיפיה דקרא ולוג שמן. **לרצות** - להזות לעלות לשם חובה ולהתיר מצורע בקהל פסול שלא לשמן והא דתני כשרות להכשיר דהזאותיו כשרות להכשיר שירי הלוג באכילה דשירי לוג מצורע נאכלין כדאמרינן בפ' אלו מנחות (לקמן מנחות דף עג) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש לכל קרבנם (במדבר יח) לרבות לוג שמן של מצורע וכתוב בתריה בקדש הקדשים תאכלנו בפרשת ויקח קרח. **מתני'**. **שבעה קני מנורה** - כדכתיב וששה קנים יוצאין מצידיה (שמות כה) והמנורה עצמה שבאמצע היא השביעית כזה. **שבעה נרותיה** - בראש של קנה וקנה היה נר אחד כעין בזך ושם נותנין השמן והפתילות. **שתי פרשיות שבמזוזה** - שמע והיה אם שמוע. **כתב אחד** - אות אחת מעכבין זו את זו דכתיב (דברים ו) וכתבתם כתיבה תמה ושלימה ובתפילין כתיב הויה (שם דברים ו) והיו לטוטפות. **ד' פרשיות שבתפילין** - שמע (שם דברים ו) והיה אם שמוע (שם דברים יא) קדש לי כל בכור (שמות יג) והיה כי יביאך (שם שמות י"ג) שבצידה דבכולהו כתיב ולטוטפות או ולזכרון בין עיניך. **גמ'**. **הויה כתיב בהו** - כפתוריהם וקנותם ממנה יהיו (שם שמות כה). **מן העשת** - עשייתה חתיכה שלמה ומכה בקורנס עד שיצאו ממנה כל כליה. **מן הגרוטאות** - זהב שבור. **מקשה** - משמע חתיכה אחת כדמתרגמינן נגיד משוך שנמשך הכל מחתיכה אחת מקשה משמע דבר המוכה ונהלם כדכתיב (דניאל ח) וארכבתיה דא לדא נקשן. **משאר מתכות**

נמי תיפסל - דהא כתיב זהב טהור וכתוב הויה לעכב. **אמר קרא תיעשה** - המנורה משמע תיעשה מ"מ לרבות שאר מתכות. **ואימא לרבות גרוטאות** - דכתיב מקשה והדר תיעשה מ"מ. **אמקשה כתיבה הויה** - הויה סמוכה למקשה יותר מלזהב. **ומשני מקשה מקשה כתיב** - תרי זימני בויקחו לי תרומה לעכב. **וקפריך זהב זהב נמי תרי זימני כתיב** - ואימא לעכב. **ומשני האי מאי אי אמרת בשלמא דגרוטאות פסולות ושאר מתכות כשרות** - דאמרינן מקשה מקשה דויקחו לי תרומה לעכב. **היינו** - דאיצטריך זהב זהב דויקחו לי תרומה ומקשה מקשה דבהעלותך לדרשה אחריתי דשמעינן מינה נמי דמשאר מיני מתכות נמי כשירה כדדרשינן לקמן. **באה זהב באה ככר שאינה באה זהב** - שהביאה משאר מיני מתכות אינה צריכה לבא ככר אלא או פחות או יותר אלמא משאר מיני מתכות שמעינן דכשרה אלא לדידך זהב זהב מקשה מקשה למה לי. **אינה באה גביעין** - אינה צריכה לבא גביעין כפתורים ופרחים. **פמוט** - מנורה קטנה. **וזה מעשה המנורה** - דבהעלותך. **מקשה** - דסיפא עד ירכה ועד פרחה מקשה היא. **כסף והויה** - שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם והיו לך וגו' (במדבר י).

דף כחב.

אלא - אתי האי לך אי למ"ד בשמעתא קמייתא דמס' יומא לך משלך אי למ"ד כביכול אם היה אפשר להיפטר צבור בשל יחיד בשלך הייתי רוצה יותר משלהם. **שאני התם** - גבי חצוצרות דאמר קרא לך לך תרי זימני. **בעץ** - בדיל דמתרגמינן אבצא. **גסטרוון** - לייטו"ן ל"א מיט"ל. **מאי דעתך** - דקאמרת דרבי יוסי ברבי יהודה מכשיר בשל בעץ ופסל בשל עץ. **א"ל** - רב פפא לרב יוסף בין למר ובין למר רבי ורבי יוסי בר"י כללי ופרטי דרשי כדאמרינן לקמן ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה מכל מקום חזר וכלל. **מה הפרט מפורש** - זהב [שהוא חשוב] אף כל דבר חשוב כגון כסף אבל אבר ובעץ לא. **א"ל** - רב יוסף לרב פפא סמי דידך הסר משנתך שאתה שונה דר' יוסי פוסל בשל עץ ורבי נמי מכשיר בשל אבר ובעץ. **ועשית מנורת כלל** - דמשמע מכל דבר. **של חרס** - שהוא פחות מכל הכלים ואינו ראוי אפילו למלך בשר ודם. **לא ס"ד** - דהוי דידך מתרצא דאמר ר' יוסי פוסל בשל עץ. **אין לו זהב** - למנורה. **תבנית היכל** - למדת אורך ורוחב וקומה שתהא דומה לו בשלשתן. **אכסדרה** - אין לה מחיצה רביעית וכן אולם. **כנגד אולם** - שהיה

רוחבו [עשרים וגובהו ארבעים] כדאמרינן בשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב).
אבל עושה - המנורה של חמשה או של ששה קנים או של שמנה דאינו דומה
למנורת מקדש ששם היה שבעה קנים. **ושל שבעה קנים לא יעשה ואפילו של**
שאר מיני מתכות - שאינו זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר
בשאר מיני מתכות. **אף של עץ לא יעשה** - שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית
חשמונאי. **בבעץ** - בדיל אשטיין. **משמיה דסבא** - משום זקן אחד. **הרגלים**
והפרח - מתחת שלשה טפחים פרח ציורין שחוקקים הצורפים זהב בעומק
במנורות ובכלים. **וטפחיים חלק** - בלא שום צורה הרי ה'. **וטפח שבו** - מצד
אחד של מנורה גביע ומצד שני כפתור פומ"ל ומצד שני פרח וזהו אחד מן
הגביע וכפתורים ופרחים שבגוף אמצע של מנורה דכתיב ובמנורה ארבעה
גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ודרשינן לקמן כפתוריה תרי ופרחיה תרי
לבד אותן (ד') שבכל קנה וקנה וטפחיים חלק הרי ח' וטפח כפתור הרי ט'.
ושני קנים יוצאים - מן הכפתור אחד אילך כו'. **שבהן שלש גביעים כפתור**
ופרח - שלא היו בגוף המנורה אלא תרי כפתורים ותרי פרחים כדכתיב
כפתוריה ופרחיה וחד (חד) פרח (מסורת הש"ס: וחד כפתור וחד פרח
וחד גביע) אוקימנא בטפח הסמוך לטפחיים חלק הראשונים. **אלכסנדרים** -
שנעשה באלכסנדריא של מצרים וארוכין וצרים הן וקרויים מדרנ"ש. **תפוח**
הכרתיים - מקום. **פרחי העמודים** - ציורין שמציירין בעמודים. **ונמצאו**
גביעים כו' - מפרש לקמן.

דף כט.א

תמני סרי דקנים - דכתיב שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד. **כפתוריה** -
דמנורה גופה תרי. **ושית דקנים** - דיש בכל קנה וקנה כפתור כדכתיב שלשה
גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח הרי ח' וכפתור תחת שני קנים
וכן לשנים האחרונים כדאמרן לעיל ושני קנים יוצאין ממנה האחד סר.
[וששה דקנים] - בכל קנה כפתור ופרח כדכתיב בקנה האחד כפתור ופרח.
עד פרחיה - ריבה לך הכתוב חד פרח. **אבן גדולה כו'** - ואם אינה גדולה אלא
ט' טפחים למה לי אבן תחת הכהן. **שימי את** - אתה הוא המקשה לי בתמיה.
משפת קנים ולמעלה - היתה ט' ומן הארץ ועד לקנים ט' כדמפרש לעיל. **הוא**
מיכלות זהב - ופסוק הוא. **זהב סגור** - שבשעה שמוכרין אותו נסגרות כל
החנויות שמוכרין את הזהב (יומא מה). **והכתי' אין כסף נחשב** - אלמא עשיר

הוה ואת אמרת כליתנו. **ומי חסר כולי האי** - דקאמרת אלף הככר הכניסו אלף פעמים לכור עד שיעמוד על ככר אלמא בכל פעם חסר ככר. **קורדייקני** - שם מטבע. **כיון דקאי** - שנשרף יפה בימי שלמה קאי לפיכך לא חסר עכשיו אלא דינר. **ממקום טהרה** - מן השמים הראו למשה לנגד המנורה. **מכלל שהוא טמא** - כלומר מקבל טומאה. **בשלמא התם** - גבי שולחן איצטריך לאשמועינן דמקבל טומאה משום פירכיה דריש לקיש. **לנחת** - שאינו מטלטל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה דכתיב גבי שרצים מכל כלי עץ או עור או שק (ויקרא יא) מה שק מיטלטל מלא וריקם. **שמגביהין אותו** - הלכך מיטלטל מלא וריקם הוא. **חוס ביום הלקחו** - משמע כשמסלקים היה חוס. **כתבניתם** - אארו ושלחן ומנורה כתיב וכתוב אשר אתה מראה בהר אלמא הראוהו. **הכי נמי** - דמשכן של אש ירד מן השמים בתמיה. **הכא כתיב כמשפטו** - משמע הלכותיו נאמרו לו. **התם כתיב כתבניתם** - משמע דהראוהו כמותם. **חגור כמין פסיקיא** - אזור כרוך אומנים שרוצים לעשות מלאכה נאה חוגרין עצמן שלא יהו נגררין בבגדיהם. **ראש חדש** - בשעת מולד לבנה אינה נראית כי אם מעט ואינה ניכרת כדאמרין בראש השנה (דף כ) כזה ראיתם אם כזה ראיתם. **שרצים** - לא היה מכיר איזה טמא ואיזה טהור. **הלכות שחיטה** - לא היה מבין מהיכן היא מוגרמת. **וזה אשר תעשה על המזבח** - ועשייה תחילת זביחה [היא] וכתוב וזה אלמא הראהו באצבע. **פשיטא** - דאות אחת מעכבתן דכתיב וכתבתם כתיבה תמה (שבת קג). **קוצו של יוד** - רגל ימיני של יוד. **הא נמי פשיטא** - הא לא נעשית האות. **שאיין גויל מוקף לה** - שמודבקת באות אחרת והיינו דקתני כתב אחד מעכבן כלומר הלכות משפט אות אחת מעכבו למזוזה ותפילין. **תוכו של ה'** - רגל שבפנים. **יריכו** - רגל הימנית ל"א תוכו הגויל והחלק שבתוכו ובתפילין קמיירי.

דף כט.ב

איפסיקא ליה כרעא זה"י - בתפילין. **וי"ו זויהרג** - כל בכור אירע במקום נקב ונראה כמין יו"ד. **דלא חכים** - דאי חכים מבין שמחרף הוא לומר יהרג כלפי מעלה ואומר ויהרג. **לא טפש** - שאם טפש אינו יודע לקרות אלא אות שלימה. **כתרים** - כגון התגין דס"ת. **מי מעכב על ידך** - מה שכתבת שאתה צריך להוסיף עוד עליהם כתרים. **שהגיע לדבר** - שצריך טעם. **נתיישיבה דעתו** - של משה הואיל ומשמו אומר אע"פ שעדיין לא קיבלה. **במקולין** - מקום

הקצבין שוקלין בשרו כדאמר בברכות (דף סא) שסרקו בשרו במסרקות ברזל. **שלשה זיונין** - ג' תגין קטנים בכל אחת בשין רגל השמאלית וכן בעין בראש הרגל הפנימי וכן כולם ואותם ג' תגין אחד נוטה לימין ואחד נוטה לשמאל ואחד למעלה. **שעטנו גץ** - והוא הדין לצדיק כפופה ולנון פשוטה. **דווקני** - שמדקדקים לעשות כתב מיושר. **חטרי לגגיה דחית** - לגגו של חית עושין למעלה כעין חוטר כזה במקור יש במקום זה שרטוט כלומר הקב"ה חי שוכן ברומו של עולם חי"ת היינו חי. **ותלו כרעיה דה"י** - רגל הפנימי של ה"י תלוי באויר ואינו דבוק לגגו. **הוה לו מחסה** - דהיינו הכי משמע על שבטחו ב"י עדי עד הוה להם ביה י"י מחסה צור מעוז לעולמים. **אחת בה"י ואחת ביו"ד** - חלק את שמו והטיף מכל אות ג' טיפין ומאותן טיפין נעשו מים ואש ואויר וכל העולם כולו וכן כתוב בספר יצירה. **שדומה לאכסדרה** - שפתוח מתחתיו. **שכל הרוצה לצאת** - ממנו לתרבות רעה יוצא. **מעלין ליה** - בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו. **ולעיילו בהך** - פתח התחתון דנפיק ביה. **לא מסתייעא מילתא** - דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה. **הוא יליץ** - (אותו) כלומר פותח לו להיות לץ. **מסייעין אותו** - אלמא בעי סיוע. **אית ליה תגא** - לה"י כתר קטן בסוף גגו דה"י. **מעשיהם אין דומין כו'** - וכבודו של זה גדול משל זה משום הכי ראשיהם כפופים דמתבייש מחבירו. **תרתין מילי אמר רב בספרים** - בהלכות ספרי תורה ולקמן אמרינן אידך מילתא דרב. **מצלת על כולן** - שאפילו טעיות בכל דף ודף אז מצלת עליהם הך דף שלימה ומתקן. **אי בההוא דף שלימה שלשה טעיות מאי** - מצלת או אין מצלת מי אמרינן שלימה בלי טעות או דלמא שלימה מד' טעיות אבל שלש לא איכפת לן. **הואיל ואתיבה רשות לתקוני** - ס"ת שיש ג' טעיות בכל דף מתקן להך דף בת ג' ומצלת על כולם אף על פי שיש ד' בכל שאר הדפין. **וה"מ** - דאמרינן ד' יגנו כגון חסרות שחסרו ממנו אותיות.

דף ל.א.

אבל יתרות לית לן בה - אלא גוררן. **מחזי כמנומר** - כשכותב ומגיה בו השיטין את מה שחיסר. **הוה ליה יתירות בספריה** - ד' בכל דף. **מקצר** - השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל בסוף הדף כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **כי קאמר רב** - יגמור באמצע הדף. **בחומשין** - קא ס"ד בשאר חומשין שאין עשויין כקדושת ספר תורה אבל עשויין הן בגליון כס"ת.

בחומשין של ס"ת - כגון (בראשית נ) ויישם בארון במצרים וכגון בכל מסעיהם (שמות מ) ובהר סיני (ויקרא כז) וירדן יריחו (במדבר לו) יכול לכתוב באמצע הדף כדרך שגומר בשאר חומשין שאינן של ס"ת אבל לעיני כל ישראל מודי דבסוף הדף. **אף באמצע שיטה** - ובאמצע הדף. **באמצע שיטה דוקא** - ולא באמצע הדף. **שמנה פסוקים** - מוימת משה. **יחיד קורא אותן** - אדם אחד קוראן ואין מפסיק בינתים כדי לעמוד אחר ולקרות. **אפשר ס"ת חסר** - ומשה קורא לו ס"ת לקוח את ספר התורה הזה. **הקב"ה אומר** - ומשה אומר אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב. **מכאן ואילך משה כותב בדמע** - ולא היה אומר אחריו מרוב צער. **כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו'** - שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו. **לימא דלא כר"ש** - דכיון דאמר ר"ש משה כתב הוו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר. **דאישתני** - דנכתב בדמע אישתני משאר ס"ת. **כחוטף מצוה** - ומצוה עבד אבל אי כתב הוה מצוה יתירה טפי. **פחות מכאן או יתר על כן לא יעשה** - שתפרים של חברי היריעות יפין בה כשאין בהן יותר מדאי הלכך לא יעשה יריעות קצרות שלא יהו התפרים מקורבין יותר מדאי ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר מדאי. **ולא ירבה בדפים** - לעשות שמנה בקלף אם קלף קטן הוא מפני שהדפין קצרים ונראין כאגרות. **ולא ימעט בדפין** - לעשות ג' (ביריעה) (מסורת הש"ס: דפין גדולות ורחבות) אם יריעה גדולה היא. **מפני שענינו משוטטות** - כשהדפין רחבים וטועה בראשי השיטות. **נזדמנה לו יריעה שיש בה ט' דפין** - למדת האחרים וצריך לקצרה מפני שאמרו לא יתר על שמנה. **אלא ד' לכאן וה' לכאן** - כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי. **בד"א** - דלא ימעט ולא ירבה בדפין. **בתחלת הספר** - אבל בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל היריעה. **ואפילו דף אחד** - יעשה בכל היריעה. **אלא אימא פסוק אחד בדף אחד** - אם רוצה יעשה דף קצר מן תיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור בסוף הדף. **שיעור גליון** - דס"ת. **ובחומשין** - שאינן עשויין לס"ת אבל עשויין הן כגליון דס"ת. **לא ימעט** - לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני ריוח הגליון. **מפני ריוח שבין שיטה לשיטה** - כגון אם שרטט באמצע הדף שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהם לא ימעט הכתב מפני אותו ריוח.

לא יזרקנה לבין הדפין - ולא יכתבנה חוץ לשרטוט הגליון של דף אע"פ שהתרנו לכתוב ב' אותיות חוץ לדף מתיבה בת חמש תיבה שלימה לא התרנו. **תולה** - מגיה בין השיטין. **מוחק** - בעוד שהכתיבה לחה. **וכותב** - השם על המחק אע"פ שאינו הדור כ"כ כגורר. **כיצד הוא עושה** - אם טעה בשם. **ולימא** - רב חננאל הלכה כר' יוסי. **ולימא** - רב יצחק הלכ' כר' יצחק. **משום דאיכא תנאי דאפכי** - דרבי יוסי כר' יצחק ור' יצחק כר' יוסי. **אהייא** - איתמר הא דר' חנינא. **ואם איתא** - דאהא א"ר חנינא לימא הוא נמי למילתיה בהדי הנך אמוראי. **בן חמש שנים** - אבן פקועה קאי. **הוא נמי נימא** - הך מילתא התם בשחיטת חולין בהדי זעירי. **בקולר** - ליהרג. **יכתבו ויתנו** - אע"ג דהוא לא אמר תנו דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו לשם נתניה קאמר משום דיוצא ליהרג דלא ניתא ליה דתיפול קמי יבם. **המפרש** - ביס. **(דמאי, היינו) תרומת מעשר** - אחד ממאה כדמפרש בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח). **ה"ג תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו** - רישא דהך מתני' הכי איתא במס' דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן דמאי שואלו בשבת ואוכל על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו' וה"פ בשבת שאין לו מה יאכל דאינו יכול לתרום בשבת והקילו חכמים אצלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכלן על פיו תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוסר את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול סומך על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפריש מעשר קודם שמכרו לו ואוכל על פיו דנמצאת שלא חלה ע"ז שם תרומת מעשר דכבר נפטר. **פול המצרי** - מין קטנית ושמן פאזול"א. **שזרעו לזרע** - דאם זרעו לירק הוה אזיל מעשר דידיה בתר לקיטה כדמפרש בר"ה (דף יג) אבל מיני קטנית בתר השרשה אזלי. **צובר גורנו לתוכו** - כלומר מערבן יפה ויתרום. **ונמצא** - חדש שבתוך התרומה מתקן את החדש הנשאר וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר.

דף לא.א

נמדדת מבפנים - דאמרינן התם כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית ושידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש

יצאו מתורת כלי ואין מקבלין טומאה. **השידה נמדדת מבפנים** - אם מחזיק חללה כוריים טהורה. **מבחוץ** - עובי הנסרים נמדד עמה דרואין אילו היה חלל מבפנים היה משלים לכוריים. **עובי הרגלים** - הרגלים עבים יותר מן הנסרים. **לבזבז** - מסגרת סביב לפיהם. **וביניהם** - אותו אויר שבין הרגלים מתחת אין נמדד דלא אמרי' רואין כאילו שולים יורדין עד סוף הרגלים. **טפח** - מקום חשוב הוא. **שמן תחילה לעולם** - בין שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקי"ל (פסחים דף יד) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ושמן משקה. **יין לא** - בתמיה דיין מי איכא למ"ד לאו משקה הוא. **אלא אימא ר"ש שזורי אומר יין** - ולא שמן ודבש דלא הוו משקין ואהך קא"ר חנניא הלכה כר"ש. **נתערב לי טבל** - דמאי בחולין ולא יכול להפריש ממנו מפני חולין המעורבין בו ואע"ג דדמאי לא מיחייב מדאורייתא במעשר אפילו הכי הואיל ומיחייב מדרבנן הוה ליה מן חולין הפטור על טבל החייב. **קח מן השוק** - דמאי מעם הארץ דהוי נמי פטור מדאורייתא על הפטור דאורייתא. **ולימא קח מן העובד כוכבים** - דפטור מדאורייתא וחייב מדרבנן. **אין רוב עמי הארץ מעשרין** - אלא מספקינן בהו מחצה על מחצה הילכך איכא למימר המעורב נתעשר וזה לא נתעשר אי - נמי איפכא כך שמעתי וקשיא לי א"כ כשלוקחה מן העובד כוכבי' נמי שמא ע"ה זה שמכר פירות הללו לא עשרן והוה ליה מן פטור על החיוב ונראה בעיני שהטבל הזה טבל גמור היה וכיון שנתערב בחולין בטל דמדאורייתא' חד בתרי בטיל והוה ליה פטור מדאורייתא ורבנן הוא דאחמור ביה ואמור טבל אסור במשהו והצריכו להפריש עליו תרומה ומיהו מיניה וביה לא דחולין מתוקנין נפטרו לגמרי ואפי' חיובא דרבנן ליכא וא"ל צא וקח מן השוק ועשר עליו לפי חשבון טבל שבו קסבר רוב עמי הארץ מעשרין הן והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי ונימא ליה קח מן העובד כוכבים דפטור נמי מדאורייתא דקס"ד יש קנין [לעובד כוכבים להפקיע] כו' וחייב מדרבנן קסבר אין קנין לעובד כוכבים א"ד כו' קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין ושמא זה שמכרו לא עישר והוה ליה חייב מדאורייתא וטבל המעורב בה פטור מדאורייתא. **קשי** - פריך.

דף לאב.

מי קאמר במשנתינו - דמשמע משנה ולא ברייתא. **קרע הבא בשני שיטין** -

אם נתקרא גליון של ספר תורה ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור. **בשש אל יתפור** - אלא יסלק את היריעה. **עתיקא** - קלף ישן מיגניא קריעה. **אפיצן** - הוי שחור כעתיקא אפיצן מתוקן הקלף בעפצין שקורין גל"ש. **והני מילי** - דתופר. **בגידין** - יתפור אבל לא בגרדים פינדי"ש בלע"ז. **בין דף לדף** - אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה בכתב היה יותר מג' שיטין. **ובין שיטה לשיטה** - אם נקרע יתפור או לא יתפור. **שתיים שתיים** - שיטות קצרות שיטה שיטה בת שתי תיבות. **שתיים** - בזו וג' בזו וא' בזו מאי. **כל שכן** - דכשרה שעשאה כשירה דאז ישיר משה ששיטה אחת ארוכה ושיטה אחת קצרה שאין ממלא כל השיטה. **או שירה כמותה** - שכתב השירה כשאר התיבות אריח על גבי אריח. **שתיים שלש ואחת** - היינו כשירה. **שלא יעשנה כקובה** - כזה במקור יש במקום זה שרטוט כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה דהיינו אחת שתיים שלש. **זנב** - שלש שתיים ואחת כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **על הארץ בשיטה אחרונה** - כלומר אין בשיטה אחרונה אלא שתי תיבות הללו. **בסוף שיטה** - היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **בתחילת שיטה** - היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **מ"ד בסוף שיטה** - כדי שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי כגבוה שמים על הארץ כן יאריך ימיכם. **ומ"ד בתחילת שיטה** - כלומר בעי ארחוקי ארץ משמים דהכי משמע כי היכי דמרחקא שמים מארץ כן יאריכו ימיכם. **דכריך לה מאחד כלפי שמע** - לאחר שנכתבה כופלה מצד שמאל לצד ימין כשהניחה בדלת והיינו מאחד כלפי שמע שראש השורה שמע ישראל וסופה יי' אחד והתחיל לכופלה מאחד וקיפל ובא עד שמע. **זוכסוסטוס** - קלף שלא נקלף. **כמין דף** - כמין עמוד שבספרים ארוכה וקצרה.

דף לבא

אמרתי לו רבי מה טעם - אתה עושה אותם פתוחות והלא בתורה סתומות הן אותו ריוח שלאחר ובשעריך הוא סתום (שמאל של שיטה) והריוח באמצע השיטה. **אמר לי הואיל ובתורה אינן סמוכות** - הנך שתי פרשיות שזו כתובה בואתחנן וזו כתובה בוהיה עקב לפיכך אנו עושין פתוחות. **מאי לאו אפתוחות** - קאמר רב זה דהלכה כר"ש. **אטבא דסיפרי** - גלועי"ן עץ סדוק הנושק דפי קונטרס שלא יכפלו. **אית ליה מנהגא** - כדמפרש אם יבא אליהו כו'. **מנעל**

לכתחילה - למ"ד אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו קסבר מנעל השתא לכתחילה לא עד שיבא אליהו ויורה כו' - למ"ד אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו מכלל עד שיבא אליהו ויאמר לא תחלצו במנעל חולצין כו'. **תפילין** - קדושתן חמורה ממזוזה שיש בהן ד' פרשיות. **הכא סתומות** - בס"ת והכא פתוחות במזוזה אלא ש"מ במזוזה נמי סתומות הן. **ודילמא להשלים** - דילמא הא דדייקינן הא מורידין עושין שאם חסרה מתפילין מזוזה. **קלף כותבין עליו במקום בשר כו'** - אלמא תפילין אי אפשר לעשות מזוזה דהא על הקלף נכתבו. **ומשני למצוה** - מצות תפילין על הקלף ומזוזה אדוכסוסטוס אבל אם שינה אין בכך כלום הילכך אם מורידין עושין. **והתניא שינה פסול** - ומשני בתפילין קמיירי

דף לבב.

דאם כתבן אדוכסוסטוס פסול אבל מזוזה אקלף שפיר דמי. **והא בעיא שרטוט** - כדמפרש לקמן ובתפילין לא אשכחן דבעי שרטוט. **מגרס גריסין** - רהוטים הם בפי כל אדם ואין טועין בהם הילכך אין צריך להעתיקם מספר אחר. **כף כדא אארעא** - כפה כד על הארץ. **והניח ס"ת עליו** - לפי שהיה ס"ת מונח על ראשה והיה רוצה לישב על המיטה. **ונדמה לו** - מרוב צער כמי שהכישו נחש. **על גבי קרקע** - היה ס"ת מושלך דאיכא בזיונא יתירא לכך נצטער. **כתבה איגרת** - בלא שרטוט ולא דקדק בחסרות ויתרות כאיגרת בעלמא. **כתיבה כתיבה** - וכתבתם על מזוזות וכתב לה ספר כריתות אי נמי כתוב זאת זכרון בספר מה ספר בעי דקדוק אף מזוזה בעיא דקדוק. **תלאה** - למזוזה על הפתח במקל. **שהניחה אחורי הדלת** - שקבעה בכותל אחורי הדלת. **סכנה** - מן המזיקים שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח כהילכתה. **היו עושין בפונדקותיהן כן** - פונדק היינו בית שלנין בו עוברי דרכים בדרך ואין חייבין במזוזה דלאו דירת קבע הוא כדתניא לקמן בהתכלת הדר בפונדקי בארץ ישראל כל שלשים יום פטור מן המזוזה ושל בית מונבז המלך כשהיו מהלכים בדרך נושאים מזוזות עמהם ותולין אותן בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה לפי שלא היו דרין לעולם דירת קבע אלא הולך היה מעיר לעיר במלכותו. **בתוך חלל הפתח** - ולא מבחוץ. **פשיטא בשעריך כתיב** - דהיינו מקום סגירת השער.

דף לגא

בטפח הסמוך לרשות הרבים - (כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה) (מסורת הש"ס: דקדים) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה כי אתי לביתיה. **כמה דמרחיק** - מן הבית טפי מעלי ויניחנה מבחוץ קמ"ל. **על שני דפין** - חציה בדף זה וחציה בדף זה. **בשני סיפין** - בשני מזוזות של פתח. **ראויה לשני סיפין** - שהניח גויל חלק בין דף לדף וראוין לחלק לשתיים חציה כאן וחציה כאן. **אבקתא** - אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו. **היכי דמי** - האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה. **כגון פתחא דתרי בתי בי גברי ובי נשי** - אדם שחולק ביתו חציו להילוך אנשים המחזרין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרי' לקמן מנחות (דף לד) מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין כשנכנסין בו נותנין מזוזה. **תלי דשי ברישא** - העמיד הסיפא בבנין תחלה ואח"כ קבעינהו המזוזות דגמרינן מציצית דכתיב בה תעשה ולא מן העשוי ואי קבענא תחילה המזוזה בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מצוה. **עשאה כמין נגר** - שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **פסולה** - דמצות' לתתה באורך בסף כזה במקור יש במקום זה שרטוט - נגר קביליא. **ההוא פתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא** - פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו ונכנס ויצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם. **איסתוירא** - היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כזה כשירה. **עבידא כסיכתא** - נגר כשל אומנים כזה פסול - ל"א איסתוירא כי היכי דמקום חיבור השוק והרגל הוי השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כזה במקור יש במקום זה שרטוט כך הניחה למזוזה כשירה הואיל וראשה אחד זקוף. **רגיל הוה** - רוב הנכנסין לבית המדרש באותו פתח. **הלך אחר הרגיל** - אם יש ב' פתחים לחדר א' באותו פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה. **בתחילת שליש העליון** - ימדוד מלמטה שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן המזוזה. **מה קשירת תפילין בגובה הראש** - כדאמרי' בהאי פירקא מנחות (דף לז) מקום שמוחו של תינוק רופס.

אף נתינת מזוזה בגובה הפתח - ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש העליון מלמטה למעלה. **להרחיקה** - כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי. **מצוה בטפח הסמוך כו'** - פירשתי למעלה.

דף לגב.

דתינטריה - לכל הבית מן המזיקין. **על יד ימינך** - דמזוזה ליד הימין היא בכניסתו. **העמיק** - החור טפח וקבע בו המזוזה פסולה. **פצים** - דהיינו סף מזוזה של צורת הפתח. **או שטלה עליה מלבן** - לבנה שלאחר שקבע המזוזה בסף הוסיף מלבן בפתח כנגד הפתח אם יש בעומק הפצים או באותו מלבן (שלה) שטלה על המזוזה טפח דהשתא היא מזוזה תחובה בעומק הכותל טפח צריך מזוזה אחרת כו'. **טלה** - לשון טלאי פלשטר"א. **בפתח שאחורי הדלת** - כגון שיש במקצוע הבית פצים קבוע ושני פתחים מחותכין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה בפנים בחלל פתח הדרומי וכשהדלת סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם יש עובי בפצים המבדילן טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המזוזה בחללו ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת שהרי כמונח באותו פתח עצמו וכן שטלה מלבן לפצים משני צדדים והמלבן ריבה את עביו והבדיל את הבדלתו פי' אחר שדרך עשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד והכי קאמר או שטלה עליה מלבן ועשה אצל המלבן פתח אחר אם יש בין פתח לפתח טפח הוי שניהם חשובין וצריך מזוזה אחרת לקטן. **הא בהדיא קתני לה** - בסיפא דההיא. **כיצד קתני** - והכי קאמר הניחה בפצים או שטלה עליה מלבן אם יש שם טפח כו' כיצד כגון פתח שאחורי הדלת. **מלבן של קנים** - שלא מצא מזוזות עץ ועשה צורת פתח של קנים מלבן מזוזה סף. **חותך** - חתיכה מאחד הקנים שהן חלולים ויתן המזוזה באותו מקום חתך. **אבל חתך בשפופרת** - והניח מזוזה בתוכה ואחר כך העמיד המלבן בצידה לא משום תעשה ולא מן העשוי. **פיתחי שימאי** - מקולקלין ואשמים כמו זקן אשמאי דאמרינן בקדושין (דף לב). **תקרה** - אסקופה עליונה. **שקפי** - מזוזות ל"א תקרה שאין הבית מקורה, שקפי אסקופה עליונה. **פצימין** - עמודים. **אכסדרה** - שלשה דפנות סתומות בלא פתח והרביעית פתוחה לגמרי מתחת אבל למעלה יש דופן מעט המחזיק את הסכך. **הואיל ואין לה פצימין** -

אוישריא"ש ואותה פתיחה לא פתח הוא. **הא יש לה פצימין חייבין** - בתמיה ואמאי חיזוק לתקרה הוא דעבידי הפצימין ולא לשום פתח. **אלא לחזוק תקרה** - שלא תפול. **אספלידי דבי מר** - אכסדראות דבי רבה. **בית שער** - בית קטן שעושין בצד שערי חצירות ויושב שם שומר - הפתח. **מרפסת** - אלואייר"א . **חייבת במזוזה** - מדרבנן קשיא לאביי. **ההיא דקתני חייבת באכסדרא דבי רב** - שיש לה ד' דפנות אלא שאין מגיעות לסכך. **אינדרונא** - קמבר"א . **באכסדרא רומיתא** - עשויה חלונות חלונות וקורין לויאי' . **בית שער הפתוח לחצר כו'** - בעי ב' מזוזות אחת בפתח שמן בית שער לבתים ואחת בפתח שמן החצר לבית שער. **נדון כקיטוניות** - וצריך מזוזה. **נדון כבית שער** - באויר ואין צריך מזוזה. **מגינה לבית** - באותו פתח שבין הגינה לבית שער דכ"ע חייב דביאת בית שער הוי אותו שער שבו נכנסין מן הקיטונית [לבית שער כשרוצים ליכנס לגינה ולהכי קרי ליה מבית לגינה ולי נראה איפכא מגינה לבית היינו פתח הקיטונית] שהבאים מן הגינה דרך בית שער נכנסין בו לקטוניות כ"ע לא פליגי דחייב. **כי פליגי מבית לגינה** - פתח החיצון שיוצא מבית [שער] לגינה שהיוצאין מן הבית דרך בית שער יוצאין בו לגינה. **מר סבר עיקר בית שער כו'** - לשם כניסת קיטונית נעשה והוי כשאר בית שער דעלמא שחייבין כל פתחיו במזוזה. **ומר סבר עיקר בית שער לגינה נעשה** - ליציאה מקיטונית לגינה הילכך נדון כאויר ולא כבית שער. **(מר סבר** - הפתח לשם קיטונית עבידא וחייב במזוזה ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטורה) ל"א ועיקר היא מגינה לבית אם כשהוא פותח פתח מגינה לבית דהיכר ציר הוי בבית דכ"ע לא פליגי דחייבת. **קיטונית עיקר** - וחייב ואף על גב דציר סובב בגינה דכי אמרינן לעיל הלך אחר היכר ציר הני מילי בפתח דבין תרי בתי דתרווייהו עיקר אבל הכא עיקר קיטונית ולשמה נעשה חייב ומר סבר עיקרו לשם גינה עביד ופטור.

דף לד.א

והילכתא כרב ושמואל לחומרא - ומצריך מזוזה לתרווייהו דס"ל כרבי יוסי. **לול הפתוח מן הבית לעלייה** - זהו דרכן ארובה באמצע העלייה ועולין לה מן הבית במעלות ועושין ד' מחיצות סביב המעלות למטה כדי שלא ירד אדם מן העלייה לבית כי אם ברשות בעליה ועושין פתח במחיצות וכן עושין בני עליה ד' מחיצות סביב הארובה למעלה ובהן פתח. **אם יש לו ב' פתחים** - אחד

בבית ואחד בעלייה כדפירשתי. **אע"ג זרגיל בחד** - מינייהו טפי דהא דאמרן לעיל הלך אחר הרגיל ה"מ כגון תרי בבי ורגיל בחד בטילה אידך לגביה אבל תלתא לגבי חד לא בטלי ל"א מתשובת הגאונים הלך אחר הרגיל שהיה רגיל שבני אדם רגילים לצאת ולבא בו ולמעוטי פתחא דרבי שאינו עשוי אלא לו לבדו ולאיתויי פתחא דרב הונא שהיה רגיל אף לאחרים אבל ב' פתחים או ג' לחדר אחד וכולן נעשו לביאת כל בני הבית שהיו מרובין ותשמיש אחד בחדר תדיר והוצרכו לו פתחים הרבה כולן חייבין במזוזה ואף על פי שנתמעט תשמיש ואינן צריכין עכשיו לכולן אלא לאחד מהן. **דאקרנא** - בקרן זוית של בית. **והא אין לה פצימין** - מזוזות אלא ראשי הכתלים. **עדי** - הרי כלומר אלו ראשי הכתלים הן הן פצימין. **פצים אחד** - שהיה הפתח אצל הזוית וציר הפתח הוא הזוית ואין אצלו כלום ואין לו פצים אלא סף שסוגר בו. **כר"מ** - מפרש לקמן דמחייב מזוזה לבית שאין לו אלא פצים אחד. **מאי היא** - מנלן דמימין. **ביאתך מן הימין** - דרך ימין לביאה. **דרך ביאתך** - לביאה ולא ליציאה. **מימין בבוא איש בית ה'** - כשהיה אדם נכנס לפתח עזרה מזרחי והולך למערב ה"ל אותו ארון מימין שהיה נתון אצל קיר צפוני של מזבח מימין בבוא אצל המזבח אלמא דרך ימין הוא ביאה וכל דבר הנתון דרך ביאה צריך ליתנו מימין. **מיעט הכתוב למזוזה** - שאם אין בו אלא פצים אחד חייב. **שאין תלמוד לומר שתי** - דמיעוט מזוזות שתיים. **להלן כתיבה** - וכתב לה ספר (דברים כד). **ולהלן כתיב** - וכתבת על האבנים. **ספר כריתות נוהג לדורות** - כתיבת אבנים הוראת שעה היתה. **שנאמר להלן כו'** - כלומר וצריך ליכתוב בדיו בין במזוזות בין בגט כמו שנאמר מפיו יקרא אלי וגו' כלומר מהאי קרא נפקא דספר בדיו בעינן. **רחמנא אמר על מזוזות** - דמשמע כתבם על הסף ממש ולא באגרת. **כתיבה תמה** - ואין כתיבה תמה על העצים ואבנים אלא על הספר. **והדר** - שימה במזוזות. **ג"ש** - כתיבה כתיבה. **ליכתבא אאבנים** - יחקקה בסכין על האבנים דהויא כתיבה תמה. **והדר ליקבעה** - לאבן אסיפא בצורת הפתח ואיקיים כתיבה תמה והדר על המזוזות.

דף לדב.

לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' - מכאן שכותב ד' פרשיות בד' בתים. **טט בכתפי שתיים** - באותו מקום קורין לשתיים טט. **על ד' עורות** - ד' חתיכות קלף ויניחנה בד' בתים של ד' חתיכות קלף. **בד' בתים בעור אחד** - שמפשיטין

עגל קטן ולוקחים חתיכת עור ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין [ד'] אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן. **ואם כתבן בעור אחד** - שעשה עור אחד וכתבו בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמה שפירשנו. **וצריך שיהא ריוח בין הפרשיות** - כשיכתבם שלאחר שכתבן בעור אחד יחתוך מלמעלה העור כמין ד' אצבעות ויניחן בד' בתים ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד. **ביניהם** - בתוך הד' בתים של עור האחד. **שנותן חוט או משיחה** - בין כל בית ובית. **ואם אין חריצן** - החריץ שבין כל בית ובית אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחיצות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ. **כותבה על עור אחד** - כל הארבע פרשיות. **בד' עורות** - בד' אגרות. **וצריך לדבק** - את הד' אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד. **אות** - סימן. **והיה לך לאות** - אפי' לך לא יהא אלא אות אחת דכי הוו בפנים ד' אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחרים שאין רואין אלא חיצון חשוב אות אחת אבל לך המשמש בהן וניכר ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה הוו ב' אותות. **אינו צריך** - לדבק. **יהודה ברבי** - יהודה החכם. **ויש לו ב'** - (זוגות) תפילין של ראש העשויין בד' בתים. **שטולה עור על אחת מהן** - על הד' בתים מכסה עור אחד ונראין כבית אחד. **ומניחה** - בידו אע"פ שאין מדובקות בפנים. **מתוך דבריו של רבי יוסי נשמע שחזר בו רבי יהודה** - ואין צריך לדבק. **תפילין של ראש חמורה קדושתה** - שרובו של שדי נעשה (בקשר) בשל ראש שי"ן דל"ת אבל בשל זרוע אין אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף ראשה מעט כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו' ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש (לקמן מנחות לה). **עתיקתא** - שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ולעשות של יד. **ולמאן דאמר** - בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז). **הזמנה מילתא היא** - ומשזימנה לצורך הראש אין רשאי לשנותה לשל יד. **כגון דאתני עליה** - מעיקרא לשל יד אי צריך להם. **כיצד סדרן** - סדר הנחתן. **כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח** - כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאל של זה. **והקורא קורא כסדרן** - כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו ונמצא קוראן כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא. **החליף** - כדמפרש.

דף לה.א

גוייתא לברייתא - שכתב והיה כי יביאך קודם לקדש דנעשית פנימית חיצונה.
אבל גוייתא לגוייתא - כגון אם הקדים שמע לווהיה כי יביאך. **או ברייתא לברייתא** - כגון והיה אם שמוע בשמאל קדש בימין של מניח. **תיתורא** - גשר לאחד שנתן האגרות בבתים דרך הפה הרחב שהבתים עשויין כעין בתי ידים שקורין גוט"ן ומכניס האגרות דרך הפה ונותנם בבתי האצבעות וחותרך מג' הדפנות מכל אחת מעט והד' נשארת ארוכה וכופלה לאותו אורך ומטילה על חודן של ג' הדפנות ותופר חודן של ג' דפנות על רחבו של זה והוא בית מושבו של תפילין ונראה כעין דף של גשר. **מעברתא** - כשנותן הרצועה של תפילין סביב אותו תיתורא יכפיל הקלף סביב הרצועה כעין שעושים לפי המכנסים שלא תהא הרצועה קבועה אלא כשהוא רוצה מושכה אילך ואילך ומאריך ראש זה ומקצר ראש זה ולשון מעברתא שמעבירה ומושכה לכל צד שירצה. **שי"ן של תפילין** - לבית חיצונה עושין כמין קמטים דקים בקלף ונראין בו כעין שי"ן. **וצריך שיגיע חריץ** - שבין בית לבית עד מקום התפר למטה כלומר עד בית מושבו דהיינו תיתורא. **כיון דמינכר** - חריץ למעלה קצת אין צריך להגיע למקום התפר. **קילפא** - קלף. **ריעותא** - נקב. **אלא במינן** - של עור ולא של משי ופשתן. **אדומות לא יעשה** - מפני גנאי שמא יאמרו גרדן הוא ומדם חטטיו נצבעו והאדימו הרצועות. **ודבר אחר** - שמא יאמרו אשתו נדה בעל ונצבעו בדם. **של תכלת** - דלאו מינן הוא. **מבפנים** - אפילו לבנות ודא"ר יצחק שחורות מבחוץ. **דמתהפכין ליה** - מה שבפנים בחוץ ונראה האודם. **תפילין מרובעות בתופרן** - בתפירתן ישמור את ריבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי שלא יכווצו ויקצר רחבו שקורין דגרזלי"ר. **ובאלכסון** - שיהא ריבוען מכוון ארכו כרחבו כדי שיהא להם אותו אלכסון שאמרו חכמים (סוכה דף ח) כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא ולא יהא ארכו יתר על רחבו שאפי' יש להו זווית פסולין. **תפילתו עגולה** - בית מושב תפילין עגול שאין להם בית מושב אלא כמין דופן ביצה. **סכנה** - שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו. **ואין בה מצוה** - דמרובעות הלכה למשה מסיני. **כאמגוזא** - שעור בית מושבם חדוד ביותר אבל עגול כעגיל וכטבעת אימא דכשירה שהרי יש להם [בית] מושב. **טבלא** - זהו עור של בתים. **שתיים** - שני דפנות בשני בתים זה שלא כנגד זה - כגון

שנפסק בית ראשון ובית ג' ואחד שלם ביניהם זה כנגד זה [בתים הסמוכות] ל"א זה כנגד זה בתוך אויר חריץ אחד נפסק דופן בית זה ודופן בית שכנגדו זה שלא כנגד זה שנפסק זה באויר אחד וזה באויר אחר שאין קרע רואה את חבירו שהבית מפסיק ביניהן. **לא אמרן** - ב' בתים הסמוכים דפסולים. **בחדתנא** - ונפסקו ודאי עור מקולקל הוא. **דמתלי בשילחא** - כשאוחז בעור ומפשט. **והדר חלים** - כשמניחן חוזר וכווץ. **שילחא** - עור כמו (ויקרא א) והפשיט וישלח. (**אף ע"ג דהדר**) **חלים** - לשון חיבור שמחבר הקמט למקומו.

דף להב.

א"נ כל היכי דמיתלי במתנא - כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן ואתו תפילין אבתריה ואינן נתקין חדתא ואידך שנתקין עתיקא ל"א אתיא אבתריה שמתפשט העור הויא חדתנא. **קשירה תמה** - שתהא הקשירה נאה ואם יש קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין בראש תו לא הויא קשירה יפה לשון אחר קשירה תמה רצועה שלימה ולא קשורה. **ועייליה לתפירה לגאו** - שלא יראה ויהא כשלימה. **מה עמא דבר** - וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה. **גרדומי רצועות** - מה שתולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן שירים ונשתיירו גרדומין כשירין גרדומין היינו שירים. **שיעור תכלת** - מפרש בפרק התכלת (לקמן מנחות דף לח) ושיעור אזוב מפרש בפ"ק דסוכה (דף יג). **גרדומים** - (שירי) שיריהן (מסורת הש"ס: שירי שירים) מכלל דאית להו שיעורא - לתליית הרצועות לבר הקשר מדמני להו שירים לגרדומין. **מחוי כפוף** - [אורך הרצועה תהא עודפת על הקשר] כמה שיכול לפשוט - מאצבע עד אמה. **פשוט** - כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי (פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה (מסורת הש"ס: פשיטות אצבע מגודל הוי פשיטות לגבי אמה מאצבע כפיפות) לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה, צרדה לשון צרתא דדא צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל. **רבה** - כשמניח תפילין קשר ליה ברישיה ושירי הרצועות פשיט ושדי להו ותולין על כתיפו מאחריו. **ומתלית להו** - לרצועות התלויות היה גודלן ומשלשן טרני"ם בלע"ז. **כדידן** - כמנהג שלנו [ותולין לפניו]. **קשר של תפילין** - שישים הרצועות על ראשו [בענין] שיהא (מסורת הש"ס: כעין) דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה

באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד. **ונוייהן לבר** - השם יהא נראה מבחוץ לשון אחר נוייהן של רצועות שהן חלוקות מצד א' וצבועות שחורות והוא נוייהן וראיה לדבר מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין א"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל שמבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך צד הרצועה התחתון למעלה ונראה. **איתהפכא ליה** - שלא היתה הדל"ת ניכרת מבחוץ. **לאו אדעתאי** - שוגג הייתי. **שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש** - שכתוב בו רוב השם שי"ן ודל"ת. **קשר של תפילין** - מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים כדכתיב ויראו ממך. **למעלה** - בגובה הראש ולא למטה בצואר. **כלפי פנים** - ממול עורף ולא בצידי הראש ל"א כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והנוי של דל"ת מבחוץ כדאמרן ונוייהן לבר. **בידרי** - שם. **מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן** - משמע לאחר שהניחן. **אביי ורבא דאמרי תרוייהו** - מאי משעת הנחתן דקאמר משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא.

דף לו.א

בין תפילה לתפילה - בין של יד לשל ראש דסיפר קודם שיניח אותן על הראש. **להניח** - דבשל יד מתחיל להניח. **מצות תפילין** - דעכשיו גומר את המצוה. **לא סח** - אין מברך אלא על של יד בלבד. **סח מברך שתים** - כדשלח רב חייא. **סח בין תפילה לתפילה** - ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה. **עבירה היא ביזו וחוזר עליה מערכי המלחמה** - כדאמרינן בפרק משוח מלחמה (סוטה מד) הירא ורך הלבב מעבירות שבידו. **והיו** - משמע שתים כל זמן שיהו בין עיניך יהו שתים כל זמן שאותן של ראש מונחים אותן של יד נמי מונחין אלמא דראש חליץ ברישא. **תפילין** - שהניחן קודם עמוד השחר מברך עליהן משעת הנחתן משעת זמן הנחתן דאמר בפרק קמא דברכות (דף ט) בק"ש אחרים אומרים משיראה חבירו מרחוק ד' אמות ואמרינן התם לתפילין כאחרים כלומר להנחת תפילין כאחרים. **שמא יאבדו** - אם ישאם בידו. **מניחם** - בראשו. **ממשמש בהו** - דהוי כאילו מניחן. **שתכלה רגל מן השוק** - לאחר שחשכה. **מוזים חכמים לרבי יעקב שאם חלצן כו' אין חוזר ומניחן** - דלילה לאו זמן תפילין הוא כדאמרינן לקמן.

מצלו בהו באורתא - תפלת ערבית כר' יעקב. **לא חולצין** - אם מונחין ולא מניח אם חלוצין.

דף לו.ב

ה"ג - מימים ולא כל ימים כו'. **אלא לפסח בלבד** - וה"ק עשה פסח משנה לשנה. **נפקא ליה** - כלומר לעולם קסבר לילה זמן תפילין הוא ושבת מימעט ליה מהיכא דנפקא ליה לר' עקיבא. **שהן עצמן אות** - בין הקב"ה לישראל דכתיב (שמות לא) כי אות היא וגו'. **עובר בלאו** - דכתיב ושמרת וכל השמר לא תעשה הוא. **השמר דלאו לאו** - רבי אלעזר סבר השמר דכתיב במילתא דמזהר רחמנא לא תעשה הוי לאו גמור ללקות כגון (דברים כד) השמר בנגע צרעת דמשמע שלא יקוץ בהרתו וכן (שמות לד) השמר לך פן תכרות ברית וגו' אבל השמר דעשה כגון האי דמשמע לעשות תפילין עשה הוא. **ואם לשומרון** - שלא יאבדו מותר להניחן אפילו לאחר שקיעת החמה. **קסבר הלכה** - דלילה זמן תפילין הוא. **ואין מורין כן** - שמא ישכחם וישן בהן מדקאמר ליה לשומרון קבעינא. **ידי יסדה ארץ וימיני וגו'** - מדכתיב ידי וימין ש"מ יד היינו שמאל.

דף לז.א

ר' יוסי החורם - חוטמו משוקע כדאמרי' בבכורות (דף מג) חרום זה שחוטמו משוקע. **מצינו ימין שנקרא יד** - ולא ילפינן מהכא. **מה (מזוזה) כתיבה בימין** - כשכותבין המזוזה בימין דרוב בני אדם כותבין בימין אף קשירה נמי עבד קשר בימין ומדקשר בימין מכלל הנחה בשמאל דאי הנחה על ימין שוב אינו יכול לקושרה בימין. **מידכה בה'** - מדכתיב בה"י כהה משמע לשון נקיבה שמע מינה בשמאל קאמר דאין בה כח כנקיבה ל"א ידכה יד כהה עמיא בלא כח. **כתנאי** - דאיכא תנא דיליף שמאל מידכה כרב אשי ואיכא דלא יליף. **לרבות את הגידם** - שאין לו יד דידכה דמשמע יד רצועה ומקולקלת. **אין לו זרוע** - שמאל. **ימין של אטר** - הויא שמאל לדידיה הוואיל ורוב כחו בשמאלו. **בשולט בשתי ידיו** - ששתיהן שוות לו בכח דכיון דאף בימין נמי שולט הלכך מניחה בשמאלו לפי שהיא שמאל לכל אדם ואע"ג דלדידיה הויא ימין. **קבורת** - בדרו"ן. **היכא** - אקדקוד קאי. **רופס** - רך כשהוא קטן בן שנה. **או קום גלי** - או עמוד וצא בגלות או קבל עליך שמתא דאחוכי חייכת בי. **עשר**

סלעים - דחד בכור הוא ואית ליה תרי רישי וחשיב כתרין ואע"ג דיולדת תאומים לא יהיב אלא ה' סלעים כדאמרינן בפ' יש בכור לנחלה (בכורות מח) אפ"ה התם הוא משום דאי אפשר לצמצם אבל הכא חד הוא ואפשר לצמצם שיצאו כאחד והוי שניהם פטר רחם. **שומע אני אפי' נטרף** - נהרג בתוך ל' יום נמי חייב דאף על גב דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה אפ"ה הכא איכא למימר אם לא נהרג הוי חי ל' ובכור מעליא הוא.

דף לזב.

אך חלק - אך פדה תפדה (במדבר יח) והאי נמי כנטרף דמי שהרי לא יחיה. **בגולגולת תלא רחמנא** - לפדיון בכור דכתיב (שם במדבר ג) חמש שקלים לגולגולת והאי אית ליה תרי ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מית. **גובה** - קיבורת דהוא אצל הכתף. **ידך ממש** - כף. **מה להלן בגובה שבראש** - כדילפינן לקמן מקראי. **ולא לאחריס לאות** - שלא יראו החוצה ואי בכף מיתחזי לכ"ע. **קיבורת** - כנגד הלב היא. **הוה ציריא בידיה** - מכה היתה לו אצל הקיבורת ונקרע חלוקו שם כדי שלא תדחק המכה והיו נראין התפילין דרך הקריעה. **במקום לך לאות איתמר** - מקום שרוב בני אדם אין נראה לאחריס דהיינו קבורת ולעולם אם נקרע שרי. **בין עיניך ממש** - בגובה עיניו. **שעושה קרחה** - [שיש בו] שער ואם מורטו עושה קרחה. **יד** - בנגע א' שער לבן וראש בנגע א' שער צהוב דכתיב בפרשת נגעים גבי ראש וזקן בעי שיער צהוב לטמאו אלמא מקום שער מטמא (בשער צהוב). **לאפוקי בין עיניך** - דאיכא שער דגבות עינים ואיכא בשר ובעי תרתי שער לבן בבשר ושער צהוב במקום שער. **מאי בינייהו** - מ"מ בין למר ובין למר בעינן ד' ציצית כדכתיב (דברים כב) על ארבע כנפות כסותך. **סדין** - דפשתן בציצית בתכלת דעמרא הוא איכא בינייהו לת"ק דאמר מצוה אחת הן הלכך אי חסר סדין ציצית אחד ליכא מצוה והווי להו אינך כלאים ולרבי ישמעאל לא הווי כלאים דהשלש שנשארו שלשה מצות הן. **בעלת חמש** - שחתך מקרן הא' באלכסון והווי בה שני קרנים ותנא לקמן בהתכלת (דף מג) טלית בעלת חמש חייבת בציצית ויליף מריבויא דאשר תכסה בה לת"ק דאמר מצוה אחת הן סבר ארבעה דוקא למצוה אחת וכי רבי רחמנא בעלת חמש להטיל ארבע כנפותיה רבייה ולא להטיל לכנף חמישי ומצות ציצית בד' כנפות ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן [ארבע] מצות כי רבי רחמנא בעלת חמש נמי להטיל לכולהו רבייה

דהא כל חד מצוה באנפי נפשה. **דרב הונא איכא בינייהו כו'** - וכ"ע אית להו דרב הונא מיהו הטיל לשלש ולא לד' לת"ק הויה מצוייצת שלא כהלכתה וחייב חטאת דהוו להו ציצית משוי ולרבי ישמעאל (נהי דהויא) [הויא] מצוייצת כהלכתה דג' מצות (מיהא) איכא ואינו פסול ודרב הונא בעשויה בפסול (דהאיכא שלשה מצות). **דבצריה לגלימא** - שחתך אחד מן הקרנות חתיכה כגון פנימה דנראין כשני קרנים. **לא עבד כלום** - לפוטרה מן הציצית. **שויה טלית בעלת ה'** - וחייבת. **האי מאן דצייריה לגלימיה** - שהיתה טליתו ארוכה וכפלה ותלה הציצית בקרנות הכפל אף על גב שצררה ודיבקה שלא תחזור לאיתנה לא עבד כלום דסופו להתיר ולחזור לאיתנה ונמצאו ציצית באמצעיתה ואנן כנפות בעינן הלכך מהשתא כמאן דשרייה דמיא. **כל חמתות** - נודות הצרורות שאין שוליהן תפורין אלא צרורין טהורין דאין מקבלין טומאה דרואין כאילו ניתר הקשר וליכא בית קיבול והוי ככלי הנקוב במוציא רימון. **חוץ משל ערביים** - דדרכן בכך. **האי מאן דחייטיה לגלימיה** - שכפל לטליתו כדפרישית ותפרה שלא תשוב לאיתנה ואפ"ה לא עשה כלום דכמאן דשייריה דמיא. **אם איתא דלא מיבעיא ליה** - אם ארוכה היא לו ואינה צריכה לו ארוכה כל כך לפסוק אותו כפל ולישדייה ואחר כך יתלה הציצית. **הלכה כרבי ישמעאל** - וכי הנך שינויי דאמרן לעיל מאי בינייהו. **שבתא דרגלא** - שבת שדורשין בהילכות הרגל כדקיי"ל (פסחים דף ו) שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום. **איפסיק קרנא דחוטי** - ציצית דמר בר רב אשי. **מהתם** - דאיפסיקא. **שדיתיה** - הייתי משליכה מעלי דלית הלכתא כרבי ישמעאל אלא כתנא קמא וכיון דחסרו אין בה מצוה והויא כמשוי.

דף לח.א

בלאו דלא תסור - כגון טלטול איסור מדרבנן ואבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא משום כבוד הבריות אבל לשאת משא דכתיב בהדיא לא דחי כבוד הבריות. **איכא דאמרי מהתם אמר ליה** - רבינא איפסיק קרנא דחוטא. **כרמלית** - מותר לטלטל בתוכה מן התורה, ל"א ועיקר האי מאן דצרייה לגלימיה קרנות טליתו כפל קשר ודומה כאילו קיצען ואין לה כנפות כדי להפקיעה מתורת ציצית. **לא עשה כלום** - לפוטרה מציצית. **מ"ט כמאן דשדי דמי** - ובת ד' כנפים שסופה לחזור לתחילתה. **אמר רב דימי האי מאן דחייטיה לגלימיה** - כפל כנפותיה כאילו הן מקוצעות ותפר הכפלים שלא

ישובו אפ"ה לא עשה ולא כלום להפקיעה מן הציצית דכל כמה דלא פסק ליה ש"מ מיבעי ליה ועדיין הן מן הטלית וללשון ראשון קשיא דתניא בפרק התכלת (לקמן מנחות מא) שאם כפלה ותפרה שחייבת. **הדרן עלך הקומץ את המנחה. מתני' התכלת אינה מעכבת את הלבן** - ואע"ג דמצוה לתת תכלת ב' חוטין בציצית כדמפרש לקמן אפ"ה אין זה מעכב את זה ואי עביד ארבעתן תכלת או ארבעתן - לבן יצא. **גמ' מין כנף** - היינו לבן דרוב טליתות של פשתים הן ולבנות. **תכלת** - צמר צבוע כדאמרינן (יבמות דף ד) מדשש כיתנא תכלת עמרא. **לא נצרכא** - מתניתין דקתני אין מעכבין זה את זה. **אלא להקדים** - שאם הקדים המאוחר דהיינו תכלת דלבן כתיב ברישא. **הכנף מין כנף** - ואם הקדים התכלת את הלבן אינה מעכבת ואין צריך לפסוק התכלת אלא יתן הלבן אחריו.

דף לח.ב

אילימא חיסר מצוה - דלבן והוי כאילו לא נתנו לגמרי אמאי יצא הא לרבי עיכובי מעכבא ומתני' כרבי אוקמא לה. **חיסר מצוה** - מצות הקדמה. **ועשה מצוה** - דהאיכא לבן ותכלת. **תכלת דאין מעכבת לבן מאי היא** - דמשמע אם הקדים לבן ומאי עיכוב איכא למימר. **איתמר נמי** - מתני' דקתני [תכלת וכו' איירי להקדים] ואיבעיא ליה נמי תכלת דאין מעכב לבן מאי היא. **אריוך** - לשון מלך כמו (בראשית מט) גור אריה יהודה להכי קרי לשמואל אריוך דקיימא לן (בכורות מט) הלכה כשמואל בדיני כי היכי דדינא דמלכותא דינא. **להכי** - נקיט סדין משום דלבן הוא. **מידי צבעא גרים** - אפי' כולה תכלת נמי מצוה להקדים לבן לתכלת הואיל ורוב טליתות לבנות הן לבן קא גריס ולהכי כתיב תכלת אחר הכנף דלעולם יהא המאוחר. **איגרדס** - נפסקו החוטין של ציצית. **גרדומין** - היינו שיריה שנשתיירו לאחר שנפסקו. **כדי לענוב כל החוטין אהדדי** - דהיינו שיעור גדול. **אלימי** - עבים. **דאי הוו קטיני** - דקים הוו מיענבי דארוכין הן כ"כ אבל מפני עוביין הוו קטנים לענוב. **כל שכן** - דכשרין דהואיל ואילו הוו דקים כל כך כשרים דהא ארוכין הן כדי עניבה כל שכן כשהם עבים דמינכרא מצותיהן טפי. **ומאן תנא דפליג עליה דרבי** - הנך חכמים דאמרי לעיל אין מעכבין זה את זה. **מטיל לבן** - כל הד' חוטין. **ש"מ** - מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים אמאי הא כיון דנפסק קצת הגדיל משתרי ההוא קשר שבסוף הגדיל וכיון דמשתרי ההוא קשר משתרי

הגדיל ואין שם גדיל כלל אלא ש"מ יש קשר בכל חוליא הלכך כי משתרי
ההוא קשר מתקיים הגדיל בשאר קשרים. **עילאי** - היינו ההוא קשר תחתון
דמלמטה למעלה קחשיב ועוד דבגרדומין קא מיירי בשמעתין ובגרדומין
מוקפין הוּו איהו עליון.

דף לט.א

דלמא דאיקטר - כלומר ממאי דצריך להקשר בכל חוליא דלמא הא דאמרי
דבי רבי חייא ה"ק אם קשר על כל חוליא וחוליא הוּו גרדומין כשרין אבל
ברוב ציציות לא קא מכשרי גרדומין דרוב ציציות אין נקשרים על כל חוליא
וחוליא. **קשר עליון** - היינו נמי ההוא קשר למטה הלכה למשה מסיני כלומר
קשר אחד בציצית מיהא דאורייתא ולהכי נקט עליון משום דאי לא עביד
אלא חד קשר בסופו עביד ליה שמקיים את הגדיל כולו. **דאורייתא** - ואפי'
יכול לכרוך יפה ולהתקיים בלא קשר יום או יומים פסולה. **דאי מדרבנן למה**
לי למישרי סדין בציצית - דכתיב לא תלבש שעטנו וסמך ליה גדילים תעשה
לך (דברים כב) פשיטא דמותר. **התוכף תכיפה** - תופר תחיבה אחת אינו
חיבור משום ההיא תחיבה שתוחב החוטיין בטלית אינו חיבור. **מעיקרו** - היינו
ראש המחובר לטלית. **במה דברים אמורים** - דבעינן שיעור לציצית
כדאמרינן לקמן מנחות (דף מא) כמה תהא משולשלת כו'. **בתחלתו** - בשעת
עשייה אבל בסופו כגון אם נפסק לאחר זמן. **מאי לאו שיריו** - דאיפסיק
מינייהו קצת מחוטיו ונשאר קצת גרדומין. **דאיגרדס איגרדומי** - ולגמרי
נפסק צד העיקר וקשיא למאן דאמר נפסק החוט מעיקרו פסולה. **שירי**
גרדומין - דנשאר קצת ונפסק קצת. **הא קמשמע לן** - מדתני שיריים
בגרדומין משמע דלהוי בגרדומים שיורא קצת שיהיו נקרא שירים כדי לעונבן
כדפרישית לעיל והאי כל שהוא דקתני כדי עניבה. **חוט של כרך** - אותו
שכורך סביב ועושה ממנו הגדיל עולה ממנין שמונה חוטיין דשמונה חוטיין
בעינן כדמפרש לקמן מנחות (מב). **תכלת** - זהו שם כל הציצית. **שכרך רובה** -
שעשה שני שלישי גדיל ושליש ענף כשרה ואע"ג דמצותה שלישי גדיל ושני
שלישי ענף כדאמרינן לקמן. **אלא חוליא אחת** - הקפה ג' פעמים. **ונויי תכלת**
- עיקר מצות ציצית שלישי גדיל ושני שלישי ענף. **לא יפחות משבע** - חוליות.
ששה אורים - שבין שבעה רקיעים ועל שם שהתכלת דומה לים וים דומה
לרקיע כדלקמן מנחות (דף מג) מדמי סידורה לסידור הרקיעים כדי לזכרנו

לטובה שאף צבעה כמו כן נזקק לציצית. **כשהוא מתחיל לכרוך מתחיל בלבן** - שמניח שני חוטין ארוכין לעשות מהן הגדיל ומתחיל לכרוך בלבן ובאמצע כורך של תכלת וחוזר ומסיים בלבן. **מין כנף** - תחילה ואח"כ פתיל תכלת והאידנא דעבדינן חמשה קשרים היינו דאמרינן (שם מנחות דף מ"ג) שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה הלכך עבדינן שני קשרים מלמעלה ושלושה מלמטה משום מעלין בקדש ואין מורידין וכיון דאקדמה קרא למין כנף שמע מינה חשוב הוא הלכך אי מסיים בתכלת הוה ליה מוריד סוף הציצית מתחילתה. **זכוליה תכלתא** - כל הטלית. **ורמי ליה תכלתא** - ציצית.

דף לט.ב.

וגדילא מיגדל - כל הציצית היתה גדיל ולא שייר בה ענף כלל. **ולא יאי תכלתא** - משום דאין בה ענף. **גדיל שנים** - כלומר אי הוה כתיב גדיל תעשה לך משמע ב' חוטין דאין גדיל פחות משנים השתא דכתיב גדילים משמע ארבעה. **עשה גדיל** - מד' חוטין שישים ד' חוטין בחור הטלית ולכשיכפלים ויעשה מהן גדיל יהו שמונה. **ופותליהו מתוכו** - אותו חוט שכרך בו יהא מן המנין - ל"א ופותליהו מתוכו תנה פתיל ענף למטה. **חוטי צמר פוטרין בשל פשתן** - אותם שני חוטין של לבן אם של צמר הן פוטרין בסדין של פשתן עם התכלת ואע"ג דליכא השתא מין כנף דהוי של צמר כיון דתכלת שנים חוטין הן דתכלת עמרא נינהו ופוטר בשל פשתן דהא תכלת כתב רחמנא בהדיא לבן דצמר נמי פוטר בשל פשתן משום לבן. **חוטי צמר ופשתים** - לבן של פשתים ושל צמר תכלת. **פוטרין בכל מקום** - בכל מיני בגד ואפ"ל בשיראים דמהו דתימא שיראין פטורין והוו כלאים שלא במקום מצוה קמ"ל דחייבין. **השיראין** - מעיל של משי. **והכלך** - מעיל שעושין מאותן דגים [הוא בית התולעת] שמצויים במינוי שקורין פלוצי"ל. **סריקין** - מעיל עשוי מנעורת של משי. **צמר ופשתים פוטרין בהן** - קא"ס ד שני חוטין צמר ושני חוטין לבן של פשתים. **הן** - עצמן כלך וסריקין במינן פוטרין דאם עשה ציצית בטלית שהוא מינו יצא. **אלא אי אמרת מדאורייתא** - מחייבין שיראין בציצית היכי פטרה בהו ציצית דכלך הא מדאורייתא ציצית דצמר ופשתים הוא דפוטרין כדאמרינן לעיל צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך. **ורב נחמן** - דאמר לעיל שיראין מדרבנן הוא דחייבין דאי מדאורייתא לא פטר בהו מינו. **כדתנא דבי ר' ישמעאל** - דאומר אין מחייבין בציצית אלא בגד צמר או בגד פשתים.

בגדים בתורה סתם - על כנפי בגדיהם. **ופרט לך** - בכלאים (דברים כב) וגבי נגעים (ויקרא יג) בבגד צמר או בבגד פשתים. **מפיק מאידך תנא כו'** - דהא אידך מרבה כל הבגדים. **צמר ארנבים ונוצה** - צמר של עזים קרי נוצה לפי שאין רך כשאר צמר. **מנין** - שמטמאין בנגעים. **תלמוד לומר או בגד** - בגד צמר או בגד פשתים (שם ויקרא י"ג)

דף מ.א.

סדין - פשתן. **ב"ש פוטרין** - מן הציצית דלא דרשינן סמוכין למישרי כלאים בציצית האי דנקט לשון פטור וחיוב ולא נקט לשון אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפילו אינו לובשה ואיסור והיתר נמי בהא תליא וכיון דלב"ש פטור הוא להו כלאים שלא במקום מצוה ועובר עליהם משום כלאים ולב"ה דמחייבי ליה בציצית דדרשינן (יבמות ד) סמוכין ואין כאן משום כלאים ומותר ללובשן ובטלית של צמר נמי לב"ש אסור לעשות בה לבן של פשתן ותכלת של צמר אלא הלבן והתכלת של צמר ולב"ה מותר והאי דנקט פלוגתייהו בסדין משום דפסיקא ליה מילתיה דאין בו ציצית בלא כלאים שעיקר מצות ציצית תכלת כתיבא ביה ותכלת עמרא הוא. **אינו אלא מן המתמיהין** - מתמה את כל הרואין שאומר כלאים הוא לבוש אדבית הלל פליג רבי אליעזר. **אמר רבי אם כן** - דהלכה כב"ה למה אסרוה בירושלים. **לפי שאין בקיאין** - לדרוש סמוכין דכלאים בציצית מותר ואתו למישרי כלאים בכל מקום ואי קשיא כיון דמדאורייתא חייב היכי מצו רבנן לעקור דבר מן התורה ולמיפטריה מציצית משום גזירה (היא) הא אותיבנא ביבמות בפרק האשה רבה (דף צ) ומשנינן דכל דבר שאמרו לך בית דין שב ולא תעשה מצות עשה זו שבתורה וראו טעם לדבריהם אין זה עוקר דבר מן התורה דממילא מיעקר ולא איהו עקר לה בידים. **ל"א** - רבי אליעזר אדב"ש פליג דאמרי סדין פטור אלמא דאי רמי ציצית הוה כלאים והלא המטיל כו' תימה הוא דאיכא אבל איסורא ליכא אמר רבי א"כ דליכא איסורא מפני מה אסרוה ב"ש לפי שאין בני אדם בקיאין דכלאים בציצית מותר ואתי למישרי כלאים שלא במקום מצוה. **ונפרסמה למילתיה** - דכלאים בציצית מותר. **כל שכן דמתמהי עלוון** - דאמרי אנשים הגונים כאלו לובשים כלאים. **גזירה משום קלא אילן** - צבע היא שדומה לתכלת ואי שרית של תכלת בסדין אתי למירמי צמר צבוע בקלא אילן והוי כלאים שלא במקום מצוה וקפריך מאי

איכפת לן אי רמי קלא אילן לא יהא האי קלא אילן אלא לבן בעלמא כלומר צמר לבן האמרן לעיל אין לו תכלת מטיל לבן ומשני כיון דאפשר במינו כיון דלשם לבן (אי) איפשר לתת חוטי פשתן לא רמינן לבן דצמר בסדין. **כדריש לקיש** - כלומר הרי לבן גמור לא מצי להטילן לשום ציצית משום דהוי כלאים בציצית הואיל ואפשר להטילן במינו אבל תכלת דצמר דאי אפשר במינו דכל תכלת צמר הוא רמינן אי לאו משום גזירה דקלא אילן. **לקיים את שניהן** - כגון לבן דפשתן בסדין מקיים עשה דציצית וידחה לאו דכלאים. **וליבדקיה** - לכל היורות שצובעין בהן ציצית או אותן מוכרי תכלת דלא ליהוו קלא אילן. **גזירה משום טעימה** - אי מצרכינן לכל הקונים לבדוק היורות אתי לשפוך הנסיון בכל היורות ואמרי' לקמן מנחות (דף מב) בשמעתין אם שם הנסיון ביורה פסלה לכל היורה. **טעימה** - נסיון. **וליכתביה אדיסקי** - כתבו איגרת וישלחו לגולה הלכות טעימה כדמפרש לקמיה ליטול מלא קליפת ביצה ביורה ויצבע הנסיון בתוך הקליפה. **ואדיסקי ליקום וליסמוך** - כלומר דלא חשיבא להו לאינשי הנך אגרות ועברי עליהו. **ל"א** - וליבדקיה ניתקן רבנן שלא יקח אדם תכלת אלא אם כן בדקה דהא אפשר דליבדקיה כדלקמן (שם מנחות דף מ"ב) שמביא גילא ושבלילתא. **ה"ג אלא משום טעימה** - פעמים שימכרו לתכלת של נסיון שנצבע לנסות בו את היורה ואמרי' לקמן (שם מנחות דף מ"ב) טעמה פסולה ואהא מילתא ליכא למיקם בבדיקה והוה ליה כלאים שלא במקום מצוה. **וניכתביה (הא) אדיסקא** - לשלוח באותן המקומות שצובעין בהן תכלת הוו יודעין שהטעימה פסולה ומאחר שיהו הצובעין יודעין בדבר נסמוך עליהן והכא ליכא למימר לידרשיה בפרקא לפי שצובעין תכלת הרבה בכרכין ובכפרים שאין שומעין דרשה שלנו וגם במקומות רחוקים.

דף מ.ב.

חמץ בפסח כו' - כשהיו מעברים שנה היו שולחין אגרות לגולה לעשות ב' אדרים כדאמרינן בפ' קמא דסנהדרין (דף יא) מודעין אנחנא לכוון כו'. **הא מילתא אמרי** - אנא הכא ואמרי במערבא משום רבי זירא כוותי דמשום הכי אסרו ציצית בסדין. **גזירה משום שמא יקרע סדין** - קודם לכן בתוך ג' אצבעות לשפת הכנף דהיינו מקום הציצית. **ויתפרנו** - בחוטי פשתן ויניח סוף החוטין התלויין שם ואחר כך יתן בה שני חוטי תכלת ויצרף אותן שנים של

לבן עמהם. **והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי** - ונמצאת ציצית פסולה והווי כלאים שלא במקום מצוה. - תעשה ולא מן העשוי - דפסול היינו שעושה מתחילה שלא לשם ציצית ולא נעשה כמצותו ואחר כך תקנו קרינן ביה ולא מן העשוי ונמצא ציצית פסולה. **שרא ר' זירא לסדיניה** - התיר ציציותיו מסדינו שהי' של פשתן ונטלן משום שמא יקרע והיינו דאמר רבא איתמר במערבא משמיה דרבי זירא כוותי. **ה"ג ר' זירא אמר גזירה משום כסות לילה** - שמא יתכסה בו בלילה דפטור מציצית שנאמר וראיתם אותו וזכרתם פרט לכסות לילה ונמצא נהנה מכלאים שלא בשעת מצוה. **וכנפיה של עור** - שנחתכו קרניה ותלה בהן עור. **אזיל בתר כנף** - ועביד איפכא. **הטיל ג' ציצית לבעלת ג' כנפים ואחר כך תלה בהן קרן ד' ועשה בו ציצית פסולה דג' ראשונות עשויין מתחילה שלא כמצותה וכי הדר מתקנה איכא תעשה ולא מן העשוי. חסידים** - זריזין במצות. **כיון שארגו** - בטלית ג' אצבעות דמיקרי בגד כדאמרינן לגבי טומאה. **היו מטילין בה תכלת** - בשני קרניה ולכי גמרי לה היו מטילין לשנים אחרים ולא אמרינן תעשה ולא מן העשוי ואע"ג דלא הוה מחייבין בציצית עד שתהא כדי שיתכסה בה קטן ראשו ורובו כדלקמן שכל ציצית שלא נעשית מתחילתה לשם ציצית אע"פ כשנעשית שלא לצורך איכא מן העשוי דהא הכא שלא לצורך נעשית דלא היו לה אלא ב' קרנות דאלו קרנותיה האחרים אינן ראויין לציצית שהרי סופו להוסיף עליה הרבה והוויא לה ציצית למעלה מג' ואנן תוך שלשה בעינן. **כיון שפצעו בה ג' - כיון שהגיעו לג' אצבעות האחרונים מטילין לה תכלת מיד ולא משהו לה מידי דהשתא ליכא למימר תעשה ולא מן העשוי דהא מכיון שהגיעו לתוך ג' האחרונים הווי להו אותן שתי קרנות נמי ראויין לציצית שכשתגמר נמצאת ציצית בתוך ג'. **הטיל למוטלת** - שהיה בה ד' ציצית והטיל לה ד' אחרים כשרה בהני בתראי ואע"ג דהדר פסקינהו לקמאי והא הכא דשלא לצורך עבדינהו בשעת עשייה ומכשרא בהו. **אמר רבא** - לעולם שלא לצורך מן העשוי קרינן ביה והכא להכי מכשרא בבתראי דקאי בבל תוסיף כי עבדינהו ולא הווי מעשה דכיון דעובר על דברי תורה לא מיקרי מעשה הלכך כי פסיק לקמאי היא הווי עשייתן דבתראי (עשייה) אבל שלא לצורך דבעלת ג' שאינו עובר עליהן הווי מעשה לאקרויי ציצית העשויה בפסול ואיכא כשגומרה תעשה ולא מן העשוי. **מעשה איכא** - והדר קושיא לדוכתה. **תכלת אין [בה] משום כלאים** - קס"ד דהכי קאמר ציצית אין בהם משום כלאים ואפילו כו'.**

דף מא.א

והגדול יוצא בה עראי - שאינו בוש לצאת בה לשוק. **אילימא** וכן לענין **איסורא דכלאים** - דאי אין קטן מתכסה בה אין בה משום כלאים אם נארג בה כלאים. **והתנן אין עראי בכלאים** - כלומר אין דין עראי בכלאים שאע"פ שאין הגדול יוצא בה עראי יש בה משום כלאים אם נארג בה כלאים. **ואמר רב נחמן** - מאי וכן לענין כלאים וכן לענין סדין בציצית אלמא ציצית בטלית שאין בה שיעור יש בה משום כלאים. **אלא מאי פטורה** - דקאמר לעיל ואפילו בטלית פטורה כגון הטיל למוטלת דכי שריא רחמנא כלאים בציצית לגמרי אישתרו. **חדא זימנא** - לעיל הטיל למוטלת כשרה וכיון דמתכשרא בהנך בתראי וכל שכן בקמאי אי הוה פסיק לבתראי פשיטא דאין בה משום כלאים דהא כולה ציצית מיקרו. **חדא מכלל חברתה איתמר** - מכלל דהטיל למוטלת כשרה איתמר הך דכלאים. **טלית כפולה** - שהיתה ארוכה כשתים וכפלה. **ורבי שמעון פוטר** - שאם תפשט נמצאת ציציות באמצעיתה. **שאם תפרה חייבת** - דלא תפשט. **דנקטה בסיכי** - ברוק"ש ל"א תפירה רחבה בשטי"ר וקשיא לי הא דאמר בסוף הקומץ (לעיל מנחות ע"ש) האי מאן דחייטיה לגלימא כו'. **איפשיט** - הטלית היו ציצית באמצעיתה שהיתה רחבה כפלים בקומתו והיתה כפולה והכפל מוטל על ראשו ושני הראשין של טלית למטה מאחוריו ושתי ציציות היו בקרן האחד ושנים בשני ראשי הכפל מקום שארכו כלה וכשנפשטה היה חבוי כולו בה ונמצאו שתי ציציות של כפל באמצע הטלית כנגד ראשו של רבא. **לאו היינו כנף** - דהא באמצעיתה עומדין. **מי סברת חובת גברא הוא** - לקיים מצות ציצית באחת מהן דתיפטר בהך אחריתי. **חובת טלית הוא** - ואפילו עשר יש לך טעונות ציצית. **מסייע ליה** - דחובת טלית הוא. **הראשונים כו'** - ואי חובת גברא הוא למה לה ציצית עד שיתכסה בה. **ופליגא דמלאכא** - דרבה בר רב הונא דהמלאך אומר דחובת גברא היא. **דמיכסי סדינא** - דלא הוה ליה ציצית כדאמרינן לעיל משום כסות לילה. **סרבלא** - כגון אותן שלנו שהן עגולין ואין לה אלא שני כנפים [למטה] דפטורה מציצית. **[סרבלא** - מנט"ל בלע"ז]. **הא לא מיחייבא** - הן טלית דסדין ודסרבלא ומאי איכפת ליה. **נהי דחייביה רחמנא** - כי מיכסי טלית בת חיובא הראוי לציצית חייביה רחמנא לגברא לאהדורי בתר טלית דחיובא ולאכסויי בה מי [חייביה]. **אלא הכי קאמר ליה טצדקי**

למיפטר עצמך מציצית - תבקש תחבולות לפטור עצמך מציצית, טצדקי תחבולות וחבירו בבבא קמא בפרק הכונס (דף נו) כל טצדקי דאית לה למיעבד עבדה. **כלי קופסא** - טליתות הראויין לציצית אף על פי שמקופלת ומונחת בקופסא חייבת בציצית דהואיל ועומדת היא להתכסות בה אשר תכסה בה קרינא ביה. **לכבודו** - לתכריכין. **בההיא שעתא** - כשלובשין אותו למת. **ודאי רמינן ליה** - מטילין ביה ציצית דאי לא רמינא דמי כליעוג כלומר איפטר ליה ממצות. **חוץ לשלש** - למעלה משלש אצבעות משפת הכנף. **יתפור** - ולא חיישינן דילמא פייש מידי מן חוט התפירה ויניחם ויוסיף עליו עד ד' חוטים לשם ציצית ואיכא תעשה ולא מן העשוי דהא חוץ לג' לא חזו לתלות ציצית כדאמרינן לקמן. **בתוך שלש** - הראוי להניח שם ציצית. **לא יתפור** - דהכא חיישינן להכי כדפרישנא. **ממקום אחר** - מטלית אחרת ויש בה תכלת ותולה בה משום דעל כנפי בגדיהם בעינן וכנף זה לא היה מבגד זה בשעת עשייה. **ושוין שמביא תכלת** - מתיר ציצית מטלית אחרת ותולה בה דהכא ליכא ולא מן העשוי דהא צריך לחזור ולכורכה ולתקנה כאן כבתחילה.

דף מא.ב.

ובלבד שלא תהא מופסקת - שיהא כל חוטיה שלימין. **שמע מינה** - מתירים מבגד לבגד. **דילמא אי בלאי** - הא דקתני שמביא תכלת ממקום אחר ותולה בה ולא חיישינן לבזיון דמבזה לה לטלית ראשונה דנתבלה דאין ראויה לציצית קאמר דמתיר ממנה הציצית. **כל מיני צבעים פוטרין בה** - לשום לבן דכיון דמין כנף ליכא לקיומי בה אין לך לחזר אחר לבן אלא שיהו בה שני מינין. **חוץ מקלא אילן** - דדמי לתכלת וזימנין דמזבן לה לאינש אחרינא וסבר דכל חוטיה תכלת וכי מצריך לטלית אחריתי שקיל תרי חוטים מהכא ונותן שם עם לבן ותחת אלו יתן לבן ונמצאת אחת מהן נפטר בקלא אילן לשום תכלת ושדי קלא אילן עם לבן בציצית והוי כלאים בלא מצוה. **מיתבי טלית אין פוטרין בה לשם לבן אלא מינה** - אם אדומה היא יטיל בה שני חוטין אדומים ושני חוטין תכלת וכן שאר גוונים. **מביא תכלת** - שני חוטין לשם תכלת ודבר אחר לשם לבן ואע"ג דהאי תכלת הוי מין כנף אפילו הכי שני מינים בעינן דאזלינן בתר רוב טליתות. **ואם הביא כשר** - אלמא קלא אילן נמי פוטר בה. **בטלית בת ד' חוטין** - שנים תכלת ושנים קלא אילן כשר. **בטלית בת שמנה חוטין** - ארבע תכלת והטיל בה ארבע קלא אילן לקיים

מצות שני מינים פסולין דהואיל ולבר קלא אילן איכא חוטיין כל צורכה
חיישינן דלמא מצריך לטלית אחריתי ושקיל הנך דתכלת מהכא ותלי לה
התם וליכא הכא אלא קלא אילן אי נמי שקיל הנך דקלא אילן ותלי בה - ל"א
ועיקר חוץ מקלא אילן דהא אשני מראות שבה קפדינן ואלו מראיהן שוין.
מיתבי כו' אם הביא כשר - טלית בת שמנה חוטיין ד' של תכלת ומין אחר
וביקש להטיל בה עוד ארבעה אחרים לא יטיל קלא אילן שמא ימכרנו לאיש
אחר ויהא סבור שהם תכלת ויתירם מכאן ויתן בטלית אחרת במקום תכלת
עם לבן ואם הביא כשר דהא נפטרה בארבע חוטיין של תכלת ודבר אחר.
שמע מינה - מדפסל בה משום הך חששא דמתירין מבגד לבגד. **דלמא דאי
עבד** - אם עבר והתירן אז נפקא חורבה (דסבר) דמשתרא ציצית מקלא אילן
לחודיה. **מנר לנר** - אותן דחנוכה. **מסר** - טליתו עם הציצית. **לקצרא** - לכובס
ולא חייש דילמא מינתקא תכלת ורמי בה קלא אילן. **עביד להו סיסא** -
כשנותנה לכובס מקפל הציצית כמין פקעת שקורים למושי"ל כדי שלא ינתק.
חייט להו מיחט - עושה לטלית כמין שפה ומחביא החוטיין בתוכה ותופר
השפה. **ארבעה** - חוטיין נתן בחור נטלית וכופלן לשמנה. **משולשת** - תלויה
הענף [לבד] מן הגדיל. **ארבע** - אצבעות. **ושלש שב"ה אומרים** - שתהא כל
אצבע אחת מארבע בטפח של כל אדם דהיינו מדת גודל ושית בקטנה.
בתילתא - אצבע וכולן מדה אחת. **ארבע** - חוטיין בתוך ארבע אצבעות שלא
ירחיק מן השפה יותר מארבע אצבעות. **אין שם ציצית אלא יוצא** - תלוי
ויוצא מן הכנף משהו.

דף מב.א

אין לה שיעור למעלה - דכמה דבעי ליהוי ארוך. **ויש לה שיעור למטה** -
דמשולשת ד' בעינן אבל בציר מהכי לא והדקתני משהו דבמשהו נמי
מתכשרי גרדומי. **וצריך לפרודה כי צוציתא דארמאי** - כבלורית של עובדי
כוכבים דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה. **על הקרן** - על שפת חודה של
קרן. **גדיל** - חוט עבה וחזק בבגד תחילה כדי שלא יהא נוח ליקרע - ל"א גדיל
אלו הן חוטיין שבשפתי שני הצדדים וקורין אוריל"ש. **שתהא נוטפת על
הקרן** - שתהא תולה ומכה על הקרן כלומר כשיגביהנה למעלה מן השפה
כדי שתהא תולה ונוגעת התלויה בקרן. **שירחיק מלא קשר גודל** - צריך
שיגביהנה מן השפה מלא קשר גודל שיעור הציפורן עם בשר עד פרק ראשון.

ואיצטריך דרב פפא - דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלא יגביהנה יותר מג' אצבעות. **וכמה דקריב לשפה טפי מעלי** - ואפילו בחודה של שפה ליתכשר. **דסתר ובצר ממלא קשר גודל** - דנסתר ונרחב [הנקב] וירד [הגדיל] למטה עד שעמד בציר ממלא קשר. **אי נמי** - נסתר הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל. **בשעת עשייה [איתמר]** - [הא] דרבי יעקב ואנא נמי בשעת עשייה [הוה] מלא קשר גודל. **איכסף** - רב סמא. **א"ל** - לרב סמא. **חד מינייהו** - מבני ארץ ישראל ורבינא מא"י הוה. **ועייף להו** - כופל לה קודם שיתלם בציצית. **ומעייל להו בגלימא** - מכניס הכפל בנקב הטלית. **ואביק להו מיבק** - עונבן שחוזר ומכניס שתיים הראשים בתוך הכפל ותלויין בעניבה בטלית דהכי דריש גדיל שנים גדילים תרתי משמע שהן ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמנה. **רמי ח'** - חוטין דכתיב גדילים לרבות עוד שנים גדילים דהווי תמניא חוטין - כך קבלה מרבינו יעקב הזקן דמסכת יבמות. **דאינהו שיתסר** - לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר. **כדידן** - מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה. **רמי חוטין** - היה מטיל ציצית לטליתו. **ציצי** - ליגלג. **אין צריכה ברכה** - בשעת עשייה. **מאי רומיא** - מאי קושיא. **כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אינו צריך ברכה** - דאין יכול לומר אשר קדשנו דהא עובד כוכבים נמי כשר בה - מפי המורה. **רופא** - מוהל. **ואל ימול כותי** - לפי שמל לשם הר גריזים כדמפרש התם במסכת ע"ז - (דף כז). **מידי הוא טעמא** - דמקשי רב חסדא. **אלא לרב רב מיפסל פסיל** - מילה בעובד כוכבים הלכך איכא למימר דרב חסדא לא קשיא אלא לרב. **ואתה את בריתי תשמור** - לנימול כמותך אני מוסרו. **המול ימול** - קרי ביה המל ימול. **סוכה מסייע ליה** - לרב חסדא. **סוכה מכל מקום** - מפרש בפ"ק דמסכת סוכה.

דף מב.ב

מפשרניא - שם מקום. **צדוקי עובד כוכבים** - להכי נקט דסתמיה בקי בכתיבה. **תפילין** - עשייתן לא זו היא גמר מצותם עד שיקשרם. **בהא פליגי** - רב נחמן ורב חסדא אליבא דרב רב חסדא סבר ציצית חובת טלית הילכך עשייתן היא גמר מצותן ורב נחמן סבר חובת גברא היא ועטיפתה זוהי מצותה. **הכי מתניתו לה** - להא דאמר רב יהודה אמר רב לעיל משום הכי קשיא להו לעיל דרב אדרב. **עשאה לציצית מן הקוצים** - הנקצצים היינו

חוטין התלויין בכל היריעה שקורין פרוקי"ש וקוצצין אותם מן הבגד, ל"א להכי קרי להו הוצין שיוצאין מן הבגד כהוצין. **נימין** - היינו אותן שיוצאין מן הבגד בתפירה. **גרדין** - פרינ"ש . **פסולה** - כל זמן שמחוברין לבגד דבעינן עשייה לשמה. **ציפן זהב** - לתפילין. **פסולות** - בתים דתיק של עור בעינן דאפילו קשירתן אינן אלא רצועות במינן כדאמרינן בהקומץ. **או שטלה עליהן** - שעשה בתים של עור בהמה טמאה פסולות כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קח) למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך . **וסממנים** - דרך הצובעים לשרות בגדים בצריף שקורין בייצ"א . **וטעמ' ליה באודרא** - אודרא מוך וצובעין אותה בתוך אותה קליפה לידע אם תכלת יפה. **שמע מינה** - מדקלינן לאודרא בעינן צביעה לשם ציצית. **ושמע מינה** - מדשדינן ביעתא לברא ולא שדינן ליה ביורה. **טעימה פסולה** - אם עירה צבע נסיון ביורה פוסל את כל היורה. **משום שנאמר כליל תכלת** - כל תכלת בעינן (כליל) שיהא כל עיקר מראה החלזון בצמר שלא יהא דבר אחר צבוע בה מתחילתה. **אפילו מראה שני שבה** - שכבר נצבע בה צמר אחר וזה השני כשר. **ושני תולעת** - משמע שני דאפילו מראה שני של זהורית קרוי תולעת וה"ה לתכלת דכתיב נמי בההוא קרא. **אין לה בדיקה** - קס"ד אין אדם יכול לבודקו אם תכלת הוא אם קלא אילן הוא. **ואינה נקחת אלא מן המומחה** - דהואיל ואין לה בדיקה אין לוקחין אותה אלא מן המומחה שיודע שקלא אילן אסור. **תפילין יש להן בדיקה** - אדם יכול לבודקן אם דקדק בהן בחסרות ויתרות אם לאו ואעפ"כ אין נקחין אלא מן המומחה היודע שצריכין עיבוד לשמם. **ונקחין מכל האדם** - דליכא בהן עיבוד לשמן. **מגביא גילא** - בייסא ובלשון צרפת אלום. **מיא דשבילתא** - מים היוצאין מן התלתן שקורין פנגרי"א .

דף מג.א

בן ארבעים יום - מתינוק בן ארבעים ל"א שעברו מ' יום משיצאו מגוף האדם (נתקלקל). **ונפרד חזותא** - נתקלקל המראה פסולה דקלא אילן הוא. **חמירא ארכסא** - שאור קשה. **וסימניך** - איזה שינוי כשר ואיזה שינוי פסול שינוי שקר המשנה דברו לרעה הכל יודעין שרע הוא [שינוי אמת המשנה דברו להוסיף עליו ולקיימו הכל יודעין שטוב הוא]. **מאי אין לה בדיקה דקאמר נמי אטעימה** - אין אדם יכול לבדוק הצמר אם לשם תכלת נצבע אם לטעימה

לשם ניסיון ואמרו לעיל דטעימה פסולה ל"א אטעימה וה"ק אין בודקין יורה של תכלת בטעימה שלא יפסל כל היורה אלא שקיל בביעתא כדמפרש לעיל. **מר** - שם חכם. **ממשכי** - שם מקום. **לאו תכלת הוא** - דהא איפרד חזותא בדרב יצחק ולא קלא אילן דהא אישתני למעליותא כדר"א. **שמועתא** - דרב יצחק ודרב אדא אהדדי איתמר כלומר בשתיהן יחד בדקין ולא פליגי אלא היכא דבדקנא כו' והא דרב אדא מוספת על דרב יצחק ומפרש אותה. **דייק וזבין** - מן המומחה. **כחומרי מתנייתא** - דלעיל דקתני טעימה פסולה הלכך בעי מומחה. **מן העובד כוכבים** - אם תגר הוא כשרה דלא מרע נפשיה וזבין לה מישראל וכשרה. **פסולה** - דשמא הוא צבעה ושלא לשמה נעשית. **ואע"פ שאמרו כו'** - אפ"ה אמרינן (גבי) תגר ישראל מכרה לו. **מאי טעמא** - אין מוכרין מצוייצת לעובד כוכבים. **משום זונה** - דלמא הויא ליה זונה ישראלית וסבורה ישראל הוא ותבעל ליה ועברין משום לא תתחתן במ (דברים ז) ל"א משום זונה עובדת כוכבים דלמא יהיב לה ההוא עובד כוכבים באתננה ואמרה כי ישראל נתנה לי ואתי למחשדיה. **שמא יתלוה** - ישראל עם העובד כוכבים זה וסבור ישראל הוא דהא יש לו ציצית ויהרגנו. **רב יהודה רמי ליה תכילתא לפורזימא דאינשי ביתיה** - היה מטיל ציצית לבגד שמתכסה בו אשתו. **ומברך כל צפרא** - ועוד עושה דבר זה כשמתעטף בטליתו בכל בוקר ובוקר היה מברך. **מדרמי** - תכילתא לכסות אשתו קסבר נשים חייבות בה אלמא קסבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא דזמנה בין ביום ובין בלילה דאי זמן גרמא נשים פטורות. **אם כן דלילה זמנה אמאי מברך** - אלא פעם ראשון כשנתעטף כשהיתה חדשה ה"ל לברך הא מכאן ואילך יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיקו. **ולא הוה שרי לה כל יומא** - אלא בלילה והלכך לא מברך אלא בצפרא ולעולם כרבי. **ומאי שנא מצפרא** - לברך כשהוא עומד ומתעטף בה באשמורת קודם היום לגירסיה. **ומשני כי משני מכסות לילה לכסות יום** - שני טליתות מצוייצות היו אחת ליום ואחת ללילה. **שהזמן גרמא היא** - דלילה לר"ש לאו זמן ציצית והוי יום זמנה. **כהנים אישתראי כלאים לגבייהו** - אבנט דכתיב ביה (שמות לט) שש ותכלת. **כסות סומא** - דחייב. **ורבנן** - דאית להו לילה זמן ציצית והויא מצות [עשה] שלא הזמן גרמא ונשים חייבות.

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה - לרבות כסות סומא לא איצטריך דהשתא ומה כסות לילה מיחייבי כ"ש כסות סומא דישנה בראייה אצל אחרים. **ולא ג'** - דטלית בעלת ג' פטורה. **מאשר** - ריבויא. **זו קריאת שמע** - דכשתכיר מנין של ציצית קרא את ק"ש. **כיון דנתחייב במצוה זו** - שהאיר היום נתחייב בכל המצות דרוב מצות נוהגות ביום ור"ש היא ל"א כיון שנתחייב אדם שהגיע לכלל מצוה דהיינו י"ג שנה נתחייב בכל המצות ולהכי אתא עיקר מילתא. **ור"ש היא** - דפוטר בנשים דאי רבנן הא איכא נשים חייבות בה ופטורות מכמה מצות. **שקולה מצוה זו** - מדכתיב את כל מצות ועוד דציצית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי תרי"ג. **ראיה** - ציצית מביאה לידי זכירת מצות. **כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם (דברים ו) ואותו תעבוד** - מה להלן שכינה אף כאן שכינה. **שבע ביום** - תפילין בראש ובזרוע הרי שתיים וארבע ציציות ומזוזה הרי שבע. **הכל בחיזוק** - מכל וכל עומד בחזקה שלא יחטא. **המשולש** - תפילין וציצית ומזוזה. **סביב ליראיו** - העושים מצות ויחלצם מחטא [את הצדיקים]. **מה נשתנה תכלת** - שיחדו הקב"ה למצוה זו. **זומה לים** - שנעשו בו נסים לישראל. **ורקיע לכסא הכבוד** - ומכח התכלת מזכיר היושב על כסא ועוד נאה לישראל שיהא כסאו עליהם שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע. **וכתיב ספיר** - ובכסא כתיב ספיר אלמא רקיע כבמחזה כסא ותכלת לים וים לרקיע ואנן קחזינן. **גדול עונשו של לבן** - למי שאינו מטיל ציצית ותכלת. **חותם** - היו עושים לבהמה ולעבד כשקונין אותן לשם סימן עבדות. **זה שאמר לו המלך הבא חותם של טיט** - שמצוי הוא ולא הביא עונשו מרובה. **מה ה' אלהיך וגו'** - קרי ביה מאה. **בשבתות וימים טובים** - דלא מצלו י"ח. **טרח וממלא להו** - למאה ברכות. **באספרמקי ומגדי** - אספרמקי בשמים ומגדי מיני מגדים שטעונים ברכה. **כולי האי נמי** - דמשבחת נפשך דאינך עם הארץ ל"א כולי האי נמי בשלמא עובד כוכבים ואשה הואיל ולא בני מצוה נינהו שפיר מברכת אלא בור בר מצות הוא. **אלא מאי מברך** - להשלים ג' ברכות דר"מ. **היינו אשה** - דאשה נמי שפחה לבעלה כעבד לרבו ל"א היינו אשה דלענין מצות אשה ועבד שוין דגמרינן לה לה (חגיגה דף ד).

דף מד.א

זיל טפי - אפ"ה מזולזל העבד יותר מן האשה ל"א זיל טפי כלומר זיל והוסיף

ובירך שלא עשאני עבד כדי להשלים. **גופו** - מראה גופו תבנית דיוקנו. **ועולה** - מן הארץ. **לפיכך** - שאינו עולה אלא אחת לע' שנה דמיו יקרין. **ציצית** - מצוה קלה עשה בעלמא. **גפה של רומי** - נשבעה בחיי המלך שהוא שרה של רומי ל"א ע"ז. **בפסוק אחרון** - של פרשה (במדבר טו) כתי' ב' פעמים אני ה' אלהיכם אחד בראשו ואחד בסופו. **שליש למלכות** - שיניחנה להתגייר. **אותן מצעות** - לא מכרה והביאתן והוא היה מתן שכרו בעה"ז. **הוציאה כתב מידה** - וספרה לו כל המאורע שלשם שמים היא מתגיירת לפי ששמעה נס גדול של חומר מצות שטפחו לו ד' ציציות על פניו. **פונדק** - שלנים בו עוברים ושבים. **והשוכר בית כו'** - פטור שמא יחזור בו. **משום יישוב א"י** - דלאחר שקבעה שוב אינו נוטלה משם אפ"י יוצא ממנו כדאמר בפ' השואל בב"מ (דף קב) הלכך בקושי יצא ממנה מפני טורח מזוזה אחרת ואפ"י יוצא ממנה ישכרנה אחר מהרה כשימצאנה מזומנת במזוזה ונמצאת א"י מיושבת. **אלא שיש לו שתיהן** - ואם אינו מניח אלא אחת אותה מצו' מיהא קיים. **חדא מצוה נמי לא ליעביד** - בתמיה. **ומעיקרא** - דאמר מעכבת. **מאי סבר שמא יפשע** - אי אמרי' דאינה מעכבת יפשע ולא יקנה האחרת. **בשמונה עשה** - ד' פרשיות יש בהן ואכל חדא קיימי תרי עשה וקשרתם לאות והיו לטוטפון' (דברים יא) ל"א בוהיה כי יביאך (שמות יג) כתיב והיה כי יביאך לאות וגו' ושמרת את החוקה וגו' ובסוף הפרשה כתיב והיה לאות וגו' הרי ג' ובק"ש (דברים ו) וקשרתם לאות והיו לטוטפות וכן בוהיה אם שמוע (שם דברים יא) תרי הרי ז' ושמתם את דברי אלה דדרשינן בפר' הקומץ [רבה] (לעיל מנחות דף לז) דבתפילין קמישתעי שתהא שימה כנגד הלב הרי ח'. **בציצית ה'** - ועשו ונתנו והיה וראיתם גדילים תעשה לך.

דף מד.ב.

- ה' עליהם - אותם שנושאין עליהם שם ה' בתפילין יחיו. **מתני'** **הסולת והשמן** - של מנחת נסכים אין מעכבין את היין שאם הביא יין בלא סולת ושמן מנסכן. **המתנות כו'** - כגון ד' מתנות של חטאת אין מעכבות זו את זו שאם לא נתן אלא אחת כיפר. **גמ'** **הבא מנחה כו'** - דמנחת נסכים קריבים תחילה. **ואחר כך נסכים** - אחר האברים מיד ואחר הנסכים המנחה. **מנחתם ונסכיהם בלילה** - דמנחת נסכים קריבין בלילה ואי קשיא הא אמרי' בהקומץ [רבה] (לעיל מנחות כו) דברים שדרכן ליקרב ביום וקחשיב מנחת נסכים

מפרש לה בפ' יש קרבנות במסכת תמורה (דף יד) דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח והא דקתני בלילה בנסכים הבאין בפני עצמן כגון שהביא זבח בלא נסכים ולאחר זמן הביא הנסכים בפני עצמן יכול להביאן בלילה. **ואפילו למחר** - אם הביא היום יכול להקריב נסכיו למחר ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול דאי קדשי נפסלין בלינה כדתניא במסכ' מעילה (דף ט) קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים ובלינה. **אין הנסכים** - הבאין עם הזבח דכל זמן שלא נשחט הזבח אע"פ שהפרישן לשם זבח זה יכול לשנותן לשם זבח אחר אבל לאחר שחיטה אינו יכול לשנותן לשם זבח אחר. **עולה ומנחה** - משמע אחר העולה מיד יקריב מנחה. **על הנסכים אומרים שירה** - הלויים במס' ערכין בפרק אין נערכין (דף יא). **ישפך** - שפיכה אחת. **כמשפטם** - משמע עיכובא. **כל הקרבנות** - האמורים בחומש הפקודים. **דהני** - דר"ח ועצרת שכתובים בחומש הפקודים. **אלא דעצר' גריד' קתני** - מת"כ דכתיב באמור אל הכהנים

דף מה.א

אילים שנים והקרבתם על הלחם ז' כבשים ואילים שנים והנך דת"כ לאו נינהו הנך דחומש הפקודים כדלקמן. **הויה כתיב בהו** - יהיו עולה (ויקרא כג) וכל הויה עיכובא. **לא דת"כ** - הבאים בגלל שתי הלחם שנאמר והקרבתם על הלחם. **מעכבי לאיל דחומש הפקודים** - הבא בגלל מוסף ולא איל דלחם קאי. **וקפריך הש"ס** - היכא פלגא לתנא הכי גבי אילים מוקמת דאילים מעכבין זה את זה וגבי פרים וכבשים אפילו דהדדי לא מעכבי הנך דחומש הפקודים זה את זה. **מילי מילי** - וכדפרישנא. **וביום החדש** - פסוק הוא ביחזקאל. **פר מה ת"ל** - כלומר הרי כתובה בתור' להביא פר בראש חדש. **לפי שנאמר בתורה** - בר"ח כבשים בני שנה שבעה (במדבר כח). **ומנין שמעכבין זה את זה** - אם יש להם פרים שנים או כבשים שבעה דאין יכולין להקריב זה בלא זה. **ת"ל יהיו** - וששת כבשים ואילים תמימים יהיו (יחזקאל מו). **חטאת** - בתמיה אמאי כתיב וחטאת דמשמע חטאת הא עולה הווי פרים דר"ח כדכתיב (במדבר כח) ובראשי חדשיכם תקריבו עולה וגו'. **פרשה זו** - דיחזקאל. **אליהו עתיד לדורשה** - דעד שיבא אליהו ויפרשנה לנו אין אנו יודעים לדורשה. **רב אשי אמר** - אני אפרשנה מילואים הקריבו והך נבואה דיחזקאל על בית שני נתנבאה שהקריבו מילואים וכי היכי דהקריבו מילואים דמשה בשמיני דידהו

דהוה ר"ח כדאמרי' במס' שבת (דף פז) בראשון באחד לחדש ותנא אותנו היום נטל עשר עטרות כו' והקריב עגל בן בקר לחטאת הכא נמי הקריב פר בר"ח. **אלו שבעה שבטים** - והכי משמע וכן תעשה (וגבי פר) (מסורת הש"ס: פירוש) כי היכי דכתיב לעיל מיניה תקח פר בן בקר כן תעשה בשבעה שבטים פר העלם דבר אם חדשו שום הוראת איסור ואמרו חלב מותר מאיש שוגה ששגגו על פיהם ואכלו חלב בשוגג מביאין פר. **ואע"פ שאין** - בז' שבטים הללו רובן של ישראל ואיכא למימר כיחידים דמו ויביא כל אחד כשבה או שעירה אפ"ה הואיל ורוב שבטים הם חשיבי רובא ויביאו פר. **העלם דבר** - שנעלם דבר מסנהדרין הורו שחלב מותר. **עם שגגת מעשה** - שאכלו ציבור חלב שוגג על פיהם. **דבריו סותרין דברי תורה** - כגון כל הנך דאמרי' לעיל דקרי לפר דר"ח חטאת וכן אותן דלעיל. **שלש מאות גרבי שמן** - לנרות להדליק בלילה ולדרשו. **וכי מדת פרים ואילים אחת** - והלא מנחת פרים שלשה עשרונים ומנחת אלים שני עשרונים (במדבר טו) ולא בא הכתוב אלא להודיעך שמוטב להביא איל אחד עם איפתו מדה הראויה לו מלהביא.

דף מהב.

שאם היו להם פרים מרובים - כלומר דמים לקנות פרים ואילים כדי צרכן. **ולא היו להם נסכים** - כלומר אם יקנו מן הדמים אילים ופרים לא יהא בידם דמים לקנות נסכים. **יביאו** - פר אחד ונסכים כו'. **(אילים מרובין** - בלא מנחתם). **מתני'**. **הפר האילי' והכבשי'** - דכתיבי בהאי קרא והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים בני שנה ופר בן בקר וגו' (ויקרא כג). **את הלחם** - שתי הלחם דעצרת. **הלחם מעכב את הכבשים** - הנך שני כבשים דשלמים. **במדבר קרבו כבשים בלא לחם** - כלומר בלא שתי הלחם הבאים עם שני כבשים שהרי עומר ושתי הלחם אינן באין אלא מן הארץ (לקמן מנחות דף פג). **הלכה כדברי בן ננס** - דכבשים מעכבי לחם. **אין הטעם כדבריו** - דהוא אומר במדבר קרבו נסכים ושלמים ולא היא. **שכל האמור בפרשת פנחס** - כגון הנך דמוסף קרבו במדבר. **והאמור בת"כ** - כגון הנך ז' כבשים ופר ואילים לעולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר כדאמר בגמ'. **גמ'**. **חובה על הלחם** - דמשמע דאינן קריבין בלא לחם ולא לחם קרב בלא כבשים והדר כתיב שבעת כבשים דמשמע אע"פ שאין לחם. **א"כ מה ת"ל על הלחם כו' קודם שנתחייבו בלחם** - כל זמן שהיו במדבר. **כשאתה מגיע כו' -**

דבת"כ (ויקרא כג) כתיב פר ושני אילים ובחומש הפקודים (במדבר כח) כתיב פרים בני בקר שנים ואיל אחד אלא אלו דחומש הפקודים באין בגלל עצמן דמוספין הן ואינן טעונין לחם. **והאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר** - כדאמרן שלא נתחייבו בכבשים קודם שנתחייבו בלחם. **מדהני אישתנו** - פר ואילים. **דאחריני** - ואע"ג דשוין. **מדאשתני סדרן** - דבת"כ כבשים ופר ואילים ובפנחס והקרבתם פרים ואילי' כבשים וגו'. **גמר יהיו מתהיינה** - דכתיב בלחם (ויקרא כג) ושני כבשים והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' יהיו לה' לכהן יהיו הוייה ולא ידעינן אהייא קיימא הוייה או אלחם או אכבשים הלכך גמר יהיו מסלת תהיינה (שם ויקרא כ"ג) מה ההיא הוייה אלחם אף היא הוייה אלחם. **גמר יהיו מיהיו** - דכתיב גבי ז' כבשים (שם ויקרא כ"ג) (עולה) יהיו עולה לה'. **לחם וכבשים דשלמים** - מתנה לכהן. **שכולו לכהן** - לאפוקי כבשים אימוריהן למזבת. **הוי אומר אלו כבשים** - אלמא יהיו אכבשי' כתיב. **קנאו השם ונתנו לכהן** - דמשולחן גבוה קזכו ועיקר מילתיה דרב הונא אגזל הגר איתמר בפ' הגוזל עצים בב"ק (קט) האשם לה' לכהן.

דף מו.א

שאם הוזקו זה לזה - שהיו ביחד ואח"כ אבד לחם או כבשים שמעכבין זה לזה והנותר לפנינו יצא לבית השריפה דנדחה באבוד חבירו. **ואיזו זיקה** - שלהן הקובעתן יחד. **שחיטה** - שאם היה לחם בשעת שחיטה ואח"כ אבד או לחם או כבשים אבד הכל. **תנופה** - כבשים היו מניפין עם הלחם מחיים בפ' כל המנחות באות מצה (לקמן מנחות סא). **ופליגי בן ננס ור' עקיבא** - וש"מ דאין תנופה עושה זיקה. **ולא בתר שחיטה** - בתמיה הא ודאי דלכהן לא הוי אלא לאחר שחיטה. **מעיקרא** - קודם שחיטה. **עד שלא שחטה** - לתודה לחם תודה אין מתקדש אלא בשחיטתה בפרק התודה (לקמן מנחות דף עח) דכתיב קרבנו על זבח (התודה) וגו' (ויקרא ז) מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח. **נפרס לחמה** - לא ידענא מנלן דמיפסל לכולהו משום דנפרסה אחת מהן ונראה בעיני דמלחם הפנים גמר שהיא מנחת תודה וכתיב בה היא (קדש קדשים הוא) (שם ויקרא כד) שאם נפרסה אחד מחלותיה [כולן] פסולות. **הדם יזרק** - לשם שלמים ולא לשם תודה. **נזרק הדם** - עד שלא נפרס הלחם. **תורם** - כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן (שם ויקרא כ"ד) דמ' חלות היו והיה תורם אחד מעשר לכהן והשאר לבעלים בריש פרק

התודה (לקמן מנחות דף עז). **מן השלם** - ולא מן הפרוס דתניא בהתודה (שם מנחות עז) אחת שלא יטול פרוס. **יצא לחמה** - חוץ לחומת ירושלים. **מכניסה ושוחט** - דכל זמן שאינו קדוש בשחיטה אינו נפסל ביוצא. **הדם יזרק** - לשם שלמים. **תורם ממה שבפנים על שבחוץ** - ולא שיאכל אותו שיצא אלא יחשב במנין להיות תרומתו תרומה ולהכשיר את הפנימיות כל יוצא תודה לאו חוץ לעזרה קאמר אלא חוץ לעיר דהא התודה ולחמה נאכלין בכל העיר. **מששחטה נטמא לחמה הדם יזרק** - לשם תודה והבשר יאכל בתורת תודה. **וידי נדרו יצא** - דהציץ מרצה על אכילתן לענין טומאה. **ותיפסל נמי תודה** - ולא תזרק אפילו שלא לשמה. **רחמנא קרייה שלמים** - תודת שלמיו משמע דאע"פ שהיתה תודה בשעת לחמה חוזרת להיות שלמים בלא לחם אבל כבשי עצרת עם לחמה קרוי שלמים. **אבד הלחם** - אחר תנופה.

דף מו.ב

בעו תנופה - כבשים האחרים [בעו תנופה] לדברי הכל דמתירין הן ועוד דבהו כתיב תנופה והניף אותם הכהן. **מאי שנא שני כבשים** - דשלמים דמקדשי לחם כדתניא לקמן בשמעתא מנחות (דף מז) אין מקדשין הלחם אלא בשחיטה. **ומעכבי** - אם הוזקו זה לזה בשחיטה כדאמר ר' יוחנן לעיל ואפי' לא הוזקו מעכבי לבן ננס. **הואיל והוזקו** - שני כבשים ולחם. **והא תודה לא הוזקו** - היא ולחמה לתנופה ביחד. **ומקדשא** - ללחם בשחיטה והיינו דאמרינן קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח בפ' התודה (לקמן מנחות עח). **ומעכבא** - דאם אין תודה אין לחם דהא אין קדושין אלא בשחיטה. **ומשני שני כבשי עצרת שלמים** - אבל שבעה - כבשים ופרים ואילים עולה נינהו כמו איל נזיר שלמים הא ומקדש הלחם כדמפרש לקמיה. **לפיכך** - דשחיטת איל מקדשן שחטיה לאיל שלא לשמו לא קדש הלחם דכתיב זבח שלמים על סל המצות אי זביחתו לשם שלמים מקדש את הסל ואי לא לא. **הבאות בפני עצמן** - אליבא דרבי עקיבא דאמר כבשים אין מעכבין את הלחם. **תעובר צורתן** - יפסלו בלינה. **אי לאכילה אתיין** - דלא בעו מתירין ליכלינהו. **ואי לשריפה אתיין לשרפינהו לאלתר** - הואיל וזו היא עיקר מצוותם. **השתא ודאיכא כבשים כו'** - הלכך הואיל וקדשים מעליא נינהו ומשום גזירה הוא דשרפינן להו לא מצי למשרפינהו עד דליפסלו בלינה. **מנא אמינא לה** - דלאכילה אתיין אפי' באין בפני עצמן. **אינו חוטא** - ואע"ג

דכתיב (שמות ל) כל העובר על הפקודים וכהנים לא נפקדו אינו חוטא כדפרשינא בפ"ג (לעיל מנחות כא) דמייתו ומסרי להו לציבור. **שאינו שוקל חוטא** - דכל הראוי ליפקד קאמר דהיינו מבן כ' שנה ומעלה. **לעצמן** - להנאתן. **שלנו הן** - אם אנו נותנים שקלים ללשכה נמצאו באין אף משלנו שהרי כל הקרבנות מן הלשכה באין ורבן יוחנן בן זכאי לא דריש וכל מנחת כהן אלא במנחה שהכהן מביא בפני עצמו מש"ה חוטא. **אילימא בבאין שתי הלחם עם הזבח** - אמאי קתני היאך הן נאכלין הא ללחמי תודה דמי ותודה ולחמה מי לא מנדבי כהנים ואכלי. **התם** - גבי קדשים הנשרפין לאו מצותן בכך דמעיקרא לאכילה אתו אלא שאירע בהן פסול כגון נותר או טמא הלכך שבקינהו עד החול ושרפינהו להו. **שמא יזדמנו להם כבשים לאחר מכאן** - לאחר שריפת הלחם הילכך משהינן להו שאם יבאו הכבשים יונפו עמהם ואוכלו. **זמן הקרבנות** - עד תמיד של בין הערבים. **לבתר הכי לשרפינהו** - אמאי משהינן להו כל הלילה. **גזירה משום דרבה** - דאמר לעיל גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ולא מטעמיה דהוא אומר לעיל מנא אמינא לה מדתניא העיד בן בוכרי כו'. **ממושבותיכם וגו' בכורים לה'** - הקישן לבכורים. **אף שתי הלחם** - יכולין לבא בפני עצמן.

דף מזא

אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה - טעמא מפ' לקמן. **קדש את הלחם** - מותר באכילה. **לא קדש הלחם** - ולא תפיס פדיונו בקדושת שתי הלחם אלא בקדושת שאר קדושת הלשכה ובת"כ יליף לה מקרבנו על זבח תודה מגיד שאם נזבח שלא לשם תודה לא קדש לחמו וכבשי עצרת דמקדשי לחם מתודה ואיל נזיר גמרינן. **קדוש ואינו קדוש** - מפרש לקמן. **ואת האיל** - איל נזיר. **יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות** - אלמא זביחת איל מקדשא לסל ומיניה גמרינן לכבשי עצרת. **אי כתיב זבח יעשה** - משמע אע"ג דזבח בעי עשייה אחריתי. **הכל מודים** - אפילו לר' אליעזר דאמר זריקה עיקר מודי דצריך שיהא לחם בשעת שחיטה ואי לא הוה בשעת שחיטה לא מקדשא ליה זריקה. **ואינו גמור** - מפרש לקמן. **ואינו נותר** - לכהנים. **מאי בניייהו** - כלומר כיון דאמר אביי אינו גמור כל שכן דאינו נותר דהא ממעות תרומת הלשכה בא וזריקת דם לא הואי לשמה דתשתרייא באכילה ואינו גמור דאמר אביי למאי הלכתא. **לאביי לא תפיס פדיונו** - בקדושת שתי הלחם ואם רצה משנה

המעוות לשאר קרבנות צבור. **לרבא** - דאמר קדוש גמור תופס פדיונו ויוצא לחולין והא דאמר לקמן מנחות (דף ק) מנחות אין להם פדיון לאחר שקדשו בכלי אלא לאביי - דאמר לא תפיס פדיונו. **מאי איכא בין רבי לר' אלעזר** - וקדוש דא"ר למאי הלכתא הא לא תפיס פדיונו ולתרוייהו אסור באכילה. **לאיפסולי ביוצא** - לרבי דאמר קדוש קצת בשחיטה אם יצא נפסל שאפי' זרקו לשמו נמי אסור באכילה לרבי אלעזר דאמר שחיטה לא מקדשא אין נפסל ביוצא דאינו קדוש אם יצאו בין שחיטה לזריקה ואם אחר כך זרק לשמן כשר - שבוש גמור הוא זה דכל שכן לרבא כיון דקדשתן שחיטה קדושת הגוף גמורה לא נפיק תו לחולין ובפ"ק דפסחים (דף יג) נמי אמר הכי לרבי דאמר שני דברים המתירים מעלים זה בלא זה לא נפיק לחולין ור' אלעזר דאמר אינו קדוש פריק להו ונפקי לחולין וכיון דנפקי לחולין ע"י פדייה על כרחך פדיון נתפס, לפיכך נראה לר' דה"ג ולשון הגון הוא לאביי תפיס פדיונו ולרבא לא תפיס פדיונו לאביי דאמר אינו גמור עדיין לא חלה עליו קדושת הגוף גמורה ואכתי שייך ביה פדיון ונהי דקדישתיה שחיטה במקצת דלא נפיק לחולין ומיהו אכתי מחוסר גמר קדושה ושייך ביה קדושת דמים לתפוס פדיונו בקדושה לרבא דאמר קדוש גמור קדושת הגוף לא שייך ביה פדיון ואם התפיס מעות בפדיונו אינן נתפסין דכיון דאינו יוצא מקדושה כלל איזו קדושה תחול בפדיונו. **בשלמא לרבא** - דאמר לרבי לאו בני פדיון ניהו דאקדשינהו שחיטתה. **היינו דאיכא בין רבי לר' אלעזר** - דלר' אלעזר אינו קדוש כלל קדושת הגוף אלא קדושת דמים שניקח מתרומת הלשכה ונפיק לחולין ותפיס פדיונו ככל קדושת דמים. **אלא לאביי** - דאמר לרבי נמי תפיס פדיונו וכל שכן לר' אלעזר מאי איכא בין רבי לר' אלעזר. **איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא** - לרבי מיפסל ביוצא אם יצא לא יהא כשר לשחוט עליו כבשים אחרים לר' אלעזר לא מיפסיל ביוצא שלא ירדה לה קדושת הגוף אלא קדושת דמים ואין יוצא פוסל בה וכשרין לשחוט עליה כבשים אחרים וזה שפירשתי תחילה שבוש גמור הוא כדפרישנא לעיל. **האמר זריקה מקדשא** - והאי אפילו קדוש לא הוי כל שכן דאסור באכילה. **בין לאביי בין לרבא קדוש ואינו ניתר** - דכיון דאמר אביי אינו גמור כל שכן דאינו ניתר. **חוץ לזמנו** - כלומר על מנת לאכול מן הכבשים חוץ לזמנו. **הני תנאי** - ר' אליעזר ור' עקיבא. **שחיטה מקדשא** - ואהני בהו פסול יוצא. **אין זריקה מועלת ליוצא** - הלכך לא קבעתיה ללחם בפיגול דהא כבר פסול הוא ואמר בפ"ק (לעיל

מנחות דף יב) אין פיגול במקום פסול. **זריקה מועלת ליוצא** - דפסול מחמת דבר אחר הוא כדמפרש בשילהי פ"ק (שם מנחות י"ב).

דף מז.ב

קדשים קלים - ממון בעלים הן ואין בהן מעילה אלא באימורים כדאמרין בפ' כל הבשר בסופו (חולין דף קיז) כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה. **אין מועלין בהם** - דלא מעליא בהו הך זריקה לברר אותם לחלק גבוה דאין זריקה מועלת ליוצא ופיגול נמי לית בהו דהא פסולין הן כבר. **מאי** - כלומר אליבא דר"ע מיבעיא ליה לרבי שמואל בר רב יצחק מאי מדזריקת פיגולא קבע לי' ללחם בפיגול ואע"ג דזריקה פסולה היא דהא יוצא הוא קבעה ללחם בפיגול כי בשר כשאר בשר שלא יצא אלמא לחם כגוף הכבשים דכי היכי דגוף הכבשים מפוגלים לחם נמי מפוגל זריקה שלא לשמן נמי דפסולה היא שרי להו דהא קיי"ל (זבחים ד' ב) כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ולחם נמי כגוף הכבשים דמו ומדכבשים נאכלין לחם נמי נאכל. **או דלמא לחומרא אמרי' לקולא** - להיות לחם נאכל לא אמרי' לענין זריקה שאינה הוגנת כגון שלא לשמן דליהוי לחם כגוף הכבשים להיות לחם נאכל ככבשים. **וממאי דבאיתנהו** - לשתי הלחם אבראי בשעת זריקה פליגי רבי אליעזר ור"ע דתימא אפי' בזריקה שאינה הוגנת מדמי ר"ע ללחם כגוף הכבשים דילמא בדאיתנהו אבראי דהויה זריקה שאינה הוגנת דכ"ע לא מקבע לחם בפיגול דאין זריקה מועלת ליוצא ואע"ג דפליגי באימורי קדשים קלים דהתם כי גופיה דזבח דמו ומודה ר"ע דלחם לא הוי כגוף של כבשים ובזריקה שלא לשמן נמי לא משתרי כבשים ללחם אלא ר"ע סבר כרבי אלעזר בר' שמעון דאמר לא קדשתניהו שחיטה ולא איפסול ביוצא הלכך הואי זריקה הוגנת שאין בה פסול אחר הלכך מקבע לחם בפיגול ודכוותה היכא דליכא פסול ואיזריק ליה זריקה הוגנת כגון לשמן משתרי לחם כמו כבשים אבל בזריקה שלא לשמן לא. **אלא אי אמרת כר' אלעזר וכו'** - אכתי איכא למיפרך. **זריקת פיגול מי מקדשא** - למיקבע בפיגול אי לא קדוש מעיקרא בשחיטה. **דאמר רב גידל זריקת פיגול אינה מביאה לידי מעילה** - באימורי קדשים קלים דממון בעלים הוא דלית בהו מעילה דלא קרינא ביה מקדשי ה' עד לאחר זריקה דהוברר בשר להדיוט וחלב לגבוה דקרינא ביה חלב קדשי ה' שם זריקת פיגול לא מקבע בקדושה למעול בהן דלא זריקה כשרה היא.

ואינה יוצאה - מידי מעילה בבשר קדשי קדשים דממון גבוה הם מחיים ויש בהן מעילה קודם זריקת דם וזריקת דם הוציאה הבשר מידי מעילה שהרי מתירתו לכהנים ואמר במסכת מעילה (דף ב) כלל אמר ר' יהושע כל שיש לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בהן וכל שאין לו שעת היתר לכהנים מועלין בהן הך זריקת פיגול לא מפקע להו מידי מעילה אלמא לאו זריקה היא וגבי כבשי עצרת נמי כיון דלאו זריקה היא היכי מיקדשא להו והיכי מקבעי להו בפיגול. **לאו איתותב רב גידל** - בתמיה בפ"ק דמעילה (דף ג). **מהו שיזרוק זמן שלא לשמן** - אלא לשם שלמים להתיר בשר באכילה דודאי לשמן לא הוו זריקה כדאמרי' לעיל מנחות (דף מו) הכל מודים שאם הוזקו זה לזה מעכבין זה את זה. **פסח בשאר ימות השנה כשר לשלמים** - בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד). **פסח קודם חצות היום** - של ארבעה עשר אינו כשר לשמו עד בין הערבים וכשר לשלמים. **שנראה לשמו** - כגון הנך כבשים קודם אבידת הלחם. **ונדחה מלשמו** - לאחר אבידת הלחם. **פסח אחר חצות** - נראה לשמו וכשעבר היום נדחה מלשמו וכשר לשלמים. **והרי תודה** - דאמרן בהאי פירקין מנחות (מו) מששחטה נפרס לחמה הדם יזרק לשם שלמים והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא הא הכא שנשחטה לשמו ונדחת מלשמו וכשרה שלא לשמו. **תודה רחמנא קרייה שלמים** - תודת שלמיו כדאמרן לעיל (שם מנחות מ"ו) מה שלמים קרבי בלא לחם אף תודה קרבה בלא לחם ומעולם לא נדחה מלשמו. **ומניפן** - עם הכבשים דכבשי עצרת טעונין תנופה חיים ושחוטין לקמן בפ' כל המנחות (סא).

דף מח.א

והשאר נאכלות בפדיון - כדמפרש ואזיל. **הא דלא כרבי** - אלא כרבי אלעזר בר' שמעון דאמר שחיטה לא מקדשא לפיכך אפשר להו בתקנה זו קודם זריקה שעדיין אין להם שום קדושת הגוף והרי הן כתחלתן ומושך איזה שתיים שירצה וזורק הדם עליהן ומקדשן ומתירן ואלו שנשארן בקדושת דמים שלהן אסורות עד שיפדו ופודן ככל קדושת דמים ואוכל כל מה שירצה. **דאי רבי כיון דאמר שחיטה מקדשא** - נהי דשתים מהן אין להן אלא קדושת דמים וישנן בפדיה דכבשים מידי דחזו להו קמקדשי ואינך קדושת דמים בעלמא עלייהו ונפקי לחולין ומביא מעות ואומר בכל מקום שהן השתים שאינן מקודשות יתחללו על מעות הללו ובלא פדיה לא מתאכלי

דלא שריא להו זריקת הכבשים מיהו היכא פריק להו והיכי משתרו והרי אינו מכיר אלו הן שאינן מקודשות. ואי מפיק להו לכולהו אבראי - ופריק להו לתרתי מינייהו. כיון דכתיב - בשתי הלחם. לפני ה' - והניף הכהן אותם על לחם הבכורים וגו' (ויקרא כג) שמע מינה פנים נינהו. איפסלו להו - המקודשות ביוצא ומתוך שאין אתה מכירן הרי כולם פסולות. ואי דפריק להו גואי - ואוכלן כהן בפנים לארבעתן השתים חולין והשתים קודש קמעיל חולין לעזרה. ממילא הויין - דתוך העזרה הן נעשין חולין והוא לא הכניסן משנעשו חולין. והתניא אין פודן אלא בחוץ - משום חולין לעזרה. הא ודאי - דקתני פודן בחוץ דלא כרבי ועושה תקנה זו קודם זריקה ומושך איזו שתיים שירצה והוא הדין דהוה מצי למיפרך ברישא דאי רבי ארבעתן בעי לאונופי בהדייהו דהא לא ידע מי הן דקדושות ומיהו דאלימא מיניה אקשי ליה עד דאפקיה מטעמיה. לא קדשו לה כלל - והכא נמי אמאי קדשו שתי חלות מתוך ארבע. הכל מודים כו' - ואע"ג דלא פריש הי מינייהו. טוראתא - שם מקום. ד' כבשים - ואין הדין אלא שנים. שאם אי אתה אומר כן - לזרוק את שלא לשמה תחילה אלא את לשמו תחילה. הפסדת את האחרונים - כדאמר לעיל מנחות (דף מז) אין לך דבר שנראה לשמן ונדחה מלשמן כגון הני דמשזרק ראשונים לשמן תו לא חזו הנך לשמן וכיון דנדחה מלשמן אין כשרין שלא לשמן כשאר כל הזבחים, ל"א שאם אי אתה אומר כן אלא ארבעתן לשמן הפסדת את הנזרקים באחרונה דהא לא צריכי ופסולין. עמוד חטא - ושלא לשמן חוטא הוא דאסור לשנות בזבחים. בשביל שתזכה - לאכול את השנים. אברי חטאת - הנאכלין לכהנים. שנתערבו באברי עולה - העולים למזבח ינתנו למעלה כולם על המערכה. ואמאי - יצאו לבית השריפה. לימא עמוד חטא - והעלה למזבח חטאת שאינה ראויה לו בשביל שתזכה שלא להפסיד עולה. חטא בחטאת לזכות בחטאת - כגון לעיל בכבשים שחוטא בעצמו וזוכה בעצמו אמר. לפני זמנן - קודם עצרת. לאחר זמנן - לאחר עצרת. הדם יזרק - שלא לשמן. ואם היתה שבת - אשלא לשמן קאי ועצרת ושבת היא לא יזרוק דכיון דאידיחי מקרבן ציבור תו לא דחי שבת. ואם זרק הורצה ע"מ להקטיר אימורין לערב - אבל היום לא יקטירם. לימא עמוד וחטא - יזרוק בשבת לכתחילה. בשביל שתזכה - להקטיר אימורין לערב ותאכל בשר ואמאי אמר לא יזרוק ונפסל הדם בשקיעת החמה. עמוד חטא בשבת בשביל שתזכה בשבת אמרינן - כגון כבשים דזוכה בהן בו ביום.

חבית של תרומה [שנשברה בגת] העליונה - היינו עדשים שקורין מי"ץ .
תחתונה - בור שלפני הגת. **התחתונה טמאה** - שיש שם חולין טמאין. **מודה רבי אליעזר ורבי יהושע כו'** - אע"ג דחייש רבי יהושע לקמן בהפסד חולין מודה הוא שאם יכול לחזור אחר כלי טהור לקבל או אפי' רביעית יציל ואע"פ שבין כך ובין כך תפול התרומה לתוך החולין וילך הכל לאיבוד לפי שתרומה טמאה אין לה תקנה.

דף מחב.

תרד ותטמא - אע"ג דמיפסדא לחולין דעד השתא הוו חזו ליה בימי טומאה והשתא לא חזו למידי. **ולא יטמאנה ביד** - לקבלה בכלים טמאים כדי להציל החולין. **אף יטמא ביד** - אלמא חטא בתרומה כדי שתזכה בחולין. **דלטומאה אזלא** - אם תפול בחולין נמי אבודה לאו חוטא הוא. **כי אתא רב יצחק תנא שלא כמצותן** - שלא לשמן ל"א שדינן בני שנה והביא בני שתים ומפי המורה שמעתיהו ומפי רוב הגאונים ולשון אחרון אינו כלום דאם כן מאי ששחטן שהביאן מיבעי ליה. **ותעובר צורתן** - לפי שאין שורפין קדשים עד שיפסלו בלינה משום בזיון קדשים אלא אם כן פסולו בגופו כגון פיגול וטמא. **דמקיש** - דכתיב גבי חטאת ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים. **תני פסולין** - כחטאת דתנן כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרין חוץ מפסח וחטאת ולאידך לישנא מדמי להו לחטאת שעברה שנתה דפסולה כדתנן חמש חטאת מתות במסכת תמורה (דף טו). **שלמי חובה משלמי נדבה** - דכשרין שלא לשמן דבכלל כל הזבחים הן ולאידך לישנא אם נדר טלה לשלמים והביא איל כשר כדאמרין בפ' הרי עלי [עשרון] (לקמן מנחות קז) קטן והביא גדול יצא רבי אומר לא יצא ואפי' רבי מודה דזבח כשר. **ושאר שלמי נזיר** - דלעיל מיניה קאי אקרבנות נזיר בתוספתא דנזיר בפרק נזיר שאכל אחד מכל האיסורין וקתני הראויין לבוא בן שנה והביאו בן שתים שתים והביאו בן שנה תגלחתו פסולה וזבחו לא עלו לו ושאר שלמים כגון שלמי נזיר דחובה הן ששחטן שלא כמצותן שלא לשמן ולאידך לישנא בן שנה דשלמי נזיר איל כתיב בהו ואיל בן שתי שנים. **כשרין** - כשלמי נדבה ונאכלין ליום ולילה כחומר שלמי נזיר דדינו כדין תודה דאמר מר שלמיו לרבות שלמי נזיר. **ואין טעונין לא לחם ולא זרוע** - הואיל ואין הנזיר נותר בהן קתני מיהא כשרין ואע"ג דאיתקש לחטאת דכתיב וכבשה אחת בת שנתה

תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים (במדבר ו) אלמא מגמר שלמים משלמים חובה מנדבה עדיף ליה. **אשם בן שנה** - כגון דנזיר טמא ומצורע דכתיב כבש. **בן שתיים** - כגון גזילות ומעילות דכתיב איל. **עולת נזיר ויולדת ומצורע** - דכתיב בהו כבש. **בן שתי שנים כו' כשרין** - דגמרינן מעולת נדבה דאם נדר קטן והביא גדול הזבח כשר. **חוץ משלא לשמו** - דפסול בחטאת וכשר באשם וקשיא לר' יצחק דקתני בהדיא דגמר עולת חובה מעולת נדבה ואע"ג דגבי חטאת כתיבי עולת מצורע ועולת נזיר לא מקשי לה לחטאת למיפסלינהו בני שתי שנים דמגמר חובה מנדבה עדיף ורבי יצחק נמי ליגמר שלמי חובה משלמי נדבה בין שלא לשמו בין לב' שנים ואי קשיא מאי שנא אשם שלא כמצותו פסול יותר מעולה תריץ משום דלא אשכחן אשם נדבה למגמר מיניה. **תנא דבי לוי** - דגמר חובה מנדבה ולא גמר חובה מחובה. **מחוסר זמן בבעלים** - קודם שיכלו שבעת ימי ספירתן דאין אשם אלא בנזיר טמא. **ואי איתא** - דגמר תנא דבי לוי חובה מנדבה לגמר אשם בן שתי שנים משלמים דנדבה בן שתי שנים. **דנין דבר שלא בהכשרו** - כגון שלמי נדבה שבאו שלא בהכשרן כגון שלא לשמן או קטן והביא גדול. **ואין דנין דבר שלא בהכשרן** - כגון אשם נזיר בן שתיים מדבר שבהכשרן מאשם גזילות בן שתיים שהרי הכשירו בכך. **יוצא בבמה** - הכשירו בכך דהא ליכא קלעים.

דף מט.א

תנא אזאת תורת העולה קאי - תורה אחת לכל העולים שאם עלו לא ירדו במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ) והאי דנקט במה אסמכתא וסימנא בעלמא. **לשום אילים** - דאמר הריני שוחטן לשום אילים. **לבעלים** - צבור. **עקירה בטעות** - כגון האי דאי היה ידע דכבשים נינהו הוה שחיט להו לשם כבשים. **ומותבין אשמעתין** - אדידיה גופיה קא מותיב. **מזידין חייבין** - לשלם לבעלים דמי קרבן. **פיגולן פיגול** - דשוגגין ואין צריך לומר דמזידין. **ומחשב בהו לשום שלמים** - לאוכלן שני ימים ולילה אחד דהשתא חישב לאכול חטאת חוץ לזמנו דפיגול הוא דדין חטאת יום ולילה. **ובאומר מותר** - לשנות דהיינו שוגגין. **שנקמצו** - מחבת ומרחשת שני כלים הם מחבת עבה ומעשיה קשין ומרחשת עמוקה ומעשיה רכין. **חריבה** - מנחת חוטא דכתיב (ויקרא ה) לא יתן עליה שמן. **ורבא לטעמיה** - דאמר בפרק קמא. **מחשבה דלא מינכרא** - אם הוא מכזב אם לאו פסל רחמנא. **מחשבה דמינכרא** -

שהוא מכזב לא פסל רחמנא. **מתני' התמידין אין מעכבין המוספין** - מפרש בגמרא. **וכולה היתה קריבה** - כל המנחה שלם. **שאין מחנכין** - בגמ' מפרש מאן דכר שמיה. **אלא בקטורת הסמים** - שלימה של מנה ובין הערבים ובגמ' מפרש מנלן. **גמ' תדיר ומקודש** - תדיר בכל יום ומקודש שהיום יום טוב הוא דאי לאו יום טוב ליכא מוסף ומוספין לא הוו אלא מקודש, לשון אחר תמידין מקודשים קודם מוספים דתמידין קרבי ברישא. **תמידין דלמחר ומוספין דהאידינא** - כגון דיש להם בשבת שני כבשים לבד התמידין וקא מיבעיא ליה אם יקריבם היום למוספין ולא יהו לו תמיד למחר או יניחם לצורך תמיד מחר. **מוספין דהאידינא מקודש נינהו** - דהיום שבת קודש ותמידין דלמחר לא הוו להו מקודש דלמחר חול ל"א מוספין הוו מקודש קודם תמידין דמוספין יקרבו היום ותמידין לא יקרבו היום עד למחר. **אילימא דאית ליה** - תמידין ומוספין. **וליקדם** - קאמר דאין מעכבין זה את זה דאי בעי תמידין קריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא. **העולה** - משמע העולה תהא ראשונה לכל הקרבנות.

דף מט.ב

אלא פשיטא דלית ליה - אלא או לתמידין או למוספין. **מבוקרים** - בלא מום שצריך לבודקן שלא יהא בהן מום ארבעה ימים קודם לשחיטה ולהכי צריכין ששה שמא יארעו שני ימים טובים של ראש השנה בחמישי בשבת ויצטרכו בכל יום שנים. **כדי לשבת ולשני ימים טובים של ראש השנה** - אם אירעו ביחד שיהא כדי להקריב שני תמידין ליום. **אילימא דאית להו** - כבשים הרבה. **תמידין ומוספין טובא הוו** - ועשרים ותרתי טלאים בעינן [ותיהוי ששה לתמידין ושש עשרה למוספין]. **ושמע מינה תמידין עדיפי** - דלא אמרינן יקריב הארבעה בשבת לתמידין ולמוספין ויבטל תמידין יום טוב שני של ראש השנה אלמא תמידין דיום שני עדיפי ממוספי שבת ואע"פ שמוספי שבת מקודש הן ושבת קדוש מיום טוב. **לעולם דאית ליה** - לתמידין ומוספין והאי דלא נקט אלא תמידין משום דבמבוקרין ארבעה ימים קודם שחיטה קאמר לתמידין הוא דבעינן ביקור ארבעה ימים אבל מוספין לא. **שמירה שמירה לגזירה שוה** - מה פסח מבוקר ד' ימים דמקחו מבעשור ושחיטתו בי"ד אף תמיד טעון ביקור ד' ימים. **דהאיכא צפרא דחד בשבתא** - דבשלמא דבין הערבים ודיום שני ושלישי איכא למימר שיחזר ביום ראשון אחר

טלאים מבוקרים ארבעה ימים קודם אלא במוצאי שבת לא יכול לחזור ומה יקריב לבוקר והא דנקט חד בשבת היינו כי הוי ראש השנה חמישי וששי והוא הדין נמי אי הוי ראש השנה בראשון ושני מצי למיפרך והאיכא צפרא דשלישי בשבת. **דפניא דמעלי שבתא** - דקא סלקא דעתך דקודם שהקריב תמיד של בין הערבים של ערב שבת קאמר דליהוו ששה והוא הדין דמצי למיפרך דפניא דמעלי יומא טבא היכי דהוי ראש השנה חמישי וששי. **דלבתר דמקריב** - תמיד של בין הערבים קאמרינן דליהוו שש.

דף נא

ה"ג תנא בעלמא קאי - סימנא בעלמא נקט כלומר האי דנקט ששה לאו לשבת וב' ימים דוקא קאמר אלא אפי' כל ימות החול בע' בלשכה ו' טלאים כולן מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה לבד יום השחיטה שהיו שם בכל יום ששה ראויין ליטול איזו שנים מהן שירצה כגון דביום חינוך הוו בה (י"ב) ששה מבוקרים ד' ימים קודם ונטלו ב' ביום ראשון ובקרו שנים והכניסן תחתיהן ליום ב' נטלו ב' מן הראשונים ובקרו ב' מן השוק ונתנו שנים תחתיהן לשלישי נטלו ב' מן הראשונים ובקרו שנים תחתיהם אחרים והכניסו תחתיהן נשאר שם ששה מן הראשונים ליום רביעי יטלו עוד ב' מן הראשונים והשנים שנתבקרו בראשון יהיו ראויין שנים של ראשון ושנים של שני ושנים של שלישי וכן כולם לעולם יהיו שם ששה ראויין לישחט ולא פי' טעם הדבר ולי נראה דקבעו חכמים מנין קבוע לדבר דאי מתרמין (לא) משכחי טלאים מבוקרין זה ד' ימים. **סימנא בעלמא** - שלא תטעה בגירסא אם ו' או ה' או ד'. **כדי לשבת ולב' ימים** - משמע סימן כלומר שראוי לג' ימים. **ולא תני לשבת ולב' ימים טובים** - דליהוי משמע לצורך שבת וב' ימים טובים של ר"ה. **ולא ראשון בין הערבים** - שאם לא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים דהכי מידריש קרא אם את הכבש האחד תעשה בבקר הוכשר שני ליקרב בין הערבים ואי לא לא. **במה דברים אמורים שלא נתחנך המזבח** - דהאי קרא בחינוך כתיב דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח בפרשת ואתה תצוה. **אבל נתחנך המזבח אפילו ראשון בין הערבים** - דכתיב בפרשת פינחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר כו' ובההוא קרא לא כתיב את הכבש אחד תעשה בבקר ותניא בספרי האי קרא למה נאמר והלא כבר נאמר למעלה בפרשה את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש וגו' שנים הוא

מקריב ולא - ארבעה. **יקטירו בין הערבים** - כדתנא טעמא דלא שכיחי דפשעו בה הילכך לא קנסי בה להו. **ומזבח בטל כו'** - דקאמר לא יקריבו בין הערבים. **דלא שכיח** - דתמיד עולה הוא ואע"ג דלא קרבה אלא תרי זימני ביומא איכא עולות אחריני דמקרבי כל יומא טובא הילכך לא חביב להו ופשעי הילכך קנסו להו אבל קטרת לעולם ליתא אלא תרי זימני ביומא, לישנא אחרינא לא שכיחא בחד גברא כדאמר' במסכת יומא (דף כו) מעולם לא שנה אדם בה. **מערתא** - מעשרת כדכתיב ישימו קטורה וכתוב בתריה ברך ה' חילו (דברים לג). **ולא מזבח העולה אלא בתמיד של שחר** - כדאמרין לעיל ולא ראשון בין הערבים דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות וגו' כשמדשן את המנורה מן האפר שיש שם מן הנרות. **אי לאו דעבד מאורתא הדלקה** - ממאי בעי לתקן לצפרא אלמא חינוך מנורה בין הערבים וכיון דמנורה נתחנכה בערב קטרת נמי תחילתה בערב דכתיב (שמות ל) ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. **הא קדושי מקדש** - ללחם אם יסדירוהו עליו בחול בתמיה דהא קיימא לן בפרק שתי הלחם (לקמן מנחות דף ק) דלא מקדש לחם אלא בשבת דקתני שאפילו הוא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום דלא קדוש לא ליפסל ביוצא ולא לשם פסול. **כדקתני סיפא כו'** - ומנורה אינה מקדשת כלומר וכל מילתא דידה אינה אלא בין הערבים [דהיינו] הדלקה ה"נ כל מילי דידיה [דקידוש וחינוך] דשולחן בשבת. **זו היא קטרת** - מפרש בסמוך דבנשיאים קמיירי דכתיב (במדבר ו) כף אחת עשרה זהב וגו'. **והוראת שעה היתה** - דשוב לא היה בא על מזבח החיצון. **הוא דלא** - דקאמרין הוראת שעה היתה. **כיוצא בה** - בקטורת. **יכול** - יחיד הוא דלא יביא קטורת נדבה שהרי דין הוא שלא מצינו שיהא מביא חובתו כיוצא בה שהרי קטורת חובה ליחיד לא מצינו.

דף נב.

אבל ציבור יביא - נדבה שהרי מביאין חובה כיוצא בה פעמים בכל יום. **לא תעלו** - משמע לרבים קאמר. **לא מיבעיא יחיד על המזבח הפנימי** - דלא יביא דהא לא אשכחן לה. **מתני'**. **חביתי** - היינו [מנחת] מחבת כ"ג שמביא בכל יום כדכתיב בצו את אהרן מחציתה בבקר על שם מחבת קרו להו חביתים דכתיב (ויקרא ו) על מחבת בשמן תעשה. **לא היו באין חצאין** - שלא יביא חצי עשרון בבקר מביתו וחצי עשרון בערב ואע"פ שקריבה לחצאין כדכתיב מחציתה

בבקר מחציתה משמע מחציתה של שלימה (מחצה משלמה) מחצה מתוך שלם הוא מביא שמביא עשרון שלם וחוצהו. **ומינו אחר תחתיו** - קודם תמיד של בין הערבים. **לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרונו של ראשון** - גרס. **גמ'. ת"ל ומחציתה** - מריבוייא דוי"ו משמע אפ"י כהן העומד בין הערבים אע"ג דאיכא חציו עשרון דראשון. **מחצה ראשון** - שנשאר מכהן ראשון [ומחצה שני שנשאר מכהן שני]. **תעובר צורתה** - יפסול בלינה. **חזי להקרבה** - כי אפרשיה הוה חזי להקרבה הילכך בעי עיבור צורה. **לאיבוד אתי** - ולישרפה לאלתר. **אפילו פיגול** - דפסול חמור הוא ופסול דאורייתא הוא טעון צורה. **חביתי כ"ג** - דכתיב מחבת וכתוב מורבכת. **אופה** - בתנור תחילה ואח"כ מטגנה במחבת. **תאפינה נאה** - בשעת אפייתה בתנור תהא נאה ואם מטגנה תחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת. **תאפינה נא** - בשעת אפייתה בתנור תהא נא כמו (שמות יב) אל תאכלו ממנו נא כלומר בכך תהא מבושלת קצתו ואינה מבושלת כל צורכה והיינו טגון דבהא מודו כ"ע דתרוייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתוב תופיני. **תאפינה רבה** - אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה. **אית ליה נא** - מש"ה אופה אחר טיגון ואית ליה נאה מש"ה אופה תחילה, לישנא אחרינא רבה גדולה ומרוקעת ודקה וזהו נוייה ואית ליה מטגנה תחילה ואח"כ אופה ואיכא טיגון נא ונאה וגדולה היא. **ל"א** - תאפנה רכה שירככנה בשמן (קריבה נאה) [הרבה] וזהו נוייה תחילה מטגנה ואח"כ אופה ואיכא נא ונאה שלשתן שמעת. **עריכתן** - תקון החלות שקורין אטינו"ר ובלשון צרפת סוני"ר. **בפנים** - בעזרה דתנור של מתכת היה בעזרה ולישה ועריכה ואע"ג דקודם מתן שמן היא והאי תנא אית ליה מדת יבש לא נתקדשה מדלא מצריך לישת שאר מנחות בפנים הא בעינן פנים דקסבר חצי עשרון שבו היה חולק חביתי כ"ג נמשח והאי דלא משחו את העשרון השלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו ופעמים שמוציאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא לכהנים. **מנא הני מילי** - דדוחות שבת. **אינשפא** - נפוחה ברוח כמו (שמות טו) נשפת ברוחך. **דכביש ליה בירקא** - טומנין בירקות כדי שלא ישלוט בה רוח. **תעשה** - על מחבת בשמן תעשה (ויקרא ו). **כמנחת תמידין** - דדוחות שבת.

דף נא.א

רבא אמר - על מחבת מלמד שטעונה כלי שרת (הוא) ואפ"י מודדו בחצי

עשרון שאינו נמשח על כרחך אפייתו מיהא במחבת כלי שרת הוא. **נואי אפי לה מאתמול מיפסל ליה בלינה**] - דאפי' מנחות משקדשו בכלי נפסלו בלינה במסכת מעילה (דף ט). **ה"ג ונאמר במנחת כבשים שמן** - (שמות כט) ועשרון סלת בלול בשמן כתית רובע ההין ובמנחת נסכי תמיד כתיב לישנא אחרינא ונאמר במנחת נסכים שמן והיינו הך. **ג' לוגין לעשרון** - דרובע ההין ג' לוגין דהין י"ב לוגין. **במנחת נדבה** - נאמר (ויקרא ב) ויצק עליה שמן מה להלן לוג אחד כדאמר לקמן מנחות (דף פח) למנחה ולוג שמן ולקמן פריך והיכי מצי למידייניה ממנחת נדבה הא הכא כתיב בשמן להוסיף וההוא שמן דהתם לאו להוסיף הוא. **דחביתין באין תמיד** - בבקר ובערב ומנחת נסכים באין תמיד עם התמיד מנחת נדבה לא דחיא שבת וטומאה דכל קרבן שאין לה זמן קבוע אינה דוחה שבת וטומאה. **חביתין מנחת יחיד היא** - ובאה בגלל עצמה שאין באה עם הזבח. **מנחת נסכים אינה טעונה לבונה** - בפ' כל המנחות באות (לקמן מנחות נט). **תדיר** - חובה טומאה שבת יחיד גלל עצמה לבונה. **רבי ישמעאל אומר** - הואיל ולא אתיא מדינא תיתי מקרא סלת מנחה תמיד דכתיב בחביתין. **ריבה כאן** - כדאמרן לעיל בשמן להוסיף לה שמן וריבה במנחת נסכים שמן ג' לוגין לעשרון דהיינו ריבוי דבמנחת נדבה ליכא אלא לוג. **במנחת נסכי פרים ואילים** - ב' לוגין לעשרון דכתיב בפרשת שלח לך והקריב על בן הבקר סלת שלשה עשרונים בלול בשמן חצי ההין דהיינו ו' לוגין שתים לעשרון ובאיל כתיב לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין דהיינו ד' לוגין שנים לעשרון. **והדר תני נאמר כאן שמן ונאמר במנחת נדבה שמן** - והיכי מצי למיפרך והא שמן דנדבה לאו להוסיף הוא אלא לקבוע לה שמן והאי בשמן להוסיף הוא דלקבוע לא צריך כדמפרש לקמן. **נאמן תנא בשמן להוסיף ר"ש היא** - דאמר בסיפא ריבה כאן שמן כו' וילפינן לטעמיה מדינא דריבה כאן שמן ולר' שמעון ליכא למיפרך נילף ממנחת נדבה משום דהאי להוסיף ונדבה לקבוע והא דלא סיימא ברישא משום דרבי ישמעאל אפסקיה ממאי דאמר להוסיף הוא. **ובדינא דמנחת נדבה מאן קמהדר** - דהא ר' שמעון נפקא ליה שפיר מדינא בתרא. **ר' ישמעאל** - ואיהו קאמר או כלך דלרבי ישמעאל איכא למיפרך שפיר נילף ממנחת נדבה דהא לדידיה תרוייהו לקבוע ולא להוסיף ואיצטריך קרא. **(כולה רישא** - ר"י אמר והכי קאמר רישא בשמן להוסיף לה שמן ור"י קאמר ליה. **דאי לקבוע לה לוג שמן** - כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת

ממילא ידענא דצריכה שמן כמנחת מחבת). **תהא כמנחת חוטא** - והאי דכתיב מחבת שיביאנה באותו כלי. **הדר אמר ר"י וליהוי נמי לקבוע** - כדאמרת אכתי נפקא ליה מדינא נאמר כאן שמן כו'. **ודן דינא ולא אתיא ליה** - משום דפרכינן כלך לדרך זו דנין יג"ל מיג"ל כו'. **ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד** - ואתא ר"ש למימר דל"צ קרא כיון דמוקמת לה להוסיף. **כולה** - רישא עד רבי ישמעאל אמר ואצרכא קרא סלת מנחה תמיד אתא רבי שמעון למימר ודאי להוסיף הוא ולא לקבוע ואיני יודע כמה יוסיף הדר אמר קרא נמי לא צריך דמדינא בתרא נפקא. **וה"ק רישא בשמן להוסיף לה שמן** - ור' שמעון קאמר לה דאי לקבוע לה לוג שמן כשאר מנחות לא צריך דכיון דכתיב על מחבת ממילא ידעינן דצריכה שמן כמנחת מחבת]. **הדר אמר רבי שמעון תהא כמנחת פרים ואילים** - דאף על גב דלהוסיף הוא לא הויין אלא שני לוגין לעשרון הדר אמר האי דפרכת תיהוי כמנחת פרים ואילים דנין

דף נא.ב

מנחה הבאה עשרון ממנחה הבאה עשרון כו'. **מתני' ושלימה** - עשרון שלם בבוקר ועשרון בין הערבים כל זמן שהיא קריבה משל ציבור. **גמ' הכהן המשיח תחתיו אחד מבניו יעשה אותה** - דמשל יורשים קריבה עד יעמוד אחר. **יכול יקריבו יורשין לחצאין** - כמו שהיה אביהן עושה. **משל עולם** - משל צבור מתרומת הלשכה. **שתהא כולה בהקטרה** - שלא יעשה ממנה שיריים לאכילה לישנא אחרינא שיקטירו שלימה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל צבור דבשלימה לא פליגי ר' יהודה ור"ש מפי המורה. **יכול יהו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד** - ביום המשחם. **ובניו בפני עצמן** - לשם החינוך ומאותו יום ואילך לא אבל כ"ג בכל יום דכתיב תמיד. **כהנים הדיוטות** - דכשכהן הדיוט נתחנך לעבודה באותו יום היה מקריב עשרון ל"א ביום המלואים היה כך אבל לדורות לא נוהג ולא מפי המורה. **או אינו אלא כהנים גדולים** - דה"ק קרבן זה יקריבו בני אהרן לדורות כל כ"ג שיעמוד. **הרי כ"ג אמור** - דה"ק קרא הכהן המשיח שיעמוד מבני אהרן תחתיו לאחר מותו יעשה אותה. **א"כ** - דכוליה ליורשין אתי שיקריבו החביתים כל זמן שלא מנו כהן אחר תחתיו. **לכתוב הכהן המשיח תחתיו בניו יעשה אותה** - כשימות הוא. **מאי מבניו** - דמשמע אחד מבניו שיעמוד תחתיו לכ"ג דמשמע תרתני. **אותה מאי עביד ליה** - כיון דנפק ליה שלימה מכליל תקטר דבשלמא הכהן

המשיח מוקי להך דרשא דאמרינן לעיל הרי כ"ג אמור אלא אותה מאי עביד ליה. **ומינו כהן אחר תחתיו** - בו ביום. **ותיפוק ליה מן ומחציתה בערב** - כדאמרן לעיל. **חוקה לעולם תהא** - שתהא מצוה זו נוהגת לדורות. **עליונה** - חביתין דכתיב בקרא ברישא בצו את אהרן וכתוב בה כליל תקטר והדר כל מנחת כהן כליל תהיה דמשתעי במנחת נדבתו וכתוב בה לא תאכל. **מנין ליתן האמור כו'** - שיהו שניהם כליל בהקטרה והאוכל משירי שתיהם יעבור בלאו. **ת"ל כליל כליל** - כליל תקטר כליל תהיה לא תאכל. **ז' דברים** - במסכת שקלים בפרק מעות שנמצאו. **וזה אחד מהם** - התם קאי דקתני לעיל בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח זכרים עולות - נקבות שלמים בראשונה ממשכנין את מוצאה להביא נסכי' עד שהיו מניחין אותה ובורחין התקינו ב"ד שיהיו נסכיה קריבין משל צבור וקאמר ר"ש ז' דברים התקינו ב"ד וזה שאמרנו אחד מהם והדר מפרש לאינך שש עובד כוכבים ששלח כו' דעובד כוכבים משלח קרבנותיו כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן מנחות דף עג) איש מה ת"ל איש איש לרבות את העובדי כוכבים שנודרים נדבות כישראל. **שלח עמה נסכים** - דמי נסכיה. **וכן גר** - להכי נקט גר דאין לו יורשים דאי ישראל הוו מקרבי יורשים נסכיו. **משל ציבור** - אלמא תנאי ב"ד הוא ולא דאורייתא. **דאורייתא מדצבור** - כדכתיב (ויקרא ו) חק עולם משל עולם. **דקא מדחקא לשכה** - שהיו פוחתין השקלים שבלשכה לפי שבכל שנה היו צריכין בכך כדאמרינן בפ"ק דמסכת יומא (דף ט) ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמדו יותר מג' מאות כהנים גדולים דכל אחד לא הוציא שנתו תקינו מיורשין. **דקפשעי** - ואין מביאין אותה דהיינו שתי תקנות דמעיקרא תקנוה מיורשין והדר תקנוה להדורה אדאורייתא כמעיקרא. **ועל פרה** - היינו מאותן ז' דברים. **שלא יהא מועלין באפרה** - הנהנה מאפרה לא יתחייב קרבן מעילה. **חטאת היא** - בפרה כתיב מלמד שמועלין בה כשאר חטאות עד שלא היתה להן שעת היתר לכהנים. **למכתן** - אפר מרפא מכה. **פרשי מספק הזאות** - משום מעילה בשמעתא קמייתא דמעילה (דף ב) מפרש מאי איכא בין מעילה דרבנן למעילה דאורייתא. **ספק הזאות** - כגון שנטמא בספק טמא מת כגון סככות ופרעות. **בתחילה מגבין להן** - כלומר עכשיו כשמביאין אותן גובין את המעות מכל אחד ואחד ואין באין מתרומת הלשכה כשאר קרבנות צבור.

דף נב.א

הי מינייהו אחריתי - איזו נאמר באחרונה שנסמוך עליה דשמא הדר ביה מאידך משום דקי"ל (עירובין דף מו) ר' יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה. **קמייתא** - דקתני לר"ש שבאין מן הלשכה. **דלית בהו כפרה** - מנחת כהן ליתא ליורשים כפרה בגוה אבל פר העלם דבר כפרה לציבור היא. **קרבני לחמי לאשי** - ריבה הכתוב קרבנות הרבה דכל הני לשון קרבן נינהו. **לרבות פר העלם** - דבאין מתרומת הלשכה כתמיד דבתמיד משתעי ואע"ג דלאו אדעתא דהכי הביאו שקליהם שהרי לא היו יודעים שיחטא אפ"ה מרבה להו קרא. **דברי ר"ש** - וכיון דמקרא יליף עיקר הוא הך היא דאחריתא. **שמיני בחביתין** - במסכת תמיד (דף לא) מני לכהנים י"ג העסוקים בתמיד בין בבקר בין בערב זה בכך וזה בכך. **באתרא דחשוכא** - דבבל עמוקה היא דכתיב האומר לצולה חרבי (ישעיה מד). **שביעי** - מקריב הסלת דמנחת נסכי תמיד. **תשיעי בין ה"נ דלא בטלי** - לעולם והא קיימא לן מנחתם ונסכיהם בלילה כו' דאם לא הקריבו היום נסכים יקריבום למחר וכגון שלא קדשו בכלי דלא נפסלו בלינה אלמא זימנין דקרב תמיד בלא נסכים. **אלא דאי** - לא הוו נסכים לא קתני ה"נ גבי חביתין דאי מת כ"ג לא קתני ולעולם אם מת בטילה כל בין הערבים עד שיעמוד כהן אחר. **אהדרוה לקמיה זרבא** - הא דקאמר רבי ירמיה בבלאי טפשאי. **מבישותין אמרי קמייהו** - כשאנו אומרים שום טעם שאינו יפה אומרים אותו השומעין לפני בני ארץ ישראל. **מטיבותין** - כי אמרי' מיילי מעלייתא לא אמרי להו קמייהו. **הא נמי** - דאמרן דאינה בטילה מטיבותין היא דיפה אמרתי (דאי לא) (מסורת הש"ס: דאי קתני) דנפקא לי מקרא דכתיב בחביתין (ויקרא ו) סלת מנחה תמיד מה תמיד אינו בטל אף היא אינה בטלה. **מאי הוי עלה** - כרבא או כרבי ירמיה. **פליגי בה** - בחביתין כ"ג שלא מת. **מפריש לה שני קמצין של לבונה** - כשהיה מביא עשרון שלם מביתו מביא עמו שני קמצים לבונה ומקריב האחד לחצי עשרון של שחרית והאחד לחצי של בין הערבים.

דף נב.ב

ולא מינו אחר - דקריבה שלימה. **לרבנן הוכפלה לבונתו** - שיביא קומץ שחרית וקומץ בערב דבשלמא לאבא יוסי לא מבעיא ליה דלא הוכפל שיביא שני קמצים לכל הקטרה דלא מצינו ב' קמצים בהקטרה אחת. **מאי דגלי גלי**

- סלת גלי קרא בהוספה כדאמרינן לעיל מנחות (דף נא) לרבי יהודה מאותה ולר"ש מכליל תקטר. **ושמן** - מבעיא ליה אליבא דכולהו אם צריך להביא ג' לוגין לכל עשרון דעד שלא ימות היה מביא ג' לוגין וחוצן לוג ומחצה לחצי עשרון דשחר ולוג ומחצה לבין הערבים השתא מאי. **ה' קמצין הן** - בפרק האומר הרי עלי עשרון (לקמן מנחות דף קו) חשיב והאי קומץ לבונה של חביתין לא חשיב התם משום דלחצאין קרב ובשלימה קמיירי ולא בחצאין ואם איתא דכי מת כ"ג קרבו שלם בכל הקטרות זימנין דמשכחת [שבעה] כגון ב' קמצים של חביתין דהא התם קא חשיב ב' קמצים של בזיכי לחם הפנים אע"ג דחד קרבן נינהו וה"נ ליחשוב. **ומשני** - לעולם אימא לך דהוכפל והאי דלא חשיב להו משום דאי מת כהן לא קתני אלא בקריבים כדרך קא מיירי. **להא שמעתא** - דאי לא קתני. **והא מעלה קומץ בחוץ** - דקתני ליה התם גבי ה' קמצין דאי עבר והעלהו בחוץ חייב וקתני ליה נמי ש"מ דאם איתא דהוכפל ליתנינהו ואפילו דאי. **מאי הוי עלה** - דהא לא תנינן ליה בהדיא. **אלא אבא יוסי** - דאמר חביתין דעלמא נמי בחיי כהן בעי ב' קמצין הילכך הא נמי ב' קמצין וקתני לוג ומחצה שחרית כו' אלמא שמן לא הוכפל ואיפשיטא בעיא דשמן לאבא יוסי ומדשמן לאבא יוסי לא הוכפל דמאי דלא גלי לא גלי לרבנן נמי לבונה ושמן לא הוכפלו דמאי דלא גלי לא גלי דאינהו לא פליגי אלא בלבונה מחיים אבל בלאחר מיתה אי הוכפל אי לא הוכפל לא פליגי. **הילכתא כאבא יוסי** - דאמר בחיי כהן מקריב קומץ לבונה שחרית וקומץ ערבית. **ותנן ה' קמצין הן** - ולא חשיב ליה לקומץ דחביתין משום דלחצאין קרב ואם איתא דקרב שלם ליתני ז' קמצים הן. **אמוראי נינהו** - מר אמר כסתם משנה אמר רבי יוחנן ומר אמר הלכה כאבא יוסי אמר רבי יוחנן. **הדרן עלך התכלת. מתני. כל המנחות, חוץ מחמץ שבתורה** - דכתיב על חלות לחם חמץ וגו' (ויקרא ז) ושתי הלחם דכתיב חמץ תאפינה (שם ויקרא כג). **שאור בודה להן מתוכו** - מתוך עשרון דתודה ושתי הלחם היה מוציא שאור שהוא לש מן הסלת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסלת ומתחמץ מאיליו וממנו מתחמץ את השאר. **אף היא אינה מן המובחר** - שאינה מתחמץ יפה לפי שאין לה שאור מחומץ יפה. **אלא מביא שאור** - המחומץ יפה מתוך ביתו ונותן לתוך העשרון ומוסיף וממלא סלת. **אף היא היתה יתרה או חסרה** - כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי במעט מים אינו מחזיק נפח גדול כאילו היה קמח ונמצא העשרון יתר לפי שאם לא היה שאור מגובל היה נפחו גדול מעכשיו

ואם אינו מגובל יפה שנתן בו מים הרבה נמצא נפחו גדול משאילו היה קמח ונמצא העשרון חסר שאם לא בשביל המים לא היה מלא. **גמ'**. **דכתיבא כתיבא** - אותה מנחה שכתוב בה מצה כגון מנחת מאפה ומנחת מחבת הרי כתיב בה ודלא כתיבא אתא מהאי קרא דכייל לכל המנחות

דף נגא

בצו את אהרן דכתיב זאת תורת המנחה וכתוב בתריה מצות תאכל. **שיאור דרבי מאיר** - כל שהכסיפו פניו בפרק אלו עוברין (פסחים דף מח) לרבי יהודה מצה מעליא היא. **ואי שיאור דרבי יהודה** - דהיינו קרני חגבים וקבעי למימר לר"מ תאפה שיאור חמץ מעליא הוא. **אלא דרבי יהודה לרבי יהודה** - ה"ג - אילימא דר"מ לרבי יהודה מצה מעליא היא אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. **רביכה** - במים רותחין כדאמרינן בתורת כהנים גבי חביתין מורבכת מלמד שנעשת ברותחין כל צרכן והוא חלוט. **אי דאיכא רבוכה** - מנחה שמצותה ברבוכה כתיב בהדיא מורבכת תהא שלא תאפה חמץ. **לא כתיב בה רבוכה** - תאפינה ומדלא כתיב בה שמע מינה לאו רבוכה בעינן. **מנין לכל המנחות שנילושות בפושרין וישמרם שלא יחמיצו** - דקתני מתניתין (לקמן מנחות דף נה) כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו שנילושות כלומר דהואיל ונילושות בפושרין מצוה לשמרם שלא יחמיצו ושימור היינו שיעסוק בבצק כל שעה כדאמרינן בפסחים (דף מח). **החייה** - כלומר הכשירנה ושמרה. **היא** - נמי הוה משמע לעכב כדאמרינן בפירקין קמא (לעיל מנחות דף ד) חטאת היא שאם שחט שלא לשמה פסולה. **דהוא עשירי לעזרא** - ר"א בן עזריה עשירי לעזרא הסופר. **מאי כולי האי** - דקמייחסתו ליה. **אי בר אוריין** - אם בן תורה הוא הרי הגון. **חזייה** - רבי פרידא לרבי עזרא שהיה צעור. **ופתח** - באגדתא למיחבביה. **שהודעתיד** - שאני מיוחד שמך בעולם. **אמר ליה טובתי בל עליך** - דהכי משמע ממה שאמרת להקב"ה ה' אתה אין טובתי עליך. **אלא לקדושים אשר בארץ** - דהני תרי קראי דסמיכי אהדדי וקודשא בריך הוא אמרינהו. **כיון דשמעיה** - רבי עזרא לרבי פרידא דקאמר אדירי כל חפצי במ נזכר אגדה של אדיר. **יבא אדיר** - כלומר כך אמר הקב"ה כשעשה נקמה במצרים (שמות טו) צללו כעופרת במים מצרים שהם אדירים. **מה לידידי** - מפרש לקמן באברהם.

עשותה המזימתה - כל מעשיהם במזיד ובכוונה. **יעברו מעליך** - שהעבירו מעליהם מילה. **כי רעתיכי אז תעלוזי** - בשעת עליצותם מחזיקין יותר ברעתם ולא חוזרין בהן. **זית רענן** - סמוך לה הוא קרא דמה לידידי. **זית אחריתו בסופו** - שנטעו עכשיו ואינו טוען עד זמן גדול ואחר כך טוען פירות הרבה לישנא אחרנא שאין מתבשל מעט מעט כשאר אילנות אלא בסופו כולן יחד. **דליותיהן** - טרוויל"ש. **נתרועעו** - נתרוצצו כלומר נשבר גאון עוזם. **בעל הבית** - הקב"ה. **כל אחת ואחת כשיעור ד' מלכיות** - של עכשיו. **בזה אחר זה** - דהו ארבעה שיעורין ועכשיו בבת אחת דהוי כוליה חד שיעורא אלא שיהו מפוזרין מקצתן משועבדים לבבל ומקצתן ליון [ומקצתן לפרס] ומקצתן לאדום. **מאי חסירה מאי יתירה** - כלומר אימת חסירה ואימת יתירה. **עבה** - במעט מים מגובל נמצאת חסירה כדפרישית. **עשרון קא כייל** - ומאי איכפת לן למימר אילו הוה קמח הוי חסר או יתיר הא בשעת מדה לאו קמח הוא. **לכמות שהן** - לכמות שהיו כבר כשהיה קמח משערין ליה. **לשון קל והגון ונשקול פורתא מיניה כו'** - לרבי מאיר אמאי בודה מתוכו דאינו מן המובחר ולר' יהודה אמאי מביא שאור מביתו דאיכא למימר חסירה או יתירה. **נשקול פורתא מיניה** - לאחר שמדד עשרון סלת. **ונחמציה אבראי** - במקום חמימות או יטמננו בעיסה מחומצת עד שיתחמץ יפה ונהדר ונליישיה במקומו עם השאר. **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא** - אי שרית ליה לחמצו מבחוץ ולהחזירו כאן הרואה שהוא מביאו מן החוץ ולשו בכאן ואינו מודד עכשיו העשרון סבור שהוא מוסיף על העשרון ואתי לאיתויי שאור מעלמא לבד העשרון הילכך לרבי מאיר בודה מתוכו עדיף ולרבי יהודה מביאו - מביתו קודם מדידה עדיף. **לישנא אחרנא** - ונשקול פורתא מקמח של עשרון לאחר שנמדד עם שאור שמביא מביתו ולשוה בלישה אותו שאור שהביא מביתו אם עבה עבה ואם רך רך וניהדריה לתוך העשרון ואם עבה הוא וראה כשחסר העשרון עכשיו ודאי כך נפח חסר אז מה שהיה קמח באותו שיעור שעכשיו צריך להוסיף עליו כאותו שיעור שיש לך מן הסלת חוץ דודאי כך חסר נפח של אותו שאור שהביא מביתו יותר משאילו היה קמח ובכך היה העשרון יתר ואם רך הוא יראה כמה העשרון גדול עכשיו יותר ממה שהיה כשהוא קמח ודאי כשיעור זה גדולו נמי נפחו של שאור ראשון ובכך היה העשרון חסר וכך יוסיף עליו. **גזירה דילמא אתי לאיתויי מעלמא** - שמא ינסה מקמח עשרון

אחר ויתן בעשרון לראות השיעור כמו שפירשנו ויערבנו אחר כך בזה ונמצא יתר לשון ראשון מצאתי בגליון. **אין מחמיצין** - לשתי הלחם ותודה בתפוחים דלא הוי חמץ מעליא.

דף נד.א

רב כהנא מתני - משום רבי חנינא בן תרדיון אמרו מחמיצין. **תפוח** - של תרומה. **שרסקו** - ונתנו לעיסת חולין. **לימא ר' חנינא היא** - דאמר חימוץ מעליא היא ואישתכח דאיחמצה בתרומה ואסורה. **נוקשה** - לשון רעוע כלומר חמץ שפל. **מנחת חוטא** - חריבה היא וקשה לקמוץ שלא יהא קומץ חסר כשהוא מוחק בגודל מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה נושר מן הקמח יותר מדאי. **מגבלה במים** - ותהא נוחה לקמוץ דרחמנא לא אסר אלא שמן. **ר' יצחק סבר כמות שהוא** - עכשיו משערינן לקומץ הוה ליה קומץ מעליא ורבי אילא סבר לכמות שהן כאילו היה קמח משערינן ונמצא יתר או חסר דאי עבה היא העיסה חסר נפחה כמלא הקומץ סלת יותר משאם היה הקמח ואם רך היא נתרבה נפחו [במלא קומץ] וחסר סלתו. **כמות שהן משערינן** - והוה ליה קומץ שוה כמות שהיא וא"כ אמאי פסל ר' אילא. **קסבר חריבה מכל דבר** - משמע ומנחת חוטא איקרי חריבה דכתיב וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה (ויקרא ז). **בשר העגל** - שלא היה בו כביצה. **ונתפח** - עד כביצה שכן דרך בשר העגל לתפוח. **או בשר זקנה** - בהמה שהיה בו כביצה שכן דרך זקנה להתמעך משתערין לכמות שהן. **ור' יוחנן אמרי כמות שהן** - שנינו דמשמע כמות שהן עכשיו ובשר העגל טמא הואיל ועכשיו יש בו כביצה ובשר הזקנה שפחת טהור. **ור"ש ב"ר וריש לקיש לכמות שהן** - דאינהו מפרשי לברייתא דלכמות שהן שנינו דהיינו כמות שהיו מעיקרא ובשר העגל טהור ובשר הזקנה טמא. **טהור לשעבר** - קודם שתפח שלא היה בו כביצה. **וטמא כו'** - וקשיא לריש לקיש. **וכן בפיגול ונותר** - קס"ד דהכי משמע שאם נותר או פיגול הוא ולא היה בו כזית ועכשיו יש כזית חייב כרת האוכלו ואי מדרבנן ליכא כרת הואיל ומדאורייתא לאו שיעורא הוא. **וכן בטומאת פיגול ונותר** - דקי"ל בפרק כיצד צולין (פסחים פה) הפיגול והנותר מטמאין את הידים אפילו לא נגעה בהן טומאה משום חשדי כהונה כדמפרש התם וקאמר בשר עגל של פיגול או נותר שלא היתה בו כביצה ותפח ועמד על כביצה טמא מכאן ולהבא מדרבנן לטמא את הידים. **סלקא דעתך אמינא הואיל וטומאת**

פיגול ונותר - לטמא את הידים מדרבנן הוא אפילו כי אית ביה שיעורא מעיקרא. **כולי האי בטומאה דרבנן לא עבוד רבנן** - דלימרו נמי כמות שהוא עכשיו משתערין לטמא טומאת אוכלין לכביצה הואיל ולית ביה שיעורא קא משמע לן. **דמעיקרא לא הוה ביה** - לאו איסור הוא אלא מיא בעלמא.

דף נדב.

כי פליגי כו' - ובשר העגל שנתפח אסיפיה קאי שחזר לכמות שהיה בשר זקנה שנתמעט אמיצעיה קאי והכי קאמר אע"ג שנתמעט כשיעור שיש בו עכשיו משערין הואיל וכבר הוה בהן נמי האי שיעורא ומיחייב מדאורייתא ולא אמרינן בשעה שצמקו נדחו מאיסורייהו והוה ליה כמי שלא היה בו מתחילה והשתא איתא ופטור מדאורייתא ורבי שמעון וריש לקיש סברי יש דיחוי באיסורין וכיון דאידיחי אידיחי ולא יקבל עוד טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן. **טהורין** - קאי אוכלין ומת ונבילה ושרץ. **ואין חייבין** - קאי אנותר ופיגול וחלב. **הניחן בגשמים** - לאלו עצמן לאחר שצמקו. **תורמין** - לאו תרומה ממש אלא מעשר. **תאנים** - לחים גרוגרות תאנים יבשים שצמקו וכווצו. **במנין** - עשר תאנים על תשעים גרוגרות אבל במדה לא משום דהוי ממעט במעשר לגבי מנין דכי מנית להו לגרוגרות דחולין ולתאנים דמעשר לא תשתכח בכל עשר גרוגרות דחולין חדא תאנה דמעשר דכלי דמחזיק מאה גרוגרות לא מחזיק טפי מנ' תאנים. **אי אמרת בשלמא לכמות שהיו** - גרוגרות מעיקרא כשהן לחין משערין שפיר תאנים מתאנים תרים אלא אי אמרת כמות שהן השתא משערין הוה ליה מרבה במעשרות לגבי מדה דהיינו עשרה תאנים דתרומה מחזקי קבא וצ' גרוגרות לא מחזקי אפילו חמשה קבין והוה אחד מחמשה. **המרבה במעשרות** - תורם מן הכרי מודד ארבעת קבין לחולין והחמישי למעשר. **מעשרותיו מקולקלין** - טבל ומעשר מעורבין דחצי קב החמישי הוי מעשר וחציו הוי טבל כשאר תבואה שבכרי. **גרוגרות על התאנים במדה** - ולא במנין משום דממעט במעשר לגבי מדה דאי כייל לצ' תאנים מחזיקין תשעה קבין וכי כיילת עשרה גרוגרות לא מחזקי אלא פלגא קבא ואשתכח דלא מעשר אלא חד מן כ'. **אי אמרת בשלמא** - כמות שהגרוגרות עכשיו משערין ולא איכפת לן ממאי דהווי מעיקרא. **שפיר** - דהא תורם קב על תשעה קבין. **אלא אי אמרת לכמות שהיו** - מרבה במעשרות הוא דאי הווי לחים הוה בהאי קב גרוגרות שני קבין. **תרומה גדולה** - ניטלת

בעין יפה דלא נתנה תורה בה שיעורא ומדאורייתא חיטה אחת פוטרת הכרי ורבנן אמרו עין יפה אחד מארבעים בינונית אחד מנ' עין רעה אחד מששים אלמא ניטלת בעין יפה. **רבי אלעזר בר רבי יוסי** - אתא לאיפלוגי דאפילו גרוגרות תורמין על תאנים במנין דסבירא ליה לכמות שהיו משערין דלא ממעט במעשר. **מקצוע** - כלי שנותנין בו הגרוגרות ועל שם כלי קרי להו קציעות בכמה דוכתין. **שבכלכלה** - תאנים לחים. **בשתי תרומות הכתוב מדבר** - דהכי משמע האי קרא דכתיב בתרומת מעשר דלויס ונחשב לכם כלומ' במחשבה תטלו תרומת מעשר כדגן מן הגורן כאותה תרומה שנטלת מן הגורן דהיינו תרומה גדולה אלמא שתי תרומות כתיבי בהאי קרא ומהאי קרא נפקא לן אתרוייהו דניטלות במחשבה ובאומד דונחשב אתרוייהו קאי. **באומד** - שאם יש לו פירות הרבה אין צריך למדוד אלא באומד יטול אחד מחמשים.

דף נה.א

במחשבה - כדאמרן בעלמא (שבת דף קמב) נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד אחר. **ומינה** - כלומר מהא דר' אלעזר גופה מייתי פירכא. **אלא אי כמות שהן השתא משערין** - בצר להו מעשרות לענין מדה אי הוה כייל להו להנך דתרם במנין משתכח מעשר זוטא. **תורמין תאנים על הגרוגרות** - ובמנין. **מקום שרגיל לעשות כו'** - שמצויין אנשים שיעשו גרוגרות וישתמרו או הוא עצמו יעשה אותם גרוגרות לאחר זמן עם תאנים שלו. **מקום שאין רגיל לא** - דבעינן שיתרום מן המתקיים ותאנים לחין מרקיבין ואין משתמרין. **אי איכא כהן** - שיתנם מיד. **תורם מן היפה** - שמא כהן יאכלם מיד תאנים יפין ואין מתקיימין גרוגרות מתקיימין ואין יפין. **ולא גרוגרות על התאנים** - במנין. **ואפילו במקום שרגיל** - ולא אמרינן סופו של כהן נמי לעשותן גרוגרות ונמצא שאינו מפסידן אלא זיל בתר השתא והרי הוא ממעט במעשר. **דליכא כהן** - ובעי למצנעינהו עד דלישכח כהן וליתיב ליה הלכך תורם מן המתקיים. **בתרי טעמי** - כגון הכא כדאמרין רישא דליכא כהן וסיפא דאיכא כהן. **ולא מוקמי בתרי תנאי** - דלא אמרי' רישא וסיפא דליכא כהן ודקפרכת והתנן תורם מן המתקיים תנאי היא דהא תרי תנאי פליגי בהכי. **מתני'** **שנאמ' כל המנחה אשר תקריבו וגו'** - ארישא קאי דקתני ומשמרן שלא יחמיצו מקודם קמיצה משתעי. **עריכתה** - טורני"ר . **גמ'**.

דף נה.ב

מה"מ - דחייב [בשירים] ועובר בלא תעשה דמקרא דמתניתין לא שמעינן אלא קומץ דלגבוה אזיל. **מעשה יחידי** - מעשה חשוב בפני עצמו. **לא תויי קיטוף** - שמחליק פניה במים אע"ג דלאו מעשה כל כך הוא. **אנן** - הך דרשא דשירים מחלקם קאמרי' מדסמוך חלקם ללא תאפה. **אימא כוליה לשירים אתא** - כדכתיב חלקם ולישה ועריכה ואפייה דליהו חייב על הקומץ [ובשירים] מהיכא ילפת. **ואימא אפייה** - דפרט בה קרא ואפקיה מן הכלל לחיובי עלה חדא ואכולהו אינך חדא ולא ליחייב (אלא) תרתי. **מרוחקין** - לא תעשה בויקרא לא תאפה בצו את אהרן. **ושחט אותו** - בשעיר נשיא כתיב. **בצפון** - בעולה כתיב על ירך המזבח צפונה בויקרא. **והלך כבר נאמר כו'** - והא נמי בכלל שאר חטאות הוא. **לקבעו** - דשנה עליו הכתוב לעכב. **או אינו** - אלא לכך יצאה שזה טעון צפון ולא אחר ומה אני מקיים במקום אשר וגו' תשחט החטאת בשעיר נשיא הכתוב מדבר. **ת"ל** - פסוק שלישי ושחט החטאת וגו' ללמד זה בנה אב לכל החטאות ללמד עליהן שיטענו צפון. **כלל ופרט** - תשחט החטאת כלל כל החטאות בצפון ושחט אותו פרט שעיר נשיא ולא אחר דאע"ג דמרוחקין דושחט אותו כתיב בויקרא ותשחט החטאת כתיב בצו את אהרן. **האי פרט וכלל הוא** - דושחט אותו כתיב ברישא והדר כלל בצו את אהרן ואיתרבו להו כל חטאות ואכתי ושחט את החטאת במקום העולה למה לי אלא ודאי לאו כלל ופרט המרוחקין קא קשיא ליה [אלא אותו קא קשיא ליה] ומשום הכי איצטריך פסוק שלישי. **והשתא דנפקא ליה מושחט את החטאת** - דלא אמרינן אין אחר טעון צפון אלא דנשיא אותו למה לי והא ליכא למימר דלמעוטי שאר חטאת מעיכובא קאתי דהא בשחיטת קדשים מייתי צפון לכל חטאות בין למצוה בין לעכב בפ' איזהו מקומן (זבחים מט). **שעיר נחשון** - שהקריבו הנשיאים שעירי חטאות בחנוכת המזבח ולהכי נקט נחשון דהוא הראשון והנהו ממעט דאין טעונין צפון דלא באו על חטא כשאר חטאת. **וסמך ידו על ראש השעיר** - בנשיא כתיב ומצי למכתב וסמך ידו על ראשו טעמייהו דר' יהודה ור"ש מפרש בפרק שתי מדות (דף צב).

דף נו.א

תינח לר' יהודה - דמרבי ליה לסמיכה איצטריך למעוטי מצפון. וכי תימא אי לא מעטיה - מאותו אתי מבנין אב כשאר חטאות שטעונין צפון הא לא מצית אמרת דא"כ דבכלל חטאת היא אמאי מרבי ליה לסמיכה לישתוק קרא מעל ראש השעיר דסמיכה. ותיתי - סמיכת נחשון מבנין אב דמה מצינו בשאר חטאות דלטעון סמיכה אף זה כן. אלא שעה מדורות לא ילפינן - הילכך אמאי איצטריך למעוטי מצפון. אותו - הקרבן בצפון אבל השוחט יכול לעמוד בדרום ושוחט בסכין ארוכה. מקבל עומד בצפון - מפרש בשחיטת קדשים בפ' - איזהו מקומן (דף מח) דקאמר חטאת מנלן דבעי צפון דכתיב ושחט את החטאת במקום העולה קבלה מנלן דכתיב בתריה ולקח הכהן מדם החטאת מקבל עצמו מנלן ולקח לו יקח. בן צאן קבע לו כלי - סכין דשחיטה כתיב ביה ובשחיטה כתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו (בראשית כב) אבל בן עוף מליקתו בצפורן. מחטאת - גמרינן דאין לו זמן קבוע וטעון צפון וכל שכן פסח. וקא פריך - מה לחטאת שכן מכפרת על חייבי כריתות. וקאמר מאשם - מיייתנין ליה וקפריך מה לאשם שכן קדשי קדשים תאמר בפסח דקדשים קלים הוא אלמא פסח מצפון מהאי דינא אימעטי. דרבי אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון - דהאי מאותו דשעיר נפקא אלא למילף דמקבל עומד בצפון דהכי קאמר רבי אחייה אין השוחט בצפון אבל מקבל בצפון ואי קשיא לרבי אחייה אימא אותו בצפון ולא מקבל בצפון. אפאה לוקה שתים כו' - דאפייה גמר עריכה היא. והאמרת מעשה יחידי היא - ואמאי מחייבת ליה תרתני. ערך הוא ואפה הוא - לאיחיובי תרתני אתרוייהו. ערך חבריה ואפה הוא - מיחייב חבריה חדא ואיהו תרתני אאפיה ואעריכה דגמר גמרה ואע"ג דחייב חבריה אעריכה הוא חייב נמי עלה כדאמר נמי לקמן מנחות (דף נז) להביא מחמץ אחר מחמץ. במקום שאין עושה מום - היינו כל הגוף דהדר בריא. במקום שעושה כו' - אזנו ועינו דלא הדר בריא. ובלבד שלא ישחוט על אותו המום - עד שיהא בו מום מעצמו דבכור אינו נאכל בחוץ עד שיהא בו מום. אף נשחט על אותו מום - רבי שמעון לטעמיה דאמר דבר שאין מתכוין מותר (שבת דף קלג) וזה לא נתכוין להטיל בו מום על מנת לשוחטו עליו.

דף נו.ב

אפי' ימות - אם לא יקיזנו אין מקיזין לו בפ"ק דפסחים (דף יא) [מפרש

טעמא דר"י] מתוך שאדם בהול על ממונו אי שרית ליה מקום שאין עושין בו מום אתי למיעבד במקום מום ובמקום מום ס"ל לר' יהודה כר' מאיר דאסר. **הכל מודים** - אע"ג דפליגי במטיל מום אחר מום כגון הכא דאחזו דם דאין לך מום גדול מזה שהרי ימות אפילו הכי מודים במחמץ אחר מחמץ במנחות כלומר כל המסייעין בחימוץ כגון עורך אחר הלש ואופה אחר עורך כולן חייבין. **במסרס אחר מסרס** - אפי' בבהמת חולין דכתיב (ויקרא כב) ובארצכם לא תעשו ואם בא אחד וכרת הביצים והניחן תלויין בכיס ובא אחר ונתקן לגמרי חייב גם הוא. **אם על כורת** - שמניחן תלויין ויצא חייב על נותק לגמרי לא כל שכן. **כל מום** - כל ריבויא היא ומשמע דאפי' בבעל מום לא יתן מום אחר. **ורבנן סברי תמים יהיה לרצון** - כתיב ברישיה דקרא ומשמע הכי אותו שהוא תמים וראוי להיות לרצון בההוא מזהרנא לך דכל מום לא יהיה בו אבל בבעל מום שרי. **דיקלא בעלמא הוא** - דלא קדוש ומאי איצטריך קרא למישרי להטיל בו מום. **הואיל ואסירי בגיזה** - כדאמר' בפ"ב דבכורות (דף טו) תזבח ולא גיזה. **קמ"ל** - דהואיל ונפדו שרי להטיל בו מום אבל קודם פדיון אסור. **לא יהיה** - קרי ביה לא יהיה שלא יטיל בו מום מום לא יהיה בו מצי למיכתב וכתיב כל מום לרבות כולם. **הניח שאור על גבי עיסת** - מנחות. **וישב לו ונתחמצה מאליה חייב** - בהנחה בעלמא. **כמעשה שבת** - כי היכי דמיחייב מניח בשר על גחלים בשבת ונצלה מאליו חייב. **כמעשה צלי בשבת** - כלומר הכא חייב בהנחה בעלמא כי היכי דמיחייב בשבת אם היה עושה בו מעשה צלי גמור שהיפך בו דהתם

דף נז.א

איכא לפלוגי בין הפך ללא הפך כגון בכה"ג כדמפרש לקמן דאי לא הפך הוה בשיל מצד אחד אבל גבי חימוץ ליכא לפלוגי. **אילימא דכי לא הפיך ביה לא בשיל פשיטא** - דלא היפך פטור דהא לא נצלה ולא מידי עבד. **מאכל בן דרוסאי** - שליש הוא מבושל. **קמ"ל** - הא דקתני לא היפך פטור אע"ג דבשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי לאו כלום הוא. **ואם נצלה בו מצד אחד כגרוגרת** - צלייה גמורה חייב אפילו כי לא היפך. **קודח** - חור כל שהוא במקדח בשבת חייב. **דחזו לצרף** - כמו שעושין נגרין כשצריכין לחור אחד קודחין שלשה קטנים זה בצד זה ומחברים אותן. **לבבא דאקלידא** - לשון של מפתח שראשו חד ותוחבן בתוך התיבה ופותח ונועל. **אלא קומץ** - שלא יטול

קומץ לבדו ויחמיצנו. **מנחה מנין** - שלא יחמיץ כל המנחה יחד קודם קמיצה. **שאר מנחות מנין** - דהאי קרא במנחת מרחשת כתיב. **פסולה** - כגון שיצאת או נטמאת. **וחזר וחימצה** - כלומר גמר מעשה חימוצה שאפאה. **מהו** - מי מיחייב משום מחמץ אחר מחמץ או לא. **או דלמא כיון דחימצה לא מהני ליה בה פסול יוצא** - דלאו קדושה גמורה היא ואין בה אלא פסול חימוץ וחייב כשאר מחמץ אחר מחמץ. **חימצה** - לקומץ. **בראשו של מזבח מהו** - אשר תקריבו משמע כל זמן שמחוסרת הקרבה עבר עליה אבל לאחר הקרבה לא. **מחוסר הקטרה** - ליתנה על האש. **והשתא דנפקא לן מכל המנחה** - דאפילו כשהקומץ מעורבבת חייב עלי'. **אשר תקריבו** - משמע דאקומץ לחודיה קאי למה לי. **לרבות מנחת נסכים לחימוץ** - שאם חמצה חייב משום דהאי קרא גבי שאר מנחות ששיריהן נאכלין כתיב איצטריך לרבויהו להני וה"נ תנינא לה בתורת כהנים אין לי בלא תעשה חמץ אלא במנחה ששיריה נאכלין מנחות שאין שיריה נאכלין מנין ת"ל כל המנחה וגו' להביא מנחת נסכים אבל לחם הפנים לא לקי עליה דקסבר מדת יבש לא נתקדשה ומר מרבי לחם הפנים דלא תימא בנקמצות אמר רחמנא שמהן קרב למזבח אבל האי דלא קרב מיניה לא קסבר מדת יבש נתקדשה אבל מנחת נסכים לא לקי.

דף נזב.

ומי פירות אין מחמיצין - ולית ליה מגבלה במים וכשרה ומנחת כהנים וכהן משיח נמי איתרבאי מיניה והני משום פלוגתייהו נקט. **וקפריך מנחת נסכים מי הויא חימוץ הא מי פירות הן** - דבשמן נגבלה דהא יש לה ג' לוגין לעשרון דבשלמא שאר חימוץ מנחות שאין שמן מרובה כו' נותנין בהן מים הלכך איתסר בהן חימוץ אבל בהא מאי חימוץ איכא. **מגבלה במים** - הלכך אית בהו חימוץ. **מדת יבש היא** - דלא היו נותנין בביסא שהיא כלי שרת אלא בעשרון כשמודדין ועשרון מדת יבש הוא. **ושמעין לרבי עקיבא כו'** - בפ' ב' מדות (לקמן מנחות דף צ) וכיון דלאו קדושה היא עד שיסדרנה בשלחן אמאי עבר עליה ולקמן פריך הא מדת לח היא (נמי שהרי נתנו) בביסא כשלשה ומשני ליה לקמן. **שלח רבין ודאי כך הצעת המשנה** - כדאמרן. **אבל אפיך לה** - משום דהאי פירכא. **ואזדא ר' יוחנן לטעמיה** - דמוקי הך דלחם כו' יוסי אלמא לר' יוסי מדת יבש נתקדשה לטעמיה כו'. **וימשחם ויקדש אותם** - אכלי מזבח קאי דלחים הם. **מדת הלח** - הין וחצי הין וכולהו אידך דמפרש בפ' ב'

מדות (לקמן מנחות דף פז). **תדע לך** - דלא נמשחה שהרי אינה מתקדשת מה שבתוכה עד לאחר שנאפו דתנור מקדשו דתנור היה בעזרה אבל מעיקרא לא קדשינהו עשרון שנמדדו בו ורבי יאשיה דריש בכורים לה' אקודם אפייה קאי. **אותם בפנים** - של כלי משמע. **ונימא נמי ר' יוחנן ר"ע ור' יונתן אמרו דבר אחד** - דהא תרוייהו אית להו מדת יבש לא נתקדשה. **משום דלא שוו** - ר"ע ור' יונתן במדת לח כי הדדי דרבי יונתן אמר מדת לח בפנים ולא בחוץ ור"ע סבר בין מבפנים בין מבחוץ נתקדשה בפ' שתי מדות (לקמן מנחות דף צ). **והאיכא ביסא** - כלי שרת. **קטבליא** - עור. **לימא ליה** - רבי יאשיה הכי דלא נתקדשה עד אפייה. **כגון דכילא בעשרון דחול** - כי היכי דנשתנית גבי לישה. **עשרון** - כתיב בתורה ועשרון סלת. **קדשי קדשים** - כגון זבחי שלמי צבור דהן כבשי עצרת. **מותר העומר** - שירים שנותרו מן הקומץ. **כל שממנו לאישים** - כל שעלה כבר ממנו למזבח ומבשר קרבנות כבר עלו חלב וכליות ומן המנחות כבר עלה הקומץ ומשתי הלחם כבר עלו חלבי כבשי עצרת הבאין עמהן וכגופן דמו ומלחם הפנים בזיכי לבונה. **יצאו** - שתי הלחם ולחם הפנים. **מדין הגשה** - לקמן בהאי פירקין (מנחות דף סא). **אין מגופו לאישים** - הלכך לענין הגשה לא דמו לשאר מנחות שמגופן לאישים אבל לענין הקטרה שירים נינהו דכבשים ובזיכין מתירין אותן. **מכולם** - מאחד מאלה. **חייב** - כאילו העלהו על המזבח. **(מזבח) ואל המזבח לא יעלו** - דסמיך ללא תקטירו ממנו אשה. **אותם** - ב' הלחם מן

דף נח.א

שאור ובכורים מן דבש דכתיבי בההוא קרא וה"ק קרבן ראשית תקריבו אותם דהיינו שתי הלחם מן השאור דכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה וראשית מיקרו דהן ראשית לכל המנחות הבאות מתבואת שנה זו דכתיב בה (במדבר כח) מנחה חדשה ובכורים מן הדבש ואיקרו ראשית [דכתיב ראשית] בכורי אדמתך (שמות כג) הנך הוא דרבינן ליה כבש כמזבח כדכתיב (ויקרא ב) ואל המזבח לא יעלו. **מידי אחריני** - כגון בשר חטאות וכל הנך דלעיל דאסירי משום כל שממנו לאישים לא רבינן לך כבש כמזבח. **יכול יהא יחיד מתנדב ומביא כיוצא בה** - שתי לחם דעליה קאי דכתיב (שם ויקרא ב') קרבן ראשית וגו'. **תקריבו** - משמע ציבור. **אבל יהא צבור מביא** - ב' הלחם נדבה שהרי מביאין [שתי] הלחם חובה והיכי דמי נדבת צבור כגון ממעות של

שופרותיהם. **מה יש לך להביא** - ל"ג לה בתורת כהנים ומאן דגריס ליה הכי קאמר מה יש לך להביא מהן חובה דהא ראשית חובה משמע דלא אשכחן קרבן ראשית. **אם נאמר כל דבש** - לרבות חצי קומץ כדמפרש לקמן. **למה נאמר כל שאור** - נגמר מדבש אי נמי לא לכתוב כל גבי דבש ונילף משאור. **שאור הותר מכללו** - כדמפרש לקמן. **דבש הותר בשירי מנחות** - אם רוצה ללוש ולטגן שירי מנחה בדבש מותר דכל מתנות כהונה נאכלות בגדולה כדאמרינן בפ' הזרוע והלחיים (חולין דף קלב) לך נתתים למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין. **שאור לא הותר בשירי המנחה** - כדאמרי' לעיל אפילו חלקם לא תאפה חמץ. **לאו שתי הלחם** - דקרבה נדבה - במזבח דאי מהנך דחובה לא מצי למימר דהא לא הותר במקדש דלא קרב למזבח. **לקרב עמהן** - אשני כבשי עצרת קאמר דקריבים עם שתי הלחם והיינו הותרו מכלל במקדש לקרב עמהן. **בכורים נמי** - שהיו מביאין עמהם עופות. **והסלים שבידן** - של בכורים שביד הבעלים ניתנין לכהנים. **לעטר בכורים אתו** - הנך עופות ולא חובה נינהו והדתנן במסכת בכורים (פ"ב מ"ד) ומייתנין בלולב וערבה (סוכה דף מז) הבכורים טעונין קרבן ושיר וברכה ולינה אמרינן בתלמוד ירושלמי דהאי קרבן שלמים הוא כתיב הכא ושמחת בכל הטוב וכתיב התם וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ולא קריבים עמהן חשיב להו שלא היו זקוקין זה [לזה] לבא יחד למקדש אלא חובה עליו להביא שלמים (קודם) לשם. **כל ששמו קרבן** - אמר רחמנא דלא יקטירו משיריו דהכי כתיב בתר דההוא קרא קרבן ראשית ומקרא נדרש לפניו. **עוף** - שמו קרבן דכתיב (ויקרא א) ואם מן העוף עולה קרבנו. **לוג שמן של מצורע** - אין ממנו לאישים אבל קרבן איקרי כדאמרינן באלו מנחות לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ובגופיה נמי כתיב (ויקרא יד) והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן ואי קשיא הרי קרב ממנו [דאשם מצורע בא עמו] לאישים כשתי הלחם משום כבשים הא לא קשיא דאשם לא שייך בהדי לוג לגמרי דאדם מביא אשמו עכשיו ולוגו עד עשרה ימים כדאמרן בהקומץ זוטא (לעיל מנחות דף טו). **מאי קאמר** - מאי שיעוריה דקאמר כולו ומקצתו. **חצי זית מנין** - וכגון דאיתיה בעיניה. **עירובו** - שעירבו עם מצה דלא מינכר. **אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים** - ולא תקטירו לקומץ שלם משמע וכיון דיש קומץ פחות משני זיתים אשמעינן כל יתירא.

דף נח.ב

ויש הקטרה פחותה מכזית - והכי נמי אמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל מנחות דף כו) הקטיר קומצה פעמים כשרה הלכך אפילו פחות מכזית חייב. **ורבא סבר אין קומץ פחות משני זיתים** - הלכך לא נפקא לן מהתם דתיהוי הקטרה בפחות מכזית ולרבא כי כל למימר אע"ג דלא מינכר שהרי עירבו. **משאור ומדבש** - שעירבן יחד לוקה ארבע מלקיות. **לאו שבכללות** - כל שאור דמשתמע מיניה שאור ועירובין וכן כל דבש דמשתמע מיניה דבש ועירובין אבל אי לאו כל משום שאור ודבש שכתב לך באזהרה אחת לא מקרי לאו שבכללות דלאו אכל חד קמהדר והכי משתמעא במס' נזיר (דף לח) גבי מכל אשר יעשה מגפן היין. **איכא דאמרי תרתי לא לקי** - משום כל שאור אע"ג דשאור ועירובין מצטרפין מינה והמקטיר עירובי שאור איכא שאור ועירובין לא לקי אלא חדא וכן חדא משום עירובי דבש. **ואיכא דאמרי אפילו חדא נמי לא לקי** - דאין כאן לאו מיוחד דכל חד מינייהו לאו שבכללות אבל אלמנה וגרושה וחללה זונה לא הוי [לאו] שבכללות דלאו אכל חדא קאי הואיל ומפורשין בפירוש הלכך לקי עלייהו להכי נקט לאו דחסימה משום דעליה כתיב והפילו השופט וגו'.

דף נט.א

מתני'. **מנחת הסולת** - דמתנדב מנחה סתם מביא עשרון סלת ושמן ולבונה ובוללה וקומצה כמו שהיא חיה ובדידיה כתיב שמן ולבונה בכל הנך אחריני לא כתיב לבונה אלא ממנחת סלת גמרינן דכתיב בה נפש ומשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה כזו. **החלות והרקיקין** - האומר הרי עלי מנחת מאפה מביא חלות או רקיקין כדכתיב בויקרא ולהנך חשיב תרתי כיון דאי בעי חלות מייתי ואי בעי רקיקין מייתי. **ומנחת נשים** - אשה שהתנדבה מנחה. **ומנחת העומר** - בה נמי כתיב שמן ולבונה כדכתיב (ויקרא ב) ואם תקריב מנחת בכורים והיא מנחת העומר אבל מנחת נסכים לא בעיא לבונה כדמפרש בגמ'. **גמ' כל היכא דתנן** - הנך מנחות דמתניתין (מנחות) עשר תנן כלומר כולן באות עשר חלות כדאמרי' באלו מנחות (לקמן מנחות עו). **לאפוקי מדרבי שמעון** - דאמר לקמן בהאי פירקין מנחות (דף סג) האומר הרי עלי מנחת מאפה אם רצה יביא מחצה חלות מחצה רקיקין. **קמ"ל** - רב פפא דכל מנחות דמתניתין עשר (הוא) נינהו דהך חלות עשר חלות והך דרקיקין עשר

רקיקין דהנך תרתי דומיא דאינך. **ל"א** - כל היכא דתנן עוד בבא אחרת דמתני' ובפ' אלו מנחות שתנו האי סידרי מנחות דמתניתין דדינן שוה עשר תנן ממנחת הסלת עד מנחת העומר לאפוקי מדר' שמעון דאמר כו' דלדידיה איכא י"א דבמנחת מאפה איכא ביה ג' מנחות אי בעי כוליה מצות ואי בעי כוליה רקיקין ואי בעי ה' חלות וה' רקיקין ומתני' מדין שאר מנחות. **ונתת עליה שמן** - במנחת העומר קאי. **מה מנחת נסכים שאינה טעונה לבונה** - כדקתני לקמן עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה. **טעונה שמן** - כדכתוב (במדבר כח) בלולה בשמן כתית. **לרבות מנחת שמיני ללבונה** - ההיא דכתוב ויהי ביום השמיני וגו' וכתוב ושור ואיל לשלמים לזבוח ומנחה בלולה בשמן. **ולא על מנחת כהנים שמן** - וה"ה נמי למנחת נשים וגרים דכל הנך לא כתיב בהו שמן בהדיא וחד מינייהו נקט. **מסתברא מנחת כהנים הוה ליה לרבוויי** - בכל דיני מנחת העומר ולא להוציא שכן דומות יחד שתיהן באות עשרון כדכתוב (שמות טז) והעומר עשירית האיפה וסתם מנחות באות עשרון אבל לחם הפנים כתי' (ויקרא כד) שני עשרונים יהיה החלה וגו'. **כלי** - כל המנחות טעונות כלי ללוש בפרק שתי הלחם שאלו את רבי זו מנין כו' אבל לחם הפנים אינו נקדש אלא בתנור. **חוץ** - כל המנחות עבודתן בחוץ אבל לחם הפנים סידורו בהיכל ועוד הכל נפסלו בלינה דקדשי קדשים הם ואין נאכלות אלא ליום אבל לחם הפנים עומד על השולחן משבת לשבת. **[הגשה]** - כל המנחות טעונות הגשה ולחם הפנים אין טעון הגשה כדתנן במתני' דהאי פירקין. **אישים** - כל המנחות יש מהן מגופן לאישים דמנחת העומר נקמצת כדמפרש באלו מנחות (לקמן מנחות דף עב) ומנחות כהנים כליל לאפוקי לחם הפנים דאין מגופן לאישים. **ציבור** - לחם הפנים ומנחת העומר קרבן ציבור הם ומנחת כהן יחיד הוא. **בטומאה** - העומר ושתי הלחם ולחם הפנים חובה ודוחות טומאה בפרק כיצד צולין בפסחים (דף עו) ה' דברים באים בטומאה ואין נאכלין בטומאה העומר ושתי הלחם ולחם הפנים כו' אבל קרבן יחיד לא דחי טומאה. **דאכיל** - שירי עומר נאכלין לכהנים וכן לחם הפנים אבל מנחת כהנים כולה כליל. **פיגולא** - בשירי עומר נוהג פיגול שהרי קומץ מתירן ובלחם הפנים נוהג פיגול דבזיכין מתירין אותו וקיימא לן במסכת יומא בפרק הוציאו לו (דף ס) כל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח נוהג בו פיגול אבל מנחת כהנים כולה כליל ואין לה מתירין ואין פיגול נוהג בה. **בשבתא** - דעומר קרב אפילו בשבת כדאמר בפ' רבי ישמעאל (לקמן

מנחות דף סג) ולחם הפנים סידורו בשבת. **מסתברא מנחת כהנים** [ה"ל לרבווי - מפני שבמנחה כתיב נפש למדנו] דכל מנחת יחיד טעונה שמן. [בלול] - מנחת כהנים בלול. **בלוג** - בכל המנחות סגי בחד לוג [לעשרון] ומנחת נסכים יש ג' [לוגין] לעשרון. **מוגש** - עומר ושאר מנחות טעונות הגשה ולא מנחת נסכים כדמפרש במתני'. **בגלל עצם** - עומר ומנחת כהנים באות בגלל עצמן ומנחת נסכים באה בגלל זבח. **מנחת נסכים** - ציבור היא שהרי באה עם התמידין ועומר נמי ציבור ושתייהן חובה ודוחות שבת וטומאה. **מסתברא נפש** - במנחת סלת כתיב נפש וכתוב לבונה ומהתם גמרינן לכל מנחת יחיד שטעונה לבונה. **אי אמרת בשלמא לרבות שפיר** - דסד"א שעה מדורות לא ילפינן קמ"ל.

דף נט.ב

שתי הלחם - אין טעון כלי שרת ללוש אלא תנור כדקתני בפרק שתי הלחם (לקמן מנחות דף צה) לישתן ועריכתן בחוץ ואי נלושו בכלי שרת מיפסלו ביוצא עומר ומנחת (נסכים) (מסורת הש"ס: [כהנים]) וכל המנחות באות מצה ושתי הלחם חמץ שתי הלחם אין באות בגלל עצמן אלא בגלל כבשים שתי הלחם אין טעונין הגשה כדמפרש במתני' ואין מהן לאישים אבל עומר ומנחת כהנים באין בגלל עצמן וטעונות הגשה ויש מהן לאישים שתי הלחם פיגול נוהג בהן דכבש מתירן וקריבין בשבת כעומר ובלבד שיאפו מערב שבת. **מתיר** - עומר מתיר חדש במדינה ושתי הלחם במקדש אבל שאר מנחות לא שרו מידי. **תנופה** - עומר ושתי הלחם בעו תנופה כדכתיב (ויקרא כג) והניף את העומר ובשתי הלחם כתיב (שם ויקרא כ"ג) והניף הכהן אותם שאר מנחות לא בעו תנופה. **בארץ** - עומר ושתי הלחם אין באין אלא מתבואת ארץ ישראל כדקתני לקמן מנחות בפ' כל הקרבנות הצבור (דף פג) באין מארץ ומחוצה לארץ חוץ מעומר ושתי הלחם. **בזמן** - עומר ושתי הלחם קבוע להן זמן פסח ועצרת. **חדש** - עומר ושתי הלחם אין באין אלא מן החדש בפ' כל הקרבנות (שם מנחות פ"ג). **מתני'**. **וחייב על שמן** - אם נתנו על מנחת חוטא. **נתן כלי** - ובתוכו שמן על גבי כלי של מנחת חוטא לא פסלה. **גמ'**. **כי חטאת** - כלומר אפילו נתן עליה לבונה מקרי חטאת ומכפרת. **לבונה שחוקה** - משנפלה בסלת אי אפשר ללוקטה ופסלה. **ת"ש** - דקתני במתניתין ילקטנה אלמא משום לקיטה מכשרינן הא שחוקה פסולה דאינה נלקטת.

חדא דלא מיבלעא כו' - ולעולם בליעה עיקר והיכא דליכא לקיטה מתכשרה נמי משום דלא מיבלעא. ה"ג - מנחת חוטא ומנחת קנאות כו'. **ואין בו כרת** - הואיל והיה בזה פסול אחרינא לא חייל על זה פיגול דאמר בהקומץ [זוטא] (לעיל מנחות טז) כהרצאת כשר כך הרצאת פסול. **משליקט לבונתה** - חזרה להכשירה וחייל עליה פיגול אלמא מדקאמר כל זמן שלבונה בתוכה פסולה היא ש"מ בלקיטה תליא מילתא. **ותיהוי פך** - הך מנחה בעוד שהלבונה בתוכה תהא כאילו נפל עליה פך שמן דלא הויא חזיא ולא תיחול עלה מחשבת פסול כלל דלכי לקוט לה תיתכשר ה"נ אמאי פסולה במחשבה דחוויה היא. **חטאת קרייה רחמנא** - אפילו כי נתן לבונה הלכך מהניא בה מחשבה למיפסל. **אפילו דם** - שעיר הנעשה בפנים בכוס ומת המשתלח. **מביא חבירו** - כלומר שעיר מן השוק יביא. **ומזוג ליה** - וישלחנו לעזאזל אלמא לית ליה דחויין לומר מת המשלח אידחי ליה דם שבכוס ושפיכה בעי ויביא שנים אחרים. **רב אשי אמר** - אפילו תימא רבנן. **וכל שבידו** - לתקן כגון הך לבונה דבידו ללוקטה לא הוי דיחוי ומהניא מחשבה. **נשפך הדם** - על הארץ של שעיר הנעשה בפנים. **ימות המשתלח** - מביא שנים אחרים או אם מת המשתלח ישפך דם של חבירו על הקרקע ויביא שנים אחרים אלמא אית ליה דחויין. **מדם התערובות** - בפ' תמיד נשחט (פסחים דף סד) כוס היה ממלא מדם תערובות של פסחים שנתמצו על הרצפה משום דחיישינן לאחר שנתקבל הדם אחד מן הפסחים נשפך לארץ ולא נזרק והשתא משתרי בזריקה דהאי כוס דקיימא לן נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר. **וזורקו זריקה אחת כנגד היסוד** - אלמא כיון דבידו ללוקטו לא הוי דחוי. **שימה** - דשמן משמע כל דהו ומיהו ממנחה בעינן כזית [דכתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא].

דף ס.א

(הוי רבוי אחר רבוי - דגבי שמן כתיב עליה דהיינו כזית וגבי לבונה כתיב עליה דמשמע עד דאיכא שיעורא). **בלבונה** - כתיב נתניה ונתניה בכזית כדכתיב (ויקרא כב) ונתן לכהן את הקדש ובהיא נתניה כתיבה אכילה וכל אכילה בכזית עליה משמע דבמנחה נמי בעינן כזית הוי רבוי אחר רבוי דגבי שמן כתיב עליה דהיינו כזית וגבי לבונה עליה הוי רבוי אחר רבוי ואינו אלא למעט דגבי לבונה לא בעינן כזית מנחה דעל משהו נמי חייב. **מי בעינן שימה**

- דשמן דומיא דנתינת לבונה דלא מחייב אלא בכזית אי לא. **יכול בשני כהנים** - דלא יתחייבו שני לאוין עד שיהו שני כהנים אחד נותן שמן ואחד נותן לבונה אבל חד כהן לא מחייב אלא חד לאו. **בגופה של מנחה הכתוב מדבר** - תלויין שני הלאוין כיון שנתן שמן ולבונה על המנחה חייב שתיים לא שנא חד ולא שנא תרין. **יכול לא יתן כלי** - כו'. **בגופה של מנחה** - עד שיערב את השמן או - הלבונה במנחה. **מתני'**. **כל שאין לה קמיצה** - להתיר שירים לכהנים. **אין לה הגשה** - כדתקני בברייתא לקמן ויצאו אלו מנחת כהנים ומנחת כהן משיח שאין מהן לכהנים. **גמ'**. **עשר תנן** - בתרי לישני כדפרישית לעיל מנחות (דף נט). **והבאת את המנחה** - בההוא קרא כתיב והגישה אל המזבח. **אלא קומץ בלבד** - שנעשה לה'. **מנחה כו'** - שטעונה הגשה קודם קמיצה. **ודין הוא** - דמנחת חוטא טעונה הגשה ולא צריך קרא.

דף ס.ב.

מנחת חובה - חוטא דהאי קרא דהגשה במנחת נדבה כתיב. **מנחת סוטה תוכיח** - שאינה טעונה שמן ולבונה וטעונה הגשה כדאמרי' לקמן והקריבה לרבות מנחת סוטה להגשה. **במנחת סוטה** - כתיב (במדבר ה) והניף את המנחה מנחת חוטא ומנחת נדבה [אין] טעונין תנופה כדקתני במתני'. **מנחת חוטא לא הוכשרה לבא אלא בעני** - דכתיב בויקרא בקרבן עולה ויורד והביאה אל הכהן וקמץ וגו'. **ורבי שמעון ותנא קמא לא פליגי** - אלא מר דריש חדא ומר דריש חדא. **וכן הוא אומר** - במנחת סוטה והקריב אותה אל המזבח. **והלא דין הוא** - ולא בעי קרא למנחת סוטה. **מה מנחת חוטא כו' טעונה הגשה** - כדרבינן לעיל מאת המנחה. **מנחת העומר באה שעורין** - בפרק רבי ישמעאל (לקמן מנחות סח). **ולא הוכשרו לבא קמח** - אלא סולת דבמנחת חוטא כתי' עשירית האיפה סולת (ויקרא ה) ובעומר כתיב (שם ויקרא ב) מגרשה ומשמנה דהא דכתיב בויקרא וכי תקריב מנחת בכורים במנחת העומר כתיב וגרשה היינו סלת ובמנחת סוטה כתיב קמח שעורים. **ת"ל והקריבה** - לרבות מנחת סוטה הואיל ולא אתא מדינא. **אבל מנחת העומר לא צריכא קרא** - וא"ת לר' יהודה והקריב מאי דריש ביה תריץ ומוקי לה להך דרשה דדריש רבי שמעון לקמן מן והקריב והקריבה להוציא שתי הלחם ולחם הפנים. **לברר עון** - לידע אם טמאה אם לאו הלכך (לאו) חשיבא היא. **ורבי שמעון** - דמצריך קרא למנחת העומר פריך הכי מה להנך שכן

מצויין אפ'י מאה פעמים בשנה אם אירע הדבר תאמר בעומר דפעם אחת ותו לא. **והא מצוייה טפי** - דבכל שנה היא. **וקפריך** - תנא או אינו אומר והבאת לא למנחת סוטה ולא לעומר אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב מנחה אחרת שאינו מענין אלו ה' מנחות האמור בפרשה (ויקרא ב) סלת ומחבת ומרחשת ומאפה שיש בה שתים דכל הנך חיטין הן כדכתיב סלת וסלת חטין וקאתי והבאת לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין. **ומביאין מן השעורין** - חובת מנחת העומר. (ת"ל אלה) - להך דרשה אלא ללמד על העומר (מסורת הש"ס: [ת"ל אלה וליכא למימר והבאת להך דרשא אלא ללמד על העומר או מנחת סוטה]) . **הרי עלי מנחה** - סתם שמביא כל אלה חמישתן בעל כרחו. **מאלה** - מקצת אלה. **רבי שמעון אומר את המנחה** - אמרנו לרבות את שאר מנחות כגון של חוטא להגשה יכול שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים. **מאלה** - משמע מיעוטא כלומר אין טעון הגשה אלא הדומה לאלו. **והא אפיקתיה** - לרבות מנחת סוטה. **והקריב** - מצי למכתב וכתוב והקריבה. **ממעטה מנחת נסכים** - דמשמע מיעוט אותה דאיירי בה ולא אחרת. **מרבה אני שאר מנחות** - שאין כתובים בפרשה כגון של חוטא ונשים הבאות בגלל עצמן ודומות לה' מנחות שבפרשה. **והא מבעי לגופיה** - שיהיו מנחות האלו טעונות הגשה.

דף ס.א.א

מרבה אני שאר מנחות - שהרי דומות לאלה. **שיש מהן כו' ויש מהן לכהנים** - השירים והרים באותה פרשה כתיב והרים הכהן מן המנחה וגו'. **יכול בכלי** - ת"ל במקום אחר (ויקרא ו) והרים ממנו בקומצו ויליף הרמה הרמה לג"ש. **מתני' לוג ואשם למצורע** - כתיב בהו (שם ויקרא יד) והניף אותם. **והבכורים כדברי ר' אליעזר בן יעקב** - דשמעי' ליה בעלמא (סוכה דף מז) דאמר בכורים טעונין תנופה. **ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק** - כתיב בהו שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה וגו' (ויקרא י). **אחד שלמי אנשים ואחד שלמי נשים בישראל ולא באחרים** - מפרש בגמ'. **שתי הלחם וכבשי עצרת** - כתיב בהו והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' שנאמר במלואים (שמות כט) אשר הונף ואשר הורם ולעיל מיניה כתיב והנפת אותם תנופה כל הני תנופות לומר שמוליד ומביא ומעלה ומוריד, ל"א מהונף והורם דמלואים ילפי' לשאר תנופות. **במזרח** - כלומר אפ'י במזרחו של

מזבח יכול להניף וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל. **התנופות קודמות להגשות** - תחילה מניף ואח"כ מגישה ובמנחת העומר ומנחת קנאות שיש בהן תנופה והגשה ומנין שהתנופה קודם דכתיב במנחת סוטה והניף את המנחה לפני ה' והדר והקריב אותה אל המזבח (במדבר ה). **מנחת העומר וקנאות** - כתיב בהו תנופה ולעיל ילפינן להו הגשה. **שלשה מינין** - שלמי יחיד ושלמי ציבור דהן כבשי עצרת ואשם מצורע טעונין בין שלשתן שלשה מצות. **שתיים** - מצות משלשה יש בכל מין ומין והשלישי אין בהם דאין בכל מין אלא שתיים. **שלמי יחיד** - כתיב בהו סמיכה בויקרא ותנופה שחוטין [כתיב בפ' צו] בחזה ושוק שלהן. [**שלמי צבור** - טעונין תנופה חיים בפרשה אמור ושחוטין] דגמרי' לה משלמי יחיד אבל סמיכה לא כדמפרש בגמרא. **אשם מצורע** - כתיב ביה תנופה חיים דכתיב והניף אותם בזאת תהיה תורת וסמיכה גמרינן לכל קרבנות היחיד בפרק שתי מדות (לקמן מנחות צג) אבל לא תנופה שחוט כדמפרש בגמ'. **גמ' והניף אותם** - אלוג ואשם כתיב. **ת"ל והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן והניף** - דמשמע והניף אלוג לחודיה קאי. **יכול יניף שתיהן כאחד ויחזור ויניף** - כל אחד לעצמו לקיים מה שנאמר ואת לוג השמן והניף. **ת"ל תנופה** - לדרשא דהוי ליה למכתב והניף אותם. **לפני ה' במזרח** - כלומר אפילו במזרח קרינן ביה לפני ה'. **האמרת** - בהקומץ רבה (לעיל מנחות יט) גבי הגשה דמנחה לפני ה' דהיינו במערב. **ה"מ מנחה דאיקרי חטאת** - דכתיב (ויקרא ו) קדש קדשים היא כחטאת. **וחטאת טעונה יסוד** - דכתיב בה (שם ויקרא ו) ואת כל הדם ישפוך אל יסוד וגו'. **וקרן מזרחית דרומית לא הוה ליה יסוד** - כדאמרינן במסי מדות (דף לה) היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת דהיינו קרן מערבית דרומית דה"ל יסוד ובמזרח אמה אחת דהיינו לקרן צפונית מזרחית נמצא שלא היה היסוד לכל רוח מזרחית אלא אמה אחת לצד קרן מזרחית צפונית ולרוח דרומית נמי אין יסוד אלא אמה אחת לצד מערבי נמצא שאין יסוד לקרן מזרחית דרומית ומנחה לא סגי דלא מיקריב ליה בדרום דכתיב אל פני המזבח בדרום כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל מנחות יט) הלכך על כרחך בעינן מערבית דרומית מערב משום יסוד ודרום משום אל פני דהיינו דרום שבו הכבש.

מה כאן - בבכורים [כהן]. **ונימא נמי** - תנא דמתניתין והבכורים כדברי ר' יהודה דשמעינן ליה נמי דאמר דבעי תנופה לבכורים. **הנחה** - שיניחוהו לפני המזבח. **הואיל ופתח כו'** - ולהכי נקט ר' אליעזר בן יעקב משום דהוא יליף טעמא מידי דהוא רישא דקרא. **ורב גבריה** - שהוא חכם ביותר דקיימא לן (עירובין דף סב) משנת ר"א [ב"י] קב ונקי. **מאי קאמר** - רישא קתני אחד נשים ואחד אנשים והדר קתני אבל לא באחרים דמשמע אנשים ולא נשים. **קרבתן טעון תנופה** - ושל נשים מניף להו כהן לחודיה. **בני ישראל מניפין** - דכתיב בצו את אהרן דבר אל בני ישראל לאמר המקריב וגו'. **מצינו כו'** - דתניא בת"כ ברישיה בני ישראל וסמך בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין בני ישראל סומכין ואין בנות ישראל סומכות. **יכול נחלוק בתנופה** - שלא יהא קרבן נשים ועובדי כוכבים טעון תנופה כישראל. **לא** - כלומר לא נחלוק. **דמה לי חלק בסמיכה** - כלומר טעם יש בסמיכה שהסמיכה בבעלים עצמן כדאמרינן בפ' שתי מדות (לקמן צג) ידו ולא יד שלוחו הלכך עובדי כוכבים ונשים אחר שמעטן הכתוב מלסמוך אין בקרבן סמיכות. **נחלוק בתנופה** - בתמיה. **שהתנופה בכהנים** - ויכולים עובדי כוכבים ונשים לעשות כהן שליח. **א"כ** - דטעון תנופה מה ת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין הן עצמן ואין הנשים מניפין הן עצמן אלא כהן. **תניא אידך** - בתנופה. **ת"ל המקריב** - כל דהו. **או אינו** - אומר המקריב אלא המקריב את החלב הוא יניף ולא בעלים.

דף סב.א

הא כיצד - יתקיימו המקריב דהיינו כהן וידיו תביאנה דהיינו בעלים. **היכא** - אשכחן לחם דלחם למעלה. **במילואים** - דכתיב (ויקרא ח) ומסל המצות אשר לפני ה' וגו' עד וישם על החלבים ועל שוק הימין. **מאי טעמא** - אמרינן דמניח חזה ושוק על אימורין. **ההוא דמייתי ליה כהן מבית המטבחים ורמי ליה** - החלב על החזה וכי הדר רמי ליה ביד המניף אישתכח מה שהיה למעלה היה עכשיו למטה. **ההוא היינו דיהיב ליה** - כהן המניף לכהן המקטיר ואישתכח דאימורין שהיו למטה הוו השתא למעלה. **והא קמ"ל** - הנך שלשה קראי דבעינן ג' כהנים דבלאו שלשה לא משכחת דלית הפכי כולי האי. **נישתקל הכתוב** - הושוו ושני דינין בפסוק זה דתרתני שמעינן מיניה ולא ידעינן בתר הי מינייהו ניזיל. **להוציא שבעה** - שהשבעה כבשים של עולה

הבאין על הלחם בחובת היום לעצרת כדכתיב (ויקרא כג) והקרבתם על הלחם וגו' אין טעונית תנופה עם הלחם. **בין ירכותיהן** - שמשכיב הכבשים על מתניהם על ידו ונותן הלחם על ירך התחתון לחם על הכבשים על ירך התחתון וכבשים על הלחם ירך העליון מוטל על הלחם ובעודן חיים קמיירי. **אין עושין כן** - לתת לחם בין ירכים. **על בסמוך** - שיתן הבזיכין של לבונה אצל הסדרים. **כשהוא אומר על הארון את הפרוכת** - דליכא למימר על ממש דהא פרוכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים. **הוי על בסמוך** - - שהיה אצל הארון הכא נמי על שני הכבשים על בסמוך. **מוליך ומביא** - לצפון ודרום ומזרח ומערב כדי לעצור רוחות רעות הבאות מארבעה רוחות. **מעלה ומוריד לעצור טללים רעים** - הבאין מלמעלה למטה. **שירי מצוה היא** - דלא מעכבא כפרה ולא עיקר מצוה כדאמרינן בפרק שתי מדות (לקמן מנחות דף צג) שאם עשה לתנופה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב (לענין מצוה מן המובחר) כאילו לא כיפר וכיפר. **וכן ללולב** - בעינן מוליך ומביא. **לאגרווי** - שטנא. **טעונית תנופה שחוטין** - דבחיין לא איצטריך ליה למיתני [דבגופיה כתיב]. **כמות שהן** - שלמים.

דף ס.ב.ב

דון מינה - שלמי צבור משלמי יחיד מה שלמי יחיד טעונית תנופה שחוטין דבחיין לא איצטריך ליה למיתני (מה שלמי יחיד טעונית תנופה אף שלמי צבור כו') דבגופיה כתיב. **ואוקי באתרה** - כדין שמצינו לשלמי צבור עצמן שטעונית תנופה שלימים מה מחיים תנופה שלימים אף לאחר שחיטה תנופתן שלימים. **מה להלן בשלמי יחיד דבר שמתנה לכהן טעון תנופה אף כו'** - והיינו כולן שלימים אבל משלמי יחיד אין לכהן אלא חזה ושוק. **שלמיהם** - בשלמי יחיד כתיב (ויקרא ז) את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם דמשמע לשון רבים והוה ליה למיכתב לשון יחיד דביחיד משתעי ומדכתיב לשון רבים לומר על חזה ושוק של שלמי צבור שיונפו. **גמירי** - מסיני ב' סמיכות בצבור פר העלם דבר של צבור דכתיב (שם ויקרא ד) וסמכו זקני העדה ושעיר המשתלח דכתיב (שם ויקרא טז) וסמך אהרן את שתי ידיו וגו' ומצבור הוא ותו ליכא שום סמיכה בצבור. **אותו** - (שם ויקרא ז) ואת חזה התנופה להניף אותו וגו'.

מתני'. **רוחשין** - שהכלי עמוק והיה כל השמן במקום אחד וכשמניח אדם אצבעו על המנחה נד השמן בתוכה. **מרחשת** - לשון רמש דמתרגמינן רחשין. **צפה** - שאינה עמוקה אלא שוליה צפין אצל אוגניה ומתפזר השמן באוגני הכלי ולהכי קשה וכמו (שבת דף ה) צף על פני המים. **גמ'. מאי טעמא דר"י** - דמרחשת יש לה כיסוי ומחבת אין לה כיסוי. **אי נימא** - דממשמעותא דמדנקראת מרחשת דמשמע דאתיא ארחושי הלב שהוא דבר מכוסה לפיכך מעשיה מכוסין ומחבת באת אמחבואי הפה לשון ניביה שהוא בגלוי. **רחושי הלב** - הרהור עבירה. **מחבואי הפה** - נבוחי הפה כגון שהרכיל. **נחבאת** - טמונה ולב חבוי וטמון הוא. **אלא גמרא** - דזו מכוסה וזו מגולה. **במרחשת** - משמע בתוכה אלמא יש לה תוך. **ועל מחבת** - משמע עליה ולא בתוכה דאין לה תוך. **האומר הרי עלי מרחשת** - דלא אמר במרחשת. **יהא מונח** - הנדר עד שיבא אליהו. **מספקא להו** - אי על שם כליין נקראו מחבת ומרחשת שיש כלי ששמו מחבת ויש כלי ששמו מרחשת. **או על שם מעשיהן** - נקראו שזו מעשיה רוחשין וזו מעשיה קשין הילכך איכא למימר מנחה נדר ואיכא למימר לא התנדב מנחה אלא כלי שרת עצמו אי על שם הכלי קרי לה קרא מנחה הנעשית במרחשת אבל מנחה גופה לא איקראי מרחשת האי כלי נדר ואינו מביא מנחה אלא א"כ אמר הרי עלי מנחת מרחשת או הרי עלי במרחשת ואיכא למימר נמי על שם מעשיה איקראי מרחשת ולא על שם כלי אלא המנחה עצמה זה שמה וזה מנחה התנדב ולא כלי יהא מונח עד שיבא אליהו. **כלבוס** - גלואו"ן שם כלי עשוי כעין מחבת שלנו והדופן באמצעות כלפי פנים כזה במקור יש במקום זה שרטוט, ומצוייר תוכו גומות גומות וכשהבצק מונח בתוכו הבצק בגומות. **דומה כמין תפוחי הברתים** - בלווטי גלני"ץ הגדילים באלונים שקורין קשטני"א כדמתרגמינן (ישעיהו ו) כאלה וכאלון כבוטמא וכבלווטא. **ואומר וכל נעשה וגו'** - אלמא מדהכא כתיב במרחשת והכא כתוב על מחבת ש"מ על שם כליין נקראו דזו צפה וזו עמוקה. **מתני'.** **כופח** - מין תנור קטן מקום שפיתת קדירה אחת. **רעפים** - טיבל"ש. **יורות הערביים** - יורות של אותו מקום ומסיקים אותן ואופין בהן חלות. **רבי יהודה אומר כו'** - דכופח מין תנור הוא. **מנחת מאפה** - כתיב בה חלות ורקיין בויקרא. **לא יביא מחצה חלות כו'** - דאמרינן בפרק אלו מנחות (לקמן מנחות עו) כל המנחות באות עשר וזה לא יביא ה' חלות וה' רקיקין

אלא הכל חלות או הכל רקיקין. **מפני שהן קרבן אחד** - ששניהם כתובים במנחה אחת. **גמ' תנור תנור** - ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט חד בויקרא קרבן מנחה מאפה תנור ובצו את אהרן כתיב וכל המנחה אשר תאפה בתנור. **הקדישן בתנור** - שהתנור מקדשן. **ומי אית ליה לר' שמעון** - דתנור מקדש שום קרבן. **כשרות בעזרה וכשרות אבית פאגי** - חוץ לחומת העזרה חומה אחת וכן שמה ואי ס"ד תנור מקדש איפסלו ביוצא. **לשם תנור** - שכשיקדישנה לסולת יאמר על מנת לאפותה בתנור אני מקדישה. **וכי תקריב** - קרבן מנחת מאפה תנור כשתרצה לעשות מדעתך. **דבר רשות** - כלומר דבר זה רשות הוא ולא חובה שאם לא ירצה לא יקריב מנחה.

דף סג.ב

וכי נאמר קרבן קרבן - אחד לחלות ואחד לרקיקין דליהוי משמע דשני קרבנות הם. **והלא לא נאמר אלא קרבן אחד** - ואע"פ כן כתב בו שני מינין אלמא שניהן נקראין קרבן אחד. **ובוללן** - דלאחר אפייתן פותתן ומערבן עד שמחזירן לסלתן כדאמר באלו מנחות (לקמן מנחות עה) ואחר כך בוללן כאחת בשמן. **רבי יוסי ברבי יהודה כאבנה סבירא ליה** - כדמפרש לקמן. **מה וכל האמור למטה שני מינין** - נעשה במרחשת ובמחבת שתי מינין קרבן הוא ואם הביא מחצה מזה ומחצה מזה לא יצא וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה שני מינין הן. **אף כל וכו'** - שני מינין הן כלומר חלות ורקיקין האמורים בויקרא שני מינין ואין מצטרפין. **שפיר קאמר רבי שמעון** - וכי נאמר קרבן קרבן. **בשמן בשמן** - הפסיק הענין שאין באין כאחת. **ורבי שמעון אמר לך** - אי לא כתב בשמן לכל חד. **ה"א** - הואיל ואין הפסק דווקא קאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין. **איכא בינייהו דיעבד** - לרבי יהודה דיליף טעמא מקרבן אחד דיעבד כשרות לר' יוסי דיליף מבלולה וחריבה כי היכי דבלולה דהיא מנחת נדבה וחריבה דהיא מנחת חוטא אפילו דיעבד אם עירבן פסולות כדאמר (ויקרא ה) לא ישים עליה שמן ואם שם פסול הכי נמי חלות ורקיקין דיעבד לא. **הדרן עלך כל המנחות. מתני' רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת כו'** - אם חל ששה עשר להיות בשבת היה עומר בא עשרון משלשה סאין שהיו קוצרין שלשה סאין שעורים ומניפין אותן בנפה עד שמניפין אותן עד עשרון מובחר. **ובחול** - אם חל ששה עשר בחול קוצרין חמשה סאין ומניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא ראשון שהוא מובחר ומוציאין

מן ה' סאין עשרון כדכתיב (שמות יז) והעומר עשירית האיפה הוא. **בשלשה** - בג' מגלות לפרסם הדבר מפני הבייתוסין. **גמ' אפי' בשבת נמי** - לייתי דהא דחי שבת כדמפרש בסוף פירקין. **בלא טירחא** - שאינו צריך לנפות כ"כ. **בטירחא** - שינפו פעמים הרבה. **בחול מייתנין מחמש דהכי שביחא מילתא** - כך משובח הדבר דהוי עשרון מובחר טפי שאין ממציא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון. **מוטב שירבה במלאכה אחת** - מוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה. **ואל ירבה במלאכות הרבה** - שיקצור ויזרה ויברור ויטחן וירקד שתי סאין יותר. **עד החזה** - שיכול להוציא את האימורים. **לא טרחינן** - יותר בשבת. **בזיון קדשים** - חציו מופשט ועומד כך עד הלילה ודומה כנבילה.

דף סדא.

אבל - גבי עומר דלא איתעביד צורך גבוה כדאמרינן (ברבי ישמעאל) לעיל דבחמש שביחא מילתא טפי אימא כרבנן ס"ל דאמרי דבשבת עבדינן כל מה דבעי ליה כבחול ואי הוה בעי טפי עבדינן ובחול בשלשה. **אבל התם** - מילתיה דרבי חנינא דאיכא פרסומי מילתא בשלשה בני אדם טפי מביחיד אימא רבי ישמעאל כרבנן ס"ל ועבדינן בשלשה לפרסם הדבר שקצירת העומר במוצאי ט"ו בניסן מפני הביתוסים שאומרים אין העומר בא אלא באחד בשבת. **אבל הכא** - לגבי שלש סאין לא איתעביד צורך גבוה כהלכתו אליבא דרבי ישמעאל דקאמר בחמש שביחא מילתא. **בין שנראה הלבנה בעליל** - לכל העולם. **אם נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת** - ללכת ולהעיד לב"ד שהרי א"צ כיון דבעליל נראה ב"ד נמי ראוהו. **אבל התם** - גבי לבנה דאיכא מכשילן לעתיד לבא דזימנין דלא יראה בעליל ויאמרו העדים כמו שראינוהו אנו כן ראוהו ב"ד ולא נחלל שבת ואיכא מכשול דלא יהא חדש נקבע כהלכתו. **דליכא צורך גבוה** - דאינו קרבן ולא ניתנה שבת לדחות אותו היום משום דבר אחר. **אבל הכא דאיכא צורך גבוה** - דבחמש שביחא מילתא. **וניתנה שבת לדחות** - אצל הג' סאין ומגו דנדחה מפני הג' נדחית נמי אצל החמש. **שחט בשבת ב' חטאות של ציבור** - כגון א' מן שעירי ע"ז ושעירי רגל בשבת שבתוך הרגל. **חייב על השניה** - חטאת דשוגג הוא כסבור מותר לשוחטין בשבת הואיל ושל ציבור הוא וטעה דכיון דשחט ראשון תו לא חזי האי לציבור. **ואפי' נתכפר בשניה** - כגון שנשפך דם הראשונה לאחר שחיטת

שניה דאיכא למימר ליפטריה לגמרי משום דקמייתא ברשות שחט אע"ג דסוף לא כפר אלא בשניה ושניה נמי הואיל ובה כפר ליפטור עליה אפ"ה חייב אשניה ופטור אראשונה דבתר שחיטה אזלינן. **אפי' נמצאת הראשונה כחושה** - קודם שחיטת שניה ואיכא משום (מלאכי א) הקריבהו נא לפחתך ושחט שניה חייב. **לפניו** - בשבת. **ולא עוד** - אלא אפי' לכתחילה אומרים לו לאחר שחיטת כחושה הבא שמינה לכתחילה ושחוט. **סמי כחושה** - ממילתא - קמייתא דרבה. **ואיבעית אימא** - הא קמייתא רבי אמי אמרה וסמי רבה מיניה. **בבני מעיין** - מתחילה היה נראית שמינה והשתא הוא דמשתכח כחושה ומעיקרא כי שחט לשניה לא שחטה ברשות דהא עדיין לא נמצאת ראשונה כחושה. **מהו** - ואליבא דרבה קמיבעיא לה דפטור היכא דנמצאת ראשונה כחושה קודם שניה הכא מאי. **לאיסורא קמיכוין** - כי שחט שניה למילתיה קמיכוין דעדיין לא נודע לו כחישת ראשונה האי לאיסורא איכוין לאו דווקא דהא שוגג סבור מותר לעשות הואיל ושל ציבור הוא אלא לשחיטה אסורה איכוין. **בתר מעשה** - ואיגלאי למפרע דשפיר עבד. **לאו היינו דרבה ורבא** - כלומר לתרוייהו חייב דבתר מחשבה אזלינן דעד כאן לא פטר רבה אלא כיון דשמע שטבע תינוק איכא למימר מחשבתו נמי אתינוק הואי. **לאו היינו פלוגתייהו** - כלומר לרבה פטור ולרבא חייב האי שוחט דטעמא דרבה דפטור לאו משום דשמע אלא משום דאזלינן בתר מעשיו וה"ה אפי' לא שמע והאי דנקט שמע לאשמועינן דאפי' שמע כי העלה דגים בלא תינוק חייב. **חולה שאמזוהו לגרוגרת** - ואם יאכל אחת ירפא. **ואפי' בזה אחר זה** - דכולן למצוה נתכוונו פטורין דהזריז לחולה משובח. **עוקץ** - זנב שהוא תולה בו. **דקממעט קצירה** - דאין קוצר אלא תלישה אחת.

דף סדב.

דעד כאן לא קאמר רבי ישמעאל - במתני' למיבצר בלקיטת התבואה. **אלא משום דכי ממעט באכילה** - כלומר בתבואה ממעטת קצירה דלא קצר אלא שלשה סאין אבל הכא דכי ממעט בהנאת האוכל מפיש בקצירה דתליש שתי עוקצין לא אמר דלימעוט באוכל. **מתני' (בשלשה בג' מגלות) לא ביכר** - לא בישל כל צרכו. **גגות צריפין ועין סוכר** - רחוק מירושלים מאד. **גמ' מאי טעם** - בעינן מן הקרוב. **כרמל** - תקריב רך ומלא שתהא התבואה רכה ונמללת ביד ואי מייתי מרחוק נשיב לה זיקא ומתקשה בדרך, האי כרמל

במנחת העומר כתיב (ויקרא כג). **ואין מעבירין כו'** - והלכך כשיוצא מירושלים לבקש עומר אותה שמוצא ראשון נוטל דאין מעבירין על המצות. **הורקנוס ואריסטובלוס** - שני אחים היו. **והיה שם זקן אחד** - מבפנים. **חכמת יוונית** - רמיזות. **על אותה שעה כו'** - שאותן החיילות החריבו כל סביבות ירושלים. **מטא עומר** - זמן עומר. **אכרוז** - הכריזו כל מי שיודע תבואה שיודיענה. **ההוא חרשא** - חרש שומע ואינו מדבר. **אאיגרא** - גג. **צריפא** - בורזי"ל שאין לו גג אלא חד מלמעלה ומן ערבה הוא. **מרדכי** - שהיה בימי אחשורוש. **שתי הלחם** - של חטין. **אעינא** - בעינו. **סיכרא** - חור שבמזוזת הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול. **קן** - שני עופות. **לזיבתי** - אני מביא הקן זה [וכן] לימתי [וכן] לעונתי. **לזיבתה ממש** - דזבה מביאה לאחר ימי ספירה קן א'. **לימתי ממש** - היינו זבה ששופעת כים. **לעונתה ממש** - היינו נמי לעונת קרבן זיבתה ליום שמיני שלה. **זכולהו** - תלתא קינין חדא פרידה חטאת וחדא עולה דקן יולדת וזבה אחד חטאת ואחד עולה. **בזוב סיכנה** - שהיתה שופעת דם יותר ונסתכנה למות ונדבה לקינה להביא דהויין תרוייהו עולת נדבה וזו שאמרה לימתי בים סיכנה וזו שאמרה לעונתי בעינה סיכנה.

דף סה.א

והיינו דתנן - במסכת שקלים. **פתחיה על הקינין** - על השופר ששמו קינין שהמתנדב קן מביא מעות ונותן לתוכו די"ג שופרות היו במקדש ויש בהם שנים ששמן תורים וגוזלי עולה במסכת שקלים. **שפותח דברים ודורשן** - כגון לימתי לעונתי. **בעלי קומה** - שירתתו מהן בעלי דינים ולא ישקרו. **בעלי כשפים** - שאם יהא הנדון מכשף והאור לא ישלוט בו יעשו הן מכשפות ומיתוהו בכל מיתה שיוכלו. **התורגמן** - שלא יחליף טענותיו ויחייבוהו. **דהוה בייל לישני** - בולל ומערבב הלשונות. **ודורשן** - כגון עין סוכר וגגות צריפין והיינו דקרו ליה מרדכי בלשן. **מתני'**. **כריכות** - כורכין וקושרין ראשי השבלים מלא אגרוף. **וכל עיירות הסמוכות לשם מתכנסות** - המולה גדולה שיבינו בייתוסין שבמוצאי יו"ט קוצרין אותן דבייתוסין לא מודו כדמפרש לקמן. **אמר להן** - הקוצר לבני עיירות העומדות עליו. **בא השמש** - אמרו לו הן. **מגל זה** - כלומר במגל זה אקצור התבואה. **בקופה זו** - אתן התבואה. **שבת זו** - [כלומר] אקצור בשבת. **אמרו לו הין** - ג' פעמים שואל להן כל דבר. **וכל כך** - שהיה שואל למה. **מפני הבייתוסים** - שאומרים אין קצירת העומר

במוצאי יו"ט אלא במוצאי שבת כדמפרש בגמרא לפיכך הקוצרים מגביהין קולן כדי שישמעו בייתוסין להוציא מלבן. **גמ' דלא להתענאה בהון** - אבל למספד שרי. **(במקצתן) ומקצתהון** - איכא דחמירי כולי האי דאפי' למספד אסור. **איתוקם תמידא** - הוקם התמיד על משפטו כדמפרש לקמיה דלא למספד. **עד סוף מועדא** - פסח. **איתותב** - נתיישב על דינו שבאותן ימים נצחו חכמים את הבייתוסים. **דלא להתענאה** - אבל למספד שרי דלא הוא שמחה יתירה בשל עצרת כבשל תמיד משום דעצרת לא היה שום ראייה לדברי בייתוסין אבל בתמיד היתה ראייה לדבריהם ותרוייהו מפרש לקמן. **תעשה** - לשון יחיד. **מאי אהדרו** - להו רבנן כשנצחום. **תשמרו** - לשון רבים. **כולן** - כל הקרבנות. **מנין לכם** - דהאי ממחרת השבת ממש הוא. **זקן אחד** - בייתוסי היה. **מפטפט** - בדברי ויכוחין. **י"א יום וגומר** -

דף סה.ב

שאם היה משה מוליק את ישראל דרך הר שעיר היו באין באחד עשר יום לקדש שהיא סמוכה לארץ ישראל. **ואם אוהבן היה למה מאחרן ארבעים שנה** - ודיחוי בעלמא קאמר ליה משום דהוא היה אומר דברי הבל. **לא תהא תורה שלמה** - (לעולם) (מסורת הש"ס: [שלנו]) לדחות אדם בקנה ובקש כשיחה בטילה שלכם דלנו יש ראייה ולכם אין ראייה. **חמשים יום** - משמע ימים ולא שבועות וכתוב אחד אומר שבועות ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת. **הא כיצד הא ביו"ט ראשון של פסח שחל בשבת** - דממחרתו אחר השבת דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה. **ביו"ט** - של פסח שחל להיות באמצע שבת דמתחילין למנות למחרתו מיתוקם קרא בחמשים יום ולא שבועות שלמות אלא מתחילין למנות באמצע שבת. **תספר לך** - משמע לך תהא מסורה הספירה. **ספירה תלויה בבית דין** - שבית דין קובעין המועדות וצריך לשאל אימתי חל יום טוב ראשון של פסח שמתחיל למנות הספירה ממחרת. **יצתה שבת בראשית** - שבת ממש שספירתה תלויה בכל אדם שאין צריך לאדם לישאל לבית דין אימתי חל יום ראשון אלא ממתין עד שבת שבתוך הפסח מתחיל. **מנה ימים וקדש חדש** - עד חדש ימים (דחדש) מנה תשעה ועשרים יום ויקדש חדש ביום שלשים. **מה חדש סמוך לביאת חשבונו ניכר** - מאימתי תתחיל למנות דהיינו מיום כ"ט משעת מולד הלבנה. **אף**

עצרת סמוך לביאתו - מנין החמשים ניכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתניין עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחיל למנות בי"ז פעמים בי"ח. **מה להלן** - בשתי הלחם בעצרת רגל הוא ותחילת רגל. **אף יום הבאת עומר** - רגל ותחילת רגל ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיתה באה בסוף הרגל כגון שחל פסח בשני בשבת. **שבת למטה** - עד ממחרת השבת השביעית וגו' (ויקרא כג) והקרבתם מנחה חדשה דהיינו עצרת ונאמר שבת למעלה (שם) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו'. **מה להלן** - בשבת שלמטה האמור בשתי הלחם. **רגל ותחילת רגל** - סמוך לאותה שבת דהיינו עצרת המתחלת למחרת של שבת שביעית לאחר שעברה שבוע דאותה שבת היינו שבוע אף שלמעלה האמורה בעומר רגל ותחילת הרגל הוי סמוך לה דהיינו יום ראשון של פסח שיהא סמוך (לרגל) לעומר (אלמא) ממחרת השבת מחרת יו"ט קאמר דיום טוב קרוי שבת דכתיב (שם ויקרא כ"ג) ביום הראשון שבתון. **לכל אחד ואחד** - שכל אחד חייב לספור. **כל ספירות שאתה סופר** - לעולם יהו שוות שלא יהו בכולן אלא החמשים כשם שאם חל פסח בשבת שלדברי הכל אתה מונה מיום המחרת שהוא יו"ט שני של פסח חמשים יום אף לעולם לא תספור ימים מיום שני של פסח אלא חמשים וא"ת שבת בראשית פעמים שאתה מונה לפי החשבון של אשתקד שהתחילה למנות מיום שני יהא עכשיו נ"א כגון חל פסח (של) בערב שבת ואתה מונה מאחד בשבת נ"ב כגון אם חל בה' בשבת נ"ג כגון אם חל ברביעי בשבת נ"ד בשלישי נ"ה בשני נ"ו באחד בשבת מיום ראשון עד יום עצרת.

דף ס.א

וכי נאמר ממחרת שבת שבתוך הפסח - דתדע שבשבת של פסח תתחיל לימנות. **וכל השנה מלאה שבתות** - וא"ת שבת ממש צא ובדוק איזה שבת אלא ודאי י"ט [של פסח] הוא. **מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש אתה יכול לאוכלה ששה** - שלמחר יקרב העומר ואם תמתין עד לאחר השבת נמצאת מבטל מקרא זה כגון חל פסח בשני בשבת ולא תביא עומר עד לאחר השבת נמצא שלא תאכל מצה חדש אלא אותו יום לבדו. **מיום הביאכם** - הכי משמע משיגיע ממחרת השבת דהוא יום הביאכם הוכשרה ספירה משעה שתרצה אם בו ביום אם מחר. **תלמוד לומר מהחל חרמש** - משמע לאחר

קצירה וקודם הבאה תחל לספור. **ת"ל מיום הביאכם** - דמשמע לא הוכשרה ספירה אלא משיגיע יום הבאה. **אי מיום הביאכם** - דדרשינן השתא דשלשתן הוקבעו כאחד יכול שלשתן ביום. **קצירה וספירה בלילה** - דקצירה לא סגי דלא מקמי ספירה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש וגו' והבאה ביום דכתיב (ויקרא כג) מיום הביאכם וקצירה מקמי הבאה דביום דהא מיום הביאכם כתיב ולא משעת הביאכם כתיב וכיון דחשכה מבערב יום הביאכם הוא. **תרי תנאי דבתרייתא** - והיינו ועוד דרבי יוסי ור"ש בן אלעזר. **אי מדרבן יוחנן [ב"ז]** - דיליף משבע שבתות וחמשים יום ההוא דחד קרא אמר ימים וחד קרא אמר שבתות מיבעי ליה לכדאביי. **אי מדרבי אליעזר** - דאמר תלויה בבית דין נהי דאפיקתיה משבת ממש אלא ממאי דממחרת יום ראשון מונה דלמא מי"ט אחרון וכן לר' יהושע דאמר סמוך לביאה ניכרת דלמא מיום טוב אחרון קאמר קרא דהוי נמי היכר קבוע הוא יום כ"א לניסן לעולם. **דלמא חמשים** - מיום שמתחיל למנות דהיינו אחר השבת לבר משיתא דאף על גב דחל פסח באחד בשבת עד אחד בשבת האחר דהו"ו נ"ו בהנך שית לא איכפת לן דקרא לא נסיב אלא מיומא דמתחלינן למימני, האי דנקט שית לאו דוקא אלא סוף מילתא דר' יוסי בר יהודה נקט. **ר' יוסי** - נמי חזי ליה פירכא והיינו דקאמר - ועוד. **אמימר מני יומי ולא שבועי** - אמר האי מניינא דהשתא לאו חובה הוא דהא ליכא עומר אלא זכר למקדש בעלמא הוא הלכך ביומי סגי. **מתני'. ומהבהבין** - בעזרה בשבליים. **וחכמים אומרים** - בתחילה חובטין אותו ולא כדרך תבואה יבשה שחובטין אותו במקל שקורין פליי"ל אלא בקנים לחים ובקולחות בקלח של כרוב כדי שלא יתמעך ואח"כ מקיימין בו מצות קלי. **נותנין אותו באבוב** - כלי של נחשת וזה שמו. **של גרוסות** - שלא היו טוחנות דק אלא עבה שכן דרך הסולת. **וגרוסות** - היינו לשון גריסין שטוחנין בהן פולין ואין מוציאה אלא הקליפה בנפה מהגרעינין בעצמן שאם יטחנו יפה יעבור כל הקליפה בנפה עם הסולת ועל שם כך נקראת גרש כרמל. **שלוש עשרה נפה** - מפרש באלו מנחות (לקמן עו) בדקה בגסה בדקה. **וחייב בחלה** - דחייב חלה היינו גלגול דעיסה וגלגול של זו ביד הדיוט הוא לאחר שנפדה. **ופטור מן המעשרות** - דמירוח הוא ביד הקדש ומירוח הקדש פוטר מן המעשר כדמפרש בגמרא. **רבי עקיבא אומר כו'** - מפרש בגמרא. **גמ'. זה אביב** - כלומר ראשית קציר.

אין אור לשון קלי אלא דבר אחר - אם הוא מהבהבין אותו ממש באור אינו נקרא קלי. **דבר קליל** - בכלי נחושת קלל. **אלא דבר אחר נקרא קלי** - כלומר על ידי דבר אחר. **אבוב של קליות** - מוכרי קליות. **אם אביב קלוי** - אם עד שלא יטחון נעשה קלוי דהא קלוי דקרא אאביב קאי או גרש קלוי דלאחר טחינה נעשה קלוי וקלוי דקרא אגרש קאי. **הפסיק הענין** - דלא קאי אגרש. **רך ומל** - נמלל ביד. **וכן הוא אומר** - דדרשינן נוטריקון. **בצקלונו** - ב' בא צ' ויצק ל' לנו ו' ואכלנו נ"ו ונווה היה נאה היה הלחם. **נתעלסה** - במנאפת כתיב שאומרת למנאף נשא ונתן בינינו ונעלה למטה ונשמח. **ונתחטא** - נטייל כמו (תענית דף יט) בן מתחטא לפני אביו. **כנף רננים** - בר יוכני. **נעלסה** - נוטריקון נושא ביצתו עולה למעלה ונתחטא ומורידו בקנו שאינו מטיל ביצתו עד שיעלה בקן המיוחד לו נ' נושא ע"ל עולה ח' חטוי והאי חטוי לשון הורדה כדתנן במסכ' יומא (דף נח) התחיל מחטא ויורד. **כר מלא** - האי כר לשון כרים וכסתות שיהא הזוג של קליה מלא בגרעין שיהא הגרעין מבושל כל צורכו. **מירוח** - הוא גמר מלאכה למעשר. **אינו פוטר** - דאפי' הכי חייב במעשר. **פודה מיד גזבר** - שאר חיטין הנצמחים ביד גזבר יוכיח שפטור מן המעשר מדקאמרי ליה הכי מכלל דהוא מודה דמירוח הקדש בעלמא פוטר דאי אינו פוטר מאי קאמרי ליה. **היא היא** - כלומר (הא) כי היכי דהכא פליגי הכי [נמי] פליגי בפודה מיד גזבר. **ר"ע מחייב** - בקמח הנותר מעשרון של עומר קמייירי. **לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להם** - לעשרון אבל האחר לא קידש הלכך לאו מירוח הקדש הוא דהא לאו קדוש אלמא מירוח פוטר והכא משום דלא ניתנו מעות הוא. **מירוח הקדש פוטר** - כגון המקדיש עומרים גדשים ומרחן גזבר פטורין מן המעשר לעולם כדמפרש לקמן דגנך ולא דיגון הקדש. **ומשל עובד כוכבים** - כגון הלוקח מן העובד כוכבים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר. **ומשל כל על של כל וכו'** - כלומר מאיזה שירצה יתרם על חבירו ואפילו משל עובדי כוכבים וכותיים על של ישראל אלמא מירוח עובד כוכבים אינו פוטר והווי להו שניהם חייבין. **אבל לא משל ישראל כו'** - דקסבר רבי שמעון מירוח העובד כוכבים פוטר והווי ליה מן הפטור על החיוב ומן החיוב על הפטור.

גלגול הקדש - לענין חלה. **פוטר** - מן החלה אם נתגלגלה עיסה ביד הקדש ואחר כך נפדית. **ופדאתה חייבת** - דביד הדיוט נתגלגלה. **שבשעת חובתה** - היינו גלגול. **פוטר** - מן החלה הואיל ובהיותו עובד כוכבים נתגלגלה. **ספק** - אם משנתגייר גלגלה או בהיותו עובד כוכבים גלגלה. **חייב** - דלחומרא אזלינן והשתא מיבעי ליה להאי דגלגול עובד כוכבים פוטר מאן קתני לה. **ואפי' ר"מ ורבי יהודה דמחייבי התם** - גבי מירוח מי פטרי הכא. **התם** - היינו טעמא דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר משום דתרי דגנך כתיבי דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וכתוב (שם דברים יד) ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך וכת' (שם דברים יח) ראשית דגנך חד למילף דיגונך ולא דיגון הקדש מירוח הקדש אייתור להו תרי דגנך למעט דיגון עובד כוכבים הוה דיגון עובד כוכבים מיעוט אחר מיעוט דתרי קראי ממעטי ליה. **ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות** - דיגון עובד כוכבים דחייב ואי קשיא מאי חזית דמרבית לדיגון עובד כוכבים רבי להקדש תריץ מסתברא עובד כוכבים הוה ליה לרבווי שכן נאכל בלא פדיון כשל ישראל. **ראשית ראשית** - ראשית דגנך (שם דברים י"ח) ראשית עריסותיכם (במדבר טו) מה להלן מירוח עובד כוכבים לא פטר דמרבינן לה ממיעוט אחר מיעוט אף גלגול עובד כוכבים אינו פוטר. **שהפריש פטר חמור** - שהפריש שה לפדיון פטר חמור שנולד לו בהיותו עובד כוכבי'. **וחלה** - מעיסה שגילגלה בהיותו עובד כוכבים. **הא תרומתו אסורה** - דמירוחו אינו פוטר כדמרבינן לעיל ממיעוט אחר מיעוט. **חלת עובד כוכבים בארץ** - כלומר אפילו מתבואה הגדילה בארץ. **ותרומתו** - מתבואת חוצה לארץ דאפי' גבי ישראל לא הויא אלא מדרבנן. **[הא תרומתו בארץ]** - כלומר מכלל דתרומתו בארץ מדמעת דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר אע"ל דגלגולו פוטר מחלה וקשיא לרבא דאמר מאן דמחייב בתרומה מחייב בחלה. **מדרבנן** - כלומר לעולם הא דקתני לגבי חלה גלגול פוטר הנך תנאי היא דפטרי לעיל במירוח והא דקתני לעיל מדוקיא הא תרומתו אסורה מדרבנן הוי אסור. **גזירה משום בעלי כיסין** - עשירים שלוקחין תבואה מחמרים ואי שרית ללוקח מן העובד כוכבים שלא יעשר דמירוח עובד כוכבים פוטר אתי למימר נמי לוקח מחמר ישראל פוטר ל"א משום בעלי כיסין שיש להן קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות ויקנוהו לעובדי כוכבים וימריחום עובדי כוכבים ומפקע ליה ממעשר.

דף ס.ז.ב

א"ה בחלה נמי - ליגזור גלגול נמי משום בעלי כיסין. **אפשר דאפי לה כו'** - כלומר להכי לא גזרינן בחלה דאי הוה בעי לאערומי מצי לאיערומי בהיתירא. **דאפי לה פחות מה' רבעים קמח ועוד** - דלא מחייב בחלה דזהו שיעור עיסה לחלה במסכת עירובין בפרק כיצד משתתפין (דף פג). **במוץ שלה** - כעין מאכל בהמה ומאכל בהמה פטור מן המעשר ל"א במוץ שלה שלא יראה פני הבית. **דרך גנות דרך חצירות** - דאין טבל מוקבע למעשר עד שיכניסוהו דרך השער דכתיב ואכלו בשעריך ושבעו ובמעשר כתיב בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ פח). **התם** - במוץ ובדרך גנות פרהסיא זילא מילתא שיאמרו פלוני מערים למיפטר ממעשר הלכך עביד להו על ידי עובדי כוכבים בצנעא. **הכא** - גבי חלה הפחות מחמשת רבעים ועוד. **צנעא היא ולא זילא ביה מילתא** - הלכך לא עביד ע"י עובדי כוכבים. **מתני'**. **בא לו לעשרון נותן תחילה שמנו ולבונתו יצק ובלל** - שכן דרך כל המנחות שנותן שמן תחילה בכלי ואחר כך נותן סולת וחוזר ויוצק עליה שמן ובולל כדאמר בפרק אלו מנחות (לקמן מנחות עד). **הניף והגיש** - דאמרינן בפרק כל המנחות (שם מנחות סא) דמנחת העומר טעונה תנופה והגשה. **משקרב עומר** - מיד כשיוצאים מוצאין שוקי ירושלים מליאות קמח וקלי מתבואה חדשה. **שלא ברצון חכמים** - דגזרינן שמא יאכל כשיקצור ויאכל חדש קודם העומר וזה שכבר הוא קמח ודאי נקצר קודם העומר. **רבי יהודה אומר כו'** - דלא גזר שמא יאכל. **גמ'**. **בודקים** - חמץ. **ובשעת הביעור** - בשעה ששית אבל מכאן ואילך לא [יבדוק] אפילו לא בדק בזמנו דגזרינן משום דלמא אתי למיכל כשמוצא בפסח ורבנן פליגי עליה דאמרי לא בדק בתוך המועד כלומר במועד שריפתו דהיינו בשש יבדוק לאחר המועד בתוך הפסח עצמו ולא גזרינן דלמא אתי למיכל מיניה.

דף ס.ח.א

מתוך שלא היתרתה לו - לקצור במגל אלא ע"י קטוף ביד ולא במגל כמו (דברים כג) וקטפת מלילות בידך דקצירה קודם העומר אסורה כדקתני במתני' ואסור לקצור לפני העומר. **זכור הוא** - דחדש הוא ולא אכיל. **טחינה והרקדה** - מאי שינוי איכא דליהוי זכור ולא יאכל. **בריחיא דיזא** - דריחים מתגלגלת ביד ולא בשל מים. **קוצרין בית השלחים שבעמקים** - דכיון דשדה יבישה היא אי משהו לה לאחר בשולה אזלה לאיבוד, ל"א רעות הן ואין עומר

בא מהן ואמרינן בהאי פירקין מנחות (דף עא) ממקום שאתה מביא אי אתה קוצר וממקום שאי אתה מביא אתה קוצר ולשון זה עיקר וכן מפורש לקמן. **אבל לא גודשין** - לא יעשנו גדיש עד לאחר העומר. **חדש בדיל מיניה** - שהרי לא אכל חדש כל השנה. **חמץ לא בדיל מיניה** - כל השנה שהרי אכלו עד הנה הלכך אתי למיכליה. **זרבנן אדרבנן לא קשיא** - בתמיה דהכא אמרי רבנן שלא ברצון חכמים עושין דגזרינן שמא יאכל והתם אמרי יבדק לאחר המועד דהיינו בתוך הפסח. **קמח קלי תנן** - דאין ראויין לאכילה (קמח) כעין קמח שלנו קמח הבא מתבואה שנתייבשה בתנור. **עד קלי מאי איכא למימר** - כגון בשעת קצירה דראוי לאוכלו. **מתני'**. **הרחוקים** - שאינן יודעים אם עדיין קרב מותרין מחצות היום ולהלן כדתני טעמא לקמן. **שיהא יום הנף** - יום ט"ז שבו מניפין את העומר כולו אסור לאכול חדש. **א"ר יהודה** - לתנא דמתני' וכי רבן יוחנן התקין. **והלא מן התורה אסור** - שנאמר עד עצם ובזמן שאין בית המקדש קיים משתעי קרא כדמוקי בגמ'. **מפני מה אמרו** - בין לר' מאיר ובין לר' יהודה דאפי' ר' יהודה מודה דבזמן שיש עומר עומר מתיר דכתיב (ויקרא כג) עד (יום) הביאכם. **גמ'**. **האיר המזרח** - הנץ החמה של ט"ז אבל לילו אסור. **עד עצם היום** - עד מראה היום וקסבר עד ולא עד בכלל. **משקרב העומר** - כל הנך משום פירכא קמייתי הש"ס לרבי יוחנן וריש לקיש. **הותר חדש** - אלמא בעומר תליא מילתא. **ומשני למצוה** - מצוה להמתין עד שיקרב העומר אבל בלאו לא עבר. **והתנן במתני' העומר מתיר חדש במדינה** - לאוכלו ושתי הלחם שבעצרת מתירין חדש במקדש להביא מנחות מן החדש אלמא בעומר תליא מילתא.

דף סח.ב

והתנן משחרב כו' - ואמרינן מאי טעמא כו'. **אמר רב נחמן רבן יוחנן בשיטת רבי יהודה אמרה** - דאמר מן התורה הוא אסור לאחר חורבן ולא משום גזירה שמא יבנה. **עצם** - עצמו של יום. **קסבר חדש חוצה לארץ זרבנן** - ולספיקא שמא למחר יהיה ששה עשר לא - חיישינן. **רבנן דבי רב אשי** - בעו לאמתוני עד שיאיר מזרח. **בצפרא דשיבסר** - דאי נמי שיתסר הוא הרי התיר האיר המזרח. **דקסבר חדש בחוצה לארץ דאורייתא** - הלכך חיישינן לספיקא ולא אכלי מאורתא ובצפרא אכלי ליה ולא חיישינן לתקנת רבן יוחנן בן זכאי משום דגזירה זרבנן היא שמא יבנה כו' וחשו רבנן למיגזר ביום הנף גופיה

ולספיקא לא תקנו להמתין כל היום. **וסבר לה כרבי יהודה** - דאמר כל יום הנף אסור מן התורה וחדש אסור בחוצה לארץ דאורייתא הלכך חייש לספיקא להמתין כל היום. **מתני'**. **מנחות** - מנחת סוטה. **[מנחת בהמה]** - מנחת נסכים **[של בהמה]**. **קודם לשתי הלחם לא יביא** - מנחות משום דגבי שתי הלחם כתיב מנחה חדשה שתהא חדשה לכל המנחות והביכורים כדמפרש בפ' כל קרבנות (לקמן מנחות פג). **ואם הביא כשר** - בגמ' מפרש טעמא. **גמ'**. **מה בין קודם העומר לקודם שתי הלחם** - כלומר מאי שנא גבי עומר דאם הביא פסול וגבי שתי הלחם אם הביא כשר. **צהבו פניו** - שמח. **פרס הפסח** - שתי שבתות קודם הפסח דתניא (פסחים דף ו) שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום רשב"ג אומר שתי שבתות על שם ששתי שבתות חצי ל' יום פרוס קרי להו לשון פרוסה. **נסכים ביכורים** - מיין שביכר קודם לעומר והקריבם כשרין. **לדברי רבי יהודה בר' נחמיה** - דתלי טעמא בהואיל ומותרין להדיוט הני נמי מותרין להדיוט קודם לעומר דעומר אינו אסור אלא מין דגן ולא יין והא דקתני מתני' ואם הביא פסול לאו אביכורים דפירות האילן קאי. **מהו דתימא התם** - גבי מנחות קודם לשתי הלחם הוא אם הביא כשר. **משום דהותר מכללו** - שנאסר להדיוט קודם לעומר והותר לאחר העומר אבל הכא דלא הותר מכללו להדיוט שהרי מעולם לא נאסר אימא לא. **מהו שיתירו שלא כסדרן** - למקדש היכי דחליף עלייהו שתי הלחם קודם לעומר. **מביאין חובתן מן השעורים** - עומר. **אין שתי הלחם ביכורים** - שהרי תקרב למזבח מחיטי שנה זו ורחמנא קרינהו בכורים דכתיב וביום הבכורים. **ואם איתא דשלא כסדרן שריין משכחת לה** - דבא עומר מן החטים והוו להו שתי הלחם בכורים כגון דזרע באייר דאשרוש קודם לשתי הלחם דאשתקד ושתי הלחם דהנך דזרע בתמוז דאשרוש קודם לעומר דהאידינא ולבתר שתי הלחם דאשתקד דהוו להו ביכורים לכל חטים דתלו בהם דהא לא קרוב מהנך חטין דתלו בשתי הלחם דהאידינא דהנהו חטין דאתא עומר מינייהו שרינהו שתי הלחם דאשתקד והאי עומר אתא מינייהו והנך שתי הלחם דהשתא הוו בכורים לכל מנחות הבאות מאותן חטים שבאין להתיר אלא מדלא אמר הכי שמע מינה אכתי לא אישתרי עומר הנך חטין דהנך שתי הלחם דאשתקד (לא) שרו להו ואי הוה אתי עומר מינייהו אישתכח דאכל בפסח מהנך חיטי דתלו בשתי הלחם דהאידינא ולא הוו ביכורים. **מי סברת** - האי דבעינן שתי הלחם.

דף ס.ט.א.

בכורים לפירא - לחיטין התלויין בהם בכורים. **למזבח קאמרינן** - שלא יאכל מזבח קודם להם חיטים חדשים והכא אכל ליה מזבח עומר מפירי דהא שתא דמהך שתא נינהו דבחדא שתא גדלו ביחד ועומר שרינהו לאכילת אדם ושתי הלחם שרינהו להביא בכורים מפירות האילן. **הנצה שריין** - שהניצו קודם להם או חנטה שריין חנטה הוי פירי יותר מהנצה. **השתא** - לגבי תבואה שריין עומר ושתי הלחם בהשרשה תבואה הנשרשת קודם לעומר אף על פי שלא גדלה כלום וכדקתני מתני' הנצה וחנטה דפירי מיבעיא. **אלא הנצה וחנטה דעלה** - מי הוי הנצה דעלה בפירות האילן כהשרשה דתבואה או לא. **דחצדינהו וזרעינהו קודם לעומר** - דלא שרינהו עומר דאתשקד ולא השרישו בשעת עומר זה. **מהו לנקוטי** - ללקוט מהן קודם השרשתן. **כמאן דשדיין בכדא דמיא ושרינהו עומר** - דהא דאמרן ואם לאו אסורין עד שיבא עומר הבא בגידוליהן מיירי או דלמא בטלינהו אגב ארעא וכי לקיט להו כגידולין דמו. **יש להן אונאה כו'** - דקיימא לן בבבא מציעא בפ' הזהב (דף נו) אין אונאה לקרקעות. **שדאי בה שיתא** - זרעתי בקרקע ששת כורים. **ואתו סהדי דלא שדא בה אלא חמשה** - דהשתא איכא שיעור אונאה שתות בפ' הזהב (שם מט). **כל דבר שבמדה** - כיון דקפיד לא מחיל ואפילו בפחות משתות ולא שייכא בה דין אונאה שיהא מקח קיים ויחזיר אונאה אלא כל המקח בטל וחוזר. **נשבעין עליהן** - דאמר בפ' הזהב (שם נו) אין נשבעין על הקרקעות. **בקר** - דרכו לאכול חיטים ושאר בהמה כגון חמור וגמל דרכו לאכול שעורין. **חישב עליהן** - בעודן ברעי. **וזרעינהו** - ובעי לאיתויי מנחות מן הגידולין. **אזדא מאיסותיהו** - דהא אחריני נינהו. **והשתא כחישי** - דכיון שנתעכלו במעי הבהמה שוב אין מגדלין חטין מלאין ובריאיין כדמעיקרא. **כפיפה** - קופה מצרית מצורי דקל. **למיבטל טומאתה** - שהיתה טמאה קודם לכן. **יורדין לידי טומאתן במחשבה** - כיון שחשב עליו לדבר שאין בו חסרון מלאכה כגון עור מתוקן סתמו למנעלים עומד ואינו מקבל טומאה עד שיעשו המנעלים חישב עליו לעשותו שולחן דאינו חסר שום מלאכה דהשתא מיד ראוי לשולחן מקבל טומאה מיד. **ואין עולין מטומאתן** - אם נטמאו. **אלא בשנוי מעשה** - כגון נשברו טהרו והכא ליכא שינוי מעשה דשלימה הקיאה.

דף ס.ט.ב.

כלי גללים - כלי גללי בהמה. **ובלעו שני זאבים שני תינוקות** - והקיאום דרך בית הרעי. **וטהרו את הבשר** - אלמא הוי עיכול. **שירדו בעבים** - עם המטר כששתו העבים באוקיינוס בלעו ספינה מליאה חטין. **רום כיזבא בתלתא פרסי** - שהיה קרקעו אורך ג' פרסאות רום כיזבא (שני) טפחים (מסורת הש"ס: [טפח]) בזקיפת גודל. **שהביאה שלישי** - להכי נקט שלישי דחשיב גמר פרי דאי מקמי הכי עקרה הויא כשחת בעלמא ולא מהני עומר למישרייה. **ועקרה** - קודם לעומר. **ושתלה לאחר העומר** - והוסיפה משהו מהו. **ילדה שסיבכה בזקנה** - נטיעה של ערלה ובה פירות והרכיבה בזקנה שעברו לה ימי ערלתה אפילו הוסיפו הפירות בעובי לאחר שסיבכה במאתים של היתר יותר משהיה שם מן האיסור אסור ואע"ג דערלה בטלה במאתים כדאמר בפסחים (דף מח) שה אחד מן המאתים ממותר שתי מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטלה במאתים אפי' הכי הכא אסור דחד גופא הוא ובתר עיקר אזלינן. **בצל ששתלו בכרם ונעקר הכרם** - אפילו הוסיף לאחר עיקור הכרם הגדל בהיתר במאתים חלקים יותר משהיו בו באיסור. **אסור** - משום כלאים אלמא בתר עיקר אזלינן. **לא שנא לקולא** - כגון שיבולת דאי אזלינן ביה בתר עיקר הויא קולא דלא בעי להמתין עד עומר הבא. **לחומרא** - גבי ערלה וכלאים.

דף ע.א.

דאמדינהו ועשרינהו - שקצר שבולין הרבה ולא דשן אלא עישרן ושתלם לאותן של חולין אם תמצא לומר לחומרא דלא אזלינן בתר עיקר למיפטר תוספת ממעשר ותוספת בעי עשורי עיקר גופיה מאי למהדר בעי עשורי או לא. **מאי שנא מכל חטי ושערי דעלמא** - דאע"ג דמיעשרי כי הדר זרע להו בעי עשורי הא נמי בעי עשורי. **דבר שזרעו כלה** - כגון חיטי ושערי שהזרע כלה בקרקע ומתעכל ויצא זרע ירק ובא זרע אחר. **לא מיבעיא לי** - דודאי בעי עשורי הכל דכולהו אחריני נינהו. **כי קמיבעיא לי שאין זרעו כלה** - כגון הך שבולת ששתלו אין העיקר מתעכל אלא הולך ומוסיף מאי. **שתקנו** - שעישרו וזרעו כלומר ששתלו. **מתעשר לפי כולו** - שצריך לעשר אף ליטרא ראשונה אלמא הדר בעי עשורי ואע"ג דאין זרעו כלה להכי נקט ליטרא שיודע שיעור מה ששתל שהיה מעושר דאפ"ה צריך לעשר אף הליטרא. **עציץ שאינו נקוב**

מהו - וקא פריך הש"ס אי לא נקוב הא לא נקוב ושפיר תרם דמן הפטור על הפטור הוא. **דלמא** - בניחותא חזר ונקבו קאמרת דהכי קמיבעיא לן עציץ שאינו נקוב וגדלה התבואה במקצת ואחר כך נקבו מהו לעשורי מיניה וביה ואם תמצא לומר לא אזלינן בתר עיקר ותוספת שגדל אחר נקיבה בעי עשורי הלכך לא מצי עשורי מן העיקר על התוספת דהוה ליה מן הפטור על החיוב או דלמא עיקר נמי מיחייב דזיל בתר תוספת לחומרא לחייב את העיקר ומצי לאפרושי מיניה וביה וכעין בעיא דרבא מיבעיא ליה דהכי משמע עציץ שאינו נקוב ונקבו מהו לתרום מלא נקוב ממה שגדל קודם הנקיבה על מה שגדל לאחר הנקיבה. **חדא זריעה היא** - ועכשיו כשנקבה היא מתחלת להשריש אבל גבי בעיא דרבא שתי זריעות הן דשבולת הלכך אצטריך ליה למיבעי אי הדר מחייבא ליה תוספת לעיקר למיהדר עשורי או לא. **שמירחה בכרי** - שהשוו אותה ברכת דזהו קביעותא למעשר וקרא עליה שם תרומה במחובר. **מהו** - מי הויא תרומה או לא. **א"כ** - דחל עליה שם תרומה מצינו כו'. **כי תניא ההיא** - דלא מצינו לענין איחיובי עלה מיתה וחומש. **תלושה היא** - ואכתי במחובר לא משכחנא לה. **ואי גחין ואכיל לה** - כשהיתה מחוברת בטלה דעתו אצל כל אדם ולא הויא אכילה. **מאי שנא מדכתיב אפינקסיה דאילפא ביצי נבילת עוף טהור** - כגון ביצים המעורין בתרנגולת ומקצתן בחוץ שבשעת מיתתה התחילה להטיל ביצתה. **מבפנים** - כגון אם הכניס פיו למעיה ואכלן בפנים מטמא בגדים אבית הבליעה כדין נבלת עוף טהור והא דתניא בגמרא דביצה (דף ז) האוכל מנבלת עוף טהור ומן השלל של ביצים טהור מיתוקמא נמי בדתלשינהו ואכלינהו אבראי אבל אכלינהו אגואי הכי נמי דמטמו אלמא הויא אכילה ולא אמר בטלה דעתו. **תרומה היא ויחזור ויתרום** - מן הנקוב אלמא מדחייל עלה שם תרומה זריעה היא מדרבנן. **מתני'**. **ומצטרפין זה עם זה** - מפרש בגמרא. **ואסורין בחדש** - לאכול. **גמ'**. **כוסמין מין חיטין** - לענין חלה איצטריך כדאמרינן במסכת חלה החיטין אין מצטרפין עם הכל חוץ מן הכוסמין השעורים מצטרפין עם הכל חוץ מן החיטין והאי דתנא ליה הכא משום דמתני' איירי בחלה וקתני ומצטרפין זה עם זה ואתא תוספתא לפרושה.

דף עב.

גולבא - אשפיילט"א . **דישרא** - סיגל"א . **שיבולי תעלא** - אווינ"א . **הני אין** -

הני חמשת מינין מצטרפין וחייבין בחלה. **אורז ודוחן לא** - יצא בהן ידי חובתו משום מצה. **התבואה** - חיטים ממש קודם טחינה. **לענין חמץ** - מצטרפין לכזית דחיטין נמי מחמצין אם שראן במים. **מה התם בצק אוכלא בעיניה** - לאפוקי - קליפת שעורים וסובין שבקמחין דלאו אוכלים נינהו ולא מצטרפי לכביצה. **והתניא** - בניחותא. **קליפת חטים** - דקה ורכה היא וראויה לאכול לפיכך מצטרפת. **שעורה שאינה קלופה אינה מצטרפת** - עם שאר אוכלין לכביצה ואפי' אוכל שבתוכה משום דקליפה מפסקת ולא נוגעים אוכלין אהדדי להיות חיבור. **והתנא דבי רבי ישמעאל אשר יזרע משמע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה** - שאין מקפידין אם קליפתן סובבתן כך הם מצטרפין לטומאה דשומר האוכל מצטרף עמו ומהאי קרא נפקא לן בהעור והרוטב (חולין קי"ז). **לחות** - מצטרפות דשומר הוא. **יבישות** - לא הוי שומר דמיפרכי ונפלי, ע"א לחות חזיא קליפתן לאכול דעדיין רכות הן וזה שמעתי וללשון ששמעתי קשיא לי הא דקיימא לן (שם חולין קי"ז) שומרין מצטרפין לטומאת אוכלין. **לחם לחם** - לחם קלי וכרמל (ויקרא כג) מה מצה חמשת מינין ולא אורז ודוחן אף חדש נמי חמשת מינין ותו לא. **מאי קודם לעומר** - דקתני מתניתין ואסורין בחדש לפני העומר. **קודם קצירת העומר** - אבל לאחר קצירת העומר שרי לאכול חדש בהאיר המזרח. **קודם הבאת העומר** - אסור לאכול חדש דעומר מתיר בזמן שהמקדש קיים ולא האיר המזרח. **ולקצור לפני הפסח** - אבל לאחר יום טוב ראשון שרי דקצירת העומר במוצאי י"ט מתרת לקצור שאר קצירות. **בשלמא למ"ד אסורה באכילה עד הבאה** - היינו דלא עריב אכילה וקצירה כי הדדי משום דקצירה שריא ממוצאי י"ט ואכילה לא שריא עד הקרבת העומר. **אלא לר' יונה לערבינהו וליתנינהו** - תרוייהו לפני הפסח דמשמע לאחר הפסח שרי מיד דקצירת העומר שריא לאכילה והמתנה מקצירה ועד האיר המזרח לא חשיב משום דזימנין דנקצר סמוך לעלות השחר, ולי נראה דה"ג ליערבינהו וליתנינהו אסור בחדש ולקצור לפני העומר הואיל ותרווייהו אקודם קצירה קיימי וללשון שבספרים קשיא לי דאי הוי תני לפני הפסח הוה משמע דביום הפסח שרי ואף על גב דקודם קצירת העומר הוא דבשלמא כי תני לה גבי קצירה ניתא דביום הפסח יום טוב הוא ופשיטא דאסור לקצור אבל גבי אכילה לא מתני ליה.

לרבי יאשיה דדריה - שהיה בדורו ובן גילו לאפוקי רבי יאשיה הגדול שהיה תנא. **שמתיר בהשרשה** - שאם השריש קודם לעומר עומר מתיר ואע"ג דלא גדל כלום. **מנלן** - בתמיה. **דכתיב אביב** - קלוי באש (ויקרא ב) מדקאמר מן האביב הבא העומר. **מכלל דאיכא דלאו אביב** - וקשרי ליה עומר דהא לא ממעטיה קרא אלא מהבאת העומר לחודיה. **וקפריך דלמא דלאו אביב** - שרי ולעולם שהביא שליש אבל תבואה שלא הביאה שליש לא שרי לה עומר אביב מבושל כל צרכו. **מכלל דאיכא דלאו בר חרמש** - והיינו שלא הביא שליש דאי הביא שליש בר חרמש הוא ושרי ליה עומר דהא לא מעטיה אלא מחרמש. **וקפריך דלמא דלאו בר חרמש** - שרי ולעולם דהוא כבר שחת וראוי למאכל בהמה אבל השרשה לא שרי. **קמה** - מהחל חרמש בקמה. **מכלל דאיכא דלאו קמה** - שאין לו קמה והיינו השרשה. **אגם** - שגדלה מעט לכוף ראשו בצד העיקר כמו (ישעיהו נח) הלכוף כאגמון ראשו. **אשר תזרע** - וחג הקציר ביכורי מעשיך אשר תזרע (שמות כג) משעת זריעה שרי ובשתי הלחם כתיב ואזריעה דעומר קאי דשתי הלחם לא שרו למקדש אלא תבואה דשרו עומר להדיוט שרו שתי הלחם למקדש. **סודני** - תלמידי חכמים על שם סוד ה' ליראיו (תהלים כה) ל"א רב פפא רמי שכרא הוה כדאמרינן בפסחים (דף קיג) אי לאו דרמאי שכרא לא איעתרי וסודני מיקרי כדאמר' התם תמרי באוכלוך אבי סודנא רהוט ואמאי קרו ליה סודנא סוד נאה שמעשרת וגמילות חסדים. **בשדה כתיב** - עד שיהא נקלט ונשרש בשדה. **מתני'** **קוצרין בית השלחין שבעמקים** - מפני שמפסידים מהר ועוד דרעות הן ואין איסור בקצירה. **מותר לקצור שחת** - קודם לעומר להאכיל לבהמתו. **אימתי בזמן שהתחיל** - לקוצרה לצורך בהמה עד שלא הביאה שליש קוצר אף משהביאה שליש. **אף יקצור** - יתחיל לקצור ויאכיל לבהמתו משהביאה שליש. **קוצרין מפני הנטיעות** - שלא יפסדו לפי שאותה תבואה אינה ראויה לעומר כדאמרינן פ' כל הקרבנות (לקמן מנחות פה) אין מביאין לא מבית השלחין ולא משדה האילן ואמרינן בשמעתין ממקום שאי אתה מביא אתה קוצר, ל"א מפני הנטיעות משום כלאים ולהכי נקט נטיעות משום אורחא דמילתא פעמים שאדם זורע תבואה ואין שם נטיעות ואחר זמן עולות שם נטיעות מאליהן וצריך לקצור את הזרעים משום כלאים. **ומפני בית האבל** - שאין להם מקום פנוי לישוב ברחבה לברך ברכת רחבה כדאמר בפ"ק דכתובות (דף ח) אחינו

המיוגעים כו'. **ומפני בית המדרש** - שאין מקום לישב לתלמידים דהני קציר מצוה נינהו. **כריכות** - אלומים קשורים. **צבותים** - בלא קישור שקורין ייביל"ש. **מן הקמה** - שתהא קצירה לשמה כדכתיב (דברים טז) מהחל חרמש בקמה. **לא מצא** - שכבר נקצר הכל. **מן הלח** - דכתיב (ויקרא כג) כרמל רך ומל. **לקצור בלילה** - כדאמר בריש פירקין. **גמ'**. **וקצרתם את קצירה והבאתם את עומר (וגו')** - דמשמע שיכול לקצור קודם הבאת העומר וכתוב ראשית קצירכם דמשמע שתהא ראשית לכל הקצירות. **ממקום שאתה יכול להביא** - עומר. **אי אתה קוצר** - קודם לעומר. **ואימא ממין שאי [אתה מביא] אתה קוצר** - חטין וכוסמין ושכולת שועל ושיפון שמותר לקצור קודם לעומר שהרי אין העומר בא מהם. **מדרבי יוחנן** - דאמר לעיל אתיא ראשית מחלה. **מאן שמעת ליה דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו** - כדקתני במתניתין ולא מיחו בידם חכמים. **רבי יהודה היא** - כדמפרש לקמן. **מרכיבין דקלים כל היום** - של ארבעה עשר בניסן דסברי לאו מלאכה חשובה היא. **וכורכין את שמע** - מפרש בפסחים במקום שנהגו שהיו אומרים שמע ישראל ולא היו מפסיקין ליתן ריוח בין תיבה לתיבה. **לפני העומר כו'** - ואע"ג דאמר רבי מאיר לעיל מנחות (דף סז) מוצאין שוקי ירושלים מלאין קמח וקלי שלא ברצון חכמים דגזר דלמא אתי למיכל מיניה התם הוא דעסיק ביה טובא בקצירה וטחינה וקלי והרקדה ועוד שלא במקום פסידא הוה אבל אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לחודה שרינן להו מודה רבי מאיר דברצון חכמים הוא תדע מדלא שרי גדישה.

דף עא.ב.

מתירין גמזיות של הקדש - בהנאה ענפים של חרוב ושקמה שהיו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואנו נתיר גמזיות וקא סברי אין מעילה בגידולין ולהכי נקט חרוב ושקמה דסתמייהו לקורות קיימי. **להאכיל נשר** - פירות שתחת האילן שנשרו ורבנן גזרו שמא יעלה ויתלוש. **ונותנים פאה לירק** - ואין פאה נוהגת בה דכלל אמרו בפאה כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסין לקיום ואמרינן (שבת דף סח) מכניסו לקיום למעוטי ירק וכי יהי פאה מפקעי לה להך פאה ממעשר שלא כדין. **מפסיקין לפאה** - לתת שתי פאות. **שלולית** - מקום שמי גשמים שוללים שם ואם יש שם זריעה מכאן ומכאן נותן פאה לכל אחד ואחד דההיא שלולית מפסקא להו. **ודרך היחיד** -

ארבע אמות. **ודרך הרבים** - ט"ז אמה. **ושביל רבים או יחיד הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים** - אי לא קביע לא מפסיק דמקום צר הוא ולא חשוב. **והבור** - שדה בור שבין שתי זריעות וכן שדה ניר וזרע אחר שזרע עדשים בין שתי ערוגות של חטין. **וקוצר לשחת מפסיק** - לתת פאה לכל אחד כשתגמר בישולו לקצור. **וחכ"א אין מפסיק** - קוצר לשחת אלא א"כ חרש מקום הקרחה והוה ליה שדה ניר אבל לא חרש לא דקוצר לשחת תחילת קצירה היא וכי גמר בישוליה וקצר ליה לכוליה שדה כגומר קצירתו דמי ופאה אחת על הכל. **רבי מאיר** - דלא חשיב קוצר לשחת קצירה בשיטת רבי שמעון אמרה. **להא שמעתא** - דא"ר יוחנן רבי מאיר בשיטת רבי שמעון דמתני' אמרה. **אכלה חגב** - לאמצע שדהו דרך חגב לאכול מלמעלה דרך נמלה לקרסם קנה השבולת מלמטה. **רבי מאיר** - דאמר קוצר לשחת מפסיק בלא חרש הכא מודי. **אי אמרת בשלמא מתניתין** - דפאה דקתני לשחת מפסיק לר"מ בלא הביא שליש דלאו קצירה היא וברייתא דחגב ונמלים דקתני חרש אין לא חרש לא משום דתחילת קצירה היא בשהביא שליש שפיר ולא כרבי שמעון סבירא ליה דאפילו בהביא שליש קאמר רבי שמעון דלשחת לאו קצירה היא. **השתא ומה התם** - דקתני קוצר לשחת מפסיק דאדם קא קצר ליה אמר ר"מ לאו קצירה היא. **הכא** - חגב ונמלים קצרי לה. **לא כל שכן** - דלא תיהוי קצירה. **אלא ר"מ** - דאמר לא הביא שליש לא הויה קצירה וכי הביא שליש הויה קצירה. **בשיטת ר' יהודה** - דמתני' אמרה. **לאדם מי שמעת ליה** - דאפילו לאדם כי לא הביא שליש לא תיהוי קצירה ור"מ אפילו בקוצר לאדם כגון שחת לקליות נמי אמר דקתני קוצר לשחת ומפסיק ולא קתני קוצר לשחת לבהמה מפסיק. **דאם כן** - דאף לאדם נמי א"ר יהודה. **הווי להו תלתא תנאי** - במתני' תנא קמא אומר בהדיא לבהמה ואתא רבי יהודה למימר אימתי בזמן שהתחיל עד שלא הביא שליש ואפילו לאדם נמי שרי ורבי שמעון אומר אף יקצור לכתחילה מאכיל לאדם משהביא שליש אם כן אתא רבי יהודה לחלוק וקיימא לן בסנהדרין בפ' זה בורר (דף כה) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי אינו אלא לפרש ובמה לחלוק. **אף לאדם נמי לא הויה קצירה** - עד שלא הביא שליש. **המנמר** - קוצר שורה ומניח שורה דהויה שדה מנומר. **קלחים לחים** - דאי הווי גדלי כל צרכן דכ"ע פאה אחת על הכל דתחילת קצירה היא. **ואמר רב יהודה כו' לקליות** - דהיינו דומיא דשחת שלא הביאה שליש שקצרו לאדם דקליות לאדם נינהו ואפ"ה לר"ע לא הויה

קצירה. **לאוצר** - שבישל כל צרכו ומלקט ע"מ לאצרו וליישנו. **אף במנמר**
לאוצר - ורבי מאיר בשהביא שליש אית ליה דקצירה היא כדקתני לעיל
אכלה חגב וכו'.

דף עב.א

ר"מ סבר לה כר"ע בחזא - בלא הביא שליש ופליג עלי' בהביא שליש. **מ"ט** -
אבל ואבית המדרש קאי דנטיעה נפקא לן כדלעיל ממקום שאי אתה מביא
אתה קוצר ומבית האילן אין מביאין עומר [כדאמרינן] בפ' כל קרבנות (לקמן
מנחות דף פה) ללישנא דפרישית לעיל משום כלאים מהדר אף אנטיעות.
קצירכם - ראשית קצירכם (ויקרא כג) לקצירכם תהא זו ראשית ולא לקציר
מצוה. **מה ת"ל** - והא כתיב בסיפיה דקרא תקריב מנחת בכוריק. **מן הקמה** -
דכתיב חרמש בקמה. **מן הלח** - דכתיב כרמל. **בלילה** - כדאמרן בריש פירקין
אי אתה מוצא תמימות אלא א"כ אתה מתחיל מבערב. **כל שהוא** - אף מן
העמרים. **מ"מ** - אף מן הרחוק מירושלים. - ולהקטיר חלבים - מה שמתעכל
מן המזבח מחזיר כל הלילה. **שמצותו כל היום** - כגון שחיטה וזריקת דמים
דכתיב (ויקרא ז) ביום צותו את בני ישראל וגו'. **מה דיום בלילה לא** -
דקדשים ששחטן בלילה פסולין דאמר במסכת נדה (דף מ) זאת היא העולה
הרי אלו מיעוטיין פרט לכששחטה בלילה פסולה כו' בפרק יוצא דופן (שם דף
מ'). **אם יש אחרת** - אפילו במחובר מביאין אחרת תחתיה וקוצרין וטוחנין
אותה ביום שלא יאמרו מותר להקריב מנחה טמאה ואפי' דיחיד. **שנקצר**
שלא כמצותו פסול - (הלכך) ומצות קצירה בלילה ולא ביום הלכך הא דתני
לעיל נקצר ביום כשר רבי היא והא דתניא פסול רבי אלעזר ברבי שמעון. **[רבו**
של אביו] - ר"ש תלמידו של ר"ע כדאמר ביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף
סב) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע כו'. **כלל אר"ע** - במילה קא מיירי בפרק
רבי אליעזר דמילה. **וסבר לה** - ר' אלעזר כו' ישמעאל דאמר קציר העומר
מצוה ודוחה שבת. **ואי ס"ד נקצר שלא כמצותו כשר אמאי דוחה שבת** - הא
סבירא לן כר"ע דכל שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת אלא מדדחי
שבת ש"מ נקצר שלא כמצותו פסול ומצותו לא הויא אלא במוצאי י"ט וגבי
לילה נמי מצותו בלילה ולא ביום. **ורבי לאו תלמידיה דר"ש הוא** - בתמיה
ואמאי לא שמיע ליה מדר"ש דסבר לה כר"ע דכל שאפשר מע"ש לא דחיא
שבת. **היינו מעלין לו כו'** - ורבי שמעון לטעמיה דאמר בעירובין (דף פט) אחד

גגות וחצירות רשות אחת להן לכלים ששבתו בתוכן. **אלונטית** - בגד להסתפג בו. **סבר לה כאידך דר"ש** - דאמר חביבה מצוה בשעתה הלכך אף על גב דכשרה מע"ש עבדי לה בשעתה ודחיא שבת וגבי מילה דאמר כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה שבת כגון הבאת אזמל דאין לה זמן קבוע. **אברים ופדרים כשרין כל הלילה ולא היה ממתין** - לאברי תמידין ומוספין דשבת עד שתחשך אלמא דחינן שבת משום חביבה מצוה בשעתה.

דף ע.ב.ב

ורבי אלעזר בר"ש לא שמיע ליה - הא דחביבה מצוה בשעתה בתמיה אלא בע"כ שמיע ולא גמר מינה דהתם גבי אברים שאני דדחו שבת משום חביבות מצוה שהרי דחתה שחיטה את השבת קודם להקטרה דאי אפשר לעשותה מערב שבת וכיון דניתן שבת לדחות אצל שחיטה נדחה נמי אצל הקטרה אבל בעומר ליכא למימר הכי דבשעת קצירה אכתי לא אידחי שבת ואע"ג דלמחר דחיא הקרבה שבת בשעת קצירה מיהא לא נדחית ואי לאו דלא אפשר לה מערב שבת לא הויא דחיא שבת משום חביבות מצוה וה"נ לרבי איכא למיפרך אמאי גמר שאני התם שהרי דחתה השחיטה שבת. **וחכמים אומרים כו' ובשבת כו' ונקצר כו'** - כל הנך מייתי משום פירכא. **רבי היא** - דאמר לעיל מביאין אחרת תחתיה וקוצרה ביום. **מה ת"ל** - והלא כל המועדות אמורין למעלה ומשה אמרן. **במועדיכם** - ואפילו בשבת ובפרשת פנחס כתיב גבי מוספין. **מנין לרבות עומר** - דלא כתיב בההיא פרשתא. **והקרב עמו** - כבש הבא עם העומר. **והקרב עמהן** - כבשי עצרת. **ת"ל וידבר משה וגו'** - ובההיא פרשתא דאמור אל הכהנים כתיב עומר [ושתי הלחם]. **שתי הלחם בני הקרבה נינהו אלא פשיטא [לטחינה] והרקדה** - ואע"ג דאפשר לה לעשות מאתמול ודכוותיה כו'. **לא עומר להקרבה** - דאי אפשר לה מאתמול. **וב' הלחם לאפיה** - דקסבר תנור מקדש כו'. **אלא בשחיטה** - אבל באפיה לא קדשי. **קדוש ואינו קדוש** - מפרש בפרק התכלת (לעיל מנחות דף מז). **הוקבעו** - שחטן לשמן וזרק דמן לשמן הוקבעו החלות לאותן כבשים ואין יכול לשנות הלחם לזבח אחר שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן לא הוקבעו אבל קדיש בתנור. **הדרן עלך רבי ישמעאל. מתני'. ואלו מנחות. מנחת הסלת** - היתה נקמצת עיסה. **ומנחת חוטא** - של ישראל נקמצת אבל מנחת חוטא של כהנים לא היתה נקמצת כלל אלא כולה היתה כליל. **גמ'.**

דכתיבא - בתמיהה דכתיב בהו נקמצת ושיריה לכהנים כגון בחמש מנחות. **דלא כתיב בהו** - כגון מנחת עובדי כוכבים ומנחת חוטא כתיב וזאת תורת דמשמע תורה אחת לכל המנחות שכל מנחה הנקמצת נאכלין השירים לכהנים. **באה חיטין לא קמיבעיא ליה** - דהנותרת ממנה כתיב בחמש מנחות שנאמר בהן סלת שהן חיטין. **באה שעורין** - כגון מנחת העומר ומנחת קנאות. **מדנקמצת** - דכתיב בה (ויקרא ו) אזכרתה. **אליבא דרבנן** - דאמרי במתני' ואלו מנחות נקמצות דודאי מדנקמצות שיריהן לכהנים. **כי קמיבעיא ליה אליבא דר"ש דאמר איכא מנחה כו'** - ואיכא למימר הא נמי מנחת העומר ומנחת קנאות אע"ג דנקמצות איכא למימר דשיריהן אין נאכלין. **אם אינו ענין לבלולה** - שכבר נאמר בהן (שם ויקרא ו') והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו. **בלולה של שעורין** - מנחת העומר. **לחרבה של חטין** - כגון מנחת מאפה. **לחרבה של שעורים** - מנחת קנאות. **כנגד זבחים** - שלא יאמר הכהן [לחבירו] טול אתה זבחים ואני מנחות.

דף עג.א

תלמוד לומר לכל בני אהרן תהיה - שלא יחלקו זה כנגד זה אלא בין כולם יחלקו המנחות. **שלא קמו** - מנחות תחת זבחים. **בדלות** - שאין מביא מנחה אלא בדלי דלות שנאמר אם לא תמצא ידו וגו' עד ולקח שתי תורים. **שהרי קמו תחתיהן בדלות** - שהמחוייב קניין ואין לו יכול להביא מנחה. **תלמוד לומר ועל מחבת לכל בני אהרן** - אם אינו ענין למנחות תנהו ענין לזבחים ועופות. **עשייתו ביד** - מליקה בציפורן. **בכלי** - בסכין. **יכול לא יחלקו בקדשי קדשים אבל יחלקו בקדשים קלים** - שלא יתנו חטאת כנגד אשם ולא מנחת מאפה כנגד מנחת הסולת דכולם קדשי קדשים הן אבל יחלקו בקדשים קלים כגון שלמים כנגד תודה. **תלמוד לומר איש כאחיו** - וסמיק ליה אם על תודה דמקרא נדרש לפניו ואיתקוש קדשים קלים לקדשי קדשים למנחות לענין חלוקה. **ואין קטן חולק** - אבל אוכל בחלק אביו. **ההיא** - ברייתא שאין חולקין. **מכל נפקא** - וכל מנחה בלולה בשמן (ויקרא ז). **הא אפיקתיה** - לכל מנחה בלולה לעיל מנחות בפ' כל המנחות (דף סג) לכדרבי יוסי בר' יהודה דאמר מה כל האמור למטה שני מינין. **ההוא מוכל נפקא** - ברייתא מכל והא דאם אינו ענין כו' תנהו ענין לחרובה של שעורין נפקא לי' ממנחה. **לרבות לוג שמן של מצורע** - שהשיריים שמשתייר משל בהונות הוו לכהן. **מן האש כתיב**

- דדבר שממנו לאישים הוא דשיריים לכהנים אבל לוג שאין ממנו לאישים אימא לא ליהוי לכהן [להכין] כתב לכל קרבנם. **לרבות מנחת העומר ומנחת קנאות** - שנקמצו ושיריים לכהנים ומריבוי אתיא דנקמצות ושיריים לכהנים. **והאי** - מנחת העומר להתיר חדש אתיא. **ואידך** - מנחת קנאות. **לברר** - עון אתיא ולא לכפרה אימא לא יהו שיריה נאכלין קמשמע לן. **לרבות חטאת העוף** - שנאכלת לכהנים. **נבילה היא** - משום מליקה ולא תאכל קמשמע לן. **להכשיר אתי** - ליחול עליה נזירות טהרה ולא יהא נאכל. **זה גזל הגר** - דכתיב (במדבר ה) אם אין לאיש גואל האשם המושב לכהן זה הקרן שאם גזל את הגר ומת הגר ורוצה להחזיר גזילו ואין לו יורשין יחזירנו לכהנים ויביא קרבן אשם על השבועה שכפר ונשבע לו. **שלך הם** - כל הני דמתרבו מהאי קרא. **לקדש בו** - כדאמר (קידושין דף נב ע"ש) המקדש בחלקו בקדשי קדשים מקודשת.

דף עגב.

שלמי העובדי כוכבים - עובד כוכבים שנדר להביא שלמים עולות הן ואין נאכלין וה"ה דמנחתן כליל. **לבו לשמים** - כוונתו הוא שיהא קרבנותיו כליל לשמים ולא שיאכלו. **כל דמקרבי עולה ליהוי** - שיהא דין עולה שאין נאכלת ולא דין שלמים. **הכהן אוכלן** - כשאר שלמים וקשיא לרב הונא. **הכי קאמר נתנן לישראל על מנת שיתכפר בהן ישראל** - כגון שהיה ישראל מחוייב שלמים ונתנן עובד כוכבים להוציא ידי חובתו יזכה ישראל בבשר ואוכלו אבל נדר סתם שלמים ניהוי עולה. **מנחת עובדי כוכבים** - ושלמים כמנחתו דנאכלין לכהנים. **והיין והלבונה** - שיכול להתנדב ולהביא יין ולבונה. **מה ת"ל לעולה** - דמשמע שאין מביאין אלא עולה. **פרט לנזירות** - כלומר עולה סתם יכולין להביא ולא עולת נזירות שאם נדר בנזיר אין נזירות חל עליו לפי שיש בה עולה חטאת ושלמים. **ר"ע אומר אין לי שמביא אלא עולה לחוד** - פרט לכל שאר קרבנות והאי דתני שלמי העובדי כוכבים עולות היינו אליבא דר"ע ומתני' דקתני מנחת עובדי כוכבים רבי יוסי הגלילי היא. **אי מהתם** - מאשר יקריבו לה' לעולה. **הוה אמינא קרבן נזירות הוא דלא לייתי** - חטאת עולה ושלמים אבל וכו'. **קמ"ל** - כי יפליא דאין נודרין כלל דאפי' נזירות לא חיילין עלייהו. **התקינו בית דין וזה אחד מהן** - עובד כוכבים ששילח כו'. **לימא רבי יוסי היא** - דמרבי ביין דהיינו נסכים. **ולא ר"ע** - דאמר אין לי אלא עולה ולא

נסכים. **אפי' תימא ר"ע** - דהאי דאמר ר"ע דאין נודרין אלא עולה עולה וכל חבירתה דהיינו נסכים אבל נסכים לחודיהו לא. **אזרח** - בנסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה. **ואין העובד כוכבים** - מתנדב להביא נסכים בלא זבח. **ככה** - עיכובא שיהו כל עולות טעונות נסכים. **הא אמר אפי' יין לחודיה נמי** - מביא כדקתני מנין לרבות העופות והיין לחודיה דהיינו נסכים שמביא והכא תניא אין העובד כוכבים מביא נסכים. **הא אמר עולה** - לחודה אין מידי אחריני לא והכא קתני דעולתו טעונה נסכים. **סמי מכאן נסכי יין** - ואמר מנין לרבות העופות והלבונה ולא תיתני היין. **והיתה לכהן כמנחה** - במנחת חוטא כתיב. **שתהא עבודתה כשרה בו** - שאם חטא ונתחייב להביא מנחה יכול להקריבה הוא בעצמו דהכי משמע והיתה לכהן מנחת חוטא של עצמו כמנחת נדבתו שיכול להקריבה הוא בעצמו. **או אינו אלא להתיר שירי מנחת חוטא של כהנים** - באכילה כמנחת ישראל. **והיתה לכהן** - מקיש חובתו דהיינו מנחת כהן לנדבתו דהיינו כמנחה דמשמע כמנחת נדבתו מה נדבתו אינה נאכלת ואינה נקמצת דכתיב (ויקרא ו) כליל תהיה. **אף מנחת חובתו אינה נאכלת** - ומאחר דאינה נאכלת אי אתה יכול להתיר

דף עד.א

מנחת חוטא של כהנים אלא שתהא עבודה כשרה בו. **אלא כמנחה** - דמשמע כמנחת חוטא של ישראל דאילו נאמר כמנחתו הוה משתמע כדקאמרת מקיש חובתו לנדבתו (והללא לא נאמר כו'). **לכהן כמנחה** - כלומר כל שיש לכהן לעשות בה יהא כמנחת חוטא של ישראל דנקמצת. **ולא לאשים כמנחה** - לענין מזבח אין שוין מנחת חוטא של כהנים ומנחת חוטא של ישראל דשירי מנחת חוטא של ישראל נאכלין ומנחת חוטא של כהנים קריבין. **ומקריב קרבנותיו** - של עצמו אפי' במשמר שאינו שלו. **דבר הבא על חטא** - כגון מנחת חוטא. **בחטאה בשגגה מלמד וכו'** - דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת אפי' על נפשו של עצמו וקאמר על חטאת אע"ג דאתי על חטא. ה"מ **בשוגג** - כדכתיב על הנפש השוגגת. **אבל אמזיד** - כגון היכא דהויין נמי אמזיד כגון אשם חרופה ושמיעת קול לא יקריב בעצמו. **קמ"ל** - והיתה לכהן כמנחה דהאי קרא במנחת חוטא דשבועת העדות כתיב דעשה בו מזיד כשוגג. **דלמעלה** - על התפוח (הדשן) מגחלים שעל המזבח צוברים את הדשן לתפוח נמצא דלבסוף מתפזר על בית הדשן מ"ר ז"ל. **אלא אבית הדשן דלמטה** -

במקום שמשליך מוראה ונוצה ותרומת הדשן אצל הכבש ושם היו נבלעים ושם היה מתפזר. **דלמא לאיבוד** - שאין צריכין שום הקטרה אלא לאיבוד מפזרן על בית הדשן שלמטה. **וכי יש לך דבר שקרב** - מתחילתו לאיבוד. **תני אבוב וכו'** - מימרא בפני עצמו, ע"א מ"ר ז"ל וכי יש לך דבר שקרב לאיבוד תני אבוב דר' אבין לעולם מתפזרת אבית הדשן דלמטה ודקא אמרת וכי יש לך דבר קרב (כבר) לאיבוד גזירת הכתוב היא דכתיב כל מנחת כו' לאכילה הקשתיו מנחת חוטא של כהנים למנחת נדבתו תרוייהו אין נאכלות ולא לדבר אחר לענין הקרבה דשאני מנחת חוטא שלו אין קריבין אלא מתפזרים אבית הדשן. **מאי קאמר** - היכי שמעינן מהאי קרא חובתו או נדבתו דבעי' למימר לאכילה הקשתיו. **לא תאכל חובתו** - מנחת חוטא אבל נקמצת כליל תהיה מנחת נדבתו שלא תהא נקמצת אלא מקטיר כולה כמנחת חביתין כיון דאית בהך קרא תרוייהו חובתו ונדבתו הלכך מצי למימר לאכילה הקשתיו דמקיש הכא חובתו לנדבתו. **סכינא חריפא מפסקא קראי** - וכי יכול אדם להפסיק המקרא להטיל סופו לתחילתו בענין זה לא תאכל חובתו והדר תני לאכילה הקשתיו כו'. **ואיפוך אנא** - דאימא נדבתו נקמצת ולא חובתו. **מסתברא נדבתו הוה ליה לרבווי** - שיהא לה דין חביתין שאינה נקמצת משום דדמיא לחביתין. **שכן נדבתו תדירה** - שיכול להתנדב בכל יום כחביתין שבאין בכל יום. **ולא חטי** - נדבתו וחביתין אין באין על חטא. **ובסיס ריחיה** - שנדבתו וחביתין בלולין בשמן ולבונה וריחו נודף מה שאין כן במנחת חוטא, ע"א דבזה ובזה כתיב ריח ניחוח לאפוקי מנחת חוטא שאינה תדירה ובאה על חטא ואינה בלולה בשמן ואין כתיב בה ריח ניחוח. **שכן באה עשרון** - בחביתין לאפוקי נדבתו שיכול להביא כמה עשרונים שירצה. **חובה** - שמחוייב להביא כמו חביתין. **ורבנן** - דפליגי עליה דר"ש דאמר מנחת חוטא של כהנים כליל היא ואינה נקמצת האי לא תאכל מאי עבדי ליה וכו'. **אלא עליונה** - חביתין בכליל תקטר לחוד. **לאו דלא תאכל בעליונה וחיוב כליל תקטר בתחתונה מנין ת"ל** - כו'. **לאו דזרות** - כל זר לא יאכל קדש לא קמיבעיא ליה דכהן לגבי אימורים כזר הוי כדאמר בפירקין מן ונדרין אשר תדור.

דף ע"ב.

כי קמיבעיא [לי] לאו דכליל תהיה - בכהן שאכל את אימורין מזבח של כהן

מי הוי חייב משום לאו דכליל תהיה כמו כהן שאכל מנחת כהן שחייב משום כליל תהיה, מ"ר ז"ל. **ותו ליכא** - דליהוי כולה למזבח. **הא איכא עולה** - דהויא כולה למזבח. **עורה לכהנים** - ולא חשיב כולה למזבח. **מוראה ונוצה** - דלא קריבי במזבח. **לשיתין אזלי** - ולא לאשים והאי לא חשיב למזבח. **ומאי בזה** - דמשמע בזה למזבח ולא אחר. **לאפוקי מדשמואל דאמר מזלפה לאשים** - דהוה למזבח וקאמר דזה באה כולה למזבח ולא יין ומתניתין דקתני בזה יפה כח מזבח דאתי כולה למזבח ולא אחר. **מסייעא לשמואל קומצו** - וקומצו אזיל למזבח ושיריו לכהנים דבזה יפה כח שניהם והיינו דקתני מתניתין בזה יפה כח מזבח לאפוקי שמן דיפה בו כח שניהן. **תו ליכא** - מידי דהוי כולו לכהנים. **איכא דמה** - דכתיב (ויקרא ה) והזה מדם החטאת על קיר המזבח. **איכא מתנותיו** - לבהונות דלא הוה כוליה לכהנים. **לאפוקי ממאן דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן (מי שיתנדב שתי לחם לשני הלחם בלא שני כבשים אפילו של כהנים הן ולא אתו) (לשירים) לשריפה** - ע"א שתי הלחם הבאות בפני עצמן) כגון שלא הוו כבשים שנאבדו וקאמר' לעיל בפרק התכלת מנחות (דף מו) יונפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השריפה ופליגי אמוראי התם דאיכא למ"ד לאכילה הויין ואיכא למ"ד לשריפה אתיין כ"ש, ע"א לאפוקי ממ"ד מדר"ע דאמר שתי הלחם הבאות בפני עצמן בלא כבשים וכו' דסבר הכבשים אין מעכבין את הלחם. **קמ"ל** - בזו בשתי הלחם ובלחם הפנים יפה כח כהנים לעולם דאפילו באות בפני עצמן לעולם יפה כח כהנים ולאכילה אתיין מעיקרא (אבל אין נאכלין וטעונין צורה ולא מ"ה). **מתני'** **כל המנחות הנעשות בכלי שרת** - כגון מנחת מחבת ומרחשת טעונות ג' פעמים מתן שמן. **יציקה ובלילה ומתן שמן** - שבתחילה הי' נותן השמן בכלי קודם נתינת הסלת ואחר כך נותן עליו את הסלת וחוזר ונותן שמן לבלול בשמן וחוזר ונותן עליה שמן לקיים מצות יציקה לאפוקי מנחת מאפה שאין כל מעשיה בכלי שהרי נאפת בתנור שאין טעונה יציקה אבל אידך ב' מתנות צריכה ואע"ג דבמתני' תני יציקה תחילה אפ"ה אינה אלא באחרונה והכי משמע מתני' בשעה שעושה יציקה צריך שתהא הבלילה נעשה כבר וקודם בלילה תהא מתן שמן שבכלי קודם לעשייתה, מ"ר ז"ל. **מנחת הסלת** - לא היה בה חלות דבעודה סולת נקמצת. **חלות של מנחת מאפה ושל מחבת ומרחשת** - בוללן בשמן לאחר שנעשו חלות לאחר אפייה דברי רבי. **וחכמים אומרים סלת** - בוללן. **החלות** - שבמנחת מאפה טעונות בלילה לרבנן סלת

ולרבי חלות. **כיצד מושחן** - לרקיק. **כמין כי** - יווני שבלשונינו קורין לכ"ף שלהן כי שהיה נוטל מן השמן באצבעו כמין כי יווני. **והשאר** - שמן נאכל לכהנים. **גמ'. ת"ר סלת בשמן תעשה** - משמע שתהא הסלת ניתנת בשמן מלמד שטעונין מתן שמן בכלי קודם לכל דבר ואחר כך נותן הסולת על גביה והאי קרא במנחת מרחשת כתיב וה"ה למחבת ולשאר מנחות. **קרבנד** - דבתרוייהו כתיב קרבנד במחבת ובמרחשת.

דף עה.א

מה כאן במנחת מרחשת מתן שמן בכלי - דכתיב (ויקרא ב) סלת בשמן תעשה ובמנחת מחבת כתיב יציקה ובלילה (שם ויקרא ב'). **סלת בלולה** - האי קרא במחבת כתיב וה"ה לשאר מנחות. **ואי אפשר לבוללן** - כדמפרש לקמן. **כיצד עושה** - למנחת מחבת ומרחשת נותן מתן שמן בכלי ונותן הסלת בשמן. **כיצד הוא עושה** - מיירי מכל מנחות דעלמא נותן מתן שמן בכלי וכו'. **מאי היא** - מאי טעמא אי אפשר ללחמי תודה שיהו נבללין חלות. **אמר ר' שמואל** - להכי אי אפשר דחצי לוג שמן היה בתודה ולא יותר כדשמעינן לקמן מנחות בפ' שתי מדות (דף פח ע"ש) וחציו של חצי הלוג לרקיקין וחציו לרבוכה ואי אמרת דבוללן כשהן חלות היאך יכול לבלול חלות בחצי חצי לוג אלא ודאי כשהן סלת בוללן. **ע"א שפיר קאמרי ליה רבנן** - שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי דתודה אי אפשר לבוללה חלות ונבללין סולת וה"ה למחבת ומרחשת דנבללין סולת אמר ר' שמואל אמר לך רבי שאני התם בתודה דלא אפשר דרביעית שמן היא כדאמרן חצי לוג לתודה דהיינו רביעית לוג לחלות ואי אפשר לבוללן חלות אבל מנחת מחבת ומרחשת שאין בהן חלות כ"כ דאפשר לבוללן חלות נבללין חלות מ"ר זצ"ל להאי לישנא ל"ג מאי היא (אמר רבי). **מאי תלמודא** - דהללו בוללן ולא אלו אימא דבלולות אתרוייהו והכי משמע משוחין ושניהן משוחין. **לא לישתמיט קרא כו'** - אלא מה דכתיב בלולה בחלות ומשיחה ברקיקה שמע מינה דהכי הוא דווקא. **מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין** [עשרה חלות ועשרה רקיקין] **לרבנן מביא לוג וכו'** - ע"א הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקים כגון שהביא ה' חלות וה' רקיקין ור' שמעון היא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא. **מושח את הרקיק על פני כולו** - פליגא אמתניתין דאמר כמין כי. **ושאר השמן** - שנשתייר על משיחת הרקיק מחזירו לחלות. **רקיקין הבאים בפני עצמן** - דאי

בעי רקיקין מביא ואי בעי חלות מביא ולא היו נבללין בשמן והיה בה רבוי שמן שנשתייר על המשיחה ואינו נאכל וכיצד הוא עושה מושחן וכו'. **מושחן וחוזר ומושחן** - דכיון דליכא חלות ליכא למימר ושאר השמן מחזיר לחלות וכיון דסבירא ליה דאין שאר השמן נאכל לכהנים משום הכי חוזר ומושחן עד וכו'. **למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים** - שאין נעשין בכלי אלא נאפות בתנור שאין טעונים פתיתה אבל מנחת מאפה לא ממעט מפתיתה דלקמן מרבי ליה לפתיתה עם שאר מנחות אע"ג דנאפות בתנור. **לרבות כל המנחות לפתיתה** - ואפילו מנחת מאפה. **תלמוד לומר אותה** - למעוטי הני תרתי. **ולא אוציא את הרקיקין** - שיהו רקיקין טעונין יציקה דלא ממעט קרא אלא חד מהני תרתי מינין שבה. **תלמוד לומר היא** - מיעוט אחר למעט ליציקה. **מאי תלמודא** - כלומר מה ראית להוציא את מנחת מאפה שכתובה עם שאר מנחות אימא להוציא את מנחת כהנים שהרי אין כתובה בפרשת שאר מנחות. **שני מעוטיין** - עליה והיא.

דף עה.ב.

הוי אומר [זו] מנחת מאפה - שיש בה שני מינין חלות ורקיקין לפיכך צריכה ב' מעוטיין הלכך קממעט מהנד תרי מעוטי. **מתני'**. **קופל** - כמו כופל חלה אחת לשתים ושתים לארבע. **מבדיל** - משברה היינו פתיתה. **מנחת כהנים קופל** - כדי לקיים מצות פתיתה. **ואין מבדיל** - וכולה כליל. **מנחת כהן משיח** - היינו חביתין. **לא היה מקפלה** - כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואין נקמצת כלל וכליל היא. **רבי שמעון אומר מנחת נדבה של כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן פתיתה** - כלומר שלא היה מקפלן וכו' ופליג את"ק דסבר מנחת כהנים קופל. **וכולן** - שצריכין פתיתה מקפלן שנים לד' וד' לח' וח' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים, ע"א וכולן פתיתין כזיתים שיכול לפותתן עד שיהו הפתיתין כזיתים אבל פחות מכזיתים אין יכול לפותתן כ"ש, ואיכא דאמרי וכולן פתיתין כזיתים שהיה עושה מן העשרון י' חלות ומכל חלה וחלה ארבעה פתיתין ולא היה בכל פת אלא כזית, ולא מ"ה. **גמ'**. **ת"ל פתים** - דמצי למכתב תעשינה פתות וכתוב פתים דמשמע לשני פתים יותר. **תלמוד לומר אותה לפתיתים** - שיעשה אותה לפתיתים דהיינו אחד לשנים וב' לד' ולא יותר. **ומבדיל** - והדר קומץ לה ולא יותר מפתיתה לפיתים לפירורין. **ואינו מבדיל** - דכיון דאין צריכה קמיצה אין צריכה הבדלה. **אבל מקפלה לשנים** -

דכיון דאין אלא חצי עשרון אין מקפל אלא לשנים. **האי חביצא** - (של רקיקין). **היה עומד ומקריב מנחות בירושלים** - כגון שלא הקריב כהן זה עדיין מנחה מימיו או שהקריב מנחה חדשה כגון מנחת העומר אומר כהן שהחיינו. **נטלן** - הכהן לאוכלן. **מברך** - הכהן המוציא ותנן וכולן כל המנחות אפילו מנחת העומר פתיתין כזיתים ולהכי - מברך הכהן המוציא ואי לא הוּו כזיתים אינו מברך. **ליקט מכולן** - פירורין כזית. **ואכלן אם חמץ כו'** - ומדיוצא בהן ידי חובתו דחשיב ליה לחם נמי מברך עליו המוציא. **הכא במאי עסקינן** - דקתני ליקט מכולן. **בשעירסן** - שקיבץ הפירורין ביחד וגוללן בידו וחברן והוי כזית. **אי הכי היינו דקתני עלה והוא שאכלן** - לאותן פרורין. **כשיעור אכילת פרס** - שלא שהה בין פירור לפירור יותר מכדי אכילת פרס דהתם הויא אכילה ויוצא בה ידי חובתו. **ואי בשעירסן** - שגובלן דהוּו חתיכה אחת. **שאכלו מיבעי ליה** - דכיון דתני שאכלן משמע דרוב פירורין הם ולא חתיכה אחת שלא פיררה. **אמר ליה** - רב יוסף אלא לעולם שלא עירסו ואפילו הכי לא תפרוך. **הכא במאי עסקינן** - דיוצא בפירורין כגון שבאו מלחם גדול שעדיין הוא בעין הככר שבאו ממנו והוי חשוב ובר ברכה הלכך פירורין נמי שלקטן חשובין נינהו ומברך עליהן אבל המנחות שפירכן ולא נשתייר מהן דבר חשוב אימא לך דבעינן כזית והאי חביצא נמי דקאמר אי אית בה כזית וכו' אף על פי שבא מלחם גדול אי לא הוי הלחם בעין בעינן כזית לענין המוציא. **אפילו פירורין שאין בהן כזית** - מברך עליהן המוציא. **תורתא דנהמא** - שיהא בהן מראה לחם ולא שיהו שרוי כל כך שאין נראה אם הם לחם או לאו.

דף עו.א

מתני'. **שיפה** - שמשפסף בידו שמוליד ומביא בפיסת ידו עליהן. **בעיטה** - שבועט בהן בגבות אצבעותיו באגרופו. **בחיטין** - כדי שישרו קליפתן. **בבצק** - בלישת הבצק שף ובוועט. **באות עשר עשר** - חלות או רקיקין. **גמ'**. **שף אחת ובוועט שתים שף שתים ובוועט שלשה** - נמצא דכי שף שלש פעמים בוועט ה' פעמים ותו חוזר ועושה עד שגומר ש' פעמים שיפה ות"ק פעמים בעיטה. **בעי רבי ירמיה** - הא דקתני שף אחת היינו אמטויי ואתויי דמה שמוליד ומביא בידו חשוב חד שיפה. **או דלמא** - להולכה לחודה קרי חד שיפה וכן נמי להבאה לחודה חשיב שיפה כ"ש. **ר' יוסי אומר שיפה ובעיטה בבצק** - ולא

בחיטים. **לחם הפנים בהדיא כתיב ביה** - י"ב חלות. **אתי חוקה מלחם הפנים** - דכתיב בלחם הפנים (ויקרא כד) (מאת בני ישראל) (מסורת הש"ס: [מאשי ד']]) חק עולם וכתיב בחביתין (שם ויקרא ו) חק עולם לה' מה להלן י"ב אף כאן י"ב. **שאר מנחות** - דבאות עשר עשר מנלן. **מה להלן** - בלחמי תודה לכל מין עשר כדאמרין בפירקין דלקמן מנחות (דף עז). **שכן יחיד** - דלחמי תודה ושאר מנחות הן קריבין יחיד שנתנדב דתרוייהו אתו בנדבה ותרוייהו טעונות שמן ותרוייהו נפסלות בלילה ותרוייהו לא דחו שבת ולא טומאה לאפוקי לחם הפנים שהן קרבן של צבור ואין באות בנדבה ואין טעונות שמן ואין נפסלות בלינה שהרי מניחם ח' ימים על השולחן ודוחה שבת וטומאה. **שכן הקדש** - המנחות ולחם הפנים קדשי קדשים. **מנחות** - טעונים לבונה והויין מצה תרוייהו. **ועצם** - באין בגלל עצמם מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין לבונה ויש בהן חמץ ובאות בגלל זבח. **ואכתי פריך** - ואי סבירא לן דדבר הלמד בג"ש כגון חביתין דילפי חוק חוק מלחם הפנים דחוזר ומלמד בבנין אב ולא בבנין אב הוא אלא במה מצינו דפלוגתא במס' זבחים (דף נ) אי חוזר ומלמד הואיל ויליף מלחם הפנים. **לילף מחביתין** - מה מצינו חביתין שהן י"ב חלות אף כל המנחות כו'. **שכן הדיוט** - לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן ובאין נדבה ואין באין לחצאין ויש בהם משום פגול ואין דוחין לא שבת ולא טומאה וחביתין הן קרבן של כהן גדול ואין באין בנדבה וקריבה לחצאין מחציתה בבקר ומחציתה בערב ואין בהן פיגול לפי שאין להם מתירין ודוחין שבת וטומאה. **שכן עשרון** - דחביתין ושאר מנחות אין באות אלא עשרון לאפוקי לחמי תודה שיש בהם כמה עשרונים. **כלי** - חביתין ומנחות טעונות כלי כ"ש, ע"א כלי מקדשן ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן. **הקדש** - דחביתין ומנחות הויין קדשי קדשים. **מנחות וחביתין** - טעונים הגשה למזבח ובאות לאישים על המזבח מה שאין כן בלחמי תודה שאין טעונין הגשה ואין מהם לאישים. **הדיוט מהדיוט** - מנחות מתודה דתרוייהו מנחת הדיוט לאפוקי חביתין שהן קרבן כהן גדול. **רבי מאיר אומר וכו'** - דהיינו טעמא דאי סבירא ליה דבר הלמד כו' וטעמא משום הנך נפישן כדאמר לעיל. **יליף מלחם הפנים** - דהקדש מהקדש עדיף ליה למילף לאפוקי לחמי תודה דקדשים קלים. **בהדיא כתיב בהו** - מפרש בפרק התודה (לקמן מנחות עז). **שלמיו** - על זבח תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרה קבין ירושלמיות נמי מרבינן שבאין עשר חלות כתודה. **שאפאן ד'**

חלות - שהיה לו לעשות ארבעים ולא עשה כי אם ד' אחד מכל מין. **והא בעי אפרושי תרומה מינייהו** - דכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה (ויקרא ז) והך תרומה אמרינן לקמן מנחות (דף עז) דהויא אחת מי'. **דמפריש מכל חדא** - מכל אחת של ד' חלות. **דאפרשינהו בלישה** - כל זמן שהן עיסה ושוב עשה החלות שלימות דלא הוי פרוס. **שריבה במדת חלתן** - כגון שהיה לעשות י' חלות ועשה חלות גדולות שלא עשה מהן אלא או ז' או ח' או שמיעט שעשה י"ב חלות או י"ג חלות, ע"א שריבה היינו שהוסיף במנין החלות כגון שעשה י"ב. **חוץ מלחם הפנים וחביתין ולחמי תודה** - שאם מיעט או ריבה במדת חלתן פסולות וקשיא לשמואל דאמר לחמי תודה שאפאן וכו'. **הוא** - שמואל.

דף עו.ב

דאמר כי האי תנא דתניא כו' - ואיהו שמואל סבר ליה כת"ק דאמר חוץ מלחם הפנים וחביתין אבל לחמי תודה ונזירות כשרות. **מנחת מאפה** - שדינה להיות י' חלות. **מצת כתיב** - חסר וי"ו. **והא גבי לחמי תודה דכתיב מצות** - בכל מין ואמר ר' טובי כו'. **ההוא** - דרב טובי דאמר אף על גב דכתיב מצות פליגא אדרב הונא. **מתני'**. **העומר** - דאותן שלשה סאין היו מניפין עד שהיה עומד על עשרון. **גמ'**. **מאי טעמא** - בא משלשה סאין. **כיון דמחדש אתי** - שיש בו סובין יותר מיבשין ושעורין נמי יש בהן סובין יותר מבחיטים. **לחם הפנים כ"ד עשרונים** - דכתיב (ויקרא כד) שתי עשרונים יהיה החלה האחת. **שריבה במדת עשרונים** - שעשה העשרון גדוש. **או שמיעט** - שמחק העשרון יותר מדאי עד שחסר. **ריבה במדת סאין שלהן** - כגון שתי הלחם שבאין מג' סאין ולחם הפנים שבאים מכ"ד סאין קמח ומניפין אותם לעשרונים סלת וכגון העומר שהיה בא מג' סאין נקצר לצורכו ד' סאין או שלא קצר לו אלא ב' סאין. **כשרה** - ובלבד שיהא העשרון כהלכתו. **מתני'**. **העומר היה מנופה בי"ג נפה** - הלכה למשה מסיני. **שנאמר ולקחת סלת ואפית אותה וגו'** - שתהא מנופה כל צורכה שתהא סלת ברורה בשעת אפיה. **גמ'**. **תנו רבנן** - כיצד היה מנופה בי"ג נפות. **בדקה בגסה** - דשתי נפות היו במקדש אחת דקה ואחת גסה שקורין קליי"ר ובתחילה היו מניפין בדקה והיתה קולטת הסלת והסובין והיה הקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות ואח"כ נותנין אותו בגסה שקולטת הסובין שנשתיירו בסלת והגרוסות כעין קרטין שממנו

הסלת נעשה היה הולך לעבר הנפה ואחר כך חוזרין ומניפין בדקה ובגסה וכן חוזרין חלילה עד שיהא מנופה שלש עשרה פעמים ובלבד שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין עם הסלת וחוזרין וטוחנין קרטין והגרוסות והוין סלת. **רבי שמעון אומר** - לא היו עושין כמו שאמרת בדקה בגסה אלא י"ג נפות היו במקדש זו למעלה מזו כל אחת עבה מחברתה עליונה ראשונה קולטת סובין שהיא היתה גסה שבכולן ולא היתה קולטת כ"א סובין והיו הקמח והסלת הולכין לעבר הנפה ושוב היה נותן הקמח והסלת בתחתונה בדקה הימנה והיא היתה קולטת הקרטין סלת והקמח הולך לעבר הנפה ושוב היה חוזר ונותן הסלת בדקה הימנה כדי שלא ישתייר מן הקמח ומן הסובין בסלת כלל שתהא הסלת ברורה. **תלמוד לומר ולקחת מכל מקום** - ובלבד שתהא זו סלת ברורה בשעת אפייה. **יכול אף בשאר מנחות כן** - שיהו נקחות נמי חיטין. **תלמוד לומר אותה** - אותה נקחת בחטים ואין אחרת נקחת חטין. **לפי שחסה תורה על ממונם של ישראל** - לפי שלחם הפנים הם כ"ד עשרונות ולפי שהן בכל שבת ושבת ועולים לדבר גדול הותר לקנותן מן החיטין כדי שיבא לחם בזול יותר משאם היו לוקחין סלת מן התגר שהקונה סלת קונה אותה ביוקר אבל שאר מנחות שהן דבר מועט ואין באות תדיר לא הותרו לקנות כי אם סלת. **הדרן עלך אלו מנחות. מתני' התודה** - שהן שש מדבריות - דאילו סאה ירושלמית היתה יתירה על של מדבר שתות ואותן [חמש] שש מדבריות הן. **שתי איפות** - שהאיפה ג' סאין שהן כ' עשרונות דכתיב (שמו' טז) והעומר עשירית האיפה דעומר הוא עשרון ונמצא י' עשרונים באיפה וב' איפות הן כ' עשרונות.

דף עז.א

עשרה היו לחמץ עשרון לחלה - די' חלות היו חמץ ובמצה ג' מינין וכל אחד היה של י' חלות נמצא במצה שלשים חלות של י' עשרונות נמצאו שלש עשרונות ושליש עשרון לכל מין ומין וג' חלות לעשרון שמכל עשרון היה עושה שלשה חלות של מצה דשלשים חלות לא היו אלא י' עשרון ומה ששנינו עד כאן היא במדה מדברית אבל במדה ירושלמית שהיו ה' סאין שהן שלשים קבין דסאה ששה קבין ט"ו קבין לחמץ וט"ו למצה. **קב ומחצה** - היה נותן לחלה דמט"ו קבין היה עושה י' חלות. **ושתי חלות לקב** - דמקב אחד היה עושה שתי חלות שהרי מט"ו קבין היה עושה שלשים חלות של מצה. **גמ'.**

מנהני מילי - דאיפה שלש סאין. **תוכן אחד** - מדה אחת הן. **לשאת (את)** **מעשר החומר הבת** - והבת היא הוא נטילת מעשר על החומר דחומר הוא ל' סאין ואמר קרא דאיפה ובת תוכן אחד הוא. **ומאי טעמא ילפת מבת לילף מאיפה גופה והכתיב האיפה עשירית החומר** - שהוא שלשים סאין (איפה). **אלא** - משום הכי לא ילף מיניה דלא ידענא כמה הוא חומר. **הכא נמי** - מעשר החומר הבת דבעי למילף מינה לא ידענא כמה הוא חומר. **אלא מהכא מעשר הבת מן הכור** - וכור ידעינן ודאי שהוא שלשים סאין לפי שהוא לשון (חומר) נמצא שהבת שהוא מעשר הוא שלש סאין וכתב האיפה והבת תוכן אחד שמע מינה דאיפה שלשת סאין והכי מתפרש קרא מעשר הבת מן הכור שמעשר של כור הוא בת עשרת הבתים חומר דבחומר איכא שלשים סאין שהן י' בתים נמצא דחומר נמי הוי שלשים סאין כמו כור כי עשרת הבתים חומר דסיפיה דקרא לא לחושבנא אתי אלא שכפל הדיבור כמנהג הנביאים. **והמשתכר** - באוכל נפש. **מאי טעמא** - אין מוסיפין על המדות יותר משתות. **אילימא משום אפקועי תרעא** - דכיון שמגדלין מוסיפין הדמים וחיישינן דלמא אתי לאוסופי הדמים יותר מדאי. **אי הכי** - כי לא מוסיפין אלא שתות איכא נמי - למיחש להכי. **אלא משום הכי** - אין מוסיפין יותר משתות. **כי היכי דלא ליהוי בטול מקח** - דקי"ל (ב"מ דף מט) אונאה שתות קנה ומחזיר אונאה יתר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר את התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו כדי המדה הראשונה וזה קיבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואף על פי כן קנה הלוקח ונותן לו דמי אונאה ואין המוכר יכול לחזור בו כדי שיהא לו ללוקח מה לאכול. **כל דבר שבמדה אפי' כו'** - משום דקפיד עליה והרי נתאנה במדה. **אלא משום תגרא** - החמר שלוקח התבואה מבעל הבית ומוליכה בשווקים שרוצה להשתכר בה השתות ואילו היה מודד במדה שנתוספו ביותר הוי הפסד מטי דיאנא למוכר שהיה מפסיד אותו יותר משתות (אבל) ומשום דלא לימטייה דיאנא תקנו שלא יוסיפו יותר משתות. **ומהדר בתמיה דיאנא הוא דלא לימטייה רווחא לא בעי זבן וזבין תגרא איקרי** - אם כן שאין התגר מרויח כלום מה תקנה עשו לו. **קרא אשכח ודרש** - דגזירת הכתוב היא. **עשרים שקלים חמשה ועשרים שקלים עשרה וחמשה שקל** - הרי ששים שקלים אותן ששים שקלים יהיה לכם המנה וסלע ארבעה זוזים הרי ר"מ זוזי דינרים הוו בהאי מנה וקי"ל דמנה דאורייתא אינה אלא כ"ה סלעים שהן ק' זוזים. **מנה של קדש כפול היה** - דהיינו ר' דינרין. **ושמע**

מינה מוסיפין על המדות - דהיינו מ' לר' של קדש דכוותיה לק' של חול כ'.
ושמע מינה שתות מלבר - שלחמש מוסיפין הששי דאי הוי שתות מלגיו לא
היה צריך להוסיף ארבעים על מאתים. **מתני' נמי דיקא** - דשתותא מלבר
דקתני חמש סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות שמע מינה דאותו [חלק] ו'
הוסיפו על הה' עשו ה' ירושלמיות שהן ו' מדבריות נמצאת צריך להוסיף
עליהן הששית והיינו שתותא מלבר, שקל האמור בתורה הוא סלע.

דף עז.ב

מתני' מכולן - לחמי תודה היה נוטל אחד מעשרה. **שיהיו כל הקרבנות
שבחמי תודה שוין** - בהפרשת תרומה. **שלא יטול מקרבן** - זה תרומה על
חבירו שלא יטול מזה שנים ומזה לא כלום משום דבעינן שלא יטול מקרבן
על חבירו. **גמ' מן המחובר** - דבעינן שיהו כל החלות ביחד בשעת תרומה.
איני יודע מכמה - חלות הוא נוטל אחת. **בבכורים תרומה** - דאמר מר
(פסחים דף לו) ותרומת ידך אלו הבכורים. **מה תרומה דבכורים אין לה
שיעור** - כדאמרינן (פאה פ"א מ"א) אלו דברים שאין להם שיעור הפאה
והבכורים דכמה שירצה מביא. **שאינ אחריה תרומה** - דכיון שנטל תרומת
מעשר אין מפרישין שוב ממנה תרומה אחרת. **שיש אחריה תרומה** - שהרי
עדיין יש לו להפריש כל תרומותיו. **דנין תרומת לחמי תודה הנאכלת במקום
קדוש** - שנאכלת בירושלים מתרומת בכורים הנאכלת בירושלים. **תלמוד
לומר ממנו** - (ויקרא ז) אחד מכל קרבן תרומה לה' לג"ש דכתיב בלחמי תודה
ממנו תרומה לה' ונאמר בתרומת מעשר (במדבר יח) והרמותם ממנו תרומת
ה' מעשר וגו'. **אבל איני יודע מכמה** - קמח הוא עושה החלה של חמץ. **נאמר
כאן לחם** - חמץ תודה ושתי הלחם באין מנחת חמץ עם הזבח. **מה להלן
עשרון לחלה** - דכתיב (ויקרא כג) (שנים ושני) (מסורת הש"ס: [שתים שני])
עשרונים וגו'. **לחמי תודה ולחם הפנים באות מארץ ומח"ל** - ושתי הלחם אין
באות אלא מן הארץ דכתיב בהו (שם ויקרא כג) ממושבתיכם תביאו לחם
תנופה מה תלמוד לומר תביאו שהרי כבר נאמר (שם ויקרא כ"ג) והקרבתם
מנחה חדשה ומצי למימר ממושבתיכם לחם תנופה ומה תלמוד לומר תביאו
שכל שאתה מביא ממקום אחר כעין זה חמץ ועם הזבח יהיו כזה. **אי מה
להלן** - בשתי הלחם שני עשרונים ותו לא אף כאן שתי עשרונים ותו לא.
תלמוד לומר תהיינה - יתירה לרבויהא היא ואף על גב דכתיב בשתי הלחם

יליף לתודה דאס אינו ענין לב' הלחם דהא כתיב שתי עשרונים תנהו ענין לחמץ שבתודה דליהו עשרה עשרונים. **למדנו י' לחמץ** - משתי הלחם שהוא חמץ תהיינה בחמץ כתיב י' למצה מנין. **נגד חמץ הבא** - דכמה שמביא סולת לצורך חמץ הבא מצה. **י' לחמץ** - נפקא לן משתי הלחם י' למצה מדרשא לנגד חמץ הבא מצה. **תלמוד לומר אם על תודה וגו'** - בהאי קרא כתיב ג' מיני מצה. **מן המחובר** - משמע שיהא הכל שלם המ' חלות שלם והתרומה דבשעת תרומה יהא הכל שלם והיינו דפריך אלא מעתה וכו' הכא (נמי) מאי מחובר איכא דקס"ד שהוא מנותח בשעת שנוטל החלב. **שלא ינתח בשר קודם כו'** - וכה"ג הוי מחובר בשעת הפרשה. **ונילף מתרומת מדין** - דהויא אחד מנ'. **ולילף מתרומת חלה** - דהוי אחד מארבעים ושמונה. **בו וחמשיתו כו'** - ומתו בו ולא באחר וחמשיתו ולא על אחר. **מדמעת** - כשאר תרומה שאם נפלה לתוך חולין שיהא צריך להעלותה באחד ומאה דגבי דימוע לא אשכחן מיעוט בקרא. **מאי תלמודא** - היכי משמע מן תהיינה י' עשרונות.

דף ע.ח.א

תהיינה - בתרין יודין דחד יו"ד דמייתר אתיא ללחמי תודה. **קפיוזי** - חצאי קבים. **בעשרונות דבר הכתוב** - דממאי דמיירי בפרשה קמרבה מן תהיינה ובפרשה כתיב (ויקרא כג) שתיים שני עשרונים. **וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש** - דחמץ עצמו דהוא עשר גמרינן משתי הלחם עשרון לחלה מן היקישא דלחם לחם. **חוזר ומלמד בהיקש** - על מצה י' עשרונים כחמץ דכנגד חמץ הבא מצה. **הימנו ודבר אחר הוא** - כלומר אי הוה מלמד החמץ על המצה אותו דבר עצמו שהוא למד מן שתי הלחם עשרון לחלה מצי למימר וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אבל הכא החמץ אינו מלמד על המצה מה שהוא לומד בהיקש משתי הלחם לא מצית למיפרך משום דחמץ למד משתי הלחם עשרון לחלה ומלמד בהיקש למצה שהוא י' עשרונים דהיינו דבר אחר, ע"א נמי שמעתי הימנו ודבר אחר הוא דאי הוה יליף מחמץ שבתודה לקרבן אחר דעלמא מצית לאקשווי וכי דבר וכו' השתא דלא יליף אלא להוה קרבן גופיה ליכא למיפרך הכי. **מאי איכא למימר** - וכי דבר הלמד [בהיקש] חוזר ומלמד בהיקש. **תביאו ריבויא הוא** - דלא הוה למכתב תביאו גבי שתי הלחם משום טעמא דאמר לעיל והוי כמאן דכתיב הכא גבי לחמי תודה דכל הבאות שאתה מביא יהו כזה עשרון לחלה והוי כמו

שלמד מגופו דקרא עשרון לחלה ולא מהיקש (וכי מלמד חמץ על המצה י' עשרונות) ולא מצית למיפרך וכי דבר הלמד כו' שהרי לא למד החמץ מהיקש אבל אי תודה כדמעיקרא אתיא לחם לחם הוי דבר הלמד מהיקש ואיכא למיפרך עליה. **מתני' המלואים** - שהיו בימי משה היו כו'. **שתי ידות כמצה שבתודה** - דהיינו חלות ורקיקין אבל רבוכה לא היתה בנוזיר וכיון שלא היו שם אלא שני אותן מינין נמצאו שני מינין י' קבין ירושלמיות דכיון דג' מינין דמצה שבתודה הוו ט"ו קבין חמשה קב לכל מין נמצאו לשני מינין הן עשרה קבין. **שהן ששה עשרונות** - דעשרה קבין הן ששה עשרונות [ושני שליטות] וב' מינין שהן ג' עשרונות [ושליש] לכל מין דכיון דעשרה עשרון הוו [לג' מינין שבמצה] נמצא לב' ידות הן ששה עשרונות וב' שלישי עשרון. **גמ' מה"מ** - דהמילואי היו באות חלות ורקיקין ורבוכה היינו חלוט בשמן. **לאו היינו רבוכה** - אלמא דאית בהו רבוכה. **אנתא דמשחא** - חתיכת עיסה עבה שטיגנה בשמן ע"א אנתא דמשחא שמן קרוש עגול כמו לחם והיינו לחם מ"ר ז"ל ולא רבוכה ממש. **וכי מה למדנו לבניו מיום המשחו** - כלום חייבין בניו בשביל משיחת אביהם. **מקיש חינוכו** - דכהן הדיוט להמשחו (היינו רבוכה) וחינוכו הוא המילואים שלו אלמא דבמילואים הוי רבוכה דכהן הדיוט מביא חביתין [היינו רבוכה] ביום חינוכו לעבודה וכהן גדול בכל יום. **אף** - חלות לחם שמן נמי דהוי במילואים היינו רבוכה. **המתקרב לעבודה** - תחילה לאחר שנמשח. **אחד להמשחו** - שנמשח לכהן גדול. **ואחד לחינוכו** - בשביל שנתחנך היום לעבודת כהן [גדול]. **הא דלא עבד עבודה מעולם כשהיה הדיוט** - מביא שלשה אחת לחינוך תחילת עבודה ואחת לחינוכו שנתמנה לכהן גדול ואחת להמשחו, מ"ר ז"ל. **רקיק וחלות** - חד הוא אלא שזה נבלל וזה נמשח. **שלמיו** - על זבח תודת שלמיו דלא הוה צריך שהרי כבר נאמר זאת תורת זבח שלמיו ואם על תודה. **לרבות שלמי נזיר לי' קבין ירושלמיות** - שהן ב' ידות של מצה שבתודה שלא היה בנוזיר אלא חלות ורקיקין. **ולרביעית שמן** - לפי שבתודה היה חצי לוג שמן חציו לחלות ורקיקין וחציו לרבוכה לחמץ לא היה בו שמן וכיון שבנוזיר אין בו רבוכה דיו ברביעית. **יכול לכל מה שאמור בענין** - הואיל והוקשו שלמי נזיר למצה של תודה יכול לוקשו לכל ג' מינין שבמצה ת"ל מצות. **מאי תלמודא** - היכי ממעט ממצות. **אמר רב פפא דבר שנאמר בו מצות** - בתודה דהיינו חלות ורקיקין דכתיב (ויקרא ב) חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות לההיא איתקש המצות האמורות בנוזיר אבל לרבוכה

דאין כתב בהן מצות לא הוקשו לחם נזיר.

דף עח.ב.

חוץ לחומת [בית] פאגי - היינו חוץ לחומת הר הבית אבל אם היו בהר הבית קדשו אע"פ שאין בעזרה מ"ה ז"ל. **חוץ לחומת העזרה** - ואע"ג דהוי לפניס מחומת בית פאגי לא קדש. **על זבח תודת** - חלות דהיינו על בסמוך בעזרה. **הא איפלגו בה חדא זימנא** - בעל בסמוך. **רבי יהודה אומר אף תמיד של בין הערבנים** - אם שחטו על חמץ עובר דכתיב על חמץ דם זבחי זבחי המיוחד לי דהיינו תמיד. **ורבי יוחנן אמר אע"פ וכו'** - דלא בעינן על בסמוך. **בההיא קאמר רבי יוחנן** - אע"פ שאין עמו בעזרה. **דכל היכא דאיתיה** - לחמץ לאחר זמן הביעור באיסורא איתיה. **אבל מקדש לחם** - שלחמי תודה אין מקדשים אלא בשחיטת הזבח אימא לא יהו קדוש עד שיהא הלחם עמו בעזרה. **ואי איתמר בהא** - בלחמי תודה קאמר ריש לקיש כיון דלמקדש לחם הוא בעינן בעל בסמוך אבל בהך בחמץ בי"ד דכל היכא דאיתיה באיסורא איתיה. **אימא מודי לרבי יוחנן** - דאף על פי שאין עמו בעזרה צריכא. **על חלות לחם חמץ יקריב** - כלומר כשהוא מקריבו כששוחטו יהא כבר לחם שיהו פניו מתקרמין כבר בתנור. **קרבנו על זבח** - קרבנו דהיינו לחם מתקדש על ידי זבח. **זבח תודה** - משמע זבח לשם תודה שצריך לשוחטו לשמו. **יוצאין** - בפסח במצה נא. **העשויה** - האפויה. **מאי נא** - וכי מאי לחם הוי הואיל ואין נאפה כלל. **אמר שמואל כל שפורסין כו'** - דכבר אפויה כל דהו. **וכן לענין לחמי תודה** - שאם נאפו כל כך בשעת שחיטת הזבח שפורסה ואין חוטין נמשכין ממנה קדש הלחם. **פשיטא** - דחד דינא אית להו למצה ולחמי תודה דהכא והכא כתיב לחם. **והא** - שאין אפויה כל צרכה אע"ג דאין חוטים נמשכים ממנה כפריסא דמיא לפי שנפרכת כשמטלטלים אותה קמ"ל (דלא). **ליקדשו מ' מתוך פ' קדשו** - דלאחריות נתכוין דאי אבד הא ליפוק באחריני. **(ומאן דאמר לא קדשו סבר לקרבן גדול דהיינו פ' נתכוין** - דאי אתברי מ' מינייהו נפיק באידך). **אל יקדשו כו' לא קדשו** - שהרי אין מביאין לתודה אלא מ' חלות. **מ"ד קדשו** - סבר האי דשחטה סתם אין דעתו אלא על מ' והאי דהביא פ' לאחריות מכוין דאי איבדו ניפוק באחריני. **ומ"ד לא קדשו** - סבר האי דהביא שמונים דעתו אכולם ונתכוין להביא קרבן גדול ופסול. **אביי אמר בכלי שרת מקדש שלא מדעת** - וה"ה בסכין ששוחט בו הזבח שבשחיטה מתקדש הלחם

קמיפלגי. **מ"ד קדשו** - קסבר כלי שרת מקדשי' מה שראוי להם שלא מדעת בעלים. **ומ"ד לא קדשו** - קסבר אין מקדשין אלא מה שנתכוונו הבעלים לקרבן גדול דהיינו שמונים ופסול (מר סבר לא אלימא) שחיטה לקדש שלא מדעת בעלים שאע"פ שהבעלים נתכוונו לשמונים הסכין לא קידש אלא מ' שראוין לזבח. **רב פפא אמר דכ"ע כלי שרת מקדשין** - מה שראוי להן [מ"ד קדשו] סבר סכין - נמי מקדשא מ' שלא מדעת בעלים כשאר כלי שרת ומאן דאמר לא קדשו סבר כיון דלית ליה תוך אין מקדש אלא מדעת בעלים והבעלים לפ' איכוונו ופסול. **דאע"ג דלית ליה לסכין תוך** - מקדשת הזבח כשאר כלי שרת שיש להם תוך הכי נמי אלימא משאר כלי שרת שמקדש מה שראוי לזבח מ' מתוך פ' שלא מדעת בעלים. **ומר סבר לא אלימא מכלי שרת** - לקדש שלא מדעת ובעלים לקרבן גדול איכוונו לקדש כל פ' ולא קידשו. **מתני' שחטה חוץ לזמנה** - על מנת לאכול ממנה כזית למחר דהוי פיגול מעליא. **או חוץ למקומו** - (או) חוץ לעזרה. **קדש הלחם** - והוי מפגל הואיל ופסול הוה לאחר שחיטה ומ"מ בפנים שחטה אבל שלא לשמן לא קדש הלחם הואיל ומפיק לה מקדושתה לגמרי שהרי שחטה לשם זבח אחר. **ונמצאת טריפה** - בבדיקה לא קדש הלחם דטריפה הוי פסול קודם שחיטה. **גמ' זה הכלל וכו'** - השתא מפרש כיצד שחטה חוץ לזמנה וכו' דלאו היינו פסול קודם שחיטה לפיכך קדש הלחם.

דף עט.א.

שחטה ונמצאת בעלת מום - פליגי רבי אליעזר ורבי יהושע. **על חוץ לזמנו שקדש** - הואיל ומ"מ איתיה לזבח בעזרה אבל חוץ למקומו דלא הוי בעזרה פליגי. **אני דמיתיו לחוץ לזמנו** - דדברי הכל קדש דפיגול מרצה משום דהרצאה כתיב ביה דכתיב לא ירצה. **ואתה דמיתו לבעל מום** - דדברי הכל לא קדש. **חוץ לזמנו וחוץ למקומו** - פסול מחשבה ובעל מום פסול הגוף. **חוץ למקומו** - ובעל מום פסול ואין בו כרת. **ועוד** - דקשיא לך היאך נדמנו לבעל מום דפסול הגוף הוא נדוננו משלא לשמו מתודה ששחטה שלא לשמה דהוי פסול מחשבה ואין בו כרת ולא קדש כדאמר במתניתין שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם. **ורבי מאיר** - אליבא דרבי אליעזר דאמר שחטה ונמצאת בעלת מום קדש מאי שנא וכו' בשלמא לרבי יהודה משוי חדא דינא לבעל מום ולנמצאת טריפה אלא לרבי מאיר מאי שנא וכו'. **בדוקין שבעין** - דהוי

מום עובר ואינו ניכר דלא הוי פסולו קודם שחיטה דסבר כרבי עקיבא דאמר במס' זבחים (פד) אם עלו לא ירדו והואיל דלא ירדו דקדש כל דהו לא חשיב פסולו קודם שחיטה הלכך קדש הלחם. **ואידך** - רבי יהושע ורבי יהודה אומר אליבא דרבי אליעזר [ור"י] נמי לא קדש סבר כי אמר רבי עקיבא אם עלו לא ירדו. **[בפסולא דגופי']** - דמקדש (לגופי) לזבח עצמו. **לקדושי לחם לא הוי קדוש** - הואיל והוי פסולו קודם שחיטה. **חוץ לזמנה אם עלתה לא תרד** - דהואיל ופיגול הוא מרצה וכל שכן שאר זבחים. **רבה אמר לא תרד** - כרבי אליעזר דאמר גבי תודה דקדש דלא הוי פסול. **רבא אמר תרד** - ולא קדש כרבי יהושע. **מדהדר ביה רבי אליעזר** - דשתק. **התם** - דקאמר ליה ר' יהושע לרבי אליעזר משלא לשמן נדוננו ושתק ר' אליעזר שלא מצא תשובה אבל הכא אי דיינת לה משלא לשמן מוכח (מיניה) מגופיה דאם עלתה לא תרד דקי"ל הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן אם עלו לא ירדו לדברי הכל כדאמר במסכת זבחים בפרק המזבח מקדש (דף פד) ריבה לכל העולין שאם עלו לא ירדו. **שביק תנא דידן איל נזיר דשכיח** - שנוהג לדורות. **ונקט מילואים** - דהווי לפי שעה. **עיקר מילתא נקט** - איל המילואים שבו קדשו הלחם תחילה. **מתני'**. **הנסכים שקדשו בכלי** - שנתנן בכלי ואחר כך נמצא זבח פסול. **אם יש זבח אחר** - שאין לו נסכים יקריב אלו נסכים עמו. **ואם לאו** - משקדשו בכלי נפסלו בלינה. **גמ'**. **אלא בשחיטת הזבח** - דקודם שחיטת הזבח אע"פ שניתנו בכלי שרת אינון חולין ויכול לשנותו לזבח אחר ומשנשחט הזבח לא. **זבח ונסכים** - שהזבח מקדש הנסכים. **לאו דאיפסיל בשחיטה** - ואם כן דבשחיטה מקדש להו כי נפסל הזבח בשעת שחיטה נפסלו נמי הנסכים ואמאי אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו, ע"א מאי לאו דאיפסיל הזבח בשחיטה וקתני אם לאו יפסלו בלינה ואם כן דשחיטת הזבח מקדש הנסכים ולא מתקדשי קודם אמאי יפסלו בלינה הא לא קדשו כלל דהא שחיטה דפסול לא חשיבא שחיטה לקדושי נסכים, כך שמעתי. **לא דאיפסיל בזריקה** - דהואיל וכבר קדשו נסכים בשעת שחיטה הלכך אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה אם יש שם זבח אחר יקריבו. **כמאן כרבי** - דאמר בפ' התכלת (לעיל מנחות מז) שחט הכבשים לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם קדוש ואינו קדוש. **שני המתירין** - כגון זריקה ושחיטה מקדשים הקרבן לקדושה. **מעלין זה בלא זה** - והני שחיטה וזריקה מקדשין הן הנסכים וכיון דאלו נסכים הוקדשו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה קדשו נסכים בשחיטה

[ומש"ה] אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו שהם לא נפסלו. **אפילו תימא רבי אליעזר** - דאמר אין מעלין זה בלא זה דאמר לא קדש הלחם עד שישחוט ויזרוק דמן לשמן. **הכא במאי עסקינן כגון שקיבל הדם בכוס ונשפך** - אחר כן ונפסל בזריקה.

דף עט.ב

ורבי אלעזר סבירא ליה כאבוה דאמר כל העומד ליזרוק כזרוק דמי - להכי נתקדשו בשני המתירין בשחיטה ובזריקה אבל להכי לא הוי כזרוק שיהא הזבח כשר אלא אם יש שם זבח אחר יקריבו עמו משום דסבר כרבי שמעון דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי. **פסול לשם מנחה אחרת** - הכי נמי נימא לנסכים שהקדישם לשם זבח [זה] לא יקרבו עם זבח אחר. **שמן נמי** - יהא לב בית דין מתנה עליו שיהא כשר למנחה אחרת. **שמן גופה דמנחה הוא** - ובגופה דמנחה אין יכול להתנות שתבא לשם מנחה אחרת אבל נסכים אינן גופיה דזבח כולי האי דהא אמרינן (לעיל מנחות דף מד) מנחת נסכים אפילו למחר ויכולין להתנות בהן. **וליתנו** - בית דין מעיקרא עליהן דנסכים שאם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו חולין ואמאי מתנה שיהו לזבח אחר. **גזירה שמא יאמרו** - בעלמא בלא תנאי ובלא נפסל הזבח. **מוציאין נסכים מכלי שרת לחול** - וקיימא לן שכל דבר שכלי שרת מקדש אינו יוצא לחולין והם אינם יודעים דשחיטת הזבח מקדש אלא יהו סבורין שכלי שרת מקדשא להו לנסכים ואפי' הכי התנו שיהיו לזבח אחר. **השתא נמי וכו' כשרים [כו'] לזבח אחר** - אף על פי שלא נמצא זבח פסול. **[כגון שהיה]** - מתני' דתני יקריבו עמו כגון שהיה זבח אחר זבוח באותה שעה ונפסל זה ומיד היו הנסכים לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח הובאו נסכים ולא אתו למימר נסכים שהפרישו וכו'. **ומי אית ליה לר"ש לב בית דין מתנה עליהם** - דקא תריץ למתני' כרבי אלעזר ברבי שמעון וסבר לה כאבוה ופרכינן ליה כו' וקמתרץ לב בית דין מתנה עליהם אלמא דר' שמעון סבר לב בית דין מתנה עליהם. **תמידין שלא הוצרכו לציבור** - כגון אותן ארבעה שהיו נשארים ביום ר"ח אדר כשהיו נוטלין ב' היו נשארים ד' ואותן לא היו צריכין לפי שאותן הבאין בר"ח ניסן באין מתרומה חדשה, ע"א מ"ר ז"ל שלא הוצרכו לציבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו לדברי רבי שמעון דאמר במסכת שבועות (דף יב) פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהן

ואח"כ נמצאו כי לא יקרבו בחג הסוכות יקרבו בחג המצות דאין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין שהתנו אם לא הוצרכו יפדו מועיל בהן הני תמידין נמי אין נפדין תמימים דאין תנאי בית דין מועיל בהן לדברי רבי שמעון אלא ירעו לדברי חכמים דאמרי יפדו דתנאי ב"ד מועיל בהן הני תמידין דהכא נמי נפדין ומדקאמר לדברי רבי שמעון אין נפדין אלמא דסבירא ליה דאין לב בית דין מתנה עליהן. **שאני התם** - דס"ל אין נפדין דהא אית להו תקנתא לא סבירא ליה מתנה עליהן. **מתני'**. **ולא חילופה** - זו היא חילופה שאבדה והפריש אחרת תחתיה ושוב נמצאת דקרבה נמי בתודה. **גמ'**. **תנו רבנן מהו אומר תודה יקריב** - דלא הוה צריך למימר אם על תודה יקריבנו דמצי למיכתב והקריב על זבח התודה והשתא לא דייק אלא יקריב לחודיה וקא דייק דהוא מיעוט לומר דעל אחד מהם מקריב לחם ולא שתיים. **אחר שריבה הכתוב** - להקרבה מיעט (מין) שאין טעון לחם. **מנין לרבות ולדות וכו'** - ואפילו נתכפר בראשונה הויין הני בני הקרבה. **אם על** - ריבה דכל אלו קריבין. **לא שנו** - הא דתנן לא ולדות וחליפין טעונין לחם. **אלא אחר כפרה** - לאחר שנתכפר באחת מהן שאם הקריב שוב לאחרת אין טעונין לחם. **אבל לפני כפרה** - אם הקריב לולדות ולתמורה ולחליפין טעונין לחם. **אהייא** - קאמר רבי יוחנן לא שנו. **אילימא אחליפי תודת חובה** - כגון דאמר עלי דהויא עליה חובה דהכי משמע ליה דרבי יוחנן אמתניתין קמהדר דקתני ולא ולדה ולא חילופה טעונה לחם ומתני' בתודת חובה קמיירי דמדקתני הפריש אחרת תחתיה מכלל דתודה חובה היא דאמר עלי דאי לא הויא חובה לא הוי מפריש אחרת תחתיה ומתני' סתמא קתני דליכא למשמע מידי אי לפני כפרה מיירי אי לאחר כפרה וקאמר רבי יוחנן לא שנו וכו'. **לפני כפרה תנינא** - דטעונין לחם כדאמר מנין למפריש תודה כו' דמדקאמר מפריש אחרת תחתיה מכלל דתודת חובה היא וקתני והרי שתיהן עומדות איזו שירצה יקריב ולחמה עמה דהיינו לפני כפרה.

דף פ.א.

אלא אחליפי תודה נדבה - דקאמר הרי זו ואבדה ומפריש אחרת תחתיה כלומר דאסיפא דהא ברייתא קאי דקאמר מנין תמורה וחליפין דסתמא קתני וקמשמע לן בחליפי תודה נדבה ואמר רבי יוחנן עלה לא שנו כו'. **בין לפני כפרה בין לאחר כפרה** - שנתכפר באחרות טעונות שתיהן לחם דמרבה

בתודות הוא דהואיל ולא נתחייב להפריש אחרת והפרישה גלי אדעתיה שדעתו היה להרבות בתודות של נדבות והלכך מביא בלחמיהן. **אלא אוולד תודה נדבה** - כגון שהפריש וילדה בין הקריבה לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעונה לחם דמותר דתודה היא שכבר נתכפר באחר והוי כמפריש מעות לתודתו וניתותרו דכל דבר הבא מאליו כגון ולד חשיב מותר. **אלא אוולד תודת חובה** - וכי קתני לעיל ולא ולדה טעון לחם לאחר כפרה אבל לפני כפרה טעון והתם ליכא למיפרך בין לפני וכו' מרבה בתודות הוא דאין אדם מרבה בתודת חובה. **אדם מתכפר בשבח הקדש** - דהיינו הולד [של תודת חובה] וכיון דיכול להתכפר באיזו שירצה או באם או בולד הכי נמי טעונות לחם. **הוי בה אביי נמי כהאי גוונא** - אהייא ותירץ אוולד תודת חובה. **לפני כפרה טעונות לחם** - דאדם מתכפר בשבח הקדש לאחר כפרה אין טעונין לחם דמותר דתודה היא ובוולד דתודה נדבה להכי לפני כפרה נמי אין טעונין לחם משום דאין אדם מתכפר בתודת נדבה. **כל שבחטאת מתה** - מפרש לקמן. **ואילו גבי חטאת** - אם נמצאת לפני כפרה רועה שאין חטאת מתה אלא אותה שנמצאת לאחר שכיפרו הבעלים הא נמצאת קודם שכיפרו הבעלים רועה ואילו תודה בכה"ג דהפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה והרי שתיהן עומדות שניה אין טעונה לחם דכתיב (ויקרא ז) יקריבנו לאחד ולא שתים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם. **שמואל כרבי סבירא ליה דאמר אבודה בשעת הפרשה דשניה מתה** - אפילו נמצאת קודם שנתכפרו בעלים להכי לשמואל אין טעונין לחם. **אלא רועה לרבי היכי משכחת לה** - דקאמר שמואל כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם. **והא גבי תודה כה"ג** - שאם הפריש שתי תודות לאחריות שאם תאבד האחת תהא שניה תחתיה אין טעונה לחם דכתיב יקריבנו לאחד ולא לשנים והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם. **אלא שמואל** - לא סבר לא כרבי ולא כרבנן. **אלא כר"ש** - דאמר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ושנתכפרו בעליה באחר ושעיברה שנתה דלית ליה השניה רועה ודכוותה גבי תודה אין טעונה לחם שאם הפריש ב' תודות לאחריות וכו' דהיינו שכפרו בעליה דמתה היא בחטאת להכי גבי תודה אין טעונים לחם. **ופריך** - והיכי אמרת דשמואל כרבי - שמעון סבירא ליה והא ר' שמעון לית ליה רועה כלל ושמואל אית ליה דאמר כל שבחטאת רועה. **מאי קמ"ל** - שמואל לימא הלכה כרבי שמעון. **לאפוקי**

מדרכי יוחנן - דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש בולד. **קמ"ל** - שמואל דהלכה כר' שמעון דה' חטאות מתות ולד חטאת כו' ואין מתכפר בו ובתודה אין טעונה לחם. **זו תודה וזו לחמה** - אע"ג דלא אמר עלי אם אבד הלחם מביא לחם אחר דכיון דאמר זו נתחייב בלחמה וכל זמן שעיקר הזבח קיים חייב בלחמה. **מ"ט לחם לגלל תודה** - דכתיב והקריב על זבח התודה חלות (ויקרא ז). **ואין תודה לגלל לחם** - משום הכי אבדה תודה אין מביא תודה אחרת אף על גב דלחמה קיים אין מביא תודה אחרת. **הפריש מעות**

דף פ.ב.

לזבח תודתו - וניתותרו. **אי הכי איפכא נמי** - דכיון דלחם איקרי תודה תודה נמי איקרי לחם ויביא נמי ממותר לחם תודה. **לחם איקרי תודה** - ולהכי הפריש לתודתו ונתותרו מביא בהן לחם. **נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם** - לפי שהיא חליפי תודה ראשונה. **שלישית טעונה לחם** - דלא הויא חליפי תודה ראשונה ומרבה בתודות הוא דאע"ג דחובה היא דקתני והפריש אחרת אפילו הכי אמרינן הכא ודאי שלישית לא הויא אלא מרבה בתודות דלא הויא חליפה. **נתכפר בשלישית שניה אין טעונה לחם** - לפי שהיא חליפתה של שניה. **ראשונה טעונה לחם** - לפי שאינה חליפין. **נתכפר באמצעית שתיהן אין טעונות לחם** - לפי שהיא חליפת הראשונה ולא שלישית טעונה לחם שאף על פי שאינה חליפת ראשונה הויא חליפה דחליפה. **שניה תמות** - דהויא חטאת שכיפרו בעליה. **שלישית תרעה** - דלא הויא חליפי ראשונה. **תודה דאיכא למימר מרבה בתודות הוא** - משום הכי לרבה שלישית טעונה לחם כדאמרינן לעיל דהויא תודת חובה אבל חטאת דליכא למימר מרבה בחטאות הוא שאין דרכן של בני אדם להרבות בחטאות. **אימא לא** - תיהוי שלישית רועה אלא ימותו תרוייהו קמשמע לן רבה דלא. **דלמא תמורה היא** - וכבר אמרינן לעיל תודה טעונה לחם ולא תמורה משום הכי אין לה תקנה. **אמאי אין לה תקנה** - אי עסקינן בתודת חובה בההיא דאמר עלי ונתערבה אית לה תקנה. **לא סגי דלא מייתי אחרינא** - ולייתי בהמה אחריתי ולחם ולתני ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הך בהמה לתודה לחובתו והא לחמה והאחרונה שנשתיירה תיהוי לאחריות דהוי כמפריש תודות לאחריות דהוא קריבה עם לחם וחדא בלא לחם. **לא צריכא דאמר הרי זו** - דהויא נדבה להכי לא מצי למימר דהא תיהוי לאחריות

דלנדבה ליכא אחריות משום הכי אין לה תקנה. **למידין לפני רבי** - היינו לוי כדאמרי' בסנהדרין (דף יז) למידין לפני חכמים לוי. **ואי לא ליפוק לחולין** - שיאכלו הבעלים אותן חלות בתורת חולין והכהנים יאכלו לאותן ד' דתרומה בתורת חולין. **וכי מכניסין חולין לעזרה** - דדלמא הך דקיימא תמורה היא והיאך הביא לחם חולין בעזרה. **וליייתי בהמה אחרת ולחם** - (דלא) דאע"ג דאסקינן דאמר הרי זו יביא בהמה ומה בכך שהרי אדם יכול להרבות [תודות] נדבה ויהא להם תקנה. **ממעט הוא לאכילה דשלמים** - דהשתא הויא ספק שלמים ודין שלמים דנאכלים לשני ימים ולילה ותודה ליום ולילה ואי אכיל לה בתורת תודה שמא נשתייר ממנה למחר ונמצא מביא קדשים לבית הפסול שיקדים זמנו דשמא שלמים הוא.

דף פ.א.א.

וכי מפרישין תחילה - שום קרבן על מנת שיהא מותר זבח. **ארבעין בכתפיה וכשר** - הוא חייב ללקות ארבעים על שהמיר כדתנן (תמורה דף ב) שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ואת אמרת יפריש לכתחילה לשם תמורה דבר שהוא אסור ומתחייבים מלקות. **אם איתא לדרבי יוחנן** - דאמר לעיל חוץ לחומת העזרה נמי קדש הלחם בשחיטת הזבח אם הוא לפנים מחומת בית פאגי אמאי לא עביד כדאמר מעיקרא. **וליייתי לחם וכו'** - ודקמהדר לה וכי מכניסין חולין לעזרה ליייתי לחם ויניח חוץ לחומת העזרה בבית פאגי במקום שמתקדש בשחיטת הזבח ואפילו הויא תמורה דהווי חולין ליכא איסורא דהא לא נכנסו לעזרה. **משום דאיכא ארבע** - חלות דתרומה שצריך להניף ובכל מקום מצינו הלחם למעלה וצריך להניפו בעזרה במקום שמניף הבשר ואי קשיא הא דאמר לעיל מנחות (דף סב) כל מקום שיש לחם הלחם למעלה ואמר היכא אמר רב פפא במילואים אמאי לא אמר נמי בתודה איכא לתרוצי עיקר מילתא נקט כדתרצינן נמי לעיל. **לפני ה' כתיב** - בשלמים ותודה היא בכלל שלמים. **קמעיל חולין לעזרה** - שמא תמורה היא. **וליייתי שמונים** - חלות ולינחינהו בחוץ כרבי יוחנן וליפריש מינייהו שמונה חלות ולותבינהו גוואי. **ולימא אי הך כו'** - וליקדשו ארבעים מתוך שמונים והני שמונה דגוואי לא הוי ארבעה מינייהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הך דקיימא תודה הויא הווי שתי תודות ושמונה חלות תרומה ואי הך דקיימא תמורה ולא הווי אלא חדא תודה הני שמנה ליחשבינהו מהני מ' דקדשו ולא

הוּו חולין בעזרה. **ומשני לא אפשר בהכי משום דממעט באכילה דארבעים** - גבי הבעלים דכהן אינו רוצה לאכול כי אם ארבעה דסבור שמא אין כאן אלא תודה אחת ואין לכהן לאכול כי אם ארבעה מהן והבעלים נמי חוששין שמא שתיהן תודות הן וכל שמונה קדשות ונמצא אותן ארבעה חלות אבודים ולעיל דאמרינן אי לא ליפוק לחולין ליכא למימר קממעט באכילה דארבעים דהתם ליכא אלא ארבעים חלות וממה נפשך אית ליה לפרושי ד' לתרומה אבל הכא דהפריש שני חלות איכא למימר דארבעים שלא לצורך הן וקא ממעט לבעלים באכילה דארבעים. **ענין אחר דקא ממעט באכילה דארבעה** - דאילו בעלמא היכא דליכא אלא חד קרבן אי יקדשו מ' מתוך שמונים אין נאכלין לכהנים אלא ארבעה ואידך כולהו נאכלין לבעלים וכיון דליכא אלא ארבעה יש ספוק בידך לאוכלן ביום אחד אבל הכא דאיכא לכהנים שמונה ושל בעלים יכולין להאכיל מחלקן לכל מי שירצו ולא אתו לידי שריפה אבל שמונה דלכהנים כיון דאין נאכלין אלא לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם דלמא לא מצו אכלי לכולהו שמונה ביום אחד והוי המותר בשריפה ושמא לא הויא אידך תודה ולא קדשו אלא ארבעים וליכא דקדיש אלא ד' ונמצאת ממעט באכילה דאלו ד' ושריף שלא כדין מ"ר, ענין אחר ממעט באכילה דמ' דילמא לא קדשי כלל דאידך לא הויא תודה וכי מתותרי למחר שרף להו ועבר משום בל תשחית (דברים כ) כך שמעתי. **רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר** - דלא חשיב לה כולד חטאת הואיל והפרישה מעוברת דדעתיה הוה נמי להתכפר בעובר ומתכפר באיזו מהם שירצה ודכוותיה גבי תודה יכול לעשותן שתיהם תודות אבל נתעברה לאחר שהקדיש אין מתכפר בולדה משום דכשהקדישה לא הוה דעתיה אהאי ולד דאכתי לא נתעברה. **לייתי בהמה מעוברת** - משום הכי אמר בהמה מעוברת ולא בהמה וולדה משום דכי מפריש לה לא הויא אלא חדא ואיכא למימר דמפריש תחילה למותרות. **והאי ליהוי מותר בתודה** - והכא ליכא למימר וכי מפרישין תחילה למותרות שהרי מקצתה הויא עיקר קרבן דבשעה שהפרישה לא הויא אלא חדא גופא ועכשיו קרב מקצתו או האם או הולד אבל לעיל דלא הוי אלא חד והיא גופיה מייתי מתחילה לשם מותר איכא למיפרך וכי מפרישין וכו'. **מאן לימא לן** - טעם דרבי יוחנן התם היינו משום דעובר לאו ירך אמו הוא ואם שיירו לעובר שלא הקדישו כשהקדיש לאם הוי משוייר דלא חשיב כוולדה דבעי למימר דכוותיה גבי תודה שיהו האם והולד תודות דילמא ס"ל התם אם שיירו אינו משוייר

שאין יכול לשיירו לקרבן לפני עצמו אלא מתה וה"נ אין יכול לעשות הוולד קרבן ואין יכול להקריב שניהם האם והוולד ולחמם עמהם אלא היינו טעמא דר' יוחנן דאמר רצה בוולדה מתכפר משום דאדם מתכפר בשבח הקדש בוולד דכי הפרישה מעוברת הוה דעתיה אכל שבחא ולאחר שנתכפר באם פוסל הוולד ה"נ מתכפר באיזו תודה שירצה ולחמה עמה אבל להביא שניהם ולחמם לא. **ולימא עלי** - כדי שיהא חייב באחריותה. **וליייתי אחרת** - לאחריות דראשונה. **התורה אמרה טוב אשר לא תדור** - ומוקמינן ליה (חולין דף ב) דאמר עלי. **ואת אמרת ליקום ולנדור לכתחילה** - דלימא עלי דס"ל טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. **מתני'**. **האומר הרי עלי תודה יביא ולחמה מן החולין** - דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה דבר שבחובה ואינו בא אלא מן החולין כדאמרין לקמן וכיון דאמר הרי עלי תודה אע"ג דלא אמר ולחמה מתחייב בשתיהן דלחם גלל תודה.

דף פא.ב

ואם אמר הרי עלי תודה מן החולין ולחמה מן המעשר שני - כיון דעיקר תודה הזבח אמר מן החולין יביא הכל מן החולין דכיון דאמר עלי נתחייב בה והוה ליה דבר שבחובה. **תודה ממעות מעשר שני ולחמה מן החולין יביא** - כמו שאמר הואיל ועיקר הוא למצוה לבא מן החולין והוא לא מייתי זבח מן החולין כמצותה להכי לא גריר לחם בתר זבח. **גמ'**. **אמר רב הונא האומר הרי עלי לחמי תודה** - אף על גב דלא אמר תודה מביא שתיהן. **סוף מילתיה נקט** - דכי אמר לחמי תודה הוי כמאן דאמר תודה ולחמה. **כיון דאמר ולחמה מן החולין** - יביא היא ולחמה מן החולין. **שאני התם כיון דאמר בפירוש תודה מן המעשר** - הא דקאמר בתר הכי לחמה מן החולין נעשה כאומר הרי עלי לחם של חולין לפטור תודתו של פלוני הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי לחמה מן החולין לפטור תודתו שנדרתי להביאו מן המעשר להכי מביא לחמה מן החולין אבל לעולם היכא דאמר לחמי תודה סתם מביא נמי תודה. **הכא נמי נעשה כאומר הרי עלי תודה לפטור לחמו של פלוני** - דבכל ענין שנדר להביא מן המעשר [לא להוי מעשר גריר בתר חולין אלא] ליהוי חולין גרירא בתר המעשר ויביא התודה מן החולין ולחמה מן המעשר כמו שאמר. **בשלמא לחם למיפטר תודה אתי** - כדאמרין (לעיל מנחות דף פ) לחם גלל תודה איכא למימר דנעשה כאומר לפטור תודתו של פלוני. **אלא תודה מי אתיא**

למיפטר לחם - דנימא נעשה כאומר לפטור לחמו של פלוני. **אבל לא אמר תודה** - אלא לחמי תודה. **לא** - אין כופין אותו להביא תודה ולחמה. **דלא מתני ליה כי אמר נסכים בלא זבח** - דאין כופין אותו להביא זבח ונסכים כדאמר (לעיל מנחות עד) המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים. **ואמאי** - כופין אותו להביא תודה ולחמה כי אמר הרי עלי תודה בלא לחם. **נדר ופתחו עמו הוא** - כלומר שכשנדר תודה לאלתר נתחרט בדבר ולפי שהיה יודע שאין תודה בלא לחם נתחרט כדי לסתור נדרו ואמאי כופין לקיים נדרו כ"ש, ענין אחר נדר ופתחו עמו שיכול לומר אני הייתי סבור שהייתי יכול להביא תודה בלא לחם עכשיו שאיני יכול אי אפשר מ"ר ז"ל. **תפוס לשון ראשון** - וכיון דאמר תודה נתחייב בתודה ולחמה. **בית שמאי** - אע"פ שאמר ענין שאינו בנזירות כיון דאמר הרי אני נזיר תפוס לשון ראשון והוי נזיר. **אפילו תימא בית הלל** - ואמאי אינו נדר ופתחו עמו כגון דאמר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך בלא לחם לא הייתי נודר אלא תודה ולחמה. **והאי כופין אותו דקאמרת** - הא דעתו לאתויי כראוי להכי כופין אותו דקמהדר ביה ואמר איני רוצה להביא אלא כמו שנדרתי בלא לחם כופין אותו כמו שגילה תחילה שהיה דעתו לנדור כהוגן. **אילו הייתי יודע שכן** - שהייתי חייב בלחמה לא הייתי נודר. **בשלמא לחזקיה** - דמוקים לההיא כב"ש ומשום תפוס לשון ראשון הא נמי ב"ש ומשום תפוס לשון ראשון כופין אותו. **אלא לרבי יוחנן** - דמוקים לההיא כבית הלל האי ודאי לאו בית הלל היא דהא נדר ופתחו הוא דקאמר אילו הייתי יודע וכו'. **שמור** - המצוה והבא תודה ולחמה כמצותה. **שלא תהא רגיל לעשות כך** - לנדור תודה בלא לחם. **לא סגי דלא מייתי** - תרוייהו מן המעשר בתמיה כלומר אמאי קאמר יביא שניהן דמשמע ולא מן החולין אי מייתי מן החולין תע"ב. **רצה יביא** - מן המעשר. **שלא יקח מחיטי מעשר שני** - בהמה לתודתו. **אבל ממעות מעשר שני** - מביא תודה ולחמה. **אני אומר אפילו בחיטין הלקוחין** - ממעשר שני לא יביא - לצורך תודות. **מהיכא ילפת לה לתודה** - דאינה מביאה מחיטי מעשר שני. **משלמים** - שבאין ממעשר שני ותודה איקרי שלמים דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו (ויקרא ז).

דף פב.א

ושלמים גמר שם שם ממעשר שני - דמזבין ממעות מעשר דכתיב במעשר

שני ונתתה בכסף עד ואכלת שם (דברים יד) וכתוב בשלמים ואכלת שם (שם דברים כז) מה שם דהתם מעשר אף שם דגבי שלמים מעשר דיכול להביא שלמים ממעשר. **ומינה מה שלמים אין גופן מעשר** - שני דשלמים בשר אף תודה דבאה ממעשר אין גופו מעשר דאותן חיטין שיכול ליקחם מהם לא היו של מעשר אלא שניקחו בכסף מעשר. **מה שלמים כו' דמין מעשר ניהו** - אלא יביא ממעות מעשר ויקח חלות לתודתו והני לא הוו מין מעשר. **המתפיס** - שמזמן מעות מעשר שני לקנות שלמים מהן אע"ג דסתם מעות מעשר שלמים הן אע"ג דמתפיס בהו בפירוש לא קנו שלמים דלא חלה על אותן מעות קדושת שלמים אלא שיכול לקנות מהן כל דבר אחר שירצה. **דלא אלימא שלמים למיחל אקדושת מעשר** - שלא יהא יכול ליתנו בכל אשר תאוו נפשו. **הלוקח חיה** - ממעות מעשר שני לזבחי שלמים. **ובהמה לבשר תאווה** - לאוכלה בירושלים בכל שעה שירצה כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך דאע"ג דאין דינו ליקח ממעות מעשר שני אלא שלמים. **לא יצא העור לחולין** - דאילו בשר חיה גופה לא חזיא לשלמים אבל עור דחזיא ליקח בו בהמה לשלמים לא יצא לחולין היכא דיש בו ליקח בו בהמה סתם מעות מעשר הויא שלמים ומביא בדמיו שלמים דקיימא לן דכך הוא הדין לעשות ליקח ממעות מעשר שני בהמה לשלמים וחיה לבשר תאווה והעור יוצא לחולין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כז) בבקר מלמד שלוקחים בקר אגב עורו הבשר לזבחים ומבליע דמי העור בבשר ויוצא לחולין וצאן אגב גיזותיו אבל הכא דשני דלקח חיה לשלמים ובהמה לבשר תאווה לא יצא העור לחולין אלא קנו שלמים. **לאו למימרא דקנו** - העורות תורת שלמים אלמא דאלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר. ה"ק **אינו בתורת לצאת העור לחולין** - דאין לו קדושה כלל הואיל ושלא כתורה לוקחן דנעשה האי עור כלוקח ממעות מעשר שני שור לחרישה שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו מרבתינו ז"ל, ענין אחר אינו בתורת לצאת העור לחולין דהיינו לשלמים הלוקח בהמה ממעות מעשר לשלמים הבשר נאכל בתורת שלמים והעור יוצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין ויקח מדמי העור בהמה לשלמים אבל לא קנה שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני דמוכרם הן ועורן ויאכלו כל דמיו מעשר. **אליבא דר' יהודה** - דאמר במסכת קדושין (ד' נב) מעשר ממון הדיוט הוא ויכול לקדש בו את האשה לא פליגי דקנו שלמים דקדושת שלמים חיילא

אממון הדיוט. מ"ד לא קנו כר"מ - דלא חלה קדושת שלמים אממון גבוה. כיון דמעשר קרב שלמים - בהמה שלוקח ממעות מעשר סתם קרב שלמים. מכי תפיס ליה נמי - לצורך שלמים תפס דקנו שלמים ואין יכול לשנותן לדבר אחר. כשהוא פודן - לאותן מעות מעשר שני שמחללן על פרוטות או על דינרין. מוסיף שני חומשין - אחד חומש להקדישו שפודה דהיינו שלמים דכתיב אם המקדיש וגו' ויסף חמישיתו וגו' (ויקרא כז). ואחד למעשר שני - דכתיב אם גאל יגאל איש ממעשרו וגו' (שם ויקרא כ"ז) והא הכא דחיילא קדושת שלמים אקדושת מעשר שהרי הוסיף חומש אשלמים והיכי אמר ר' אלעזר לא קנו. הא מני ר' יהודה היא - דאמר ממון הדיוט הוא להכי חל עליה קדושת שלמים. מתני'. כל הבא מן הצאן ומן הבקר - היינו תודה ושלמים הבאין חובה. האומר הרי עלי תודה וכו' - משנה שאינה צריכה היא דהא תנינן לה לעיל אי לא משום סיפא דצריכה דקתני נסכים בכל מקום ואפילו היכא דאמר הרי עלי זבח ולא אמר ונסכים א"נ דאמר זבח ונסכים ואפילו לא אמר עלי אלא אמר הרי זו לא יביא אלא מן החולין. גמ'. מה פסח במצרים אינו בא אלא מן החולין - דאכתי לא הוו מעשרות. וכי דנין - פסח דורות שאפשר לבא מן המעשר שהרי בדורות נוהג מעשר מפסח מצרים שאי אפשר לו לבא ממעשר שהרי באותה שעה לא היה מעשר נוהג. ראייה גדולה היא - הואיל ומצינו שום פסח שאינו בא אלא מן החולין. שכן אין טעון מתן דמים למזבח - דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות וכיון דאין ממנו למזבח לא הוי דומיא דשלמים להכי אינו בא מן המעשר.

דף פ.ב.

תאמר בפסח דורות שכן טעון וכו' - כשלמים ודין הוא שיביא אף מן המעשר כשלמים. כל עבודות של חדש זה - פסח דורות כזה דבא מן החולין. ליקו במילתיה - קמייתא וכי דנין איפשר וכו' אמאי חוזר ודנין דין אחר. אי הדר ביה - דסבר דנין אפשר משאי אפשר והאי דלא גמר ליה ר"ע פסח דורות מפסח מצרים משום האי פירכא מה לפסח מצרים שכן [אין] טעון מתן וכו' האי לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח שטעון מתן דמים ואימורים למזבח ואינו בא אלא מן החולין דבמדבר לא הוה מעשר עד שבאו לארץ אף אני אביא פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין. לדבריו דרבי אליעזר - דאית ליה דנין אפשר משאי אפשר מה לפסח מצרים אבל איהו סבר דאין דנין.

ורבי אליעזר - אמאי מהדר ליה ועבדת לימא לאו פירכא היא דפסח מדבר יוכיח. **והשתא נמי** - אע"ג דיליף מן ועבדת ליפרוך ר"ע וכי דנין אפשר משאי אפשר והאי קרא ועבדת לא משמע ליה דהא לא כתיב בפירוש דבא מן החולין אלא דיליף מהקישא דיהו כל עבודות של חדש זה כזה. **זאת אומרת** - מדלא פריך הכי אין משיבין על ההיקש אע"ג דאיכא למיפרך ביה כגון הכא דאדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן גז"ש [והיקש] מעצמו אא"כ למדה מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני. **ובתרביצא** - בבית המדרש שמרביצים בו התורה אמרו וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש דפסח דורות למד מפסח מצרים דבא מן החולין היאך למידין תודה מפסח דורות. **בכללא איתמר** - כלומר פסח מצרים ופסח דורות בכלל הוא דשם פסח א' הוא ולא הוי דבר הלמד בהיקש דהיכי דיליף תודה מפסח דורות כמאן דיליף מפסח מצרים דשם פסח אחד הוא. **ור"ע** - הואיל ולא יליף מן ועבדת כר' אליעזר פסח דורות דאינו בא אלא מן החולין מנלן. **זאת התורה** - מאי קא משמע לן האי קרא. **עולה** - להכי מקיש הני קרבנות לעולה לומר לך מה עולה וכו'. **מאי היא** - באיזה כלי דילפי מעולה. **אילימא מזרק** - לקבל הדם כדאשכחן מזרק בעולה דכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתוב וישם באגנות. **נמי כתיב וישם באגנות** - דהאי באגנות משמע אכולהו כיון דשלמים טעונין מזרק כל שכן שאר קדשים ואמאי ילפי מעולות טפי משלמי צבור. **סכין** - דלא הוו מולקין. **מנחה** - להכי הוקשו למנחה מה מנחה כו'. **אלא לזכרי כהונה** - דכתיב כל זכר בבני אהרן יאכלנה (ויקרא ו).

דף פג.א

בהדיא כתיב בהו - וזה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש לכל חטאתם ולכל אשמים וסמיך ליה בקדש הקדשים וגו' (במדבר יח). **מריבויא דקראי אתי** - דיאכל אותו. **איכא דמייתי** - זבחי שלמי ציבור ממנחה ואיכא דמייתי מריבויא דקרא. **חטאת מה חטאת מקדשה בבלוע** - דכתיב כל אשר יגע בבשרה (ויקרא ו) ואמרי' (זבחים דף צז) עד שיבלע בבשרה כגון שהיו שתי חתיכות אחת שלמים ואחת של בשר חטאת ונפל מן החטאת על השלמים ונבלע בה יאכל כחומר שבה ליום ולילה כחטאת. **מה אשם אין שפיר ושליא הולד קדוש בהן** - כשהן במעיהן. **דקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים** - כשיוולדו ולא במעי אמן. **ודנין אפשר** - נקבה דיש בה שליא מאשם זכר

דאין לו שליא. **מה מילואים מותריהם בשריפה** - דכתיב ואם יותר בבשר המילואים מן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש וגו' (שמות כט). **ואין מותריהן בעלי חיים בשריפה** - דבמילואים לא הפרישו שום בהמה לאחריות ולא היה שם בעלי חיים מותר. **אף כל [מותריהן בשריפה] ואין מותריהן בבעלי חיים בשריפה** - שאם הפריש ב' חטאות לאחריות ונתכפר באחד מהן אין השני לאיבוד אלא ירעה עד שיסתאב וכו'. **מה שלמים מפגלים** - שהתודה מפגלת את הלחם ומתפגלין עצמן אם חישב בהן דעיקר פיגול בשלמים כתיב אף כל מפגלין כגון זבחי שלמי ציבור מפגלין את שתי הלחם. **ור"ע** - מפרש לקרא בענינא אחרינא מנחה מה מנחה מקדשת בבלוע דכתיב במנחה כל הנוגע בה יקדש. **אי כתב רחמנא במנחה** - דמקדשת בבלוע. **הוה אמינא משום דרכיכא** - שהיא סולת בלעה. **אבל חטאת** - דלא רכיך אימא לא. **קדיר** - כורשת"טרייט בלע"ז שנבלע ביותר. **אף כל** - בין פסח בין תודה אין בא אלא מן החולין ומהכא נפקא ליה לרבי עקיבא. **ובידו הימנית** - דכתיב בה אצבע וכהונה. **מביום צוותו נפקא** - חטאת ושאר זבחים. **מה אשם עצמותיו מותרין** - שהרי בשרו מותר ולא כתיב אשם אלא משום דבעי לפרושי קרא כל חד וחד בפני עצמו והוא הדין דאפ"י שאר זבחים עצמותיו מותרין כדאמר במס' פסחים (דף פג) אבל העצמות וגידין ישרפו לששה עשר ואמרינן הני עצמות היכי דמי אי דלית בהו מוחא לישדינהו אלמא דעצמות מותרין. **אף כל** - אפילו עולה עצמותיהן מותרין כדאמרינן במסכת זבחים פרשו הן אפילו בראש המזבח ירדו ושריין אפילו לקתתא דסכיני. **ור"ע** - דמפיק לפסח דבא מן החולין מחטאת. **האי וזבחת פסח**

דף פג.ב

מאי עביד ליה - דמתניתין אפיק ליה מפסח ור' אליעזר היא ולא ר"ע. **מותר הפסח** - כגון שהפריש מעות לפסחו וניתותרו (לשלמים) והיינו מותר פסח, ענין אחר שהפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון והוא מותר פסח מנין שקרב שלמים. **לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר** - היינו שלמים. **אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים** - לא הוה צריך למיכתב משום דהא כתיב (ויקרא ג) אם זבח שלמים קרבנו. **ואמר אבוב דשמואל וכו' דבר הבא מן הצאן** - דהיינו פסח. **כשב לרבות פסח לאליה** - דמשום דמשמע שיהיה שלם שיהא עמו האליה הוצרך הכתוב זה לרבותו דאילו שאר

אימורים נפקי מאך בכור שור או בכור כשב ואמרי' (זבחים דף לז) דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונים מתן דמים ואימורין אבל אליה איצטריך קרא אחרינא כבש לרבותו משום דפסח בעינן שיהא שלם ואילו הוה שקיל לאליה לא הוה הפסח שלם ולהכי איצטריך האי קרא לרבותו דגבי כבש כתיב אליה. **ושלמים הבאין מחמת הפסח** - היינו מותר פסח. **כשהוא אומר ואם עז** - ולא כתיב אם הפסיק הענין למעט מאליה לימד על העז ועל פסח הבא מן העז שאינם טעונים אליה. **וצריכי** - הני שלשה קראי למילף דמותר פסח הוי שלמים. **חד לעברה זמנו** - לאחר י"ד. **לא עברה זמנו ולא שנתו** - כגון שאבד קודם חצות והפריש אחר תחתיו ונמצא דאם רצה לשוחטו קודם חצות קרב שלמים ואע"ג דעדיין חזי לפסח. **דחזי לפסח שני** - בארבעה עשר באייר. **אימא לא** - יהא קרב שלמים. **דאפילו לפסח ראשון נמי חזי** - אימא לא יקרב שלמים קא משמע לן. **הדרן עלך התודה היתה באה. מתני'. כל הקרבנות** - היינו מנחות. **אלפא לסלת** - שכשם שהאלף היא ראש לכל האותיות כך סלת של אלו שני מקומות מכניס וזטחא ראש לכל הסלתות, ענין אחר אלפא אלף היינו אחד כך סלת של שני מקומות מיוחדין לכך שסלתן מובחר עיקר מכל הסלתות כך שמעתי. **כל הארצות** - שבארץ ישראל כגון יהודה ועבר הירדן והגליל כשרות. **אלא מכאן היו מביאין** - משום דמצוה להביא מן המובחר. **גמ'. מן העלייה** - מחיטין ואפילו ישנים בעלייה. **והא אפיקתיה** - ממושבותיכם ולא מחוצה לארץ והיכי דרשת ליה ואפי' מן העלייה. **שמעת מינה** - תרתי - חד דאפילו מן העלייה וחד לכל ביאות שאתה מביא וכו' כדאמרינן בפירקין דלעיל מנחות (דף עז) תביאו ריבוא הוא לגמרי דלא בעי לגופיה. **והכתיב ראשית** - דמשמע מן החדש ולא מן הישן. **שתהא חדשה לכל המנחות** - כלומר שיביאו שתי הלחם קודם שיביאו שום מנחה מן החדש אבל שתי הלחם גופייהו באות אפי' מן הישן. **עד כאן לא פליגי** - תנא דמתני' ותנא דבריית' אלא בחדש.

דף פדא

אבל בארץ לא פליגי - דצריך להביא מן הארץ ולא מן חוצה לארץ. **ומה אני מקיים וכי תבואו** - דמשמע דאין בא אלא מן הארץ. **קסבר חדש בחוצה לארץ** - קודם לעומר אסור דאורייתא דהא דכתיב (ויקרא כג) ולחם וקלי

וכרמל לא תאכלו נוהג אפי' בחוצה לארץ. **דמושבתיכם** - דכתיב בההוא קרא כל מקום שאתם יושבים משמע וכי תבואו לא ממעט חוצה לארץ אלא זמן ביאה הוא לומר שלא נתחייבו בעומר אלא לאחר שבאו לארץ אבל לאחר שבאו לארץ אסור חדש קודם הקרבת העומר וכיון דמדאורייתא אסור דנוהג איסור חדש בחוצה לארץ ה"נ אקרובי מקרבינן עומר מחוצה לארץ. **נוטלין שכרן מתרומת הלשכה** - לפי שהם הפקר וצריך לשומרן מפני החיה ומפני העניים שלא ילקטוהו קודם לעומר כדי שיהא העומר בא מהם. **לאכלה ולא לשריפה** - והיכי מקרבינן קומץ לשורפו על גבי המזבח. **רחמנא אמר** - בעומר לדורותיכם. **ואת אמרת תיבטל** - שאם אינו מביא של שביעית נמצא עומר בטל. **לייתי מדאשתקד** - שעורים שגדלו אשתקד. **בעינן כרמל** - שתהא כרמל רך למלול בשעת קצירה. **ולייתי מכרמל דאשתקד** - מתבואה שנקצרה אשתקד כשהיא כרמל. **איתמר רבי יוחנן אמר** - משום הכי אין מביאים מתבואה ישנה משום דבעינן כרמל תקריב. **רבי אלעזר אמר** - משום דראשית קצירכם אמר רחמנא דבשעת הבאה ליהוי ראשית קציר דהאי תבואה ואי מייתי משל אשתקד אינו מביא מראשית קציר שהרי נקצר מאשתקד וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה. **אלמא משום בכורים הוא** - דבעי' שיהו בכורים בקציר והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירכם ותיובתא דר' יוחנן דאמר כרמל תקריב דמשמע שיכול להקריב כרמל אע"פ שאינו בכורים.

דף פדב.

מתמרים שבהרים - אע"פ שהם משבעה מינים דדבש היינו דבש תמרים הני שבהרים ושבעמקים אינן מן המובחר לפי שהן כחושין. **וקאמר להא שמעתא** - אם הביא לא קדש. **קרבן ראשית** - משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בבכורים כדאמרינן מה יש לך להביא בכורים מן הדבש ושתי הלחם מן החמץ. **אין לי אלא חדשה של חיטין** - דומיא דשתי הלחם שהן חיטין שאין יכול להביא קודם שתי הלחם. **חדשה של שעורים** - כגון מנחת קנאות. **מנין** - שלא יביא קודם לשתי הלחם. **ת"ל חדשה חדשה** - שתי פעמים דכתיב בהקריבכם מנחה חדשה והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג). **מנין שתהא שתי הלחם קודם לבכורים** - שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם. **ת"ל בכורי קציר חטים** - כלומר שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטין אפילו בכורים, ענין אחר חג שבועות בכורי קציר חטים (בחג שבועות שהוא מביא בו

שתי הלחם) (מסורת הש"ס: [מה שאתה מביא בחג השבועות שהוא שתי הלחם]) יהא קודם לכל קציר אפילו לבכורים. **ת"ל חג הקציר בכורי מעשיך** - חג שאתה מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל אשר תזרע בשדה אפי' לחדש של שעורים. **מנין שתהא קודם לבכורים** - של חטין שגדלו בגג ובחורבה דהאי דתנן מן המובחר היינו למצוה. **ת"ל בכורי כל אשר בארצכם** - אפי' בגג דנאמר כאן בכורי כל אשר בארצם ונאמר להלן בכורי קציר חטים מה בכורים האמור להלן שתי הלחם [קודם לכל] אף כאן שתי הלחם [קודם] לכל בכורים שבארצכם. **מנין שתהא קודמת לנסכים ופירות האילן** - שלא יביא נסכים מן החדש ובכורים מפירות תמרים וזיתים קודם לשתי הלחם דנסכים לא משמע ליה מבכורי כל אשר בארצם דהאי קרא בבכורים כתיב ואין מביאין נסכים בכורים ואיידי דבעי נסכים בעי פירות האילן. **מה להלן נסכים ופירות האילן** - דכתיב מעשיך כל מעשיך ועוד דבאותו זמן מאספין יין ופירות האילן. **אף כאן** - חג הקציר אע"ג דכתיב תזרע בשדה נסכים ופירות האילן במשמע דשתי הלחם קודם להם. **קתני מיהא שבגג ושבחורבה מנין** - ומדקתני הכי ש"מ דמביא בכורים מהן וכ"ש מתמרים שבהרים ושבעמקים דעדיפי מינייהו דמביאין מהם בכורים וקשיא לעולא. **סיפא** - דקתני שבגג ושבחורבה אתאן למנחות שיהו שתי הלחם קודמין נמי למנחות דחיטים שגדלו בגג ושבחורבה וליכא למימר דמביאין מהן בכורים ולא קשיא לעולא, ענין אחר סיפא דקרא אתאן למנחות דהאי בכורי היינו בכורים וכל אשר בארצם היינו מנחות וגמרינן ג"ש נאמר כאן בכורים ונאמר להלן בכורי קציר חיטים מה להלן שתי הלחם קודם להם אף כאן בהאי קרא דקמיירי במנחות שתי הלחם קודם להם. **היינו דכתיב כל טהור בביתך יאכל אותו** - דמשמע אפי' נשים ועבדים. **כאן בבכורים** - כתיב כל טהור בביתך יאכל אותו. **כאן במנחות** - כתיב לך יהיו דאין נאכלין אלא לזכרי כהונה והאי סיפא כל אשר בארצם היינו למנחות. **רב אשי אמר כולה למנחות** - וסיפא דקרא דכתיב כל טהור בביתך אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור ולא קשה לעולא. **נעשה** - הני תמרים שבהרים. **ככחוש שבקדשים** - שהמקדיש בהמה כחושה קדשה ואע"ג דלא הוי מצוה מן המובחר. **רבי יוחנן חזאי בחילמא** - למתרצא למילתיה שפיר. **מראשית ולא כל ראשית** - למעוטי שאר פירות שאינן משבעת המינין. **מארצך ולא כל ארצך** - למעוטי שלא מן המובחר דשבעה מינין גופייהו כגון מתמרים שבהרים ושבגג

ושבחורבה. **וריש לקיש** - כיון דאמר אם הביא קדש האי מארצך מאי עביד ליה. **נאמר כאן ארץ** - אשר תביא מארצך (דברים כו) ונאמר להלן (שם דברים ח) ארץ חטה ושעורה. **מה להלן מספר בשבחה של ארץ ישראל** - דהני פירות הן משובחין משאר פירות. **אף כאן** - אין מביאין בכורים אלא מן המשובח ולעולם מביאין מתמרים שבהרים ובלבד שיהו מן המשובח. **ואידך ארץ מארץ** - כלומר רבי יוחנן אמר לך אין הכי נמי מה להלן שבח ארץ וכו' והא מילתא הוה מצי למימרא כתיב ארץ לחוד אבל השתא דכתיב מארצך ולא כל ארצך להוציא תמרים שבהרים ושבעמקים. **וריש לקיש** - האי דרשה דהוי משתמע ליה מארץ לא משמע ליה. **בשלמא ריש לקיש** - דאמר קדשה איכא לתרוצי הא דתני מביא וקורא בחורבה עבודה דכיון דנעבדה דטרח בה מארצך קרינא בה. **בספינה של חרס** - מביא וקורא משום דשל ארץ היא.

דף פה.א

אלא לרבי יוחנן - דאמר לא קדש והא הכא דלדברי הכל קדש בחורבה עבודה וכל הני אע"פ שאינן מובחרים (דהא) לדברי הכל מביא וקורא. **תנאי היא** - דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא והוא הדין לתמרים שבהרים ושבעמקים ורבי יוחנן דאמר כי האי תנא. **א"ל יוחנא וממרא** - ראשי מכשפים של מצרים למשה רבינו כשהתחיל לעשות האותות לעיני פרעה שהיו סבורין שהיה עושה אותם על ידי כשוף. **תבן אתה מכניס לעפריים** - עפריים שהוא מקום הרבה תבואה אתה מביא לשם תבואה למכור בתמיה כך ארץ מצרים שהיא מלאה כשפים אתה בא לשם לעסוק בכשפים. **אמר להם למתא ירקא ירקא שקול** - לעיר שגדל שם ירק הרבה הבא ירק שלך למכור לפי שמתקבצין שם הכל לקנות הם אמרו לו דברי ליצנות והוא השיב להם בענינם. **מתני' לא מבית הזבל** - משדה הצריכה לזבל. **ולא מבית האילן** - משדה שיש בו אילנות לפי שהאילנות עושים לה צל ואין התבואה גדלה יפה. **כיצד הוא עושה** - לשדה שמביא ממנה סלת. **נרה שנה ראשונה** - ומניחה בורה. [זורעה] **קודם לפסח ע' יום** - שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה. **כיצד הוא בודק** - שלא יהא אבק בסלת. **גמ' כרזיים** - של אותו מקום. **אלמלא שהן סמוכות לירושלים** - הרבה והן עומדות בין ההרים דכתיב (תהלים קכה) ירושלים הרים סביב לה. **היו מביאין מהן** - לפי שהן עומדות בדרום. **המודרמות** - שבדרום. **שבהן החמה זורחת** - כל היום.

המנונרות - חרושות הרבה לכך. **וזורעה קודם לפסח שבעים יום** - שכבר מתחלת החמה לזרוח בקרן מזרחית צפונית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום היא זורחת לדרום. **סך ידו שמן ומכניס בסלת** - וכך בודקה יפה שאם יש בה אבק מידבק בשמן. **קתני מיהא ושניה חורש ושונה** - וזורעה ותפשוט מהא מתני' דבשניה נמי נרה. **וליטעמיך** - היכי תפשוט הא במתניתין לא קתני שונה

דף פה.ב.

וברייתא קתני שונה. **הא לא קשיא** - מתניתין דקתני נרה שנה ראשונה ולא קתני (ושניה חורש) ושונה היינו שכבר היתה עבודה שנה ראשונה ועכשיו נוחה ליגדל יותר וברייתא דקתני חורש ושונה וזורעה היינו משום שלא היתה עבודה קודם שנה ראשונה אבל מתני' אם [לא] היתה עבודה לא ידענא אם חורש ושונה בשניה אם לא דהא לא קתני לא חורש ולא שונה ומאי הוי עלה. **ניר חציה וזורע חציה** - כגון שנה כולה בשנה ראשונה וזרע חציה ובשניה ניר חציה וזורע חציה מה שנר בשנה ראשונה ובשנה שלישית זורע מה שנר בשניה ונר מה שזורע בשניה וכן יעשה מכאן ואילך בכל שנה נר חציה וזורע חציה ותפשוט מינה דבשניה זורעה בלא נרה והאי דאין זורעה כולה (בשנה שלישית) (מסורת הש"ס: [בכל שנה]) היינו לפי שאין כח בקרקע להיזרע כולה בכל שנה. **כמין שלשה סאין היתה** - גדל בשנה כשיעור שצריך לקצור לצורך העומר. **קרנא דארעא** - חתיכת שדה. **בעי רבי ירמיה** - הא דקתני חיטין שהתליעו רובן פסולין. **ברוב חטה** - שאינה פסולה עד שיתליע רוב כל חטה. **הקדישן** - לצורך מנחות. **מהו שילקה עליהן משום מקדיש בעל מום** - דהכי אמר רבי במסכת תמורה (דף ו) שהמקדיש בעלי מומין לוקה. **אלא לח** - לפי שלח אינו יכול לגרר ממנו מה שהתליע כמו היבש. **הקדיש** - לעצים שהתליעו. **מתני' ולא מן מה שנזרע ביניהם** - מן הזיתים שנזרעו זרעים ביניהם לפי שהזרעים מכחישים לאילנות. **אנפקטן** - מה שלא נתבשל יפה. **אין מביאין מן הגרגרין** - של זיתים שנפלו ונשרו במים ושהו בהם הרבה או שנכבשו או שנשלקו לפי שאין שומנם יפה יפה, ענין אחר מן הגרגרים שנשרו אין מביאין מאותן זיתים שאין מוציאין שמנה אלא א"כ נשרו במים או שצריך לשולקן או לכובשן קודם שיוציאו שומן. **גמ' פולמוסטוס** - שליח עובד כוכבים. **צור** - הוא שכונת עיירות שבארץ ישראל. **עוזק** - שחופר סביב

הזית כעין טבעת כמו עיזקתא. **הפשיל כליו לאחוריו** - כמו שכיר עני. **והיה מסקל** - השליך האבנים מן הפרדס. **לקלסו** - לשבחו על שקנה להם כל כך. **יש מתעשר ואין כל** - שנוהג בעצמו כעשיר ואין לו כלום. **מתרושש** - ויש נוהג כעני ויש לו הון רב כגון זה שהיה עשיר גדול והוא עושה עבודת שדהו בעצמו כמו עני.

דף פ.א.

מפני שהוא מוהל שרף - בעלמא ואינו שומן. **לרבי שמעון דמטביל בי**, **הוי שמן ואם הביא פסול. סטכתא** - שקורין בלשמ"א. **תניא רבי יהודה [אומר] אנפיקינון** - דתני במתני' היינו שמן זית וכו'. **שמשיר את השיער** - לפי שהוא בוסר ויש בו כח. **של ריח רע** - שמן שריחו רע. **מתני' שלשה** - לקיטות יש בזית שלוקטין אותו בשלש פעמים ובכל לקיטה יש בו שלשה שמנים. **הזית הראשון** - זיתים שלקטן בראשונה. **מגרגרו בראש זית** - מניחו להתבשל דנעשה גרגרין בראש הזית באילן, ענין אחר מלקטן בראש הזית בגובה שבאילן במקום שהזיתים קודמין להתבשל תחילה מפני שהחמה זורחת שם תדיר מ"ר ז"ל. **וכותש** - אותן הגרגרים. **ונותנן בתוך הסל** - כדי שיזוב הצלול - שבשמן מעצמו בלא דוחק חוץ לסל והפסולת והשמרים שבשמן נשארין בסל. **זה היה שמן ראשון** - שבליקוט ראשון. **חוזר ולוקח** - מה שכתש הגרגרים שנשארו בסל טוענו בקורת בית הבד ומוציא שמנו מה שהוא יוצא עכשיו זהו שמן שני. **רבי יהודה אומר** - לא היה טוענו בקורה לפי שהיה נטען ביתר והיו השמרים יוצאין ומתערבין בשמן אלא באבנים טוענו ומה שיוצא עכשיו זה היה שמן שני. **חוזר וטחן** - הגרגרים וטענן בקורה ומה שיוצא זה שמן שלישי. **מגרגרו בראש הגג** - אותם זיתים אין מתבשלין כל צורכן באילן אלא שוטחן בראש הגג בחמה כדי לרככן כך שמעתי, ענין אחר מרבותינו ז"ל מגרגרו בראש הגג כלומר מלקט זיתים שבאמצע האילן שאינן בראש הזית כלומר אותן שיכול לעמוד בראש גגו ונוטלן שאותן אין מתבשלין במהרה כמו אותן שבראש הזית והאי דאמר בראש הגג לסימנא קאמר. **הזית השלישי** - לוקט זיתים התחתונות לפי שאין החמה זורחת עליהן תדיר אין מתבשלין יפה ומאחר בלקיטתן ומשום הכי עוטנן בבית הבד מניחם במעטן עד שילקו שיתרכך קליפתן וישתנו מראיהן ומנגבן בראש הגג שכשיהיו ביחד במעטן בדוחק יצא מהן מוהל ונושרו. **גמ' מגרגרו תנן** - שמניח הזית עד

שנתבשלו הגרגרים כל צורכן. **או מגלגלו תנן** - דהיינו נמי שמניחו באילן עד שנתבשלו יפה כגון ביצה מגולגלת (עוקצין פ"ב מ"ו). **שמן זית** - דכתיב בקרא שמן זית זך כתית (שמות כז). **מזיתו** - שיהיו הזיתים באילן עד שיהיה בהן שמן. **תמרה** - כשעושין אותו גרוגרות. **רבי יהודה אומר לא היה טוחנו** - לזית ראשון אלא כותשו. **כותש** - דקתני במתני' מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתני' אתאן לרבנן דברייתא ת"ק דר' יהודה. **האי תנא** - דמתני' סבר לה כר' יהודה בחדא בכותש ופליג עליה בחדא בתוך הסל. **מתני'** **השני שבזית ראשון הראשון שבזית שני שוין** - ואע"ג דשני שבראשון וראשון שבשני שוין למנחות אפ"ה לא אתי בשני שבראשון למנורה דהא אמרינן בגמ' דלמנורה בעינן כתית ולא היה כתית אלא ראשון שבכל זית (דמתני' דכותש ר"י היא).

דף פ.ו.ב

גמ'. **שוין** - בתמיה דקתני השני שבראשון והראשון שבשני שוין והא אמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני שבראשון אין ראוי למנורה וראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוי שוין. **למנחות** - שאם רוצה ליתן הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון. **יכול יהא כתית זך פסול למנחות** - הואיל וכתוב ביה למאור. **אם כן** - הואיל וכשר נמי למנחות. **מה תלמוד לומר** - זך וכתית למאור. **מפני החיסכון** - לא בעינן זך וכתית למנחות כמו לנרות דהכי נמי כשרות אפילו אינו [זך] וכתית לפי שהמנחות הן מרובות וצריכות שמן הרבה ואילו היה צריך לחזור במנחות נמי אחר זך וכתית כמו למנורה היו מפסידים שהיו לוקחין אותו ביוקר. **שלחן בצפון ומנורה בדרום** - והמזבח בינתים לידע שלא לאורה אני צריך. **שקופים** - מבפנים שהמשקופין של חלונות היינו צר שבחלון היו מבפנים והרוחב שבחלון מוחזר כלפי חוץ להוציא אורה לעולם. **ממנה היה מדליק** - האחרות ובה היה מסיים כדתנן (תמיד דף לג) בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקים שמנורה היתה עומדת מזרח ומערב מכבה האחת שבצד מזרח ומדשנה ומניח האחת שבצד אותה שבמזרח הוא נר מערבי ומניחה דולקת עד לערב ומדליק האחרות שכבו בשחר ומטיבו וזורק מה שנשאר מן השמן ומן הפתילה לחוץ ונותן בה שמן ופתילה ומדליקה כדי לקיים בה מצות הדלקה ומסיים בה הדלקה שהיה מדליקה בתר כל הנרות. **מתני'** **הלסטיון** - שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי. **מעושן** - כשהיו הענבים מרים היו מעשנין אותן כדי למתקן או

מבשלין אותן. **לא מתוק** - כשהוא מתוק מחמת עצמו כדמפרש בגמ' ענין אחר תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום. **מן הדליות** - שקורין טריילי"ש לפי שאין יינו יפה. **אלא מן הרגליות** - יין שגדל בגפנים נמוכים שהוא יפה. **העבודים** - מפרש בגמ'. **לא היו כונסין אותו בחצבין גדולים** - לפי שכשהיו מסתפקין ממנו על יד היו החצובין מתרוקנים ומתקלקל היין. **כדי שיהא ריחו נודף** - שכשהיא חסירה קימעא היין נודף יותר מכשהיא מליאה.

דף פזא

קמחים - שקויינ"ש. **כיצד בודק** - לידע אם היין יפה. **גזבר יושב וקנה בידו** - ורואה כשה מוציא היין מן נקב החבית. **זרק הגיר** - שהתחיל לצאת אותו לבן שתחת היין שצף על השמרים. **הקיש** - הגזבר על גבי הכד וסותם זה מיד וזה היה סימנו שלא היה רוצה לדבר כל זמן שמוציאין היין. **שנאמר תמימים יהיו לכם** - ואם היו בו קמחים הוי כבעל מום. **גמ' כרוך ותני** - אין מביאין הליסטיון לפי שאין מביאין לא מתוק וכו' ואם הביא פסול. **רב אשי אמר** - לא תכרוך הליסטיון כשר דהויא חוליא דשמשא ולא מאיס אבל מתוק מחמת הפירי מאיס והיינו דקתני פסול. **מאן שמעת ליה דאמר לא יביא רבי** - דקתני במתניתין דברי רבי והא ברייתא דקתני לא יביא [ע"כ רבי] וקתני (בהא ברייתא) אם הביא כשר והיכי מ"ל ה"נ פסול. **היינו טעמא** - שאין מביא ישן דכתיב אל תרא יין כי יתאדם דלא הוה חשוב יין אלא אדום ושנה ראשונה יש בו עיקר אדמומית טפי לא ולא משום דלכבש דמי יין. **העבודים** - חפורים פעמיים. **רפיק ליה טפי ריפקא** - שחפרו פעמיים. **ודרי מיא על חד תרין** - שהיה יכול למוזגו במים כפליים מיין אחר דיין דעלמא דרי על חד תלתא וזהו מקבל על חד ששה והיינו על חד תרין דיין אחר. **כדיות לודיות בינוניות** - כדים בינוניים של לוד. **אין מניחין את הכדים שתים** - זו על גב זו. **שגובהן כרחבן** - שהיו רחבים מרוב שמנות כמו שגבוהים והיינו כר נרחב. **שומרים** - מלאכים. **תמיד לא יחשו** - מאי אמרי הנך שומרים. **ומעיקרא** - קודם שחרב. **הו אמרי כי בחר ה' בציון** - אף לעתיד לבא עתידים המלאכים להיות שומרים ולומר כי בחר ה' בציון. **הדרן עלך כל קרבנות. מתני'. שתי מדות** - ר"מ אומר עשרון עשרון - דשני כלים היו שם כל אחד מחזיק עשרון. **ולא היה מודד** - לפר בכלי שמחזיק שלש עשרונות אלא מודד שלש פעמים בעשרון. **גמ'. אחד גדוש** - שלא היה בו עשרון אא"כ גודשו. **ואחד מחוק** -

שהמחוק היה גדול כל כך שכשהיה מחוק היה בו עשרון.

דף פז.ב

מחוק שבו היה מודד חביתי כ"ג - לפי שיש לו לחלק בשני חצאי עשרון ואם היה גדוש כשהיה מטלטלו לחצותו היה מתפזר על גבי קרקע. **מו"ו דועשרון** - נפקא ליה. **מנקודו** - שאותו נקוד שעליו אתי למעט דכל נקודה אתי למעוטי. **שבו היה מודד חביתי כ"ג** - השתא משמע שמודד חצי עשרון בביתו ומביא והיינו דקא פריך מודד. **מחלק** - שהיה מביאו מביתו שלם לעזרה ואח"כ חוצהו בחצי העשרון. **ותיבעי לך לרבנן** - דלדברי הכל צריך חצי עשרון. **מדאמר ר"מ עשרון שבו מודד לחביתי כ"ג מחוק חצי עשרון נמי מחוק הוה** - דהא הוה נמי לחביתי כ"ג. **ומדר"מ** - דאמר שניהם מחוק היו אותו עשרון של כ"ג והחצי עשרון נמי לרבנן נמי לא היה בו אלא עשרון אחד ובו היה מודד לחביתי כ"ג ה"נ דמחוק היה זה וזה דלדברי הכל של כ"ג מחוק היה דהכי פליגי בברייתא רבי מאיר ורבנן מחוק שבו היה מודד לחביתי כ"ג וחכמים אומרי' לא היה בו אלא עשרון אחד מחוק. **חביתי כ"ג** - אותן שנים עשר חלות שעושה ששה בבקר וששה בערב. **במה מחלקן** - לחלות ביד או בכלי ישער בידו או יחלקם בכלי. **וכי טורטני יכניס** - אם היה צריך להביא משקלות. **כיון דבקללה כתיב** - והשיבו לחמכם במשקל (ויקרא כו). **שלחן מהו שיקדש קמצים בגודש שלו** - כגון שאם הניח קומץ של מנחה או (של) לבונה בלא בזיכין שהיה לו לקדשו בכלי והניחן על השולחן שבו לחם ולא קידשו בכלי אחר והיינו בגודש שלו שלא הניחו בבזיכין אלא למעלה בין לחם ללחם שהכל היה בגודש שלא הניחן בתוך כלי, ענין אחר בגודש שלו דשולחן לא היה לו בית קיבול כלל למעלה וכל מה שמניחין עליו הוי כמו שמונח בגודש כך שמעתי. **דלא חזי ליה** - כגון קומץ ולבונה בלא בזיכין. **אינו מקדש** - שאין דרכו לקדש כי אם לחם. **לדברי האומר טפחיים ומחצה קופל** - כדאמרינן בפרק שתי הלחם (לקמן מנחות צו) נותן ארכו של כל לחם שהוא עשרה טפחים כנגד רחבו של שולחן שהוא חמשה טפחים נמצא ארכו של לחם יותר מרחבו של שולחן חמשה טפחים נמצא קופל כל לחם ולחם טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן נמצא ששה קיפולין של טפחיים ומחצה שכל מערכה של ששה לחם גבוה חמש עשרה טפחים נמצא השלחן מקדש חמש עשרה טפחים למעלה כלומר דקידושו של שלחן היה

עולה חמשה עשר טפחים והיה מקדש כל דבר בין לחם בין קמצים בחמש עשרה טפחים דהיינו גודש שלו ואמאי אמרת אינו מקדש. **א"ל** - הא דאמרי אינו מקדש מאי דלא חזי ליה היינו ליקרב שאין הקומץ מתקדש שם שעדיין יש לו לקדשו בכלי אחר קודם שיקטירנו אבל מקדש הקמצים ליפסל דקדשי ליפסל בלינה וביוצא עניין אחר מ"ר ז"ל אבל מקדש ליפסל שפסולה המנחה הואיל ועשאן שלא כמצותן ושוב אין יכול להחזירן לעשרון. **מתני'** **רבי אליעזר ברבי צדוק אומר** - לא היה שם ד' מדות אלא הין בלבד ושנתות סימנין היו בו עד כאן לפר כו' והכי נמי היו בו שנתות ללוג וחצי לוג במקור יש במקום זה שרטוט. **וכי מה היה הין משמש** - והלא לא הוצרכו לו מעולם אלא פעם אחת היה מימי משה לשמן המשחה דכתיב שמן זית הין (שמות ל). **מדה יתירה** - להשלים הז' מדות. **שבו היה מודד שמן לחביתי כהן גדול** - שהיה צריכה שלשה לוגין כדאמרינן לעיל מנחות (דף נא) בשמן להוסיף לה שמן. **גמ'** **רבי יהודה** - קחשיב ממטה למעלה ורבי מאיר קחשיב ממעלה למטה.

דף פחא.

את מי אביא תחתיו - להשלים שבעה מדות. **ואפשר לשער בחצי לוג** - שלשה חצאי לוגין בבוקר ושלשה בערב. **ואפשר לשער ברביעית** - דד' רביעית הו לוג. **אלא** - לפיכך לא היה משער לחביתין בשלשה חצאי לוג ולא לחצי ברביעית - דזה הכלל היה במקדש וכו' ור' אלעזר בר ר' צדוק לית ליה זה הכלל. **בירוצי המדות** - דכשממלאים את הכלי ביותר נופל מן המשקה שבתוכו לדופני הכלי אילך ואילך וכשמערין אותו מהרה לתוך כלי אחר נופל המשקה בתוכו ואם לאו נופל לארץ. **איכא בינייהו** - לר' יהודה דאמר מלמטה למעלה קסבר בירוצי המדות נתקדשו כיצד דרביעית יהיב ליה רחמנא למשה מסיני ואמר ליה שער ברביעית את האחרים וימדוד שני רביעית ויעשה מהם חצי לוג ושוב לוג וכו' עד הין ושער אותו הין כ"כ גדול שיכנסו בירוצין של כל אלו מדות דבירוצין נתקדשו וכשאדם מערה שני כלים קטנים בכלי המחזיק שניהם יכול לשופכו לאלתר כולו בגדול עם הבירוצין וכן השני הלכך צריך הגדול המקבל שניהם להיות גדול כל כך שיקבל אותם ואת בירוציהם הילכך נתקדשו. **ומ"ד ממעלה למטה** - קסבר בירוצי המדות לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ממנו את האחרים

חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין וכיון דצריך לשפוך ממדה גדולה לחלקם לשני כלים אין יכול לשפוך בבת אחת עם הבירוצים לפי שזה כלי גדול וזה כלי קטן וצריך לשפוך על יד ומתוך שממעטין נחסרין הבירוצין מה שצף על הכלי כל שעה ולא היו שם בירוצין והיינו דנפקי בירוצין וכיון דלא הוו התם בירוצין לא נתקדשו. **איכא למימר נתקדשו ואיכא למימר לא נתקדשו כו'** - כדמפרשינן התם. **במלאים קמיפלגי** - דכתיב (במדבר ז) שניהם מלאים סלת וה"ה בשאר כלי [לח] מאן דאמר ממעלה למטה קסבר מלאים דווקא דהאי קרא במזרק שהוא כלי לח שלא יחסר ולא יותר אלא ההין מחלק בתוך שני חצאי ההין מצומצמים וכן כולם. **ומאן דאמר ממטה למעלה קסבר שלא יחסר אבל יותר** - שיעשה הגדול שיעור שני קטנים דבשני חצאין יש בו יותר כל שהוא מבשלם כדאמרי' (שקלים דף ב) לענין שנים ששוקלין שקל שלם ביניהן שחייבין בקלבון משום הכרע דשני חצאי שקל. ז' **מדידות** - אבל אפשר לעשות כולם בכלי אחד. **מתני'** **רביעית מה היתה משמשת** - השתא קחשיב ממטה למעלה (דכתיב בה מים חיים). **חצי לוג** - דהיינו ב' רביעיות. **רביעית מים למצורע** - דכתיב (ויקרא יד) על מים חיים במים שיהא דם צפור ניכר בהן שיערו חכמים רביעית. **שמן לנזיר** - משום דנזיר היתה באה ב' ידות כמצה שבתודה חלות ורקיין ולא הוה צריך אלא רביעית לוג. **חצי לוג לסוטה** - הלכתא גמירי לה. **גמ'** **רביעית למה נמשחה** - שכל כלי המקדש נמשחו בשמן המשחה. **אם בשביל רביעית מים** - למצורע.

דף פחב.

והלא בחוץ היו - כל מעשיו בשער נקנור ולא בעזרה. **ואי בשביל רביעית שמן של נזיר** - שיתקדש השמן בכלי שרת וע"י השמן שהיה נבלל בלחם יהא הלחם מתקדש בשביל כך לא היה צריך דלחם נזיר בשחיטת איל מתקדש. **רביעית שמן לכל חלה וחלה** - היה נותן רביעית משום דהוה שלשה לוגין שהם שנים עשר רביעיות והיינו דאמר במתני' לוג ומחצה בבוקר שהן ששה רביעיות. **מארץ מרחק איש עצתי** - שר' חייא עלה מבבל לא". **אי לחצי לוג של מי סוטה חוץ הוא** - שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס המים בעזרה ולקדשם בכלי. **אי למדוד בו חצי לוג שמן לתודה** - כדי שיתקדש השמן ויתקדשו החלות אגב השמן לכך לא צריך דלחמי תודה וכו'.

נר ישראל כך היה - שקילסו שיפה השיבו. **נר שכבתה** - בחצי הלילה או קודם אור היום. **נדשן השמן נדשנה הפתילה** - האי נדשן השמן לאו דווקא אלא הכי קאמר כשם שהפתילה שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן כך השמן שנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה הואיל ונדשנה הפתילה נדשן השמן. **כיצד הוא עושה מטיבה** - שמשליך כל מה שבנר לחוץ ונותן בה שמן ופתילה אחרת ומדליקה. **כמדה ראשונה** - חצי לוג כמו שנתן מתחלה או כמה שחסרה במה שזורק לחוץ. **נפישו להו מדות טובא** - לשער כמה חסר הא לא ודאי אלא כמדה ראשונה היה נותן בה ולמחר כשמכבה המזרחית מכבה נמי זו. **והדרך צלח רכב על דבר אמת** - כלומר הצלחה הוא שהשבתני דבר אמת כזה. **נר של מקדש** - נרות הקבועים במנורה שמדליק בהן שקורין קרושוליי"ש. **של פרקים היה** - של חליות לא שהיה יכול ליטלן אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו קנים שבהם הנרות קבועים דקים הרבה והיה יכול לכופפן ולהטותן למטה בשעת הטבה ולהשליך הדשן חוץ ולזוקפה בשעת הדלקה, ע"א של פרקים שהנרות היו קבועות במנורה אבל היה כסוי שלהן כסוי מלמעלה כמין טס שהיה יכול ליטלו כל שעה שירצה והיינו של פרקים אמנורה ואנרות כתיב (שם) נרותיה קרי למקום הנחת השמן וזהו ודאי הוה מקשה וכיון דבעיא הטבה אי לא דהוי הכיסוי של פרקים שיכול לסלקו לא מתייטבנא והיינו חכמים וכדמתרץ לה לקמן וכן כולה, כ"ש. **קסבר כי כתיב ככר ומקשה אמנורה ונרותיה כתיב** - שהמנורה והנרות היו מחתיכה אחת וכיון דבעי הטבה אי לאו דשל פרקים היתה שהיה יכול לכופפה ולנטות ולזוקפה ולפנות את הדשן לא הוות מתייטב. **מסלקן** - הנרות בשעת הטבה מן המנורה ומניחן באהל אלמא דלא היתה מקשה אלא של פרקים ממש היתה. **רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה לנר מן המנורה** - דמחוברים היו במנורה. **מצי לאוזוזה** - א"כ לא הוה ליה מקשה. **לא היתה הנר זזה ממקומה** - דמקשה היתה. **טס של זהב היתה על גבה** - על כל נר ונר כעין כסוי כאותן שעשוין מלבנים ובהאי טס לא עביד כלום אלא כמין כסוי הוא שמכסה את הנר מקום שפתילה דולקת. **דוחקו** - לטס שעל גבי הנר כלפי פיה ודולפת השמן לחוץ וכשהוא נותן בה השמן ורוצה לזוקפה דוחק לטס שעל גבי הנר כלפי ראשה וזוקפה אבל לא היה מזיזה ממקומה. **נרותיה באות מן הככר** - שאף הן מקשה והיינו כרב ששת דאמר ככר ומקשה אמנורה ואנרותיה כתיב

ר' נחמיה אומר אין נרותיה באות מן הככר אלא שהיו מחוברין במנורה והיינו כי האי תנא דאמר מסלקן ומניחין. **תלמוד לומר אותה** - דמנורה ונרותיה דכולה חדא היא באות מן הככר ולא מלקחיה ותנא קמא דפליג עליה דרבי נחמיה דריש לקרא הכי ככר זהב טהור יעשה אותה למדנו למנורה וכו' יכול שאני מרבה אף נרותיה ומלקחיה וכו' תלמוד לומר אותה ולא נרותיה כדדריש ליה רבי יהושע בן קרחה לקמן. **קשיא דרבי נחמיה לדרבי נחמיה** - דלעיל אמר ואין נרותיה באות מן הככר והכא אמר לרבות נרותיה. **לפי נרות** - במקום שהפתילה דולקת. **וליעבד זהב כל זהו** - לאותם פי נרות ולא ליבעו זהב טהור קא משמע לן דצריך זהב טהור.

דף פט.א.

מת"ל בשמן בשמן שני פעמים - חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן (ויקרא ז). **חד ריבוי** - דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן חד ריבויא לחוד. **הרי הוא ככל המנחות ללוג** - דלא מצינו חלות ורקיקין בלא שמן. **עכשיו שנאמר בשמן בשמן** - דלא צריכי כלל. **מתחלק לג' מינין** - בשוה שיתן כביצה לכל מין ומין. **כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל** - שהרי מצינו שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת (ויקרא ו). **ריבה שמן ברבוכה** - שיתן בה שמן יותר מבשאר המינין. **הלכה למשה מסיני** - הוא דחציו לחלות וחציו לרבוכה ולא מקרא אתי. **ת"ר ועשרון סלת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן וגו'** - במצורע כתיב לימד על עשרון שיהא כל עשרון סלת טעון לוג שמן. **אפילו מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוג של שמן** - דבהכי נבללות כדאמר לקמן מנחות (דף קג) ששים עשרון נבללין בכלי אחד ששים ואחד אין נבללין. **שנאמר למנחה** - כלומר כמה שתהא המנחה גדולה אין לה אלא לוג שמן. **מצורע** - עשיר שמביא [שלש] קרבנות מביא שלשה עשרונות למנחה הכי נמי בעני דלא מייתי אלא חד קרבן לאשם בחד עשרון סגי כי איצטריך קרא לכדאמרן ללמד על עשרון שטעון לוג. **ואידך** - רבי אליעזר בן יעקב אומר אפי' הכי איצטריך לגופיה ס"ד וכו'. **לגמרי** - זבח בלא מנחה כלל לא אשכחן ולא מצית למימר דלהכי איצטריך. **ורבנן** - דלית להו האי סברא דאפי' מנחה של ס' עשרון אין לה אלא לוג אחד. **האי למנחה** - צריך דכל מנחה אינה פחותה מעשרון. **ששה לוגין יין ושמן לפר** - דכתיב (במדבר כח) חצי ההין יהיה לפר ושמן דכתיב (שם

במדבר טו) בלול בשמן חצי ההין וארבעה לוגין יין ושמן לאיל דכתיב (שם במדבר כח) ושלישית ההין לאיל והוא הדין לשמן. **זה בגמטריא תריסר הוי** - ואי קשיא לך אימא תריסר רביעית הא לא קשיא דלא אשכחן מדאורייתא מדה פחותה מלוג להכי אמרי' י"ב לוג. **שכשר מערב ועד בקר** - שתהא כשרה אחר תמיד בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו. **ושיערו חכמים חצי לוג מאורתא** - והיכי שיערו איכא דאמרי מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו שמן בנר ונשתייר בבקר ובליילה השני פחתו עד ששיערו הדבר שלא היה צריך יותר מחצי לוג אפילו בליל ארוך וכן נותן אפילו בליל קצר ומה שנשתייר בבוקר זורק לחוץ ואיכא דאמר בקיץ היה עושה פתילה עבה ובחורף הוה פתילה דקה כדי שיכלה בקיץ נמי בבקר ולמ"ד ממטה למעלה שבתחלה נתנו רביעית ועמדו שם וראו שאין סיפוק ושוב הוסיפו עד חצי לוג. **מאן דאמר ממטה למעלה התורה חסה על ממונן של ישראל** - שאילו היה נותנין בו לוג לכתחלה ומה שמשׁייר למחר היו שופכין לחוץ איכא חסרון. **אין עניות במקום עשירות** - אין חוששין במה ששופך לחוץ. **מתני'** **מערבין נסכי פרים** - האי מיין ושמן קאמר והכי קאמר מערבין מיין נסכי פרים ביין נסכי אילים ואע"ג דלפר אית ליה שלשה עשרון סלת וחצי ההין יין ושמן ולאיל ב' עשרון סלת ושלישית ההין יין וכן שמן אעפ"כ מערבים זה בזה משום דשניהם בלילתן שוה דלתרוייהו איכא שני לוגין לעשרון דבאיל כתיב שלישית ההין לאיל דהיינו ד' לוגין וה"ה לשמן [וכתיב שני עשרונים ובפרים כתיב חצי הין דהיינו ששה לוגין וה"ה שמן] וכתיב שלשה עשרונים לפר דהיינו ב' לוגין לעשרון וכיון דבלילתן שוה משום הכי מערבין נסכיהן. **ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים** - כגון בנסכי מוספין משום דתרוייהו בלילתן רכה דבשניהן יש ג' לוגין שמן לעשרון דכתיב (שם במדבר כח) ועשרון לכבש וכתוב (שם במדבר כ"ח) ורביעית ההין לכבש יין דהיינו ג' לוגין וכן שמן וכן נמי מערבין נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של צבור

דף פט.ב

וכן נמי מערבין נסכי כבשים של היום בנסכי כבשים של אמש כדאמרין (לעיל מנחות דף טו) מביא אדם זבחו היום ונסכיו מכאן עד י' ימים. **אבל אין מערבין וכו'** - משום דהללו בלילתן רכה והללו בלילתן עבה. **בללן** - לנסכי פרים בפני עצמן ולנסכי כבשים בפני עצמן ושוב נתערבו כשרין ואם נתערבו

עד שלא בלל פסולה. **גמ'.** **שלא יערב חלבים** - הכי נמי לא יערב נסכים. **אמר רבי יוחנן** - לא תימא מערבין לכתחלה אלא אם נתערבו קאמר והא דקתני והקטירו שלא יערב לכתחלה מיירי. **אי הכי** - דקתני במתניתין אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים דאפי' נתערבו דיעבד נמי לא. **והא מדקתני סיפא נתערבו כשרות** - דהיינו דיעבד. **מכלל דרישא אין מערבין לכתחלה** - וה"ה רישא דרישא נמי מערבין לכתחלה והדר קשיא לדוכתי' שלא יערב חלבים בחלבים. **אמר אביי** - ודאי רישא דמתניתין דתני מערבין לכתחילה היא ולא תיקשי לך דנתערבו נסכים דמתני' ביינות קמיירי - והכי קאמר מערבין יין של נסכים פרים ואילים לכתחלה אם נתערב כבר סלתן ושמנן מאיליהן הואיל והתחיל לערב ליכא משום לא יערב חלבים והא דתני אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים אפי' היכא דנתערב סלתן ושמנן. **ויין לכתחלה לא** - אפי' דאילים ופרים אם לא נתערב סלתן ושמנן והא תניא בד"א דאין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים בסלת ושמנן אבל יין מערבין לכתחילה בין נתערב סלתו ושמנו בין לא נתערב. **אלא אמר אביי היכא דהוקטר כבר סלתן ושמנן** - של פרים ואילים כמצותן. **מערב נמי יין** - לכתחלה דליכא למיחש דילמא אתי לערובי סלתן ושמנן דבני הקטרה נינהו ואיכא משום והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים שהרי כבר מעורבין ועומדין ואם לאו דלא הוקטר סלתן ושמנן אין מערבין דחיישינן דלמא אתי לעירובי סלת ושמנן לכתחלה דאסור שלא יערב חלבים בחלבים והא דקתני ברייתא אבל יין מערבין היינו אם הוקטר סלתן ושמנן והא דקתני מציעתא דמתניתין אבל אין מערבין היינו בשלא נתערבו סלתן ושמנן. **אע"פ שמנחתו כפולה** - דכתיב ומנחתם שני עשרונים ושאר כבשים אין להם אלא עשרון לכבש. **לא היו נסכיו כפולים** - אלא ג' לוגין יין וג' לוגין שמן. **לימד על כבש** - כלומר דלימד בזבח זה מה שלא לימד בכל הזבחים. **שנבלל עם מנחתו** - וסלתו כפולה היא כך יהא שמנו כפול. **מאי תלמודא** - היכי משמע מן ונסכו שאין שמנו כפול. **נסכה של מנחה** - דהיינו שמן כנסכו של כבש דהיינו יין. **טעון נסכים** - כמו שאם שחטו לשמן ולהכי נקט אשם מצורע דאילו אשם דעלמא אם שחטו שלא לשמן קרב בלא נסכים כדמעיקרא אבל אשם מצורע דטעון נסכים איצטריך למימר דכי שחטו שלא לשמן טעון נסכים. **שאם אי אתה אומר כן** - דטעון נסכים אלא יקריב בלא נסכים. **פסלתו** - מליקרב ע"ג המזבח דלמצורע לא חזי שהרי נשחט שלא לשמו ולעולה לא חזי שהרי לא

ניתק לרעייה ואין ראוי לנדבה דאשם לא אתי בנדבה אבל נסכים אתו למזבח ואשם לכהנים וצריך אשם אחר להכשירו. **כבש הבא עם העומר** - דומיא דאשם מצורע דכי היכי דאשם מצורע טעון נסכים ואין שאר אשמות טעונין נסכים כך כבש הבא עם העומר נשתנית מנחתו משאר מנחות כבשים דאילו שאר כבשים אין טעונין אלא עשרון וזה טעון ב' עשרונות להכי נקט כבש הבא עם העומר. **תמיד של שחר יהא טעון ב' גזירין בכהן אחד** - כדמפרש במסכת יומא (דף כו) ובער עליה הכהן עצים אבל בין הערבים ב' גזירין בב' כהנים כדכתיב ובער וערכו. **אין הכי נמי** - דצריך למיעבד להו דינייהו כאילו נשחטו לשמן כמו אשם מצורע. **אלא אמר אביי** - הא דלא אמרי אלא באשם מצורע חדא מינייהו נקט. **בשלמא הנך** - כבשים דעומר ותמיד ששחטן שלא לשמן לעולם אימא לך דלא צריכי הלכתייהו כדמעיקרא לא גזירין ולא מנחה כפולה ואפילו הכי לא מיפסלו למיקרב למזבח משום דעולות נינהו

דף צ.א.

ואי לא חזו וכו'. **אשם נדבה מי איכא** - הילכך לא הותר ליקרב למזבח אלא על ידי נסכים. **מתני'**. **שהיה גודשה בתוכה** - שהיתה גדולה כל כך שכשהיתה נמחקת היה בה עשרון. **מדת היבש בירוציהן חול** - מה שנופל מן הכלי לאחר שנתמלא היינו בירוצין. **אלא שהלח נעקר** - שהבירוצין נכנסו בכלי ונתקדשו בו ושוב נעקרו ממנו כשנפלו חוץ לפיכך הן קדש דנכנסו בכלי ונתקדשו בו. **ובירוצין של יבש אינו נעקר** - מתוכו של כלי שלא נכנס בתוך הכלי ולא נתקדש בו לפיכך הוא חול. **גמ'**. **מני** - הא דקתני כל המדות היו נגדשות. **אי ר"מ** - דאמר לעיל מנחות (ד' פז) גדוש שבו היה מודד לכל המנחות מחוק מדה של כהן גדול שהיתה גדולה כ"כ שגודשה בתוכה. **ומחוק הוי** - ואפילו חד גדוש לא הוה. **ומאי כל מדות** - דלא תימא כל המדות שהיו שם היו גדושות דלא היתה אלא אחת גדושה. **אלא הכי קתני מתניתין כל מדידות** - שהיו מודדין בה היו גדושות. **לא נמשחו בחוץ** - לפיכך בירוציהן חול. **רבי עקיבא סבר מדת יבש לא נמשחה כל עיקר** - וחול היא לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה הוא דמקדש ליה הילכך מה דאיצטריך ליה מקדש בירוצין דלא צריך ליה לא מקדש לפיכך בירוציהן חול. **היינו טעמא** - דלח בירוציהן קודש שבירוציהן שלה נעקר מתוך הכלי. **ומגוה דמנא קאתי** - מן הקדש להכי הוי קודש. **למאי דצריך** - למה שבתוך הכלי איכוין למיקדש ולא

לבירוצין ואמאי מיקדשי הבירוצין. **שלא מדעת** - שאף ע"פ שלא נתכוין להקדיש הבירוצין קדושין כלי שרת. **גזירה שמא יאמרו** - דמאן דחזי דהנך בירוצין לא קדשי אע"ג דאתו מגווייה דמנא אמרי הכי נמי מוציאין מכלי שרת לחול אבל יבש דלא אתי מגופיה דמנא לא אתו למימר ביה מוציאין מכלי שרת לחול. **סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת** - שלא כמצותו דמצותו היה לסדרו בשבת. **פסולה** - לפי שצריך שיהא הלחם על השולחן ב' שבתות. **כיצד יעשה** - שיהיו כשירין הלחם והבזיכין. **יניחנו** - שלא יקטיר הבזיכין ולא יסלק הלחם עד לשבת שניה הבאה ונמצא הלחם והבזיכין על השולחן ט"ו ימים ושני ימי שבת שאפילו הוא על השולחן אותן ז' ימים שעד לשבת יותר מדינו אין בכך כלום הכא נמי ניגזור שלא יניחנו לשבת הבאה שמא יאמרו כשם שאלו אין נפסלין אע"פ ששהו שם יותר מדין כך מפקידים בכלי שרת כל זמן שרוצה ואין נפסל בלינה. **פנים** - לחם הפנים דהוא בהיכל אמדות קרמית שהן חוץ בעזרה. **פנים לאו כ"ע ידעי** - שכן אירע בזה הלחם אלא הכהנים וכהנים ידעי טעמא דמילתא דכהנים זריזין וליכא למיגזר. **חוץ כ"ע ידעי** - ואיכא למיגזר שמא יאמרו וכו'. **לקיץ המזבח** - שקונין מהן עולות ומקייצין בהן את המזבח כשאין שם קרבנות כדי שלא יהא המזבח בטל. **המקבל עליו לספק סלתות** - שקבל מעות מן הגזבר כדי לספק סולת כל השנה וקיבל עליו לתת ארבעה סאין בסלע והוקרו. **ועמדו שלשה סאין בסלע** - נותן ד' סאין כמו שקיבל. **קיבל עליו לתת ג' סאין בסלע והוזלו**

דף צ.ב.

ועמדו - ד' סאין בסלע מספק מארבע סאין ואותה סאה שנותן להקדש יותר ממה שקיבל עליו היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח. **ואם לנו** - לפי שאין שם זבח אחר. **הבשר לשם ועורות לכהנים** - דמהו דתימא הואיל ולקיץ המזבח הוא יהא כולו עולה ואפי' עורה שיחזור ויקח מדמי עור הבהמה לצורך עולה ולא יהא עורה לכהנים קמ"ל. **מתני'**. **חוץ מן הבכור ומעשר ופסח** - דהנך כולו משום חובה נינהו אבל חטאות משכחת בציבור נמי. **אלא חטאת וכו'** - ואע"ג דאמרינן חוץ מחטאת ואשם חטאתו ואשמו של מצורע טעונין נסכים משום דכתיבי בהדיא. **גמ'**. **ואפילו מנחה** - הבאה בפני עצמה בלא זבח. **ת"ל עולה** - דמנחה הבאה עם זבח טעונה נסכים ולא מנחה הבאה בפני עצמה בלא זבח. **משמע להוציא את אלו** - בכור ומעשר ופסח וחטאת

ואשם שאין באין בנדבה אלא חובה הן, (ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה) - (מסורת הש"ס: [משמע להביא את אלו]) שאינם חובת הרגל אלא עולת ראייה ללא יראו פני ריקם וחגיגה לשלמים ומוספין וחובת היום לא מצי להוציא אע"ג דלא הוו בנדר ובנדבה דהא בהדיא כתב בהו נסכים. **משמע להביא את אלו** - עולות ראייה ושלמי שמחה משום דהויא דומיא דעולות ושאר עולות הבאין בנדר ובנדבה שאינן חובת הרגל. **אביא שעירי חטאת** - דהואיל ובאין במועד יהו טעונין נסכים. **בן בקר בכלל היה** - דהא כתיב ברישיה דקרא לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן וכי תעשה בן בקר למה לי ליכתוב והקריב על בן הבקר וגו'. **אף כל הבא בנדר** - טעון נסכים לאפוקי שעירי חטאת דלא מצינו חטאת שיהא בא בנדר ונדבה. **מן הבקר או מן הצאן מה תלמוד לומר** - והלא כבר נאמר זבח וכולהו בכלל זבח נינהו. **אפילו עולת העוף** - יביא עמה נסכים. **יביא משניהם** - בקר וצאן. **ורבי יונתן למה לי קרא** - לחלק מן הבקר או מן הצאן הא גבי מקלל אביו ואמו אמר (סנהדרין דף סו) כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי אחד אחד עד שיפרוט לך הכתוב יחדו

דף צ.א.א

הכי נמי מן הבקר ומן הצאן כיון דלא כתיב בהו יחדו משמע נמי כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא לחלק. **הואיל דכתיב בויקרא ומן הצאן** - כיון דהוה ליה למיכתב מן הצאן וכתיב ומן כמו דכתיב יחדו דמי וגבי אביו ואמו אע"ג דכתיב ואמו לא משמע יחדו משום דהתם לא אפשר בלא וי"ו דהיכי ליכתוב ומקלל אביו אמו משמע אביו קילל אמו. **ולר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמאן דכתיב דמי** - והאי מן הבקר או מן הצאן מיבעי ליה להוציא עולת העוף. **ליבעי קרא** - לחלק דרצה אחד מביא. **הא כתיב** - קרא אחרינא לחלק. **אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו וגו'** - דמשמע לחלק. **ורבי יונתן אמר לך** - אף ע"ג דכתיב אם עולה קרבנו מן הבקר איצטריך ליה מן הבקר או מן הצאן לחלק. **ה"מ** - דאי בעי הך לית. **במפריש** - בשעת הנדר צאן או בקר. **תודה לאו זבח הוא** - מהיכא דנפקי עולה ושלמים מההוא נמי משמע תודה למה לי לרבווי מאו. **הואיל ואתי לחם בהדה** - ואינה חשובה זבח לא ליבעי נסכים אי נמי משום דהוי הלחם במקום נסכים (אי נמי) ליקום במקום נסכים (מסורת הש"ס: [אי נמי משום דהוי

אמינא דליקום הלחם במקום נסכים)]. **וליכתוב קרא לפלא נדר או בנדבה** - ולא ליכתוב לא עולה ולא זבח דכל שבא בנדר ובנדבה דהיינו עולה ותודה ושלמים ומנחה דאין טעונה נסכים מימעטי ממן הבקר או מן הצאן. **אביא בכור (ופסח)** - ומעשר ופסח. **והשתא דכתיב עולה** - ולא מצית לרבווי בכור ומעשר ופסח והוי עולה גופה פרט דהוי כלל ופרט וכלל דועשיתם אשה לה' כלל עולה או זבח לפלא נדר או בנדבה פרט לעשות ריח ניחוח חזר וכלל. **מאי מרבית ביה** - דהואיל ואמרת אוציא חטאת ואשם [מה] יש לך לומר מה הפרט מפורש אף כל ומאי נינהו דקאמר לרבווי מפרט זה. **שאין מחוייב ועומד** - שאין מחוייב בעולה דבעולת נדבה מיירי. **להביא ולדות של קדשים** - נקבות של שאר קדשים דעולה זכר [ולא שייך ולד]. **ועולה הבאה מן המותרות** - כדאמרינן בפירקין לעיל מנחות (דף צ). **ותמורתן** - היינו שהמיר את העולה. **ואשם שניתק לרעייה** - ושחטו לשם עולה ולעשותו כליל כעולה הילכך טעון נסכים. **וכל הזבחים שנובחו שלא לשמן** - שהן כשרים אלא שלא עלו לבעלים שטעונין נסכים. **והשתא דאמרת או** - מן הצאן אתי לדרשא לחלק או דלפלא נדר או נדבה למה לי לחלק איצטריך דסד"א כו'. **הניחא לרבי יאשיה** - דאמר אע"ג דלא כתיב יחדו כמו דכתיב דמי להכי איצטריך האי או לחלק. **אי נמי איפכא** - דאייתי שלמים בנדר עולה בנדבה בעי נסכים כל חד וחד. **או זבח** - או למה לי. **או שלמים** - או למה לי. **ורבי יאשיה** - דנפקא ליה מיעוט עולת העוף מן הבקר או למה לי דבשלמא לרבי יונתן דדריש האי או לחלק ורבי יאשיה נפקא ליה לחלק מן ואם מן הצאן ומאם עולה קרבנו מן הבקר ולמעוטי עולת העוף נפקא ליה ממן הבקר ומן הצאן. **[בתרי מיני - הוא]** דבעי נסכים לכל חד בחד מן הצאן או בקר תסגי ליה כו'. **ככה תעשו לאחד** - דמשמע נמי לכל אחד נסכיו בפני עצמו למה לי והדר פירש דינו של כל אחד. **אבל אייתי בבת אחת** - נדר ונדבה אימא תסגי וכו'. **ושלשה עשרונים** - סלת מנחה בלולה בשמן - במצורע עשיר כתיב. **במנחה הבאה עם הזבח** - כלומר שזקוקה לזבח שקריבה עמו. **או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה** - כלומר שהמנחה אינה זקוקה לזבח אלא מנחה בפני עצמה היא. **ועדיין איני יודע אם טעונים נסכי יין אם לא** - דהא לא כתיב בה יין בפירוש. **תלמוד לומר** - בפרשת שלח ויין לנסך רביעית ההין וגו' לא הוה צריך קרא למימר דכבר כתיב בראש הפרשה עולה או זבח מה תלמוד לומר על העולה או לזבח. **אלא עולה** - זו עולת מצורע. **זה אשם מצורע** - ששלשתן

טעונוים נסכים. **ותיפוק ליה תרוייהו** - חטאת ואשם מזבח ולא ליבעי קרא לכל חד וחד.

דף צא.ב.

דאמר מר - גבי נזיר ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים אין לי אלא תחת זבח השלמים תחת הדוד של חטאת ואשם מנין ת"ל זבת. **ה"מ** - דנפקי תרוייהו חטאת ואשם של נזיר דכי הדדי נינהו דתרוייהו (חטאת דנזיר טהור ואשם דנזיר טמא) להכשירו ביין וליטמא במתים אתו אבל הכא במצורע דאשם להכשירו לבא במחנה אתי וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באין. **חטאת דנזיר טהור** - ואשם דנזיר טמא. **לא ס"ד** - דמנחתם ונסכיהם דכתיב בנזיר טהור בעולתו ושלמיו הכתוב מדבר דטעונוים נסכים ולא חטאתו של טהור ואשמו של נזיר טמא. **איל בכלל היה** - דהא כתיב ברישא ואיל אחד תמים לשלמים. **מה איל** - שהוא שלמים מיוחד שבא בנדר ונדבה. **אף כל בא בנדר ונדבה** - אוציא חטאת ואשם שאין באין בנדר ובנדבה שאין טעונוין נסכים הילכך ליכא לרבות לנסכים מזבח אלא חטאת מצורע. **זו עולת יולדת** - שטעונה נסכים. **זה אחד עשר של מעשר** - דטעון נסכים כדתנן (בכורות דף ס) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולי"א עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים. **שיהא טפל חמור מן העיקר** - אלא זה דמעשר גופיה לא בעי נסכים והאי דאתי מכחו טעון נסכים. **רבא אמר** - לא מצית למימר לא חטאת ואשם דנזיר ולא עולה דיולדת דג' ריבויין יש בפסוק העולה ואו לזבת. **ואיזהו דבר שצריך שלשה רבויין הוי אומר זה מצורע** - דאית ביה שלשה קרבנות חטאת ועולה ואשם דאי בנזיר ארבע ריבויין מיבעיא ליה דהא אית ביה חטאת ועולה ואשם ושלמים. **לאיל** - דכתיב או לאיל תעשה מנחה למה לי ליכתוב וכי תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלולה בשמן שלישית ההין ואנא ידענא דהיינו איל דצריך שני עשרונים אלא לרבות אילו של אהרן. **מבמועדיכם נפקא** - כל הבא במועדיכם ואילו של אהרן הוא בא במועד ביום הכפורים. **ה"מ** - דדבר הבא במועד טעון נסכים דציבור אבל ביחיד באילו של אהרן אימא לא. **ומאי שנא** - אילו של אהרן דמשום דהוי דיחיד הוה אמינא דלא יטעון נסכים. **מעולת יולדת** - דמרבינן לעיל אף ע"ג דשל יחיד היא טעונה נסכים אף של אהרן נמי לא ליבעי איל לרבויה. **איצטריך סד"א כו'** -

אילו של אהרן קבוע לו זמן. **או לאיל למה לי לרבות את הפלגס** - לנסכים פלגס שעברה שנתו ולא בא לכלל שנים. **הניחא לרבי יוחנן** - דאמר בריה בפני עצמו הוא וטעון נסכים. **דתנן הקריבו** - לפלגס היכא דנדר איל או כבש והקריב פלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולות לו מזבחו לשם חובת נדרו וצריך להביא איל ודאי או כבש ודאי דאף על גב דבריה בפני עצמו הוא קמרבי ליה קרא. **אלא לבר פדא דאמר מיייתי נסכי איל ומתני** - אם כבש הוא יקדישו נסכים הראויין לו והמותר יהו נדבה ואם (לאו) איל הוא הרי נסכיו דקסבר לאו בריה הוא אלא ספיקא מי איצטריך קרא למיכתב או לרבווי ספיקא והלא לפני המקום הכל גלוי ואין ספיקא לפניו ולא אשכחן קרא דכתיב משום ספיקא. **ודאי לבר פדא קשיא** - דלדידיה לא ידעינא או למה לי. **לשור האחד מה תלמוד לומר** - והא כבר נאמר (במדבר טז) והקריב על בן הבקר מנחה וגו'. **תלמוד לומר לשור האחד** - דבין גדול בין קטן נסכיו שוין. **או לאיל האחד מה תלמוד לומר** - והלא כבר נאמר (שם במדבר ט"ז) או לאיל תעשה מנחה. **[או לשה בכבשים מת"ל** - והלא כבר נאמר או לזבח לכבש האחד]. **או בעזים מה ת"ל** - והלא עזים בכלל כבשים הם. **גדי** - היינו בחור שעיר היינו זקן.

דף צב.א

נסכי רחלה בכמה - יין היא צריכה שהיה רצונו לנסותינו אם היינו מפרשישין בין זכר לנקבה, ע"א בין רחלה לכבשה ואמרינן ליה מתני' היא במסכת שקלים ארבע חותמות היו במקדש עגל זכר גדי חוטא גדי משמש נסכי צאן שמאותו חותם שכתוב עליו גדי היו לוקחין נסכים לקרבן צאן בין גדולים בין קטנים בין זכרים בין נקבות דהיינו נמי לכבשה ורחלה דכולן נסכיהן שוין חוץ משל אילים שלא היו נוטלין משם לצורך נסכי אילים לפי שאין נסכין שוין לנסכין דהני דהכבש היה טעון רביעית ההין לעשרון אחד מי שהיה מבקש נסכים הלך אצל יוחנן הממונה על החותמות ונותן על נסכיו ונותן לו חותם והולך אצל גזבר הממונה על היין ונותן לו חותם והוא נותן לו נסכים. **מתני' היורש סומך** - על קרבן אביו לאחר מיתת אביו. **ומביא נסכים** - שהיה אביו חייב להביא עם הזבח. **ומימר** - שיכול להמיר בקרבן אביו כאביו. **גמ'**. **וזה** - שעיר המשתלח אהרן ובניו סומכין בו ולא בעלים ולא הויא סמיכה. **אמר לו רבי יהודה אף זה אהרן ובניו מתכפרים** - עם הצבור וסמיכה

בבעלים היא. **וכפר את מקדש הקדש זה כו'** - אחר שגמר כל ההזאות והיה נוטל מדם הפר ומדם השעיר הנעשה בפנים ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בין לפני ולפנים בין דהיכל בין דעזרות ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים. **כהנים והקהל והלויים הושו** - שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הוא סמיכה בבעלים. **ור' שמעון אומר** - אין דודאי בהא אמינא כוותך דכשם שמתכפרין בשעיר הנעשה בפנים וכו' אבל בהא לא אמינא כוותך דכשם שוידוי וכו'. **ורבי שמעון** - דאומר דאין הכהנים מתכפרין בשעיר המשתלח הא קתני ברייתא דהושוו כלומר שמתכפרין בשעיר. **אמר לך מאי הושו דבני כפרה נינהו אבל כל חד וחד מכפר בדנפשיה** - ישראל בדם השעיר והכהנים בדם הפר. **אחד ישראל אחד כהן משיח ואחד כהנים** - מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח. **מה בין ישראל לכהנים וכו'** - זו דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר וכו'. **תנו רבנן וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר** - דכתיב בפר העלם דבר של צבור כו'. **ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה** - וב' סמיכות הן פר העלם דבר של צבור ופר הבא על כל המצות [דגמר מעיני עיני מפר העלם דבר של צבור]. **אלא באהרן** - כלומר בכהן ואף על גב דכהנים לא עבדו [עבודת כוכבים] סומך הכהן על השעיר. **החי** - וסמך אהרן וגו' השעיר החי (ויקרא טז).

דף צ.ב.ב

ואין שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה באהרן אלא בזקנים - וקשיא דרבי שמעון אדרבי שמעון דהתם אמר באהרן והכא אומר בזקנים. **והאמר סמיכה בבעלים** - ובעלים דשעירי עבודת כוכבים היינו זקנים ולא כהנים. **והכי קאמר ליה** - רבי שמעון לרבי יהודה מפר לא משמע ליה דממעט עבודת כוכבים דפר צריך לגופיה ודאי שעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה ואי שמיע לך מרבך דלא בעי סמיכה באהרן הוא דמשמע דלא בעי סמיכה ביה אלא בזקני' ומיעוטא דאהרן לא מהפר אתי אלא מהחי כדקאמר דשעיר ממעט שעיר ואין הפר ממעט שעיר ולהכי קמתרץ בהאי עניינא דהכי קאמר ליה לרבי שמעון וכו' משום דר' יהודה מפיק טעמיה מפר והוא מהדר ליה מהחי, ע"א מדאיצטריך סמיכה בשעיר המשתלח למעט מבעלים אלא באהרן בלבד סגי

מכלל דבעלמא דהיינו שעיר עבודת כוכבים טעונה סמיכה בבעלים דהיינו בזקנים ולא מ"ה. **ור' יהודה למה לי למעוטי** - שעירי עבודת כוכבים מקראי מפר ומן החי. **והאמר רבינא גמירי ב' סמיכות בצבור** - ותו לא וכיון דאמר במתני' חוץ מפר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח היינו ב' סמיכות ולא צריך קרא למעוטינהו בברייתא מקראי. **גירסא בעלמא** - כלומר ודאי לא צריך למעוטינהו טפי מקראי אלא להכי הדר ומעטינהו משום גירסא בעלמא שתהא רגיל שתי סמיכות בצבור ותו לא וקראי אסמכתא בעלמא, ע"א גירסא בעלמא ודאי לא צריכי קראי אלא כך קיבלה רבי יהודה מרבו בלשון זה כ"ש ולר' שמעון אע"ג דמרבה שעירי עבודת כוכבים לסמיכה אפי' הכי ליכא אלא ב' סמיכות בצבור דהא גמר ב' סמיכות בצבור לרבי שמעון היינו בבעלים ושעיר המשתלח אין טעון סמיכה בבעלים דבני אהרן לרבי שמעון אין מתכפרין בשעיר המשתלח אבל לר' יהודה דלא בעי סמיכה בבעלים איצטריך. **ורבי שמעון** - דפשיטא ליה דשעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה בזקנים מנלן. **נפקא ליה מדתניא וסמך ידו** - דכתיב בשעיר נשיא. **לרבות שעיר נחשון לסמיכה** - שהרי הוא נמי שעיר נשיא ואי קשיא לך דתנן כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד הוא ולמה לי קרא אפי' הכי איצטריך קרא לרבוויי לסמיכה דשעה מדורות לא ילפינן. **ור' שמעון אמר לרבות שעירי עבודת כוכבים** - שהן נמי שעיר לסמיכה. **שהיה רבי שמעון אומר וכו'** - ושעירי עבודת כוכבים נמי נכנס דמן לפנים לאפוקי שעיר נחשון דאין דמו נכנס לפנים. **למה לי** - מאחר דמרבה ליה מקרא. **סימנא בעלמא** - דכל חטאת שנכנס דמה וכו'. **ולר' שמעון** - דאמר לרבות שעירי עבודת כוכבים אימא לרבות שעיר יום הכפורים הנעשה בפנים דהא נכנס דמו לפנים. **לא ס"ד דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבירות מצוה ידועה** - לאפוקי שעיר הנעשה בפנים דמכפר על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. **ולרבינא דאמר גמירי וכו'** - לר' שמעון קמבעיא ליה כיון דא"ר שמעון בבעלים וגמירי ב' סמיכות בצבור הא ודאי פשיטא לן דהיינו פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים דהני איתנהו בבעלים לאפוקי שעיר המשתלח דלא הוי סמיכה בבעלים דהא לרבי שמעון אין אהרן ובניו מתכפרין בו ולמה לי קרא לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה. **דאי מקרא** - מן החי הוה אמינא זבחי שלמי צבור טעוניים נמי סמיכה מקל וחומר כדתנן בפרק כל המנחות (לעיל מנחות דף סב) ומה

זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיין ושחוטין טעונין סמיכה זבחי שלמי צבור וכו' והכי קאמר חי טעון סמיכה באהרן ולא שלמי צבור טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים ואיכא שלשה סמיכות בצבור להכי איצטריך הילכתא דב' סמיכות בצבור ותו לא. **לא ידעינן הי נינהו** - אותן ב' סמיכות אי דזבחי שלמי צבור אי דעבודת כוכבים קמ"ל אידך קרא השעיר לרבות שעירי עבודת כוכבים דומיא דשעיר נשיא לאפוקי זבחי שלמי צבור דלא דומיא דשעיר נשיא הוא ואי כתב השעיר ה"א סמיכת שעירי עבודת כוכבים באהרן הוא להכי איצטריך החי למימר דחי טעון סמיכה באהרן ולא שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה באהרן אלא בזקנים האי דאמר ר"ש במתני' אף שעירי עבודת כוכבים לאו משום דקסבר שלשה סמיכות בצבור אלא קסבר שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה כאלו פר העלם דבר של צבור ושעיר המשתלח ולעולם ב' סמיכות בעינן בצבור בבעלים עצמן ולא בכהנים דהיינו פר העלם דבר ושעירי עבודת כוכבים.

דף צג.א

קרבנו - דתלת קרבנו כתיבי בעניינא דשלמים (ויקרא ז) שלשה מינייהו דריש להו התם לדרשא אחרינא ושלשה דריש הכא. **ולא הבכור** - טעון סמיכה. **מעשר** - שמקדש לפניו ולאחריו כדאמר (בכורות דף ס) קרא לתשיעי עשירי וכו'. **איכא למיפרך** - דלא הוו צריכי קראי דאפילו לא מיעט רחמנא מקרבנו לא מצית ילפת משלמים מה לשלמים בדין הוא דטעונים סמיכה שכן טעונין תנופת חזה ושוק תאמר באלו דאין טעונין תנופה ולמה לי קראי. **ודאי לא צריכי קראי** - אלא אסמכתא בעלמא אלא עיקר קראי למה לי הואיל ואסמכתא נינהו. **ולא קרבן חבירו** - שאין אדם סומך על קרבן חבירו. **ולא על קרבן עובד כוכבים** - דסמיכה בבעלים בעינן. **כל בעלי קרבן** - מי שיש לו חלק בקרבן סומך עליו. **ורבי חנניה אמר ליה** - איפכאי - כלומר דאתני יורש סומך ויורש מימר כי היכי דלא תקשה ליה מתניתין. **אמר ליה לא צריכת** - דמתניתא דתני אינו סומך ואינו מימר רבי יהודה היא. **ויליף תחלת הקדש** - דהיינו תמורה שמקדישה תחילה מסוף הקדש מסמיכה שהוא סומך בשעת שחיטה דתכף לסמיכה שחיטה. **יורש אינו סומך** - כדאמר קרבנו ולא קרבן אביו. **עובד כוכבים וחבירו מחד קרא נפקא** - דזה וזה איננו שלך ותרוייהו מהאי טעמא הוא דסמיכה בבעלי' בעינן. **אינו מדבר אלא בלשון זכר** - לא

יחליפנו ולא ימיר בלשון זכר הוא. **מה סופינו** - כלומר היאך נרבה את האשה. **תלמוד לומר המר ימיר** - לרבות את האשה. **ורבנן** - נפקי לאשה מואם. **גמ'**. **אתיא סמיכה** - לכל קרבן מסמיכה דזקני עדה דפר העלם דבר של צבור דמה להלן סומא לא דאמרינן (סנהדרין דף יז) אתך בדומין לך. **מעולת ראייה** - דהתם כתיב יראה יראה ואמרינן (חגיגה דף ד) פרט לסומא.

דף צג.ב

דנין קרבן יחיד מיחיד - מעולת ראייה דהוי נמי קרבן יחיד. **דנין** - סמיכה בקרבן יחיד דכתיב ביה סמיכה בגופיה דכתיב וסמך מפר העלם דבר של ציבור דכתיב ביה סמיכה בגופיה וסמכו זקני העדה (ויקרא ד). **לימד על עולת חובה** - כגון האי דמילואים ועולת ראייה כמו עולת חובה היא. **כל הני למה לי** - והנך כולהו מחד ידו ממעטי. **ושלוחו של אדם כמותו** - דגמרינן (קדושין דף מא) מפסח דכתיב ושחטו אותו כל קהל וגו'. **(סמיכה שירי מצוה** - שאם לא עשאה לא מעכב). **כאילו לא כיפר** - כאילו לא עשה מצוה מן המובחר כדכתיב (ויקרא א) וסמך ונרצה ואפילו הכי כיפר דכפרה בדם הוא. **ולא על הצואר** - היינו הגרון בית השחיטה. **הגביים** - היינו גב. **דקאי להדי רישיה** - בשוה הראש אימא לא נמעט. **על הצדדין** - של ראש על הלחיים. **מהו שתחוץ** - בין ידו לבין הראש. **כתיב ידו** - חסר. **אקפד** - על שלא אמרה משמו ואקשי ליה אי ס"ד וכו' למה לי דכתב רחמנא בשום מקום בתורה ידיו מלא לכתוב ידו ומשמע נמי תרי. **ידו דסמיכה קאמרי** - דמשמע תרי והא לא אשכחן ידיו מלא דסמיכה. **סמיכה דבהמה קאמרי** - דכל מקום שנאמר ידו משמע תרי. **(מאי) (מסורת הש"ס: [הכין]) קאמר** - במקום שסומכין שוחטין כלומר דלאחר שסומכין לאלתר שוחטין שתכף לסמיכה שחיטה דהכי מסתבר שפיר (ע"א) מאי קאמר דמשמע ליה דבאותו מקום בבהמה שסומכין שם שוחטין והלא אין סמיכה בצואר נ"ל. **במקום שסומכין** - בעזרה במקום הטבעות דבשעת סמיכה היו ישראל רשאים ליכנס שם.

דף צד.א

מתני'. **בחיין ובשחוטין** - בכבשי עצרת. **ובדבר שאין בו רוח חיים** - לחם ומנחות. **מה שאין כן בסמיכה** - דאין נוהגין בשחוטין ואין נוהג אלא בדבר שיש בו רוח חיים. **גמ' שיכול** - שיהא האחד סומך לכל החבירים והלא דין

הוא וכו'. **בחוברין** - בחבירין. **נתמעטה בחוברין** - שאין כולם צריכין להניף אלא אחד מניף על יד כולם. **ותתרבי תנופה בחוברין** - שיהא כולם צריכין להניף. **תנופה שנתרבת בשחוטין** - בין בשלמי צבור בין בשלמי יחיד. **קא הוי חציצה** - דכי מניף זה ידו ע"י חבירו הויא ידו חוצצת בין יד חבירו לזבת. **ליניף** - חד והדר ליניף חבריה. **תנופה** - אחת כתיב אבל בסמיכה לא כתיב סמיכה בהדיא אלא וסמך סתם [יכול] לסמוך והדר לסמוך. **והעלהו** - לכהן גדול. **הושיט הראשון** - מאותן י"ב שעסוקים בתמיד וסומך עליהם כהן גדול וזורקן על האישים ונשמט השני והלך לו ובא חבירו שלישי ומושיט לראשון והראשון לכהן גדול. **משום יקרא דכהן גדול** - שיהא נראה כמו שהקריב הוא את כולן היה סומך עליהן ולא שתהא סמיכתם נוהגת בשחוטין מן התורה. **הדרן עלך שתי מדות. מתני' שתי הלחם. דפוס** - פורמ"א בלע"ז ובגמ' מפרש היאך עשוי. **וכשהוא רודה** - מן התנור. **נותן בדפוס** - כדי שלא יתקלקלו וישברו. **גמ' החלה האחת** - בלחם הפנים כתיב. **ושמת אותם** - שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם דמשמע שהיה נותן שתיים בשני דפוסין יחד בתנור. **ועדיין היא בצק** - נותנה בדפוס שהדפוס עשוי כמין תיבה פרוצה ולמר כמין ספינה רוקדת כדפליגי לקמן ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס שהלחם היה לו דפנות ותוך. **וכמין דפוס היה לה בתנור** - והיו מסיקין אותו עם התנור ואופה את הלחם. **וליהזרה** - לאחר שרדה לדפוס קמא שתקנה בו. **נפחה** - וצריכה דפוס גדול מן הראשון.

דף צדב.

כמין תיבה פרוצה - שניטל כיסויה ושתי דופנותיה זו כנגד זו כך הלחם היו לו ב' דפנות ושוליים רחבים כזה במקור יש במקום זה שרטוט. **כמין ספינה רוקדת** - קווי"ש ואין לה שוליים אלא מלמעלה רחבה ומלמטה כלה והולכת עד כאצבע כזה במקור יש במקום זה שרטוט וב' ראשיה חדין והולכין וגבוהין למעלה ואין נוגעין במים ולהכי קרי לה רוקדת שמרקדת והולכת מהר. **היינו דיתבי בזיכין** - של לבונה בתוך לחם העליון כדכתיב (ויקרא כד) על המערכת לבונה זכה דהואיל והשוליים רחבים היו יושבים הבזיכין עליהם יפה. **אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי יתבי בזיכין** - הא אין לו שוליים. **מקום הוה עביד להו** - בעובי אחד הדפנות היה מתקן להן בית

מושב. **בשלמא למ"ד כמין תיבה פרוצה** - היו הדפנות. **היינו דיתבי קנים** - דקתני מתניתין כ"ח קנים היו שם שהיה נותן ג' קנים של זהב על הלחם הראשון [האחד] ראשו של קנה על דופן זה וראשו (של) אחר על דופן זה ועל הקנים היה מושיב לחם אחר עד שהם שש חלות זו על זו ומבדילין הקנים בין חלה לחבירתה כדי שלא יתעפשו. **אלא למאן דאמר כספינה רוקדת היכי יתבי קנים** - והלא ראשן חדים ואין יכול לישב שם אלא קנה אחד באמצעיתו. **מורשא עביד להו** - אצל הראש מכאן ומכאן ומדביק מעט בצק לקבל את הקנים. **בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה** - שהיו הדפנות זקופות בשוה היינו דסמיכי סניפין ללחם דקתני' מתני' ארבעה סניפין היו שם מפוצלין בראשיהן שנים לסדר זה ושנים לסדר זה שהלחם מונח ארכו לרוחבו של שולחן וקופל למעלה מיכן ומיכן מה שאורך הלחם יתר על רוחב השולחן והן הן דופני הלחם ולמאן דאמר כמין תיבה פרוצה כפול שהדפנות זקופות בשוה. **היינו דסמכי שני סניפין** - שקורין פירק"ש העומדים בקרקע ארוכות וגבוהות עד לחם העליון סומכין הלחם שלא ישברו דופנותיו ולהכי מפוצלין בראשיהם פיצולין הרבה כזה במקור יש במקום זה שרטוט שראשי הקנים שעל כל לחם ולחם מונחין על אותם פיצולין. **אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת** - עשויין הדפנות בשיפוע היכי סמכי סניפין ללחם והלא אין הסניפין נוגעין אלא מעט בראשו של לחם ואין יכול לסמוך שאר דופנותיו שלא ישבר. **דעגיל להו מיעגל** - אין הסניפין עומדין זקופין אלא עשויים כחצי מעגל שקורין צירקל"א כזה במקור יש במקום זה שרטוט ואותו עיגול תחת שיפועו של לחם וסומך את כל הלחם וראש הסניף סומך לראש הלחם מיעגל צירקל"א כדקרינן חוני המעגל על שם עוגה (תענית דף יט). **היינו דבעינן סניפין** - שאין שולי הלחם רחבים ואינו יושב. **אגב יוקרא דלחם** - שזה מונח על זה מכבידו. **תלח** - נשבר כמו תילחי תילחי (חולין דף נג). **סניפין על גבי שלחן מונחים** - ודעגיל להו כדאמרן. **אלא למ"ד כמין תיבה פרוצה** - והו הדפנות שוות וזקופות תו לא מצו סניפין למיתב על השלחן. **הלחם מעמיד את הסניפין** - ששיפועו של לחם מונח על קיפולו של סניף כדאמר דעגיל מיעגל והסניף מעמיד הלחם שלא יפול.

דף צה.א

כמין כוורת היה לה בתנור - וזה הדפוס שהוא נאפה בו מרובע והיינו כמין

תיבה פרוצה שיש לה שוליים רחבים ומרובעים. **אימא ופיה דומה כו'** - השוליים עשויין כספינה. **כמין דוקרנין** - כמין קנים הדוקרנין קנים שיש בהן ענפים הרבה דהוּ מפוצלין. **נפסל במסעות** - כשנוסעין ישראל במדבר ומפרקים המשכן ונושאים השלחן עם הלחם כדכתיב (במדבר ד) ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת מי נפסל לחם ביוצא או לא. **בחנייתו נפסל ביוצא** - אם יוצא חוץ לקלעים כדכתיב והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש (ויקרא כד). **ולחם התמיד עליו יהיה** - אלמא בקדושתיה קאי. **ממקומו** - של שולחן. **במסודר** - על השלחן. **[במסולק]** - שעדיין לא הגיע זמן לסלק את זה עד שנסעו ומ"מ בתוך מחנה הלויים הוא שנושאין אותן עמהן עם המשכן ודגלי מחנה ישראל סביב להם. **כי לא מפיק ליה** - מעזרה והשתא נמי לא אפקיה ממחנה לוייה. **לדגלים** - להורות איזה דגל יסע ראשון ואיזה אמצעי ואיזה אחרון. **סילוק מסעות** - שהפרוכת נגללות. **קדשים נפסלים ביוצא** - שאין להם קלעים ואעפ"כ המחנה קדוש וזבין ומצורעין משתלחין חוץ ממחיצתן מצורע חוץ למחנה ישראל והיו מהלכים בסוף מחנה כדאמר בברכות (דף נד) את והב בסופה וזבין חוץ למחנה לוייה. **אי אהל מועד דווקא הוא** - אע"ג דהוגללו הפרוכת כדקתני לעיל. ה"ג - אפילו קדשים נמי לא ליפסלו ביוצא ואי אהל מועד לאו דוקא הוא אפילו לחם הפנים נמי ליפסול. **אלא כי אתא רבין אמר** - אהל מועד לאו דווקא דלדגלים הוא דאתא ומר דמכשיר במסודר דכתיב לחם תמיד עליו יהיה ומר דפסיל במסולק. **ש"מ** - מדקתני קדשים נפסלים משום פסול יוצא. **יש סילוק מסעות בלילה** - שאם היה נעלה הענן בלילה היו נוסעים מיד ולא היו ממתניין עד הבקר. **אימת מידלו** - קלעים. **בלילה לא מצו עקרי** - דכתיב יומם ברישא והדר לילה קמ"ל. **ורמינהי** - דקתני וזבין ומצורעין משתלחין. **בפסח הבא בטומאה** - כגון שרוב ציבור טמאים כדאמר (פסחים דף סו) איש נדחה לפסח שני ולא ציבור וטומאת מת הותרה להם כדכתיב (במדבר ט) טמא נפש אבל לא זיבה וצרעת

דף צה.ב

ורבי אליעזר דמיקל התם מיקל הכא דהשתא נמי אין טמאי מתים משתלחים חוץ למחנה שלהם דטמא מת אינו אסור אלא בעזרה בלבד ועכשיו כשהוגלל פרוכת אין מחיצה לטמאי מתים להשתלח דטמא מת מותר ליכנס במחנה לוייה דכתיב ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחיצתו וכדאמר בפסחים (דף

סז) ובלבד שלא יכנס למחנה שכינה דהיינו עזרה והא רבנן דאמרו אע"פ שטמאי מתים אין משתלחין זבים ומצורעים משתלחין. **מתני' לישתן ועריכתן** - בחוץ ואפייתן בפנים - מפרש בגמ' **ואינן דוחות את השבת** - אפייתן. **וכשרות בבית פאגי** - בכל ירושלים דקא סבר אפייתן נמי בחוץ. **גמ' אלמא מדת יבש** - כגון עשרון שנמדדו בו. **נתקדשו** - ואי נפקי מיפסלא ביוצא. **הקשה** - בתירוץ זה. **אדם קשה** - חכם ומחודד לחתך הלכה כברזל. **איפסלו בלינה** - דכל המנחות משנתקדשו בכלי נפסלים והאי כיון דאיקדיש מאתמול בתנור איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן. **במקום זריזים** - ולא בעזרה ממש אלא בחוץ יאפוהו כהנים זריזים שלא יחמיץ. **ושניהם** - רבי יהודה ורבי שמעון. **בחול** - בערב שבת אשכחינהו דוד לכהנים דאקפו ליה. **דרך חול קא אפיתו** - כלומר בחול קאפיתו ליה בתמיה. **אף כי היום יקדש בכלי** - התנור ואיפסיל ליה למחר בלינה אלמא תנור מקדש ודוחה שבת. **מידי תנור מקדש** - דיראים אתם שלא יפסל בלינה ואף כי היום יקדש בכלי בתמיה קאמר להו וכי היום יקדש בתנור. **דנפקא ליה ממעילה** - דכיון שסילקו (בו) מותר לכהנים וכל שיש לו שעת היתר לכהנים אין בו מעילה ולא מיבעיא הך שכבר נסתלק אפילו זה אם היום יקדש בכלי שסידרתם על השלחן הבו ליה.

דף צו.א

מסוכן הוא - שאחזו בולמוס ותנן מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו עד שיאורו עיניו אפילו ביום הכפורים ביומא בפרק בתרא (דף פג). **בגמ' פליגי** - מר גמיר ליה מרביה דתנור מקדש ומר גמיר דלא מקדש. **דיקא נמי** - דבגמרא פליגי ולא בקראי מדנקט האי לישנא לעולם הוי רגיל לומר כו'. **מתני' חביתי כהן גדול לישתן ועריכתן בפנים** - ולדברי הכל אותו חצי עשרון שהיה חולק בו עשרונו של כהן גדול נמשח והאי דלא משחו עשרון שלם מפני שכל אדם מודד בו מנחתו דפעמים שמוציאו לחוץ אבל זה אינו מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים. **ושא"א** - אפייתן אי אפשר לעשות מאתמול ולא לישה ועריכה דכיון דקדשה בכלי מיפסל בלינה. **מעשה כלי** - לישה ועריכה הכל בכלי שרת בפנים ולא בחוץ. **וקרנותיה** - שהיה מדביק בצק לכל זוית כעין קרנים ואורך הקרן ד' אצבעות. **שלא תטעה** - בין שתי הלחם ללחם הפנים בין בשיעור רוחב בין בשיעור אורך וקרנות. **זד"ד יה"ז** - זד"ד שתי

הלחם אורכה ז' ורחבה ד' וקרנותיה ד' יה"ז לחם הפנים ארכו י' ורחבו ה' וקרנותיו ז'. **שיהא לו פנים** - דפנות, [ל"א] שיהא לו פנים זויות והן הן הקרנות. **ארכו י' ורחבו ה'** - כדכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו ור' יהודה לטעמיה דאמר אמת כלים באמת בת ה' ונותן אורכו של לחם כנגד רוחבו של שלחן. **וכופל** - הלחם. **טפחיים ומחצה** - למעלה מיכן ומיכן ובהן הן הקרנות ונמצאו זקופות בשוה לשפת השלחן ולמ"ד כמין ספינה רוקדת הוו הנך דפנות הולכות וזוקפות בשיפוע. **ונמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן** - ורחבן מחזיק חצי אורך השלחן וכשהיה סודר האחר אצלו נמצא שלחן כולו מלא. **אורכו י"ב** - ר' מאיר לטעמיה דאמר כל האמות היו בבינונית והלחם עשרה דבהא לא פליג. **וטפחיים ריוח באמצע** - בין שתי הסדרים דרוחב הלחם אינו אלא ה' ושני הסדרים מחזיקים י' טפחים כאורך השלחן פשו להו טפחיים והם ריוח בין סדר לסדר שתהא רוח מנשבת בהם שלא יתעפשו. **אבא שאול אומר שם** - באותו ריוח שבין סדר לסדר בו נותנין בזיכים. **על המערכת** - על ממש. **ועליו מטה** - הוי אותו על בסמוך. **המפוצלים** - לתת ראשי הקנים באותן פיצולין והרבה פיצולין יש בהן למנין הקנים. **כ"ח קנים** - בגמרא מפרש כמה קנים ללחם. **לא סידור הקנים** - במערכת החדשה ולא נטילתן מעל הישנה דוחה שבת. **שומטן** - מבין כל לחם ולחם ומניחן לאורכו של שלחן ולמחר מסדר הלחם ולמוצאי שבת נותן הקנים בין כל לחם ולחם כמשפטן. **כל הכלים** - כגון שולחנות אורכן לאורכו של בית ממזרח למערב. **גמ' זו מנין** - שהמנחות טעונות כלי. **מה חטאת ואשם טעונין כלי** - דכתיב אשר יבשלו ואין בישול בלא כלי ובפנים משתעי קרא דכתיב (יחזקאל מו) לבלתי הוציא אל החיצונות. **ט"ו טפחים** - ב' טפחים ומחצה לכל לחם והם שש חלות זו על גב זו נמצא שלחן מקדש כו' ונפקא מינה דאי יהיב באויר השלחן מידי בתוך ט"ו טפחים מקדש ליה ליפסל בלינה. **והאיכא קנים** - שבין כל לחם ולחם ואיכא טפי. **משקע להו** - פגימות עושה בלחם בעוד שהיה בצק והקנים היו משוקעים בהם ואינו מגביה הלחם. **וקא פריך מאי טעמא** - כלומר מכדי קנים מאי טעמא היו בין כל לחם. **משום עיעפושי** - שיהא אויר בינתים שלא יתעפשו. **סוף סוף** - כיון דמשקע להו ליכא אוירא ומיעפש הלחם. **פורתא** - שלא יהא משוקע כל כך. **והאיכא בזיכין** - קשיא לי אמאי פריך הכי דהא שלחן לא מקדש להו לבזיכין. **והאיכא קרנות** - שבולטין ועשוין בראשי הדופן.

דף צ.ב.

והאיכא מסגרתו - דגובה טפח דכי מסדר לחם עלה הוי ט"ז טפחים. **למטה היתה** - ד' דפין רחבין טפח קבועים על צידיהן ולא על רחבן כגובה ד' רגליו של שלחן לד' רוחות והיה דף השלחן העליון מונח על אותן דפין כעין כסוי כשרוצה נוטלו משם שלא היה קבוע עליהם. **פרקודי מפרקדא** - כעין פרקדון שלא היתה זקופה בשוה אלא משופעת ונוטה כלפי חוץ ואין הלחם סדור עליה. **כדתניא** - דאיכא למאן דאמר דמסגרתו למטה היתה קבוע ברגלים אבל דף העליון היה חלוק משני צידיו ואין לו בית קיבול. **טבלא המתהפכת** - שיכולים להשתמש בצד זו כמו בצד זו שחלקה היא משני צדדיה. **טמאה** - כשלחן של מקדש שהיה מקבל טומאה כדמפרש לקמן ואין טבלא [זו] כשאר פשוטי [כלי] עץ דרחבה היא בית קיבולה כל פשוטי כלי עץ הראויין למדרס מקבלין טומאה כדמפרש בהדיא בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לח) דפרכינן התם וכלי שטף דלית ליה תוך מדאורייתא מי הוי בר קבולי טומאה והא דומיא דשק בעינן ומשנינן בהנך דחזו למדרסות. **לדברי האומר למעלה היתה** - האי דמקבל טומאה משום דאית ליה בית קיבול ואינה מהתהפכת טבלא המתהפכת תיבעי לך. **טהור מכלל שהוא טמא** - והא עשוי לנחת שאין מגביהין אותו ואינו דומיא דשק. **ביום הלקחו** - הוי חום. **ותיפוק לי** - דאפילו אין מגביהין אותו מקבל טומאה. **משום ציפוי** - דהוי מתכת ולא איתקש לשק אפילו עשוי לנחת מקבל טומאה. **מי לא תנן** - דאזלינן בתר ציפוי. **הדולבקי** - פלדשטו"ר של עור ואוכלין עליו. **בשייש** - דהוה ליה ציפוי של אבנים וכלי אבנים לא מקבלי טומאה. **שייר אין** - דכיון דאישתייר ביה כולי האי דחזי למלאכתן ראשונה מקבל טומאה. **לא שייר לא** - אלמא אזלינן בתר ציפוי. **וכי תימא** - הא דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד קבוע במסמרות ושלחן של קדש לאו עומד הוא. **והא בעא מיניה כו'** - הא דשלחן ודולבקי דאזלינן בתר ציפוי בציפוי עומד או אפילו שאינו עומד.

דף צ.א.

לבזבזין - שפה סביב לשולחן והיא מסגרת. **וכי תימא** - עצי שיטין דשולחן חשיבי ולא בטלי ולא מקבלי טומאה אגב ציפוי אי לאו דמגביהין אותן. **לא שנו** - דגבי חיפון בשייש דאזלינן בתר ציפוי אלא בכלי עץ אכסלגוס דלא

חשיב כמסמס. **מקצעותיו לו** - שהיה מרובע. **שולחנו של אדם מכפר עליו** - דנותן פרוסה לאורחים. **מנא הני מילי** - דעבדינן סניפין. **דפוסין** - שנערך ונילוש ונאפה בהן כדאמר בריש פירקין. **קשותיו אלו סניפין** - מריבוייא דקרא לישנא אחרינא שמקשה הלחם ומחזקו שלא ישבר ולא מפי השמועה. **מנקיות אלו הקנים** - שמנקין הלחם מעיפוש. **שמסככין בהן את הלחם** - שעל הלחם מסככין הקנים בין חלה לחבירתה. **לא סידור הקנים כו'** - ואי ס"ד סידור קנים דאורייתא כדמפקת לעיל. **אמאי לא דחי שבת** - דאף על גב דאין שבות במקדש האי טלטול לאו משום שבות הוא אלא דמיחזי כבונה וסותר. **אפשר** - דלא דחי עלייהו שבת. **דטעמא מאי** - משוי להו לקנים משום עיפוש. **בכי האי שיעורא** - ששומטן מערב שבת ערבית ולמחר בחצי היום מסלקו ומסדר אחרים בלא קנים ולמוצאי שבת מסדר הקנים בכי האי שיעורא דהוי חצי יום לזו וחצי יום לזו לא מיעפשה. **כדתניא** - דלמוצאי שבת מסדר קנים ומגביה ראשה של חלה השניה ונותן שלשה קנים על התחתונה אחת מכאן ואחת מכאן ואחת באמצע וכן על השנית בין לחם ללחם. **ארבעה חלות** - אמצעיות לכל סדר צריכות שלשה קנים תחת כל אחת ואחת הרי י"ב קנים והעליונה אין צריך אלא שני קנים לפי שאין משוי עליה שיכבידנה על שלמטה הימנה. **על טהרו של שלחן** - ולא מיעפש. **בבינוניות** - של ששה טפחים ולקמן מפרש לה אמאי קרי לה בינונית משום דאיכא דבצירא ואיכא דטפיא. **חוץ ממזבח הזהב** - שהיה אמה על אמה והקרן של מזבח העולה שהיו לו לארבע פינותיו ארבע אבנים של אמה גובה ואמה על אמה עובי ואותה אמה היתה באמה בת חמש טפחים ולקמן מפרש אי דגובה אי דאורך ורוחב. **היסוד והסובב** - של מזבח העולה וכולהו מפרש לקמן. **אמת בנין** - כגון חומת הבית ומזבח העולה. **אמת כלים** - ארון ושולחן ומזבח הזהב. **(אמה וטופח** - על אותה אמה תהא צריך להוסיף טפח דהוה בת חמש שחסירה טפח מאמה בינונית). **מדות המזבח** - מזבח העולה. **באמות אמה אמה וטופח** - באמות בינוניות יהא אמה אמה וטפח דאמותיו והן בשל חמש דהויא לה של ששה אמה וטפח באלו.

דף צזב.

וחיק האמה - כלומר באלו אמות אני אומר שיהו בנות חמש. **וחיק האמה** - דהיינו יסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ולקמן מפרש בהי אמות קאמר

אי דגובהה אי דכניסה. **גבולה על שפתה סביב אלו הקרנות** - זרת חצי אמה האחד דמאמצעית האבן מודד והויא זרת לכל רוח דהיינו אמה על אמה זרת חצי אמה. **וזה גב המזבח** - כלומר ובאמה זו יהא נמי מזבח הזהב. **ר' מאיר סבר זה** - מזבח הזהב דהויא כלי יהא באמה בת חמשה והא שאר כלים באמה בת ששה. **קס"ד מיסוד ועד סובב** - אותה אמה של גובה היסוד ואותן האמה שבין יסוד וסובב באמה בת חמש מחיק האמה מן היסוד והיסוד בכלל ועד אמה רוחב דהיינו סובב באמה באמה בת חמש. **גובה מזבח העולה** - כמה הוי עשר אמות - כדאמרינן בזבחים בפ' קדשי קדשים (דף נט) על המשכן ועל המזבח מה משכן עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב עד מקום הקרנות. **שית** - דמן הרצפה ועד הסובב בני חמשה חמשה כדקאמר. **מקרנות ועד סובב** - מגובה קרנות ועד סובב הוי ד' אמות של ששה ששה שהם כ"ד טפחים דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד ומן היסוד לסובב חמש הרי שש ומן הסובב ועד מקום הקרנות ג' הרי תשעה והקרן אמה הרי עשרה כדקתני לקמן. **כמה בציר** - דלא הוי סובב אפלא דמזבח תלתא טפחים הוי פלגיה דמזבח למטה מן הסובב. **חוגרו** - למזבח סביב. **דמים עליונים לתחתונים** - חטאת בהמה למעלה מן החוט וחטאת העוף למטה ועולת העוף למעלה וטעמא מפרש בתורת כהנים ובמס' זבחים. **מיצוי** - אוחוז בית השחיטה ושוחט הוורידין והדס מקלח למרחוק. **למטה מרגליו** - מן הסובב. **הא קא יהיב כו'** - כיון דפלגיה דמזבח אינו נמוך מן הסובב אלא שלשה טפחים כי עביד אמה למטה מרגליו אפילו באמה בת חמש קא יהיב עליונים שני טפחים למטה מן החוט. **אלא כולה עשר אמות דגובה** - באמה בת ששה וכי קתני באמה בת חמש באמות דכניסה יסוד וסובב ועובי הקרנות קרי כניסה שכונס באורך ורוחב. **בנין המזבח כמה הוי** - גובהו דמזבח שיתין פושכי דהא כל אמות הגובה באמה בת ששה ולמטה מרגליו אפילו אמה אחת באמה בת חמש כשרה דהוי טפח למעלה מן החוט. **נמצא שלשים על שלשים** - דמכל צד ממעט אמה והיינו ב' באורך ב' ברוחב ל' אמות ושני טפחים הוי. **נמצא בין קרן לקרן עשרים וששה עשרים ושבעה הוו** - דהנך שש אמות דאימעיט לא הוו אלא חמש באמת בת שש. **מקום הילוך רגלי הכהנים** - אמה סביב לפנין מן הקרנות כשהולכין לסדר המערכה והאברים נמצא כ"ד על כ"ד. **מקום המערכה כ"ה על כ"ה** - דהא אמה דהילוך ודאי בת ששה הווי דהא לא כתיב

בקרא ומיהו כ"ה מיהא הוו. **והאריאל** - המקום המערכה שבאמצע י"ב אמה על י"ב אמה דהיינו כ"ד על כ"ד וקרא ליכא למימר לא דק. **וכי תימא מעיקרא** - כשעשו המזבח ל"ב על ל"ב ומדדו מאותן ל"ב שית אמות באמה בת חמש והנך שית לא הוו אלא חמש באמה בת ששה ובצרא לה חדא אמה דהוו להו ל"א אמות הלכך כי עבדת שית אמות דכניסה ג' לכל צד באמה בת חמש דהוי חמש אמות גדולות לא פש להו אלא כ"ו על כ"ו הוי בין קרן לקרן. **אם כן** - דמעיקרא לא הוה מזבח אלא ל"א על ל"א רווחא לה עזרה יותר ממה ששנינו. **דתנן כל העזרה** - בין חצר והיכל. **היתה קפ"ז על קל"ה** - ואם כן הוו ליה בין אולם ולמזבח כ"ג אמות או מקום הדריסה כ"ג. **היכל מאה אמה** - עם בית קדשי הקדשים. **י"א אמה (חצר) אחורי הכפורת** - וכשהיו ישראל מרובין בעזרה היו נמשכין מהם לשם כדאמרינן ביומא (דף כא). **אלא חיק האמה בגובהה** - אותה אמה שמן הרצפה ועד היסוד באמה בת חמש. **ואמה רוחב רוחב כניסה** - כניסה דסובב באמה בת חמש אבל כניסה דיסוד באמה בינוני. **גבולה על שפתה סביב** - דגבהו דקרן באמה בת ה'.

דף צח.א

לא שנא הכי ולא שנא הכי - כלומר כניסתן דקרנות אי בעי למימר נמי באמה בת חמש לא איכפת לן כיון דכניסת יסוד באמה בת שש לא פש ליה בין קרן לקרן אלא כ"ו וארבעה טפחים שתיים מכניסה דסובב ושתיים מכניסה דקרנות וכיון דלא הוי אמה לא חשיב לה. **חמשין ותמניא** - דכולן אמותיו היו בנות ו' חוץ משתי אמותיו מן הרצפה ועד היסוד ואמה גובה של קרן. **דיקא נמי** - דחיק האמה גובהה ואמה רוחב כניסה מדקרי להאי חיק האמה ולהאי אמה רוחב ושני בדיבוריה. **השולחן ארכו י"ב** - שמעינן ליה לר' מאיר דאמר לעיל כל האמות היו בבינוניות אלמא בינונית היינו בת ששה. **ומדקרי ליה בינוניות מכלל דאיכא דנפישא מינה** - בתמיה. **שתי אמות** - מקלות היו שם שבהן מודדין האמות והן [ארכן] אמה. **בשושן הבירה** - חדר אחד היה בנוי על שער המזרחי של עזרה ומצוייר כתבנית שושן הבירה. **של משה** - בת ששה. **כדי שיהו אומנין נוטלין בקטנה** - שהיה גזבר מתנה עם האומנין כך וכך אמות בנין תבנו לבדק הבית בכך וכך דמים באמה של משה ומחזירין לו למדת אמה גדולה שיתירה עליה אצבע כדי שיוסיפו על תנאם משלהם שלא יפחתו ונמצאו נהנים מן ההקדש יותר ממה שעשו ובאין לידי מעילה. **וחדא**

לדהבא ולכספא - כשמתנין צורפי זהב לעשות טבלא בת חמש או בת עשר באמה של משה עושין אותה למדת האמה היתרה עליה חצי אצבע ולא באותה שיתירה עליה אצבע לפי שאומנות יקרה היא ואין טוב להפסידן כל כך. **צורה** - מצויירת. **כדי שידעו** - ויראו מהיכן באו ויתנו הודאה למלכות שהוציאם משם. **שתהא אימת מלכות** - פרס עליהם ולא ימרדו בהם. **ואילו לדידיה לא אמר ליה** - ותרד אלי והשתחווית לי ואע"ג דמסקנא הכי הוה ויקם פרעה לילה. **וירץ לפני אחאב** - אליהו לפני אחאב שהיה רוכב על סוסו משום כבודו שאין דרך מלכים ללכת יחידי. **ועלהו לתרופה** - גבי מעיין שעתיד לצאת מבית קדשי הקדשים קאי ועל שפת הנחל יעלה מזה ומזה כל [עץ] (עלה) מאכל והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה ואידי דאיירי בפלוגתא דרב חסדא ורב יצחק נקט לה הכא וקדריש נוטריקון לתרופה. **להתיר פה שלמעלה** - פה אלמים שכל אלם האוכל ממנו נרפא. **פה שלמטה** - פה רחם של עקרות. **חזקיה ובר קפרא** - מפרשא מילתייהו טפי והיא היא. **ואילו נאמר שתים מערכות שש המערכת** - ולא נאמר שתים עשרה. **הייתי אומר שלש של שש** - דשתים מערכות הרי תרין שש המערכת הוי מערכת שלישית ובספרים דכתב בהו שלש של שלש הכי משמע אילו לא נאמר שתים עשרה אלא שתים מערכות שש הוי משמע שתים מערכות של שלש ואם תרצה להוסיף שלישית סגי בג' חלות. **לכך נאמר שתים עשרה** - דמשמע ותו לא. **ואילו נאמר שתים עשרה** - ולא נאמר שתים ושש אלא ונתת אותם מערכות המערכת על השולחן הייתי אומר שלש של ד' ד'. **והא בעינן ונתת על המערכת לבונה** - וכי יהיב לה על השביעית איכא חציצה. **פרוכת מחיצה הוא** - וקרי ליה על. (כל הכלים - כגון שלחנות אורכן לאורכן של בית ממזרח למערב). **כך היה מונח** - מנ"ל מדכך היו בדיו מונחים ממזרח למערב כדאמר בהך ברייתא לקמן מכלל דאורך הארון מצפון לדרום ורוחבו ממזרח למערב דבדים בפותיא דארון קיימי כדאמרינן לקמן. **ובדיו מנלן** - דממזרח למערב. **בפרוכת** - פרוכת היתה פרוסה בפתח בית קדשי קדשים לצניעות בעלמא ולא משום מחיצה דהא אמה טרקסין הואי במקדש ראשון וכ"ת לוקמה במקדש ב' דהוי פרוכת ליכא למימר דבמקדש שני לא הוה ארון ובדים דיאשיהו גנזו במס' יומא (דף נב) ועוד דקרא במקדש ראשון כתיב. **ובולטין בפרוכת** - לפי שהיה הארון כנגד הפתח כדאמרי' במגילה (דף י) ארון שעשה משה כשמונח בדביר היה לו עשר אמות ריוח ממנו לכותל לכל צד והדביר היה עשרים על עשרים ומקום ארון

אינו ממעט בדביר דבנס היה עומד אלמא באמצע הדביר קאי והפתח נמי היה באמצע בכותל מזרחי והיו הבדים בולטין בפרוכת שבפתח.

דף צח.ב

כמין שני דדי אשה - אלמא בדים ממזרח למערב קיימי ראשן אחד למערב וראשן אחד למזרח בתוך הפתח ושמע מינה רוחבו של ארון ממזרח למערב שהיה אורכו של בית. **תרי גברי באמתא ופלגא** - אי הוו בדים לאורכו לא היה בין בד לבד אלא אמה ומחצה. **הקהתים שנים נושאי ארון המקדש שנים** - והקימו הלויים את המשכן כשהיו רוצים לחנות עד בואם אלו נושאי הארון. **וא"ת** - האי מימין ומשמאל דפתח קאמר. **אם כן מצינו חמש שולחנות בדרום** - שהפתח היה באמצע ההיכל בכותל מזרחי ונמצאו חמשה שבשמאל דרך כניסה כולם בדרום. **אלא של משה באמצע חמשה מימינו** - בדרומו וחמשה משמאלו בצפונו וכולן בצפון ההיכל ולקמן מפרש היכי מנחי. **תני חדא מחצי הבית ולפנים** - מונחין כל השולחנות ואין אחד מהן בחצי מן החיצון לצד הפתח. **למר קא חשיב כו'** - שההיכל ששים אמה ארכו כדכתיב (מלכים א' ו) והבית אשר בנה המלך שלמה לה' וגו' ומאותן ששים היו עשרים בדביר כדכתיב (שם מלכים א' ו) ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב (שם מלכים א' ו) ארבעים באמה היה הבית הוא ההיכל לפני והשולחנות יושבים בעשרים אמה של היכל של צד הדביר מאן דתני משליש הבית חשיב כל הששים אמה של דביר ושל היכל ומאן דתני מחצי הבית ולפנים לא חשיב אלא היכל לחודיה. **מזרח ומערב מונחים** - השולחנות ראשן אחד למזרח וראשן אחד למערב דהיינו אורכו לאורכו של בית. **מה מנורה מזרח ומערב** - השלשה קנים במזרח והשלשה במערב. **מדכתיב בנר מערבי לפני ה'** - דכתיב (ויקרא כד) יערוך אותו אהרן וגו' לפני ה' דמשמע אותו לפני ה' ואין אחר לפני ה' אלמא חד הוא דהוי כלפי מערב לצד בית קדשי הקדשים אלמא מזרח ומערב מונחים והחיצון של צד מערב קרי ליה נר מערבי דאי בצפון אישתכח דכולהו פי הפתילות שוות למערב. **מה ארון צפון ודרום** - אורכו לרוחבו של בית כדאמרינן לעיל וכך היה מונח וכך היו בדיו מונחין. **חוץ מחוץ** - מנורה ושולחן שניהם בהיכל. **והכתיב אותו** - דמשמע אחד לפני ה' ותו לא. **מצדד להו אצדודי** - לעולם צפון ודרום מנחי ואפי' הכי ליכא אלא חד כלפי מערב והיינו אמצעי שפי הפתילה כלפי מערב ושאר

הפתילות מצודדות פיהן כלפי האמצעי שג' של צד צפון מצודדות כלפי דרום וג' של צד דרום מצודדות כלפי צפון במקור יש במקום זה שרטוט. **אל מול פני המנורה** - אמצעי עומד על גופה של מנורה והשאר על הקנים ומשמע קרא אותן שעל הקנים מצודדות כלפי אותם של מערב. **מכאן שאמצעי משובח** - לגבי שלש שקורין בספר תורה בשני ובחמישי ואמרינן במסכת מגילה (דף כא) אין פוחתין מעשרה פסוקים וקאמר רבי נתן דאמצעי משובח וקורא ארבעה והשאר ג' ג'. **היינו דיתבי י'** - עשר שולחנות בעשרים כדאמרן לעיל מחצי הבית ולפנים מונחים וקסלקא דעתך ראשו של זה בצד ראשו של זה קיימי ואיכא למימר אע"ג דאי אפשר שישבו עשר שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מצומצמות שלא יצאו קצת חוץ לעשרים אמות הפנימיות איכא למימר לא דק כולי האי הא דקתני לעיל מחצי הבית ולפנים. **אלא למאן דאמר צפון ודרום** - דהיינו לרוחבו של היכל והלא רוחבו אינו אלא עשרים ועשרה שולחנות של עשרים אמה בעשרים אמה היכי יתבי הא אי אפשר לצמצם שלא יהא ריוח מועט בין שולחן לשולחן. **ותו** - אי נמי מצו יתבי נמצא שמילאו את כל רוחב ההיכל וכהנים ביוה"כ היכי עיילי לפני ולפנים אי נמי בכל שבת נכנסין ארבעה כהנים כדקתני במתניתין שנים ליטול שני סדרים הישנים ושנים לסדר שני הסדרים החדשים ועומדים אלו כנגד אלו טפחו של נוטל בצד טפחו של מסדר ואי כל רוחב ההיכל מלא היכי אזלי כהנים הנוטלין באידך גיסא דשולחנות. **ותו מצינו חמשה שולחנות בדרום** - וקרא כתיב (שמות כו) על צלע צפון. **ותו שולחן דמשה** - דאמרן לעיל באמצע מונח היכי מונח. **ולמאן דאמר נמי מזרח ומערב שולחן דמשה היכא מנח** - אישתכח דיתבי הך שלחן כולו בעשרים אמות חיצוניות והשתא מתרץ לכולהו פירכי. **מי סברת בחד דרא הוו יתבי** - כולהו עשר ראשה של זו בצד ראשה של זו. **בתרי דרי הוו יתבי** - חמשה מינייהו ראשה של זו בצד ראשה של זו ושל משה אצלן לפניהם ולא בשורתן ושורה אחרת של חמשה אצל אותה של משה ולא בשורתה ואותם ה' ראשה של זו בצד ראשה של זו.

דף צט.א.

למ"ד מזרח ומערב הכי יתבי - במקור יש במקום זה שרטוט ולמאן דאמר צפון ודרום יתבי הכי במקור יש במקום זה שרטוט. **בשלמא למ"ד צפון ודרום שפיר** - דאע"ג דלא אפשר שלא יהא מקצתן מן השולחן בדרום דאי

אפשר לצמצם - שולחנות של עשר אמות בעשר אמות אפ"ה דמאי דטפי טפח לא הוי לא חשיב ליה. **אלא למ"ד מזרח ומערב** - הוא האורך והרוחב מצפון לדרום מכדי שורה הצפונית כמה מרוחקת מכותל צפוני שתי אמות ומחצה שיהו כהנים הנושאים שני סדרים יכולים להלך זה בצד זה כדאמרין במתני' דשנים היו מסדרין בבת אחת ולהילוך שני בני אדם בעינן שתי אמות ומחצה כדאמרין לעיל גבי בדי ארון ושלחן רוחב אמה ושתי אמות ומחצה בין שורה צפונית לשלחן של משה ואמה דידיה ושתי אמות ומחצה בינו לשורה דרומית ואמה רוחב השולחנות הרי עשר אמות ומחצה אישתכח דקאכיל פלגא באמתא דדרום, אכל תפסו ולמ"ד צפון ודרום ליכא למיפרך הכי דלדידיה הוי רוחבו ממזרח למערב ושורה מערבית משוכה מכותל מערבי שתי אמות ומחצה ואמה רוחב דשולחן ושתי אמות ומחצה בינו ובין השלחן של משה כו'. **דמשה בהדייהו הוה יתיב** - באמצע ממש דליבעי שתי (אמות) הפרשות של שתי אמות ומחצה במקור יש במקום זה שרטוט. **לא דמידלו ליה ומנח ליה כו'** - שלא יהא מונח ביניהם ממש אלא משוך לצד מערב וראשו מכוון כנגד אויר שבין שתי השורות דהשתא ליכא אלא חדא הפרשה כתלמיד היושב לפני רבו, נמוך הימנו כך אותם של שלמה נמוכין משל משה דבית המקדש היה משופע ולצד מערב מגביה יותר. **ומיתתי ליה פורתא** - מושיבם לצד מזרח במקום נמוך. **את השלחן** - לשון יחיד. **על כולן היו מסדרין** - פעמים בזה פעמים בזה. **שנים שהיו באולם מבפנים** - אצל פתח ההיכל אחד של כסף ואחד של זהב והאי דקרי הכא כסף ובמתניתין שייש משום דשייש לבן ככסף. **בכניסתו** - כשמגיעין לפתח מניחין אותו עליו ועומדין לפוש. **ועל של זהב ביציאתו** - ושם היה מונח עד שיוקטרו הבזיכין כדקתני מתני'. **שמעלין בקודש** - כגון בכניסתו מניחו על של כסף וכשמגיע להיכל מסדר על של משה שמצופה זהב הרי עלייה ולא מורידין לכך ביציאתו מניחו על של זהב. **ויקם משה את המשכן וגו'** - מדרישיה וסיפיה דקרא בלשון הקמה דאפי' בצחות הלשון לא הורד שמע מיניה אין מורידין ואי נמי דלא סייעוהו אחיו הכהנים בהקמת העמודים והאדנים ש"מ אין מורידין לפיכך לא נתעסקו בו אחרים ל"א מעיקרא ויקם משה את המשכן (שמות מ) דהיינו יריעות שבתחילה פורס היריעות ולא הורידן בהקמת העמודים והאדנים אלא אחז היריעות בידו עד שהקים כולן. **אשר שברת ושמתם בארון** - שישים השברים בארון.

דף צט.ב

שביטולה של תורה - כגון שמבטל תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה זהו יסודה כלומר מקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה שנאמר אשר שברת ולא אמר ליה בלשון כעס שמע מינה הסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיברן כיון דנתכוין לטובה. **תקפה** - שלא יכול להעמיד גירסתו. **רק** - מיעוט הוא. **נוצרה בארבעים** - צורת הולד לארבעים יום במסכת נדה (דף ל). **מתני'**. **על פתח הבית** - אצל פתח ההיכל בכניסתו ולא היו מניחים אותו שם אלא להראותו שמעלין בקדש דעכשיו מניחו על של שייש ומיד נושאו בהיכל ומסדרו על של זהב של משה ועל של זהב ביציאתו עד שיוקטרו בזיכין כדקתני לקמן. **(מתני')** **המכניסין עומדין בצפון** - דהכי שפיר דאותן מסדרין העבודה יהו בצפון דקדושת צפון חמירא. **ופניהם לדרום** - וסתמא כמאן דאמר שולחנות מזרח ומערב מונחין ורוחבן צפון ודרום. **אלו מושכין** - ועד שלא יגביהו הן מן השלחן אלו מניחין. **אפילו אלו נוטלין** - לעצמן. **ואלו מניחין** - אחר שסילקו אף זה היה תמיד כדמפרש טעמא בגמ' דאין תמיד אלא שלא ילין שולחן לילה אחד בלא לחם. **חל יו"כ להיות בשבת** - ואין יכולין לאוכלו היום. **החלות מתחלקות לערב** - ולא למחר דנפסל בלינה לאחר זמנו שנסתלק. **השעיר** - של מוסף שהוא חטאת והוא שעיר הנעשה בחוץ ונאכל לכהנים נאכל לערב בלילי שבתות אע"פ שאין יכולין לבשלו בשבת. **הבבליים** - כהנים אוכלין אותו חי כשחל יום הכפורים בערב שבת. **גמ'**. **הישנה** - מערכות שעמדו שם בשבת זו. **ילין** - בלילה. **מדבריו של רבי יוסי** - דאמר משום דעמד הישן שחרית מעט בשלחן והחדש ערבית מעט קרי ליה תמיד שמע מינה אפי' לא שנה אדם אלא פרק אחד וכו'. **אסור לאומרו** - שלא יאמר בקרית שמע סגי ולא ירגיל בניו לתלמוד תורה. **מצוה לאומרו כו'** - דסבר משום קרית שמע נוטל שכר גדול כזה כי אז תצליח את דרכיך אם היה עוסק כל היום כ"ש ששכרו גדול ומרגיל את בניו לתלמוד תורה, ל"א סברי הנך רבנן דמצי פטרי נפשייהו בקרית שמע ויתבי כולי יומא וגרסי שמע מינה שכר גדול יש. **צא ובדוק כו'** - דבר שלא יהא בעולם. **ופליגא** - הא דר' ישמעאל דאמר חובה ללמוד כל היום. **כל כך חביבין כו' לא ימוש** - הבטיחו שלא תשתכח תורתנו ממנו. **לא יהיו עליך חובה** - כאדם שיש לו חוב ואומר מתי אפרענו ואיפטר כך לא יאמר אדם אשנה פרק אחד ואיפטר שאי

אתה רשאי לפטור עצמך מהן. **הסתת אדם** - אינה אלא לרעה כמו (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמך וגו'. **ואף הסיתך** - הקב"ה ללמוד תורה כדי לינצל מגיהנם. **שפיה צר** - ולמה פיה צר שיהא עשנה צבור בתוכה ולא יצא חוץ כדי שידונו רשעים באש ובעשן. **העמיק** - הרחיב כיון שבא לעומק מיד מרחיב ובגיהנם משתעי דרישיה דקרא כי ערוך מאתמול תפתה.

דף קא.

למלך לא הוכנה - לתלמיד שפירש מן התורה לא הוכנה גיהנם שלא יהא נידון בה, מלך קרי לתלמיד חכם דכתיב (משלי ח) בי מלכים ימלוכו. **שמא תאמר זהו שכרה של תורה** - שמצלת מגיהנם אבל שכר אחר אין לה. **ומתוך ששונאין חכמי ארץ ישראל את הבבליים** - קורין את האלכסנדריים שעושין מנהג רעבתנות על שם בבליים. **אלכסנדריים** - של מצרים. **משפחת רבי יהודה מבבל היתה לפיכך שמח בדברי ר' יוסי. מתני'. פסול** - דמחוסר זמן הוא שלא היה על השלחן אלא ששה ימים והכא אי אפשר לתקן ולומר יניחנו עד שבת הבאה דכיון דלחם נסדר כדינו בשבת קידשו שלחן ושוב אין יכול להשהותן אלא עד שבת ראשונה דמיפסיל בלינה (הואיל ולן הלחם בלא בזיכין). **משום פיגול** - אם הקטירן על מנת לאכול מן הלחם למחר אינו פיגול שלא קרב המתיר כמצותו. **ולא משום נותר** - שאין נותר חל על הלחם שהרי אין ראוי לאכילה. **וטמא** - האוכלו בטומאת הגוף אינו בכרת כדאמר בהקומץ [רבה] (לעיל מנחות דף כה) הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה וזה לא ניתר לטהורים מעולם דבזיכין הוו מתירין דידיה ולא קרבו כהילכתן. **לאחר שבת** - למחר. **יניחנו לשבת הבאה** - ויעמוד שבועיים על השולחן דכיון דלא נסדר בשבת אין שולחן מקדשו עד השבת הילכך לא מיפסל בלינה למוצאי שבת. **גמ' זמן השחיטה** - אם האיר היום לשחוט את התמיד. **ברקאי** - האיר היום כמו (תהלים צז) האירו ברקיו תבל. **מתתיא בן שמואל** - היה ממונה על כך כדאמר בשקלים (דף ז) שהיה ממונה על הפייסות והיינו פייסות שמפייסין כשהאיר היום מי שוחט ומי זורק וכשהוא שואל אם הגיע זמן שחיטה אומר לאותו שעל הגג אמור אם האיר פני כל המזרח והוא אומר לו הן ובתלמוד ירושלמי נמצא שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביום הכפורים כדי להזכיר ישיני חברון. **ולמה הוצרכו לכך** - לעלות לגג ולראות אם האיר היום. **ודימו** - סבורים היו. **והוציאו לבית השריפה** - שפסול היה

לפי שנשחט בלילה דכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם ביום בעי לזבוח. **והורידו כ"ג כו'** - מפרש בסדר יומא בפרק שלישי (דף כט) היכא קאי. **מיסך רגליו** - גדולים שהלך לבית הכסא. **לא זו בלבד** - תמיד שנשחט בלילה יוצא לבית השריפה. **אלא אפילו עולת העוף ומנחה** - דלאו קרבן חשוב הוא דאין באין בציבור אם נעשו בלילה יצאו לבית השריפה. **מקדשין** - וזה שקמץ ונתן קומץ בכלי אע"ג דלילה לאו זמן קידוש הוא מקדש ליה כלי ושוב אי אפשר לערבו בשירים ולחזור ולקמוץ שכבר נתקדש זה לשם קומץ. **כל הקרב ביום** - כגון סתם קרבנות. **קדוש ביום** - שאם נתנו בכלי שרת ביום כלי שרת מקדשו. **בלילה** - כגון מנחת נסכים. **וקומץ קרב ביממא** - מביום צוותו. **ליפסל** - כגון בלינה ומחוסר כפורים וכגון הכא דתו לא אפשר לאהדורי ונפסל במחוסר זמן. **ליקדוש** - מאחד בשבת וכי מטי אידך דחד בשבת ליפסל בלינה למוצאי אחד בשבת שהרי שהה יותר משמנה ימים. **ואבוה דרבי אבא נמי מתני' קאמר** - ולא מדעתיה דנפשיה הילכך ליכא למימר בדותא היא ומבעיא לן לתרוצינהו. **קסבר** - תנא דר' אבין לילה אין מחוסר זמן דהלילה הולך אחר היום הילכך מקדש ליה כלי שרת לקומץ דזמנו הוא אלא שאין עבודת לילה כשירה. **[אבל ימים] מחוסר זמן** - דימים הוי מחוסר זמן הילכך לחם הנסדר באחד בשבת לא מקדש ליה לאיפסולי דאכתי כמה ימים יש עד זמנו.

דף ק.ב.

כי מטי ליליא דבי שימשי - של שבת ראשונה ליקדוש דהא אמרת לילה אין מחוסר זמן וליפסול בליל ששי [של שבת שני] בלינה שהרי עומד שם שמונה ימים שלימים. **בשקדם וסילקו** - קודם בין השמשות של שבת ראשונה וסידר למחר. **שלא כמצותו** - דסידרו בעודו מחוסר זמן. **נעשה כמי שסידרו הקוף** - ואין שולחן מקדשו אפילו בזמנו אבל קומץ כמצותו חשיבא ליה דלילה אין מחוסר זמן. **מתני' לא פחות משני ימים** - משנאפו. **לג'** - שאפאום בערב שבת שאין אפייתן דוחה לא שבת ולא יו"ט. **לתשעה** - לשבת שניה. **נאכלות לעשרה** - שנאפה בחמישי בשבת. **שני ימים טובים של ר"ה** - קודם לשבת נאפה בארבע ונאכלת לשבת שניה לאחד עשר ואי קשיא י"ב נינהו דהא אין נאכלות עד מוצאי שבת דאותו שבת הוי יום הכפורים הא לא קשיא דלענין אכילת קדשים לילה הולך אחר היום שעבר כדאמר באותו ואת בנו (חולין דף פג) הילכך מיתקרי י"א. **ואין דוחה** - אפייתן. **את יום צום** - חל יום הכפורים

בערב שבת אין לחם הפנים נאפה בו. **גמ' לדברי האומר** - במסכת ביצה (דף יט) מחלוקת. **שמא ישהא** - קרבנות - כל השנה שיהא נודר ונודב ולא יקריבם עד הרגל ונמצא מכויין וממתין מלאכה עד המועד ועוד שמא יעבור בבל תאחר. **וליכא שמא ישהא** - שהרי אין יכול להקריבם אלא בו ביום. **הדרן עלך שתי הלחם**. **מתני'**. **המנחות והנסכים עד שלא קדשו בכלי** - לא קדשו קדושת הגוף אלא קדושת דמים שצריך לפדותן והדמים קדושים. **והעופות והעצים והלבונה וכלי שרת שנטמאו אין להם פדיון** - שלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום כדמפרש בגמרא. **גמ' ואפילו טהורים נפדין** - מנחות ונסכים. **בעל מום איקרי טמא** - מפרש לקמן.

דף קא.א

דמכלי שרת לא אשכחן דבר דמיפריק - לאחר שקדש בכלי שרת ואפי' בהמה בעלת מום שנאמר בה פדיון לאחר שקידשה בכלי שרת כגון ששחט לא אשכחן בה פדיון. **ואם בבהמה הטמאה וגו'** - וכתוב בתריה והעריך אותה וגו' אלמא נפדין. **טמאה ממש** - כגון סוס וגמל וחמור. **כשהוא אומר** - למטה מאותה פרשה ואם בבהמה הטמאה ופדה וגו'. **מומין קבועין ועוברין** - מפרש בבכורות (דף לו). **מותיב רב הונא** - לשמואל. **עופות קדושת הגוף נינהו** - דהן עצמן קרבין ואין צריכין קדושת כלי. **אלא עצים ולבונה** - שלא קידשם בכלי וכלי שרת כי נטמאו ליפרקו דהא לאו קדושת הגוף נינהו אלא מכשירי קרבן הם אלא לאו משום דמנחות ונסכים טהורים אין נפדים והני אע"ג דנטמאו כו'. **ועצים לאו בני קבולי טומאה נינהו אלא משום חיבת הקודש** - דכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה וה"מ כי משפי להו ונסרן ומייפן לגזירים לבקעיות יפות דחזו למערכה. **לעולם אימא לך טהורים בעלמא נפדין** - והני כטהורים דמו והיינו טעמא דלא מיפרקי. **משום דלא שכיחי** - ואי הוו להו פדיון טהורין פריק להו לחולין ותו לא משכחי גזברין מידי אחרינא לצורך העבודה. **תמימים** - בהמה טהורה. **אלא למזבח** - שימכרו לצרכי קרבנות. **הוה הדר ביה** - ממאי דאמר (עופות) מנחות ונסכים נפדין טהורים אע"ג דראויין למזבח. **בדוקין** - טייל"א. **כולן** - כל המנחות. **חוץ ממנחת חוטא** - שאפילו טהורה נפדית שהרי אמרה תורה בקרבן עולה ויורד (ויקרא ה) מחטאתו על חטאתו בכבשה או שעירה ובתורים כתיב (שם ויקרא ה) מחטאתו ובמנחה כתיב על חטאתו ודרשינן (בפרק בתרא) (מסורת הש"ס:

[בפ' ב דכריתות כ"ז]] דלהכי כתיב מחטאתו בכבשה דמשמע מקצת חטאתו שאם היה עשיר כשטימא מקדש והפריש מעות לכבשה או שעירה והעני יביא ממקצת דמי תורים או מנחה והשאר חולין ולהכי כתיב (שם ויקרא ה') גבי עשירית האיפה על חטאתו דמשמע יוסיף שאם היה עני והפריש עשירית האיפה והעשיר יפדנה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה. **לרבי שמעון** - דאמר לקמן כל האסור בהנאה אינו מטמא טומאת אוכלין. **הערלה** - וכל הנך איסורי הנאה נינהו.

דף קאב.

ושור הנסקל - ששחטו לאחר שנגמר דינו דאי נסקל ממש מטמא טומאה חמורה דנבילה היא. **ועגלה ערופה** - ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן דאוסרתה. **וצפורי מצורע** - ששחטן. **ופטר חמור** - ששחטו לעובד כוכבים ולא בא עדיין לטומאת נבילות כגון בעודו מפרכס דאמרינן בהעור והרוטב (חולין דף קיז) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות. **פטר חמור** - אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה דקדוש בבכורה הוא ל"א ואפ"י היו נבילות מטמא טומאת אוכלין וכגון דאיכא פחות מכזית דלא חזי לטומאת נבילות מצטרף לפחות מכביצה אוכלין להשלימו לכביצה. **בשר בחלב** - איכא תנא דאסר ליה בהנאה בפרק כל הבשר (שם חולין דף קיד). **הואיל והיתה לו שעת הכושר** - דאי תרו ליה כולי יומא בחלב לא מיתסר עד שיבשלנו. **שאי אתה יכול להאכילו לאחרים** - עובדי כוכבים שאסורים בהנאה. **והאי דפיגל במנחה נמי אי אתה יכול להאכילו לאחרים** - דבת שריפה היא ולקמן מוקי לה בשלא היתה לו שעת הכושר מעולם. **אי הכי** - דטעמא דר"ש משום אוכל שאתה יכול להאכילו הוא. **מה להלן מותר בהנאה** - כדכתיב לכלב תשליכון אותו והא הנאתו הוא מה שכלבו אוכל דמחשבתו עליו. **ועוד לדידיה נמי** - לצורך ישראל עצמו הוה ליה שעת הכושר אבל אינך לא הוה להו שעת הכושר לקבל טומאה ולא הותרו מעולם ואפילו שור הנסקל קודם שנגח דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ולטומאה נמי לא חזיא מחיים. **לן לפני זריקה** - לא היתה לו שעת הכושר. **פיגל במנחה מטמאה טומאת אוכלין** - וקשיא לרבי אושעיא. **ליפרקינהו** - כלומר והא קודם שקדשו בכלי יכול לפדותן ולאוכלן ואישתכח דהוה ליה שעת הכושר. **פרה** - אדומה אע"ג דאסורה בהנאה מודה ר"ש

דמטמאה טומאת אוכלין. **ואמר ריש לקיש** - מאי שעת הכושר הוה לה. **אומר** היה ר' שמעון פרה נפדית על גב מערכתה - אפילו נשחטה כתיקונה אלמא אע"ג דלא פרקה הא חשיב ליה שעת הכושר הואיל ומצי למיפרקה. **מצוה לפדותה** - בתמיה. **אבל היה לו שהות ביום כו'** - וממילא הוה ידענא כ"ש לאחר זריקה. **קודם שיראה לזריקה** - דלא הוה ליה שהות. **והא פיגל בין בקדשי קדשים כו' דמצוה למזרקה** - בלא מחשבה דאסור לשנות בקדשים.

דף קבא.

ואי בעי זריק ליה - בלא פיגול. **מאי לאו דפיגל בזריקה** - דהוה ליה שעת הכושר קודם לכן דאי בעי זריק ליה בהכשר. **ליפלוג בדידה** - בזבח גופיה. **דקומץ במנחה כשחיטה** - בזבח ארבעה עבודות המנחה כנגד ארבעה עבודות בזבח בהקומץ זוטא (לעיל מנחות יג) מפרש להו. **לן ממש** - האי לן לפני זריקה ולאחר זריקה דקתני לעיל לפני זריקה ממש דהיה שהות ביום ולאחר זריקה ממש קאמר (דהוה שהות) והא פירכא נמי פיגול בין בקדשי קדשים וכו' דפיגל בזריקה ודקא קשיא לך דר' שמעון הכא לא בעי למימר כל העומד לזרוק כזרוק דמי אדר' שמעון דפרה דאמר כל העומד לפדות כפדוי דמי לא קשיא דאי בעי פריק אמר דמחוסר פדייה לאו כמעשה דמי דברים בעלמא נינהו דאי בעי זריק לא אמרינן בהו. **אין מועלין בו** - דלא קדשי ה' הם ואע"ג דהשתא אין לה שעת היתר. **חוץ לזמנה כו'** - על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה. **מאי לאו לנה ממש** - הבשר והדם וקתני היתה לה שעת היתר והיכא הוה ליה שעת היתר לאו משום דאמר כיון דאי בעי זריק שעת היתר קרינא ביה ואין מועלין דאמרי' כיון דאי בעי זריק כזרוק דמי וקשיא לרב נחמן ורב אשי. **ה"ג לא ראויה לצאת וראויה לטמא** - ול"ג וראויה ללון לא כגון שלנה בשעת שראויה ליפסל ביוצא וטומאה והיינו לאחר שנזרק הדם דאין בו פסול אחר ומעתה ראויה ליפסל ביוצא וטומאה שלא יהא בו שום פסול אלא היא דעדיין אינה פסולה אבל ראויה ליפסל דאי לן הדם תו לא קרו ליה ראויה ליפסל דהא פסולה ממש היא ולעולם אי בעי זריק לא אמרינן. **אבל לנה ממש** - הבשר והדם מאי הכי נמי דמועלין דאי בעי זריק לא אמרינן. **שהיה לו שעת היתר** - משמע שהיתה לו שעה שראויה להתירה ולזרוק דמה ולא הותרה. **כל שיש שעת היתר מבעי ליה** - דכיון שנזרק הדם מיד יש לה שעת היתר, ל"א ה"ג ראויה לצאת וראויה לטמא (וראויה ללון)

וראויה ללון, כלומר דנזרק הדם וכשרה בלא פסול, וראויה ליפסל באיזה פסול שיארע בה שלא יהא בה (אלא) אותו פסול לבדו ראויה ליפסל היינו כשרה דאי כבר פסולה היא כגון בלא זריקת דם תו לא קרי לה ראויה ליפסל אי הכי דבכשרה מיירי כל שיש לה מיבעי ליה דכל שהיתה משמע שנראה ליזרק ולא נזרק וקרי ליה שעת הכושר משום דאי בעי זריק. **מעילה משום קדושה** - מועלין בה ומשום לאו קדושה פקעה מעילתו ולבתר דפקעה קדושתן שנראה ליזרק ולהיות מותרת לכהנים וקיימא לן (ב"ק דף עו) כל העומד לזרוק כזרוק דמי במאי הדרא קדושה אבל טומאה משום אוכלא ולא אוכלא הוא כלומר כי הוי אוכלא מקבל טומאה וכל כמה דלא הוי אוכלא אף על גב דחזי למיהוי אוכלא לא מקבל טומאה הלכך לא אמרינן בה אי בעי זריק. **אשם תלוי** - בא על מי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואכל האחת ואינו יודע איזו היא. **יוצא וירעה בעדר** - עם שאר בהמותיו דחולין הוא הואיל ולא חטא.

דף ק.ב.

ירעה עד שיסתאב - בכריתות (דף כג) בגמ' מפרש טעמא דרבנן מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדיש לה. **רבי אליעזר אומר יקריב** - ואזיל לטעמיה דאמר בכריתות (דף כה) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. **ישפוך לארץ והבשר ישרף** - דחולין שנשחטו בעזרה היא. **נזרק הדם** - ואחר כך נודע לו הבשר יאכל לכהנים שעל הספק באה מתחילתה ובשעת כפרתה דהיינו זריקה אכתי ספק היה וכיפרה ספיקה והלכה לה הכי מפרש בכריתות. **כזרוק דמי** - וקשיא לרב אשי ורב נחמן דהא הכא אף על גב דלא זריק שרי ליה למזרקה ולמיכליה דאוכלא היתירא חשיב ליה משנראה לזריקה אלמא לענין שינוי אוכלא אמרינן אי בעי זריק. **מידי הוא טעמא** - כלומר וכי טעמא דרבי יוסי משום דכזרוק דמי. **כלי שרת** - כגון האי כוס שנתקבל בו הדם מקדשין את הפסולין שאינן פסולין לגמרי אלא כה"ג ליקרב. **כל העומד ליזרק וכו'** - למאי דס"ד מעיקרא רבי יוסי בשיטת רבי שמעון אמרה נקיט לה. **צריד של מנחות** - כדאמרינן לענין שופר (ר"ה דף כז) צריד או עבה קצת מן הסולת שלא נגע בשמן ולא הוכשר ונגע בו שרץ מונין בו ראשון ושני וכו' צריד לשון יובש. **כי קמבעי ליה דאורייתא** - אי מונין בו ראשון ושני דאורייתא שישרפו את השני או לא והכי קמבעי ליה דקיימא לן (זבחים דף לד) והבשר לרבות עצים ולבונה

דלאו בני טומאה נינהו אלא משום חיבת הקדש אלמא חיבת הקדש דאורייתא. **מונין ראשון ושני** - לשרוף גם את השני או אין מונין בו מדאורייתא. **כי קאמרי** - לעיל דמטמא טומאת אוכלין דמשמע אפילו למנות ראשון ושני מדרבנן דתולין את השני אם קדש הוא דאין שורפין קדשים על טומאה דרבנן. - מתני'. **מה שהביא** - דאימר לא לשם נדרו הביאה אלא נדבה אחרת היא. **זו להביא במחבת** - שהיה עשרון סלת מונח לפניו ואמר זו להביא במחבת כו' הרי זו פסולה דקבעה כלי שהזכיר בה ואין יכול לשנותה לכלי אחר. **אלו להביאם בכלי אחד והביא בשני כלים** - והפריש שני קמצים והוא לא נדר אלא קומץ אחד ועוד שמנחה חסירה היא בכל כלי וכלי והיכא דנדר בשני כלים והביא בכלי אחד הויא מנחה יתירה ומיעט בקמצים שהוא נדר לשם שתי קמיצות ולא קמץ אלא אחד. **אמרו לו בכלי אחד נדרת** - ולא חש לדבריהם והקריבן בשני כלים פסולים אע"ג דלא אמר אלו להביא בכלי אחד דהשתא ליכא למימר לשם נדבה אחרת מייתי לה דכיון דאמרו ליה בכלי אחד נדרת הוה ליה למימר להו אנא לשם נדר אחרינא מייתינא לה. **כשתי מנחות שנתערבו** - כדאמרינן בהקומץ [רבה] (לעיל מנחות דף כג) אם יכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לאו פסולות והא דקתני נמי לעיל אלו להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסול כגון שאין יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה. **גמ' וצריכא דאי אשמעינן קמייתא** - הרי עלי במחבת והביא במרחשת דלא יצא ידי נדרו. **אבל** - בשני כלים והביא בכלי אחד דבאותו כלי שנדר הביא אם מחבת מחבת ואם מרחשת מרחשת אימא ידי נדרו נמי יצא. **אידי ואידי** - כלי שנדר ושהביא. **משום דקא פליג לה** - שחולק מנחה גדולה לשתי מנחות קטנות שנדר בכלי אחד והביא בשני כלים. **ר"ש** - אכולה מתניתין פליג דקסבר קביעותא דמנא לאו כלי הוא. **והא תניא לא קידשום** - אותן כלי שרת שהביאן בו וכיון דלא קידשום אמאי פסולות הא מצי לאהדורינהו ולאיתויי באותן כלים שנדר. **לא שנו** - דזו להביא במחבת והביא במרחשת פסולה.

דף קגא.

אלא שקבען בשעת נדר - הרי עלי להביא את זו במחבת. **אבל בשעת הפרשה** - דבשעת נדר אמר הרי עלי מנחה סתם ובשעת הפרשה קבעה ואמר זו אביא לשם נדר במחבת. **לא אמר כלום** - לא מיפסלא. **מאי טעמא כאשר נדרת** -

כתיב כמו שאמרת בשעת נדר קיים דבריד ולא כאשר הפרשת דבשעת הפרשה לא קבעה. **אמאי** - מחוייב לאתויי מן החטים. **נדר ופתחו עמו הוא** - עם הנדר אמר פתח שמתחרט בו דכיון דאמר מן השעורים אמרי' דאין בדעתו להביא כלום דאדם יודע שאין מנחה מן השעורים. **תפוס לשון ראשון** - וכיון דאמר הרי עלי מנחה איחייב במנחה הוגנת. **גרוגרות ודבילה** - לא שייכא בהו נזירות. **הרי זה נזיר** - מן היין דתפוס לשון ראשון. **הדר ביה חזקיה משמעתא** - דלעיל ומודה דטעמא במתני' באומר. **לא הייתי יודע** - כו'. **בשעורין איכא למימר דטעי** - משום דיחיד מביא מנחת קנאות מן השעורים אבל בעדשים ליכא למימר דטעי הלכך פתחו עמו הוא דלא נתכוין להביא כלום. **כמאן אמרה לשמעתיה** - כלומר כמאן אוקמא למתניתין לעיל כבית הלל. **בעדשים לא טעי** - וליכא למימר אילו הייתי יודע דהא ודאי ידע שאין מנחה של עדשים ולא למידי איכוין. **לדבריו דחזקיה** - דאוקמא מעיקרא כבית שמאי קאמר ליה רבי יוחנן דאפילו מן העדשים תפוס לשון ראשון וליה לא סבירא ליה משום דר' יוחנן אוקי טעמא דמתני' משום דטעי דאיכא למימר אילו הייתי יודע כו' אבל בעדשים לא טעי דמעיקרא לאו למידי איכוין. **את מאי טעמא הדרת בך** - לדידך איכא לתרוצי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא עדשים דכיון דקי"ל תפוס לשון ראשון דחייב דכיון דלא טעו בהו אינשי איכא למימר מעיקרא כי אמר למנחה גמורה איכוין ובעא למיהדר ביה וסבר אימא מידי דלא חזי להקרבה ונקט עדשים הלכך חייב דלא מצי מהדר ביה אבל שעורים דאיכא למימר כיון דטעו בהו אינשי אימא מעיקרא לאו למנחה איכוין אלא למנחת שעורים ממש כדפריש וכיון דאין מנחה באה שעורים ליפטר דודאי מצי אמר אילו הייתי יודע דסופי להביא חטים לא הייתי נודר כל עיקר קמשמע לן.

דף קג.ב

לא שנו - דתפוס לשון ראשון אלא דאמר מנחה מן השעורים דאיכא למימר כיון דאמר מנחה למנחה גמורה קמכוין אבל אמר מנחת שעורים מנחה אשעורים קאי ופטור דליכא למימר תפוס לשון ראשון, ל"א אבל לא אמר מנחה לא אלא הרי עלי שעורים פטור דודאי לשעורים איכוון. **מאי לאו דלא אמר מנחה** - אלא הרי עלי קמח אפי' הכי חייב דאין אדם מוציא דבריו לבטלה. **כי אמר חצי עשרון לא אמר כלום** - ולייתי חד עשרון ותו לא. **אי הכי**

רבי שמעון פוטר כו' - כיון דתפוס לשון ראשון ואיהו אמר מנחה הרי התנדב כדרך המתנדבים. **ה"ג אף בגמר דבריו אדם נתפס** - דלא אזלינן בתר לשון ראשון לחודיה ולא בתר אחרון לחודיה אלא בתר כולהו וזה שאמר מנחה חצי עשרון ועשרון פירושי קמפרש מנחה של חצי עשרון ועשרון והיינו שלא כדרך המתנדבים ובשיטת רבי יוסי אמרו. **מתני'. ה"ג שכן מצינו שהציבור מביא וכו'** - ל"ג פרים ל"ט עשרונים שלשה עשרונים לפר ול"ד כבשים י"ד עשרונים הרי נ"ג ולשני אילים ד' עשרונים הרי נ"ז ולשני תמידין שנים ולשני כבשי מוסף דשבת שנים הרי ס"א. **אמר ליה ר' שמעון** - וכי אותן ס"א עשרונים בכלי אחד היו. **והלא אלו לפרים ואלו לכבשים** - ואי מערב להו מיפסלי שמנחת פרים בלילתה עבה שני לוגין לעשרון חצי הין לג' עשרונים ומנחת כבשים בלילתה רכה רביעית ההין לעשרון דהיינו שלשה לוגין והן בולעות זו מזו ונמצאת זו חסירה וזו יתירה. **אלא** - מפני מה אין מביא יחיד ששים וא' עשרון בכלי אחד דעד ששים יכולין ליבלל בכלי אחד בלוג אחד ואליבא דרבי אליעזר בן יעקב נקט לה בפ' שתי מדות (לעיל מנחות פח) אפי' מנחה של ששים עשרון אין לה אלא לוגה. **בששים ואחד אין נבללין** - בתמיה. **גמ'. ראש המדברים בכל מקום** - קרי ליה הכי משום מעשה דמערה במסכת שבת (דף לג). **כל הראוי לבילה** - כגון ששים עשרונים ראויים ליבלל מלוג. **אין בילה מעכבת** - דאפי' לא בלל כשר. **בילה מעכבת בו** - דבעינן שיהא ראוי ליבלל. **ושיערו חכמים את דמה** - שיצא ממנה. **ברביעית** - לידע אם יש בו רביעית יפרשו ממנה כנבילה ואידי דאיירי לעיל בשיעורים כל מדת חכמים כך הם נקט נמי להאי דשיעורא דרבנן היא רביעית דם יכול לקרוש ולעמוד על כזית. והיו נותרין ערוזיאות לאריות - ערודי היער היו נותרין לצורך האריות. **הלוקח תבואה משנה לשנה** - שאין לו קרקע לזרוע והיינו חייו תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה. **הפלטר** - נחתום.

דף קד.א

וההוא גברא - אדידיה קאמר דהא אפלטור סמכינא ואין דעתי מיושב להשיב לו. **מאי הוי עלה** - דהאי שיעורא. **רבי יהודה בר אילעאי מורינא דבי נשיאה הוה** - והיה להם לבית רבי מורה הוראות ועל פיו היו עושין כל דבריהם והוא צוה להם לשערה. **כשמעתא דידיה** - דאמר בית הלל מטמאין בדם נבילות.

ששה דברים - במסכת עדיות קא חשיב להו. **על כזית** - ושיעור טומאת נבילה בכזית. **מתני'**. **אין מתנדבין לוג** - יין לנסכו שלא מצינו מנחת נסכים של לוג ולא שנים ולא חמשה אבל מתנדבין שלשה דחזו לכבש וארבעה לאיל דהיא שלישית ההין וששה דחזו לפר ומששה ולמעלה דשבע חזו ג' מינייהו לכבש וד' לאיל ושמנה חזו לשני אילים תשעה חזו לפר וכבש עשרה חזו לפר ואיל י"א חזו לשני אילים וכבש וכך לעולם. **גמ'**. **יש קבע לנסכים** - אמר הרי עלי כך וכך לוגין מי הוי קבע דאין יכול להקריבם אלא הכל ביחד דהו קרבי בקרבן א' או אין קבע ויכול להקריבם [מה] דחזו באפי נפשייהו. **היכי דמי** - למאי נפקא מינה. **ואידך הוי נדבה** - נדבת ציבור וימכר ויפלו דמיו לשופרות או יקרב הוא עצמו ויצטרף עם השני לוגין אחרים ויקרב לנסכי תמיד דהו נמי לציבור. **ואי אמרת יש קבע עד דממלא להו** - ויביא לוג הששי כי היכי דליתחזי לפר לא קרבי דהא אין יכול להקריב בפני עצמו. **ששה לנדבה** - גבי י"ג שופרות שהיו במקדש קאי די"ג שופרות הוו בשבעה מהם היו נותנין הנך מעות דמפרש במסכת יומא (דף נה) ובמסכת שקלים (דף ט) תקלין חדתיך ועתיקין קינין גוזלי עולה עצים ולבונה וזהב לכפורת וששה מהם היו לנדבה ליתן בהן מעות ההולכות לנדבת צבור. **ואמרינן** - לקמן בפרק בתרא מנחות (דף קז). **כנגד מי כנגד מותר חטאת** - כגון הפריש מעות לחטאת והוזלו הכבשים ונתותרו לו מעות. **ואחד למותר אשם** - סתם כגון גוזלות ומעילות. **ואחד למותר אשם נזיר** - דאותו מותר לא היה מעורב עם מותר אשם סתם לפי שזה לכפר וזה להתירו ביין. **ואחד למותר אשם מצורע** - דלא דמו להנך שבא להתירו במחנה ואינך מפרש בפרק בתרא (לקמן מנחות קז) וכל הנך מותרות אזלי לנדבת צבור כשהמזבח בטל לוקחין באותם מעות עולות הבשר לשם ועורות לכהנים דזהו מדרשו של יהודע במסכת תמורה (דף כג). **ואם איתא** - דהמביא חמשה לוגין קרבי ארבע מהם ואחד יהא נדבה. **ליתקין לו שופר** - להפיל בו הדמים. **הנך** - מותרות לנדבת ציבור אזלי. **הנך** - נסכים למה להו שופר הואיל ושכיח כל יומא שהרי רוב קרבנות טעונין נסכים. **אפשר דמצטרפי דמר ודמר** - אם נדר ה' יקריב ד' ויניח לוג הנשאר ויצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהו ד' או ג'. **אזרח** - גבי נסכים כתיב כל האזרח יעשה ככה את אלה וקרא יתירא הוא דהא לעיל מיניה כתיבי כל דין נסכים מלמד שמתנדבין נסכים בלא קרבן וכמה שלשת לוגין דבציר מהכי לא חזי למידי. **יהיה** - חצי ההין יהיה לפר משמע דמנחה דהויא אחריתי לישנא

אחרינא בפרשת נסכים כתיב ככם כגר יהיה. **ככה** - עיכובא. **אילימא ארבעה וששה** - פשיטא מי צריך קראי לרבווי. **מאי שנא שלש** - דפשיטא לן דחזו לכבש כו'. **אלא לאו** - מידי דלא חזו ליה אתי לרבווי ולמשמע דמתנדבין ויקריבו ארבעה והחמישי יהא מותר. **מה שנים לא חזו כלל** - דליכא למימר משיך חדא מינייהו ומקריב לה. **הא כדאיתא** - שנים אין מתנדבין לגמרי חמשה לכתחילה הוא דלא שאין מפרישין תחילה למותרות אבל דיעבד מקריב ארבע וחמישי יהא מותר לנדבה. **הא אין קבע לנסכים** - וכמה דבעי משנים ולמעלה מייתי וכי מייתי חמשה מקריב ארבעה מינייהו ואידך מותר וכל מה דבעי מייתי ומאי דחזי מקריב ואידך מותר לנדבה והכא ליכא למיבעי ולא מידי. **עד עשרה פשיטא לי** - דלוג ושנים וה' לגמרי [לא קרבי] עד דממלי להו שלש לכבש חזו וד' לאיל וששה לפר ושבעה לכבש ואיל ח' לשני אילים ט' לפר וכבש י' לפר ואיל. **אחד עשר**

דף קדב.

מיבעיא לי מאי גברא לשני פרים איכוין ועד דממלי להו - לי"ב לוגין לא קרבי דהא יש קבע לנסכים ולא אמרינן ליקרבו שמנה לוגין לשני אילים ושלושה לוגין לכבש אחד או דלמא למנחה הראויה לשני אילים וכבש איכוין. **ה"ג תרי מחד מינא וחד מחד מינא אמרינן או לא** - כלומר מי הוי אורחא לאינדובי או לא. **מתני'** **מתנדבין יין** - בלא שמן וסלת ומנסכו לשיתין בפני עצמו ואין מתנדבין שמן בלא סלת ויין. **מתנדבין שמן** - וקומצו ומקטיר הקומץ ושיריו נאכלין. **מה מצינו כו'** - דאמרן לעיל אזרח מלמד שמתנדבין נסכין ורבי עקיבא מוקי לה ביין (כדחזינן) כדקתני מתנדבין יין ולא שמן. **אף שמן שהוא** - בא חובה - במנחת נסכים בא נדבה בפני עצמה. **עם חובתו בפני עצמו** - אע"פ שהוא בא חובה עם המנחה אינו מעורב במנחה תאמר בשמן כו' וכיון דלא אשכחן ליה דליתיה בכלי בפני עצמו השתא נמי לא לייתי. **אפילו פרידה** - אפי' גוזל א' מתנדבין. **גמ'** **מדברי שניהם נלמד מתנדב אדם מנחת נסכים** - סלת שמן ויין בלא קרבן בכל יום דעד כאן לא פליגי אלא בפני עצמו אבל במעורב עם המנחה לא פליגי. **חמשה מנחות** - סלת ומחבת ומרחשת וחלות ורקיקין אבל רבוכה לא חשיב דאינה באה נדבה אלא בתודה עם הזבח ולא מנחה היא. **קמ"ל** - הא דהני חשיב ותו לא היכא דאמר מנחה סתם יביא אחת מחמש הללו. **אבל היכא דפריש** - לנסכים פריש. **מאי טעמא**

- אין שנים מתנדבין עשרון. **תקריב** - לשון יחיד. **עולותיכם** - לשון רבים. **עני** - דרכו להביא מנחה שאין לו בהמות. **חמשה מיני טיגון** - סלת מחבת ומרחשת וחלות ורקיין דמנחת מאפה כל מידי דאית ביה שמן קרי טיגון. **שאהנה ממך** - כלומר שתקובל לפני בהן. **הדרן עלך המנחות והנסכים**. **מתני'**. **הרי עלי עשרון**. **פירשתי** - כמה עשרונים אביא. **ואיני יודע מה פירשתי יביא ששים עשרונים** - דאי בציר מהכי נדר לא איכפת ליה דמתני ואמר כמה שנדרתי יהיו לנדרי והשאר יהא נדבה ובטפי ליכא לספוקי דאין מנחה יחידית יתירה על ששים עשרונים. **הרי עלי מנחה** - סתם. **יביא איזו שירצה** - מחמשה מנחות. **מיוחדות** - מפרש בגמרא. **מין המנחה** - כלומר הרי עלי מנחה או שאמר הרי עלי מין המנחה יביא אחת. **מנחות** - עלי או שאמר מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד. **פירשתי** - אחת מן המנחות שכתובים בפרשה ואיני יודע אי זה מהן פירשתי כו'. **פירשתי מנחה** - בכלי אחד של עשרונים. **ואיני יודע כמה** - עשרונים קבעתי בה. **יביא ששים עשרון** - דבטפי מהכי ליכא לספוקי ואי בציר נדר לא איכפת לן דמתני ואמר כמה שפירשתי יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה. **רבי אומר** - כיון דאמר מנחה משמע חדא אלמא בכלי אחד קבעה ואם יביא ששים בכלי אחד שמא בציר מהכי נדר והויא מנחה יתירה ואית ליה לרבי קביעותא דמנא מילתא הלכך יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים חדא של עשרון וחדא של ששים וחדא של שלש וחדא של ארבע וכן עד ששים דודאי חדא מינייהו נדר ואינך נדבה. **גמ' אבל לא קבעתים בכלי אחד** - הלכך יביא ששים עשרונות בששים כלים כל אחד ואחד בפני עצמו והא דקאמר יביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ששים היינו היכא דקבעה בכלי אחד דלא מצי לאיתויי בכלי אחד לא בציר מהכי ולא טפי מהכי הלכך יביא מנחות של עשרונים מאחד ועד ששים דודאי חדא מינייהו נדר. **תנא** - מה טעם יביא מנחת סלת לפי שפתח בה הכתוב תחלה.

דף קה.א

מן הצאן יביא כבש - אמר הרי עלי עולה מן הצאן יביא כבש ולא עז הואיל ופתח בו וכו'. **דלית ליה שם לזוי** - שנקראת מנחה סתם דשאר מנחות יש להם שם לזוי מנחת מחבת ומנחת מרחשת ומנחת מאפה. **איזו היא מנחה דקרי לה ר' יהודה מיוחדת** - משום דלית ליה שם לזוי זה שפתח בה הכתוב תחלה והיינו מנחת סלת. **פשיטא דמנחת סלת קאמר** - ר' יהודה דהא בהדיא

קתני לה. **סימנא בעלמא** - לגירסא שלא תטעה ותשכח איזו מנחה קאמר ר' יהודה דיביא סימן זה יהא בידך זו שפתח בה הכתוב תחלה. **וזאת תורת המנחה** - בצו את אהרן ואכולהו מנחות קאי. **ת"ש** - ממתני'. **מנחה מין המנחה** - פירשתי לעיל. **יביא אחת** - משום דמין חד משמע ומנחה נמי חדא משמע. **הא מיני מנחה שתיים** - יביא שתיים. **ממין אחד** - דמוקים לתרוייהו [לישני]. **דלמא הא מיני מנחה יביא שתי מנחות משתי מינין** - דמיני (מנחה) משמע תרין [ומנחה נמי משמע תרין] כדאמר לעיל וזאת תורת המנחה. **ודילמא** - הא דדייקינן מינה הא מיני מנחה חדא ר' שמעון היא דלדידיה איכא לקיומי תרוייהו [לישני] שני מינין במנחה אחת אבל לרבנן דלית להו מנחה משני מינים לעולם חדא מנחה ממין אחד (לא) מייתי. **מאן תנא** - דלא מספקא ליה אלא בחמשה מנחות. **כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא** - ולא דוקא קאמר דה"ה לתשע חלות וחד רקיק או לתשעה רקיקין וחדא חלה. **אי נמי סבר לה כרבי יהודה דאמר** - בפרק ואלו מנחות (לעיל מנחות עו) כל המנחות באות עשר עשר. **איכא לספוקי להאי בארבע עשרה מנחות** - סלת ומחבת ומרחשת הרי ג' ומנחת מאפה איכא אחד עשר ספיקות דלמא כולה חלות נדר ושמא תשעה חלות וחד רקיק ושמא שמנה חלות ושני רקיקין וכן גרועי לחלות ואסופי לרקיקין עד שמא כולה רקיקין [הוי י"א]. **מייתי** - שתי מנחות חדא של עשר חלות וחדא של עשר רקיקין ואומר אם כולה חלות או כולה רקיקין נדרתי אותה שנדרתי תהא לנדרי והאחרת תהא נדבה ואם מחצה של חלות ורקיקין נדרתי יצטרפו חלות מזו לפי מה שנדרתי ורקיקין מזו לפי מה שנדרתי לנדרי והאחרת תהא נדבה. **למחרת מביא אשמו ולוגו עמו** - בתוספת' דנזירות קתני לה מי שהיה ספק נזיר טמא וספק טהור ספק מצורע מוחלט טמא ספק טהור אוכל בקדשים אחר ס' יום כו'

דף קה.ב.

רבי שמעון אומר למחרת של יום ששים מביא אשמו כו'. **ושחיטתו בצפון** - כשאר אשמות. **ומתן בהונות** - כדן אשם מצורע. **וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק** - כחומר שלמים. **ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה** - שמא אשם הוא. **ואע"ג דאמר מר** - בשחיטת קדשים בפרק כל הזבחים שנתערבו בחטאות המתות (דף עו). **אימר דאמר ר"ש מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא** - כגון האי דבלאו הכי אסור למיכל בקדשים דשמא מצורע הוא. **אבל**

בעלמא - כגון התם בזבחים דמיירי באשם שנתערב בשלמים דקאמר ר"ש התם כולן יאכלו כחומר שבהן שיהו כולן נאכלין ליום ולילה כאשם וכולן טעונים סמיכה ונסכים דיעבד אין לכתחילה לא. **דקא ממעט באכילתן** - דשמא שלמים הן וזמן אכילתן שני ימים ולילה אחד וכיון דאשם אינו נאכל אלא ליום ולילה והנותר שורף נמצא מביא קדשים לבית הפסול שלא כדין אבל מנחות הללו זמן אכילתן שוה אפילו לכתחילה נמי. **ולרבי שמעון דאמר מחצה חלות כו'** - ומוקמא מתניתין אליביה וכגון דמייתי ומתני שיצטרפו חלות מעשרון זה לפי מה שנדר ורקיקין מעשרון זה לפי מה שנדר. **הא קא מייתי** - השתא עשרון מזה קצת ומזה קצת וקא מערב שתי מנחות בהדי הדדי ואיהו לא נדר אלא חדא מנחה לאיתווי חד עשרון וחד לוג ומיפלגיה לחלות ורקיקים. **שמעינן ליה לר"ש** - דאמר המביא מנחה והביא שני עשרונים ושני לוגין ואמר חציו של זה וחציו של זה לחובתי והשאר נדבה יצא ולא איתפריש לן היכא. **ומיקמץ היכי קמץ** - לאותה מנחה שהוא מצטרף שתי מנחות למנחה אחת. **והא בעי מיקמיץ כו'** - דאי חדא מנחה של חלות ורקיקין אמר הוי בעי איתווי חלות ורקיקין ולפותתן בכלי אחד ולקמוץ משניהם קומץ אחד.

דף קו.א

שמעינן ליה לר"ש - בפ' כל המנחות באות מצה (לעיל מנחות סג). **מותר השמן** - אמרי' בפ' ואלו מנחות (לעיל מנחות ע"ה) מנחה הבאה מחצה חלות ומחצה רקיקין מביא לוג שמן וחוצהו לחלות ורקיקין וחלות בוללן ומושח הרקיקין על פני כולן ושאר השמן מחזירו לחלות וגבי כולה רקיקין תניא לעיל מההיא מושחן כמין כי ושאר השמן נאכל לכהנים. **רבי שמעון בן יהודה** - גבי מחצה חלות ומחצה רקיקין קאי. **מותר השמן נאכל לכהנים** - כדין רקיקין הבאים בפני עצמן הלכך ממה נפשך מותר של רקיקין נאכל לכהנים. **כי קא מספקא ליה** - לנדר ממנחת יחיד שאינה באה בצבור דהיינו הנך חמש מנחות הנדבה דאינן באות בצבור כדאמר לעיל מנחות (דף קד) אין שנים מתנדבים עשרון אחד שהרי כתיב בה נפש אבל מנחת נסכים הבאה בצבור לא מספקא ליה דודאי ידע שלא נדרה. **של עשרוני מאחד ועד ששים** - שיביא ששים מנחות בששים כלים בחד כלי חד עשרון ובאידיך שנים ובאידיך שלשה ובאידיך [ארבעה וכן עד] ששים. **שהם אלף ושמנה מאות ושלשים**

עשרונות - ובכל כלי יאמר אם כזו נדרתי זו לנדרי ואם לאו תהא נדבה דממה נפשך חדא מינייהו נדר. **פירשתי** - עשרונות ופירשתי מאיזה מנחה מן החמש המנחות ואיני יודע מאיזה מנחה פירשתי וכמה עשרונים פירשתי בה יביא חמש מנחות של ששים עשרונות. **במותר להכניס חולין לעזרה** - ודכולי עלמא אסור לערב חובה בנדבה. **רבנן סברי מותר להכניס חולין לעזרה** - הלכך יביא ששים עשרון בכלי אחד ויתנה אם כולן נדרתי כולן לחובתי ואם לאו מה שנדרתי יהא לחובתי והשאר חולין אבל השאר לנדבה לא מצי לאיתויי דאסור לערב חובה בנדבה ואי קשיא הכא נמי היכי קריב קומץ הא הוי קצת מן הקומץ חולין ועוד מנחה היכי מישתרי והא לא איקמצ' קומץ שלם דקצת מן הקומץ הוי חולין תריץ כדתרצינן בהקומץ רבה (לעיל מנחות כד) קומץ בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן דעתו אקודש ולא אחולין. **ורבי סבר אסור להכניס חולין לעזרה** - הלכך לא מצי איתויי בכלי אחד ומתנה אבל יביא ששים מנחות מאחד ועד ששים בששים כלים ויאמר אותם שנדרתי יהו לחובתי והשאר נדבה ואי קשיא לייתי ששים עשרונות בששים כלים ויאמר לפי חשבון שנדרתי יהא לנדרי והשאר נדבה הא לא קשיא דקביעות המנחה מילתא היא ולא מצי לאיתויי בכלי אחד פחות ממה שקבע בו. **מותר לערב חובה בנדבה** - הלכך מייתי ס' עשרונות ויאמר כפי מה שנדרתי יהו לחובתי והשאר לנדבה. **שני קמצים** - חד לחובה וחד לנדבה. **ומשני דקמיץ** - שני קמצים. **כל היכא דמטי ידיה דכהן השתא** - בקומץ ראשון יהא חובה וכל היכא דמטו ידיה בקומץ אחרון תהא נדבה.

דף ק.ב.

דלמא כולה חובה היא - ומכי שקיל קומץ קמא הוה ליה כל מה שבכלים שיריים וכי קמיץ דנדבה ומקטר לה הוה להו [כמקטיר] שיריים (שחסרו). **דמסיק להו לשם עצים** - לעולם דחובה מקטיר ברישא ודקאמר דילמא אינו שיריים נינהו וקמו להו בבל תקטירו דמקטר ליה לקומץ דנדבה לשם עצים. **ואל המזבח לא יעלו** - בתריה דההוא קרא דבל תקטירו כתיב. **אית להו דר' אליעזר** - הלכך כי מקטר לקומץ - דנדבה מתנה ואומר אם איכא נדבה בההוא כלי תהוי הקטרה מעליא ואי כולה לחובה היא הקטרה קמייתא תהא הקטרה והך לשם עצים. **ורבי לית ליה דר' אליעזר** - הילכך לא מצי לאיתויי בחד מנא דתו לא מקטר לקומץ קמא דלמא כוליה חובה וקם ליה בבל

תקטירו. **אפשר דמייתי ששים בחד מנא וחד בחד מנא** - וקמיץ מגדול ברישא ומתנה אי כולה חובה שפיר ואי לא הא דקמיצנא ליהוי מחובה ומאי דקמיצנא מכלי א' ליהוי אההוא עשרון ולאותה נדבה דפש בכלי אחר ומגע מגען לראש הכלים זה בצד זה כדי שיגעו ראשי הקלתות זו לזו כי היכי דלישתרי נדבה דבכלי גדול הקומץ דבכלי קטן ומקטיר חובה והדר דנדר דאי נמי הויא קמייתא כל כלי גדול חובה לא הוו להו שיריים שחסרו דמהנהו שיתין דבחד מנא לא שקיל ולא מידי מכי שקיל קומץ קמא. **ששים לוג לששים עשרון** - שבאותו כלי ומתנה כמה שנדרתי תהא לחובתי והשאר תהא נדבה וכל חד עשרון לוג שקיל ודחובה לחובה ונדבה לנדבה. **אין לה (מנחה) אלא לוגה** - לוג לכל המנחות ואי עריב שתים מנחות זו של שלשים וזו של שלשים בכלי אחד בעי להו ב' לוגין ואי חדא היא בעי חד לוג. **קטן והביא גדול** - וזה אי נמי לא נדר אלא שלשה עשרונות ומייתי חמשה לנדרו יצא ולא בעי אתנוויי מידי. **קטן והביא גדול** - שור קטן עלי והביא גדול. **אידי ואידי** - בין מנחה גדולה ובין מנחה קטנה חד קומץ מקריב. **אימורין דגדול נפישו מדקטן** - ואיכא למימר לא הכי נדר בההוא קאמר לא יצא דנפישו אימורין דידיה. **מתני'** **שני גזירין** - שני בקעיות גדולות. **והמעלה את הקומץ בחוץ חייב** - כרת דהעלאה היא ובהאי כללא הוי מעלה קומץ בפנים דהקטרה מעלייתא היא הלכך לא חשיב להו בשיתא. **שני בזיכין** - של לחם הפנים. **נחשת לא יפחות ממעה כסף** - לא יפחות משה מעה כסף דמייתי [נחושת] שוה מעה כסף. **פירשתי** - כך וכך זהב ואיני יודע כמה פירשתי. **יביא** - כל כך עד שיודע בעצמו שלעולם לא לכך נתכווין. **גמ'** **קרבן** - נפש כי תקריב קרבן מנחה (ויקרא ב). **וכן הוא אומר** - דעצים איקרו קרבן. **וטעונין הגשה** - בקרן דרומית מערבית כמנחה. **עצים טעונים קמיצה** - שמרסקן לעצים דקין עד שנוטל מהם מלא קומצו. **עצים** - שהתנדב אדם טעונים עצים להסיקן בעצי הקדש כשאר קרבנות. **מנלן** - דסתם הקטרה הוי קומץ. **פירשתי** - אחד מאותן הקריבין כולם למזבח ואיני יודע איזה מהם פירשתי וקא סלקא דעתך דודאי מדנחית למניינא דעתיה [נמי] אמידי דלית ביה היתר שיריים לכהנים ואע"ג דאינו נקטר כולו כמין עולת העוף ומנחת נסכים והילכך יביא מכולן אבל היכא דאמר הרי עלי למזבח סתם משמע דבר שנקטר היינו לבונה. **ותו ליכא** - ואמילתא קמייתא קאי דאין לך דבר הקרב כולו למזבח אלא לבונה.

דף קז.א

מוראה ונוצה - נזרקין אצל מזבח (הפנימי) ונבלעין במקומן כדאמר' במס' יומא בפ' קמא (דף כא). **לא פסיקא ליה** - דלימא דבר הקרב כולו למזבח משום מנחת נסכים הואיל ואיכא מנחת נדבה דאינה כולה למזבח. **נסכא** - חתיכה אחת של זהב שקורין פלט"א. **מצינורא קטנה** - מזלג קטן. **מחטטין** - מפילין ראש הפתילה כשהוא שרוף ובלע"ז ממוקי"ר. **ומקנחין בה נרות** - של מנורה מאפרה שבתוכה. **כליה עורב** - מסמרות חדין תוחבין בראש גג ההיכל לכלות העורבין שלא ישבו עליו. **מתני'** **הרי עלי יין** - לנסכים לא יפחות משלשה לוגין שהן פחותין שבנסכים. **שמן לא יפחות מן הלוג** - דחזי למנחת נדבה ואע"ג דהוא מתכוין להקריבו בפני עצמו כנסכים והך סתמא כר' טרפון דאמר בפירקין דלעיל מנחות (דף קד) אף מתנדבין שמן. **כיום מרובה** - מפ' בגמ'. **גמ' אזורח** - בפרשת נסכים כתיב (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה וגו' קרא יתירא הוא. **שלשה לוגין** - דבציר מהכי לא חזו. **יהיה** - התם כתיב ככם כגר כאזרח יהיה משמע יהיה לכם עוד נסכים אחריני. **דון מינה** - דשמן דבא נדבה גמרינן ממנחת נדבה כדאמר לקמן קרבן מלמד שמתנדבין שמן וההוא גבי מנחת נדבה כתיב (ויקרא ב) כי תקריב קרבן מנחה. **ואוקי באתרה** - בנסכים דשמן הבא בפני עצמו הוי כנסכים דומיא דיין. **מאזרח גמר לה** - כי היכי דגמרינן לעיל יין הכי נמי גמר רבי אזרח מלמד שמתנדבין שמן ודון מינה כל הנסכים שלשה לוגין. **קרבן מנחה מלמד כו'** - אלמא ממנחת נדבה גמר לה. **מתני' יביא כבש** - פחות שבעולות עולה ליכא לספוקי אלא בזכרים. **פירשתי** - אחד מקרבנות הבהמה ואיני יודע איזה מהם פירשתי. **יביא** - מכל מיני בהמה הזכרים גדולים דהיינו פר ועגל ואיל ושעיר גדי וטלה. **פירשתי** - את המין ואיני יודע אם מן הבהמה ואם מן העוף.

דף קז.ב

תודה ושלמים - או זה או זה. **יביא כבש** - פחות שבתודה ושלמים. **פירשתי כו'** - תודה ושלמים איכא לספוקי בזכרים ונקבות. **רחל** - בת שתי שנים (טלה וטלייה) כבש בן שנתו. **יביא הוא ונסכיו עמו במנה** - כך נתפרש דינו בתורה שבע"פ. **בחמש** - סלעים. **אמר הרי עלי שור במנה יביאנו במנה חוץ מנסכיו** - שהרי כך קבעו. **שור במנה והביא שנים במנה לא יצא** - שהרי קבע שור א' במנה. **גמ' מר כי אתריה ומר כי אתריה** - באתריה דת"ק גריע כבש מעוף

ובאתריה דרבי אליעזר גריע עוף מכבש. **פירשתי** - איזה קרבן אביא ואקננו בסלע מדנחת לפרושי איכא לספוקי נמי באחריני הלכך יביא מכל דבר הקרב למזבח שוה סלע מכל אחד ובלבד שיוכל לקנות דבר שלם מסלע. **ממה נפשך** - דאי נמי עגל נדר הא יש בכלל מרובה מועט. **דבר זה** - ששנינו יביא פר ועגל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת דרבי ורבנן דלגבי קטן והביא גדול [לרבי] לא יצא משום הכי נקט תנא פלוגתא בסיפא לפרושי רישא דלאו דברי הכל היא. **תנן התם** - במס' שקלים (דף ט). **ששה לנדבה** - י"ג שופרות היו במקדש שבעה מהן מפורשים מה נותנין בהם תיקלים חדתין ותיקלים עתיקין קינים וגוזלי עולה ועצים ולבונה וזהב לכפורת הרי שבעה וששה מהן לנדבה בהן היו נותנין המותרות ההולכות לנדבת צבור דהוא קיץ המזבח והוי הבשר לעולה ועורות לכהנים. **כנגד ששה בתי אבות** - שכל משמר חלוק לששה בתי אבות כנגד ששה ימי שבוע זה עובד יומו וזה עובד יומו ובשבת כולן שוין. **כדי שיהא להן שלום זה עם זה** - שעורות של בהמות הנקחות מן השופרות היו לכהנים שמקריבין העולות וכל זמן שאין המזבח בטל לא היו לוקחין מן השופרות ואם לא היה להם אלא שופר אחד אתו לאינצויי דשמא באותו יום של בית אב ראשון או של בית אב שני יביאו נדרים ונדבות הרבה לא יטול הבית אב מן השופר כלום ובשאר ימות השבוע של אלו בתי אבות לא מייתו נדרים ונדבות כ"כ ונמצא אותן בתי אבות מקריבות מן השופר שלא יהא המזבח בטל והוו עורות שלהם ומנצי הנך קמאי בהדי הנך ואמרי יש לכם עורות ואנו אין לנו כלום ואי משום הנך עולות שהביאו יחידים במשמרות שלנו משום מזלינו הוא הלכך תקינו ששה שלא יטול זה משופרו של זה וכשהמעות באות נותנין אותן לששה שופרות. **כנגד פר ועגל ואיל כבש וגדי ושעיר** - שהמתנדב פר לעולה מביא ונותן לשופר ששמו פר במנה אחד כדאמר יביא במנה דפר (נקבה) במנה והמתנדב עגל מביא חמשה סלעים ונותן לשופר ששמו עגל וכן כולם והכהנים לוקחין ממעות שופר ששמו פר ויקריבו מאותו שופר פרים עד שיכלו כל המעות. **דר' היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא** - ולהכי הוו ששה שאין עולה באה אלא מהנך ששה בהמות. **כנגד פרים** - של חטאת ציבור שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה [דמיהן נופלין לשופר הראשון והאילים אשם גזילות ואשם מעילות שאבדו והפריש אחרים תחתיהן ואח"כ נמצאו הראשונים ונתקו לרעייה דמיהן נופלין] לשופר השני ובאים לנדבת ציבור.

דף ק.ח.א.

והכבשים - אשם נזיר ואשם מצורע הבאים בני שנה שנאמר בהן כבש ינתקו לרעייה דמיהן לשופר השלישי ואהכי לא מערב מותריהן עם מותר גזילות ומעילות משום דלא דמו דאלו בני שנה ואלו בני שתי שנים אלו באין לכפר ואלו להכשיר. **והשעירים** - שעירי חטאת של ציבור של רגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו בשאין בה ידיעה כדאמרינן בשבועות (דף ב) ולא מפי השמועה, ואין לנו בהמה ניתקת לרעייה אלא אלו דכבשה ושעירה הבאין לחטאת יחיד אין ניתקות לרעייה אלא מתות. **והמותרות** - כגון מי שמקריב אחד מכל אלו והפריש מעות לשם כך והוזלו בהמות וניתותרו המעות נותן לשופר החמישי. **והמעה** - קולבון שכל יחיד מביא מחצית השקל בהכרעה באדר ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין קולבון אחד מעה קטנה מפני הכרעה שעכשיו לא נתנו בין שניהם אלא הכרע אחד ואילו הביאום כמשפטן היו שם שתי הכרעות לפיכך נותנין קולבון. **כל חד וחד יומיה עביד** - ואם באו לו קרבנות הרבה שלא צריך לשופר אין לו ליטול כלום בעורות שנקנו מן המעות שניתנו בשופר. **כיחידאה לא מוקמינן** - דלא חיישינן להא דרבי דאמר קטן והביא גדול לא יצא אלא המתנדב עגל נותן המעות לשופר של פר והכהנים מקריבין פרים מהם עד שיכלו כל המעות שיש שם. **מותרות** - בתמיה כלומר איהו חשיב חד שופר למותרות כולהו קמאי נמי דחשיב מן הניתקין לרעייה מותרות נינהו שניתותרו מכדי קרבן. **לשקלים אזלו** - לתרומת הלשכה עם שאר השקלים. **לנדבה** - לשופרות. **הכי גרסינן כנגד מותר חטאת מותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע כו'** - שהפריש מעות לאחד מכל אלו וניתותרו נותנין לשופרות ואשם סתם היינו אשם גזילות ומעילות לא מיעריב מותר דידיה בהדי חטאת ואשם נזיר ומצורע לא מיעריב בהדי אשם סתם דזה בין שתי שנים ואיל בן שנה ואשם מצורע לא מיערב בהדי אשם נזיר דאשם נזיר בא להכשירו לנזירות טהרה ואין נותנין מדמו לבהונות ואין טעונים נסכים ואשם מצורע נותנין מדמו לבהונות וטעון נסכים ובא להתירו במחנה. **ומותר דמנחת חוטא** - הואיל ואיקרי חטאת אזיל מותרה לנדבת צבור דהכי אמרינן במסכת תמורה (דף כג) זה מדרש דרש יהוידע הכהן כל הבא ממותר חטאת - וממותר אשם ילקח בהם עולות הבשר לשם ועורות לכהנים אבל מותר מעות שאר מנחות לא אזלי לנדבת צבור אלא הוא יוסיף

משלו ומביא מנחה אחרת. **ומותר עשירית האיפה** - של כ"ג שמקריב בכל יום ויום ואם הפריש מעות לעשירית האיפה של היום וניתותרו שוב אין יכול לצרפן לשם מחר אלא תפול לנדבת צבור שגם היא נקראת חטאת בפרק ואלו מגלחין במועד קטן (דף טז) יקריב חטאתו זו עשירית האיפה של כהן גדול. **ומותר קנין** - המפריש מעות לקינו וניתותרו מקנין. **תנא ליה רישא** - בשבעה שופרות קמאי חשיב חד דשמיה קנין. **ור' אושעיא תני במתניתין** - שלש עשרה שופרות ולא תנא קנין בקמאי. **חד לקנין** - מחוסר כפרה מביא מעות לקינו ונותן בשופר ואוכל בקדשים לערב כדקיימא לן (עירובין דף לב) אין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות שבאותו שופר ולא חיישינן שמא לא יקריבו הואיל ואין באה על חטאת (ואי איהו גופיה לא מצי לאקרובינהו). **מנחת חוטא** - שהרי לשם חובה הפריש. **נדבה** - לשופרות. **מותר לחמי תודה ירקב** - דלאו חטאת איקרו ונדבת יחיד לא קרבי דבפני עצמו אי אפשר להקריבו שלא מצינו לחם קרב בפני עצמו ועם תודה אחרת אי אפשר להקריבו שהרי אין תודה קריבה בלא לחמה והכי מפרש בשקלים בפרק שני. **מותר שקלים** - הכניס מעות מרובים לשקלים ושקלן וניתותרו מהן. **ואין אחרת** - ואע"פ שהיא חובה אינה קרויה חטאת שיהא לה דין חטאת שלא יהא טעון לבונה. **ומדלגבי לבונה לית ליה דין חטאת** - לגבי מותר נמי לית ליה דין חטאת ואע"ג דאיקרי חטאת לאו דין חטאת אית לה דאימעטא לה מהאי קרא. **מתני'** **אם רצה יביא בדמיו שנים** - ואע"ג דהוי גדול והביא קטן ובגמ' מפרש טעמא. **ורבי אוסר** - לכתחילה אבל אם הביא יצא דכיון דאמר זה אינו חייב באחריותו.

דף קחב.

גמ'. **והא אמרת רישא** - אפילו לרבנן. **שור במנה כו'** - ואמאי יביא בדמיו שנים. **זה ונסתאב שאני** - דכיון דאמר זה אקריב עולה ונסתאב אזל ליה נדריה דזה לא מצי למיקרב אבל התם דאמר הרי עלי שור במנה חייב עד שיביאנו. **גדול והביא קטן** - שבכל מקום שנים חשובים מאחד ואפילו שניהם שוין. **ואף על גב דנסתאב** - איכא למימר חלף ליה נדריה ובאחריות נמי לא ליחייב דהא אמר אלו אפילו הכי לכתחילה לא שרו. **ליפלוג נמי ברישא** - שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים דהוי קטן והביא גדול נמי ליפלוג ולימא ורבי אוסר דלא שני ליה בין קטן והביא גדול לגדול והביא

קטן. **תדע** - דארישא דנדר קטן והביא גדול נמי פליג. **ורבי אוסר** - אלמא בכבש אסר נמי רבי להביא בדמיו איל דהוי קטן והביא גדול דומיא דשור זה ונסתאב דלא יביא בדמיו שנים. **ממינא למינא מאי** - שור זה עולה ונסתאב מהו שיביא בדמיו שני אילים. **לא יביא בדמיו איל** - דקטן הוא יותר מדאי אבל יביא בדמיו שני אילים אלמא ממינא למינא שרי. **לפי שאין בילה** - שצריך להביא עמהם שתי מנחות בשני כלים ואין יכול לערבן בכלי אחד הלכך לא מיחזי כי ההוא דנדרו דנדר מידי דבאה מנחתו בכלי אחד וקא מייתי בשני כלים וקס"ד דאי לאו משום המנחות לא איכפת לן אקרבות אי נדר חד ומייתי תרין הואיל ומכח קמא אתו אבל מנחות דמביא מביתו בעינא דומיא דנדרו. **אי הכי** - דממינא למינא שרי מאי איריא כו'. **תרי תנאי** - דאיכא דסבירא ליה דאפילו בנסתאב אסרי רבנן בגדול והביא קטן לכתחילה. **הא יש בילה שרי** - לאיתווי ממינא למינא. **ורבי אוסר** - אע"ג דבכלי אחד אתיא מנחתו אפילו הכי לא מייתי מדמיו אלא דומיא דידיה. **תרי תנאי כו'** - דאיכא דקפיד אמנחות ואיכא דקפיד אקרבן גופיה. **ובטהורים** - סיפא דברייתא דשור זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו איל ובטהורים דלא נפל בהן מום. **הוקבע** - אחריותו עליו להביאו עולה אחת ולא לשתי עולות. **ודלמא עלי להביא** - לזה עולה קאמר וכיון דנסתאב אזל ליה נדריה שור זה לדמיו אם נסתאב הוקבע לעולה אחד דאי מייתי ב' עולות לא יצא אבל אי לא אמר עלי יצא כי היכי דעביד ליה דאינו חייב באחריותו. **מתני'**. **אחד מכבשי הקדש** - למזבח. **בינוני שבהן הקדש** - מפרש בגמ'. **פירשתי** - איזה מהן ולא ידעתי איזה. **או שאמר לי אבא** - בשעת מיתתו אחד משוורי הפרשתי להקדש. **ואיני יודע** - לאיזהו מהן. **הגדול שבהן הקדש** - דמסתמא מוטב שבהן הקדיש דכתיב מבחר נדריכם (דברים יב). **גמ'**. **חוששין אף לבינוני** - דכיון דאמר אחד מהן הקדש לא ידענא אהי מינייהו חייל הקדש אי אגדול או אבינוני דהוי עין יפה לגבי קטן הלכך אתרווייהו חייל ומיהו לא קרב למזבח אלא חד מינייהו אבל היכא דאמר פירשתי ליכא לספוקי דודאי גדול פירש. **היכי עביד** - דמישתרי ליה חד מינייהו. **ומחיל לקדושתיה בגדול** - דממה נפשך אי אבינוני חל ולא אגדול הרי זה נסתאב וחיללו בגדול ואי אגדול חל מעיקרא נמצא בינוני חולין מעיקרא. **לא שנו** - דחוששין אף לבינוני. **תורא בתוראי** - שור החשוב בשוורי. **מראהו עלייה** - שמראהו לעלייתו ואומר לו זו מכרתי לך קא סלקא דעתך עלייה ממש קאמר דגריעא דירתה משל בית אלמא בית

בביתי לאו החשובה בביתי קאמר והוא הדין לתורא בתוראי. **שור בשוורי הקדש** - עולה. **הגדול שבהן הקדש** - עולה וכל האחרים ימכרו לצרכי עולות שמא אכל חד איכא למימר זה עולה. **ודמיהן חולין** - דקדש אינו תופס דמיו אלא בעל מום שיצא לחולין דנתפסין דמיו בקדושתו אבל האי דלא נפיק לחולין ולצורך קדשים נמכר אין דמיו קדושים ולהקדש נמי לא גזיל מידי דהא יהיב ליה הגדול שבהן קתני מיהא וכולן ימכרו כו' דחוששין לכולן אף על גב דאמר שור בשוורי וקשיא לרב נחמן. **תרגומא** - הא דקתני וכולן ימכרו לצרכי עולות. **אשור של הקדש שנתערב באחרים** - אבל אשור בשוורי ליכא לספוקי דגדול משמע. **והא וכן קתני** - דמשמע דין שניהם שוה. **תרגומא** - הא דקתני וכן אגדול דכן דינו שוה דנותן הגדול להקדש אבל לגבי ספיקא ליכא בשור בשוורי. **ונפל** - אחד מביתו מראהו ואומר זהו שמכרתי לך.

דף קט.א.

ואמאי ניחוי הי נפיל - אי גדול נפל הפסיד לוקח דהא גדול שבבתים משמע ואי קטן נפל לית ליה פסידא. **בעל השטר** - כגון האי לוקח שבא בשטר מכירה ידו על התחתונה דהוי מוציא מחבירו עליו הראיה שהמוכר מוחזק בבתים הלכך ראייה על הלוקח אבל גבי הקדש גדול משמע. **מתני'**. **שאקריבנה בבית חונוי יקריבנה במקדש** - דכיון דאמר הרי עלי עולה איחייב ליה בעולה. **אם הקריבה בבית חונוי יצא** - מפרש טעמא בגמ'. **יגלח במקדש** - מביא קרבנותיו. **גמ'**. **והא מקטל קטלה** - דשוחט חוץ הוא ואיהו איחייב בעולה מכי אמר הרי עלי עולה. **אמר רב המנונא** - כיון דאמר על מנת שאקריבנה בבית חונוי הוי כאילו אמר על מנת שאהרגנה ולא איתחייב באחריותה ומשום הכי יצא אבל חייב כרת משום שחוטי חוץ שהרי קרא עליה שם עולה. **נזיר** - לא מצי לאתנוויי על מנת שלא אתחייב באחריות דקרבנותיו דכיון דחלה עליו נזירות לא פקעא מיניה עד דמייתי קרבנותיו. **לדורון בעלמא קא מיכוין** - ולא חל עליה שם עולה. **טפי לא מצינא לאיצטעורי** - ברחוק מארץ ישראל עומד וקרוב לחונוי ואליבא דרבא לא מחייב משום שחוטי חוץ. **ואמר ליה רב המנונא נזיר הוי ודאי טעמא כדקאמרת דלא חל עליה שם נזירות** - אבל עולה היינו טעמא נעשה כאומר וכו' ושם עולה עליה וחייב כרת. **והקריבה בארץ ישראל** - שלא בירושלים ולהכי נקט בא"י דאף על גב דלא קיים נדרו יצא דקביעותא דבית חונוי לאו

קביעות הוא (אלא היינו טעמא) דהוי כאומר על מנת שאהרגנה ועל מנת שלא אתחייב באחריותה דמה לי קטלה התם מה לי קטלה הכא וענוש כרת משום שחוטי חוץ אלמא שם עולה חל עלה כדרב המנונא. **במדבר** - קסבר משום משכן שהיה שם יהא עדיין המדבר קדוש. **והקריבה בעבר הירדן** - בארץ ישראל שלא בירושלים אפי' הכי יצא דעל מנת שלא אתחייב באחריות קאמר. **מתני'**. **ואין צריך לומר לדבר אחר** - אם שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו עוד בירושלים. **הרי אלו כבעלי מומין** - שחולקין ואוכלין בקדשים כדאמר באלו מנחות (לעיל ע"ג) איש חולק ואפי' בעל מום. **גמ'**. **כהן ששחט בהמתו לעבודת כוכבים** - לפני עבודת כוכבים ושב קרבנו שהוא מקריב במקדש אחרי כן ריח ניחוח הוא. **אי עביד שירות** - בעבודת כוכבים מיתסר במקדש ושחיטה לא איקרי שירות דהא במקדש כשרה בזר. **שגג בזריקה** - זרק דם לעבודת כוכבים בשוגג דהשתא עבד ליה שירות אלא ששוגג היה. **מאי לאו או מכשול או עון** - כלומר או שוגג או מזיד עשו שירות לעבודת כוכבים וכתוב לא יגשו אלי לכהן לי. **עון מזיד** - כדאמרי' במסכת יומא (דף לו) עונות אלו הזדונות וכן הוא אומר הכרת תכרת עונה בה. **בחטאה בשגגה** - משמע אפי' נפש כהן בחטאה בשגגה יכול להקריב קרבנו ולהקריב על עצמו ובההיא פרשתא בעבודת כוכבים מישתעי כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו וגו' זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל התורה כולה. **במאי** - פלח לעבודת כוכבים דאיצטריך קרא לאכשורי לעבוד במקדש כי שגג.

דף קטב.

נעשה משרת - והא דאמרינן לעיל בשחיטה לא מיפסלא מוקי לה רב ששת בשוגג. **הודה לעבודת כוכבים** - אמר לה אלי אתה. **קמייתא** - שגג בזריקה. **אבל שחיטה אימא מודה ליה לרב נחמן** - ואפילו הזיד. **נכנס עמי** - לפני ולפנים. **אמר ליה** - שמעי לחוניו בא ואלמדך סדר עבודה. **אונקלי** - מלבוש של עור. **צילצול** - אזור. **לאהובתו** - לאשתו. **זה שלא ירד לה** - שמעי שלא ירד לה לגדולה כך נתקנא באחיו. **היורד לה על אחת כמה וכמה** - שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו. **בא ואלמדך** - חוניו היה חכם משמע. **שברח ממנה** - שלא רצה לקבלה מתחילה. **כל האומר עולה [או] מנחה בתחילה קודם שיפריש קרבנו ואמר עלי עולה או מנחה אני מטיל עליו כו'** - משום דאין טוב לומר עלי שמא לא יקיים וכתוב (דברים כג) וכי תחדל לנדור לשון אחר

בתחילה כל האומר עלה אני כופתו ומניחו לפני ארי ועכשיו כל האומר לירד הימנה אני מטיל עליו קומקום של חמין בתחילה הייתי שונא את הרבנות וכל האומר לי עלה לגדולה וכו' ועכשיו שעליתי לגדולה וכו' רבי יהושע בן פרחיה נשיא היה במסכת חגיגה (דף טז). **מדברות שפת כנען** - שפת ישראל היושבים בארץ כנען וסיפא דקרא

דף קיא.

נשבעים בשם ה' צבאות. **דעת זכרים** - מיושבת עליהם יותר משל נקבות. **בני בבל אין להם עול מלכות כשאר גליות שבכל ארצות. מכירין את ישראל** - בכבודן הראשון מכירין ואין מכבידין עולם. **ואת אביהם שבשמים** - שמאמצים בהקדוש ברוך הוא ואין מאמצים בעבודת כוכבים. **שימי את** - בתמיה אתה הוא שימי חכם גדול ומקשה לי דבר זה ויש אומרים רב לא היה זוקף עיניו אלא כובשן כל שעה משום צניעות. **זה הלומד תורה בטהרה** - עליו הוא אומר לשמי ומנחה טהורה. **לעולם זאת על ישראל** - מקרא הוא בדברי הימים (ב סי' ב) בשלמים ובקרבנות משתעי דלעולם הם עומדים והיכי דמי מזבח בנוי בשמים ומיכאל עומד ומקטיר עליו. **מאי דכתיב זאת התורה** - ולא כתיב בה חוקה. **עולה ומנחה מיבעי ליה** - דליהוי משמע זאת התורה היא עולה ומנחה כו'. **אין צריך לא עולה וכו'** - דהכי משמע זאת התורה לעולה כלומר במקום העולה למנחה בשביל המנחה כגון לכם בשבילכם כלומר התלמוד תורה מכפר על עונותינו. **בתורת חטאת** - כגון סדר קדשים דמיירי בהלכות עבודה. **שנת העובד** - עבודת קרבנות ומביאו למזבח מתוקה שנתו שהוא ישן ולא ירא. **אם מעט ואם הרבה יאכל** - מתן שכרו. **ברבות הטובה** - קרבנות. **רבו אוכליה** - כהנים. **ומה כשרון לבעליו** - להקדוש ברוך הוא כי אם ראות עיניו שזה מתכוין לטובה. **לבעל הדין** - לאומרים רשויות הרבה הן והדבר מוכיח שזה ששמו כך ציוס להקריב לו מנחה [וזה] ששמו כך ציוס להקריב לו פרים וזה אילים לכך נאמר בכולם ריח ניחוח לה'. **אחד המרבה** - להביא קרבנות. **כדי שתאמר אעשה רצונו** - להקריב לו קרבן ויעשה רצוני לפי שהוא צריך לכך ואשחדנו. **לא לרצוני אתם זובחים** - כלומר לא להנאותי שאיני רוצה להטריח אתכם לעשות על כרחכם. **לרצונכם** - לצורך עצמכם לקיים מצוותי שתהא כפרה לכם בכך. **לרצונכם זבוחו** - שתהא כוונתכם לשחוט פרט למתעסק בסכין לחתוך דבר אחר ושחט בהמת קדשים

שפסולה. **מנין למתעסק** - בדבר אחר ושחט בהמת קדשים שהוא פסול. זו
בידינו הוא - דמצוה לכוין דעתו. **לרצונכם תזבחהו** - שנה עליו הכתוב לעכב.
הדרן עלך הרי עלי עשרון וסליקא לה מסכת מנחות. -